

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**AYRILMA-BİREYLEŞME SORUNLARI İLE EVLİLİK DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYO-DUYGUSAL VE OYUNA YÖNELİK
DEĞİŞKENLERİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Nağme GÖR

Ankara, 2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**AYRILMA-BİREYLEŞME SORUNLARI İLE EVLİLİK DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYO-DUYGUSAL VE OYUNA YÖNELİK
DEĞİŞKENLERİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

Nağme GÖR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülsen ERDEN

Ankara, 2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**AYRILMA-BİREYLEŞME SORUNLARI İLE EVLİLİK DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYO-DUYGUSAL VE OYUNA YÖNELİK
DEĞİŞKENLERİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülsen ERDEN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Prof. Dr. Gülsen ERDEN

.....

2- Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN

.....

3- Prof.Dr. Müjgan İNÖZÜ MERMERKAYA

.....

4- Prof. Dr. Okan Cem ÇIRAKOĞLU

.....

5- Doç. Dr. Dilek SARITAŞ ATALAR

.....

Tez Savunması Tarihi

30.12.2020

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Gülsen ERDEN danışmanlığında hazırladığım “Ayrılma-Bireyleşme Sorunları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Sosyo-Duygusal ve Oyuna Yönelik Değişkenlerin Aracı Rolünün İncelenmesi (Ankara, 2020)” adlı doktora tezimdaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:

Nağme GÖR

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca sağladığı destek, güven ve anlayışla bana keyif alarak çalışmanın ve üretmenin ne kadar önemli olduğunu, yaşamda oyuna zaman ayırmanın değerini gösteren Prof. Dr. Gülsen Erden'e bu tez çalışmasının her aşamasında sunduğu değerli katkılar ve yaşama dair öğrettikleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme komitemde yer alarak bu tezin ortaya çıkış sürecinde sundukları katkılarla bana yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'e ve Prof. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na teşekkürlerimi sunarım. Ayşegül Hocam, akademik anlamda gelişimime olan katkılarınız bu tez çalışmasının çok ötesinde. Sizinle çalışmak, üretmek ve bu yolda desteğinizi hissetmek her zaman çok değerli. Okan Hocam tez izleme toplantılarında sağladığınız geri bildirimler ve pozitif bakış açınız için çok teşekkür ederim. Tez savunma jürimde yer alan değerli hocalarım Prof. Dr. Müjgan İnözü Mermerkaya'ya ve Doç. Dr. Dilek Sarıtaş Atalar'a tezime sundukları değerli katkılar için çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimim süresince aldığım derslerde hem kuramsal bilgi birikimimi hem de kendime yönelik keşiflerimi zenginleştiren Prof. Dr. Nilhan Sezgin'e, Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak'a ve Doç. Dr. Banu Yılmaz'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ziyaretçi araştırmacı olarak The City University of New York'ta bulunduğum süre boyunca sunduğu anlayış, kabul ve katkılarından dolayı Prof. Elliot Jurist'e teşekkürlerimi sunarım. The City University of New York'ta derslerine katılmama olanak sağlayan, psikodinamik yaklaşıma yönelik bakış açımı zenginleştiren Prof. Lissa Weinstein'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışmasına katılarak bilime katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Veri toplama sürecinde katkılarından dolayı değerli hocalarıma, araştırma

görevlisi arkadaşlarıma, klinik psikolog meslektaşlarıma, dostlarıma ve Psikoloji Bölümü öğrencilerine çok teşekkür ederim.

Doktora eğitimim süresince sağladığı yurt içi doktora bursu (2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı) ve yurt dışı doktora sırası araştırma bursu (2214-A Yurt Dışı Araştırma Burs Programı) ile akademik hayatıma sunduğu katkıdan dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ediyorum.

Doktora eğitimim boyunca DTCF akademik paylaşım, birliktelik, dayanışma ve keyifli sohbetlerle bana ev sahipliği yaptı. Çok güzel dostlar edindim, birlikte büyüdüğümüze inandım. Hayatımda önemli bir yeri olan, sunduğu güven ve destekle beni yalnız bırakmayan İpek Şenkal Ertürk'e çok teşekkür ederim. Özellikle de son bir yıldır gece-gündüz birlikte çalıştığım, uzakta da olsa yakınımda hissettiğim, anlayışı ve şefkatiyle hayatımda var olan Serel Akdur Çiçek'e bu tez çalışmasına olan tüm desteği için çok teşekkür ederim. Gözümü kapattığımda kendimi evinin penceresinin önünde birlikte kahve içip hayata dair konuşurken bulduğum Gülşen Kaynar'a bu tez çalışmasına olan katkıları için teşekkür ederim. Akademik paylaşımlarımızın yanı sıra birlikte gerçekleştirdiğimiz tüm eğlenceli aktiviteler için Burcu Kömürcü Akik'e teşekkür ederim. Lise yıllarından bugüne birlikte geçirdiğimiz tüm keyifli zamanlar ve desteği için Büşra Aslan Cevheroğlu'na teşekkür ederim.

DTCF'de birlikte çalışırken geçirdiğimiz tüm güzel zamanlar ve destekleri için Fatma Uçar Boyraz'a, Melike Guzey Yiğit'e, Meryem Kaynak Malatyalı'ya, Cihat Çelik'e çok teşekkür ederim. Güzel zamanlara ek olarak özellikle de bu tez çalışmasının analiz aşamasındaki katkılarından dolayı Bağdat Deniz Kaynak'a ve İbrahim Yiğit'e çok teşekkür ederim.

Tezimin Nitel Çalışma aşamasına sunduğu değerli katkılar için Serel Akdur Çiçek'e ne kadar teşekkür etsem az kalır, iyi ki varsın. Nitel Çalışma ile ilgili ne zaman

bir sorum olsa yanımda olan Dr. Öğr. Üyesi Hande Gündoğan’a bana sunduğu destek ve değerli katkılar için teşekkür ederim. Canım arkadaşım Özge Şahin’e sunduğu geri bildirimler için ve yıllardır yanımda olduğu için teşekkür ederim.

Mutluluğumu, kaygımı, üzüntümü paylaşıırken yanımda olduğu için kendimi her zaman güvende hissettiğim canım dostum Yasemin Kahya’ya kapsayıcılığı, kabulü, desteği ve tüm akademik katkıları için sonsuz teşekkür ederim, iyi ki varsın. Desteği ve içtenliğiyle keyifli ve zorlu zamanlarda yanımda olan Emrah Keser’e bu teze sunmuş olduğu katkılar için çok teşekkür ederim.

Son yıllarda desteğini her zaman hissettiğim Prof. Dr. Gökhan Malkoç, Dr. Öğr. Üyesi Hande Gündoğan, Dr. Öğr. Üyesi Aysu Mutlutürk ve Öğr. Gör. Neslihan Sayraç başta olmak üzere birlikte çalıştığım değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Birlikte çalışmaktan her zaman keyif aldığım, dostlukları ve akademik destekleriyle tez yazma sürecini ve yaşamı benim için keyifli hale getiren sevgili arkadaşlarım Figen Eroğlu Ada, Ecehan Fındık, Dorukhan Açıl, Elçin Tunçkol sizlere tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

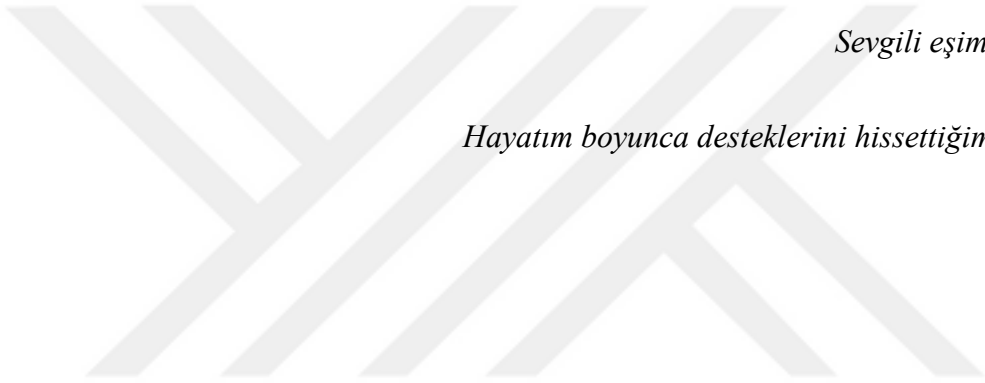
Canım dostum Sedef Günday Özcan’a bu tez çalışmasının çok daha ötesinde sunduğu güven ve destek için sonsuz teşekkür ederim. Değerli dostlarım Sezin Köseoğlu, Gülfem İnaner ve Didem Gül iyi ki hayatımdasınız, yaşamın her aşamasında sizlerden aldığım destek benim için çok kıymetli. Sizlere çok teşekkür ediyorum.

Sevgili eşim, kıymetli oyun arkadaşım Cenk Gör birlikte ilerlediğimiz hayatta senin elini tutuyor olduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Doktoraya devam etmek için Ankara’da kalmam gerektiğini sana açıkladığımda, hiç tereddüt etmeden “Tamam” dedin. Beni her zaman cesaretlendirdin. Yıllarca İstanbul-Ankara arasında geçen yollar ve ardından İstanbul-New York yolculuklarıyla birlikte seninle bu hayatta yol almaktan hep keyif aldım. Tez süreci boyunca da pek çok fedakarlıkta bulunmaya, yanımda yer

almaya ve beni desteklemeye hep devam ettin. İyi ki varsın, sana sonsuz teşekkür ediyorum.

Canım annem, babam ve ablam, hayatım boyunca sağladığınız sevgi ve güvenle kendi kararlarımı alırken her zaman yanımda oldunuz, beni desteklediniz. Size sonsuz teşekkür ediyorum, iyi ki varsınız. Ve iki yıl önce ailemize katılan canım Ekin Cemre'm, seni kucağıma verdiler ve o an anladım ki benim hayatım değişti. Sen iyi ki geldin, iyi ki ben teyze oldum. Ben seninle büyümeye devam ediyorum, içimdeki çocukla temas ediyorum, ona o kadar iyi geliyorsun ki... Sana çok teşekkür ederim boncuğum.

Sevgili eşim Cenk'e,

Hayatım boyunca desteklerini hissettiğim aileme,

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xii
EKLER	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİLLER	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Evlilik Doyumu	6
1.1.1. Evlilik Doyumunun Tanımı	6
1.1.2. Evlilik Doyumu ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi	7
1.1.2.1. Sosyo-demografik Değişkenler	8
1.1.2.2. Evlilik Doyumu ile İlişkili İçsel (İntrapsişik) Değişkenler.....	9
1.1.2.3. Evlilik Doyumu ile İlişkili Kişilerarası Değişkenler	10
1.1.3. Evliliğin İlk Yıllarında Evlilik Doyumu	11
1.2. Ayrılma-Bireyleşme Süreci	13
1.2.1. Çocukluk Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci	14
1.2.2. Ergenlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci	17
1.2.3. Yetişkinlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci	18
1.2.4. Ayrılma-Bireyleşme Süreci ve Psikopatoloji	19
1.2.5. Ayrılma-Bireyleşme Kuramının Romantik İlişki Bağlamında Değerlendirilmesi	21
1.3. Sosyo-Duygusal Değişkenler	24
1.3.1. Duygu Düzenleme Becerisi	24
1.3.2. Empati Becerisi.....	26
1.3.3. Zihinselleştirme (Mentalization)/Yansıtıcı İşleyiş (Reflective Functioning)	28
1.3.4. Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk: Çocukluğa Yönelik Sosyo-Duygusal Bir Değerlendirme	30
1.3.5. Ayrılma-Bireyleşme Kuramı ve Sosyo-Duygusal Değişkenler Arasındaki İlişki	33
1.3.6. Sosyo-Duygusal Değişkenler ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	37
1.4. Oyuna İlişkin Değişkenler: Yetişkin Eğlence Eğilimi ve Evlilikte Oyun.....	42
1.4.1. Çocukluk Döneminde Oyun	43
1.4.2. Yetişkin Eğlence Eğilimi	44

1.4.3. Evlilikte Oyun	47
1.4.4. Oyuna İlişkin Değişkenler ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki.....	48
1.4.5. Oyunun Ayrılma-Bireyleşme Kuramı Temelinde Değerlendirilmesi.....	50
1.4.6. Oyuna İlişkin Değişkenler ve Sosyo-Duygusal Değişkenler Arasındaki İlişki ..	54
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI	58
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	60
1.7. ARAŞTIRMA SORULARI/HİPOTEZLER	61
1.7.1. Nicel Çalışmanın Araştırma Soruları/Hipotezler.....	61
1.7.2. Nitel Çalışmanın Araştırma Sorusu	63
BÖLÜM II	64
ÖN ÇALIŞMA-I: “BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (BÇÖ)”: ÖLÇEK GELİŞTİRME, GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI	64
2.1. “Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)”	64
2.2. “Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)” için Madde Havuzunun Oluşturulması	68
2.3. ÖN ÇALIŞMA-I YÖNTEM.....	69
2.3.1. ÖRNEKLEM	69
2.3.1.1. Örneklem-I.....	69
2.3.1.2. Örneklem-II	71
2.3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	71
2.3.2.1. Demografik Bilgi Formu	71
2.3.2.2. Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)	71
2.3.2.3. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ)	72
2.3.3. İŞLEM	73
2.3.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ	73
2.4. BULGULAR	73
2.4.1. Geçerlik Bulguları.....	74
2.4.1.1. Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi (Yapı Geçerliği)	74
2.4.1.2. Yakınsak Geçerlik (Convergent Validity) Bulguları	80
2.4.2. Güvenirlik Bulguları	83
2.4.3. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular	83
2.4.3.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular.....	83
2.4.3.2. Anne Babanın Uzun Süre Vakit Ayırmadığını Hissetme Değişkeni Açısından Bulgular	85
2.4.3.3. Anne Babadan Ayrı Kalma Değişkeni Açısından Bulgular	86
2.5. TARTIŞMA: BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (BÇÖ)	88

BÖLÜM III.....	95
ÖN ÇALIŞMA-II: ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II (ÇÖÖ-II) TÜRKÇE UYARLAMA, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	95
3.1. ÖN ÇALIŞMA-II YÖNTEM	95
3.1.1.ÖRNEKLEM	95
3.1.1.1. Örneklem-I.....	95
3.1.1.2. Örneklem-II	97
3.1.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	97
3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu	97
3.1.2.2. Çiftler için Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I, The Play Questionnaire I).....	97
3.1.2.3. Çiftler için Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II, The Play Questionnaire II).....	98
3.1.2.4. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ)	99
3.1.2.5. Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ)	100
3.1.3. İŞLEM.....	101
3.1.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ	102
3.2. BULGULAR	102
3.2.1. Geçerlik Bulguları.....	103
3.2.1.1. Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (Yapı Geçerliği)	103
3.2.1.2. Yakınsak Geçerlik (Convergent Validity) Bulguları	107
3.2.2. Güvenirlik Bulguları	110
3.2.3. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	111
3.2.3.1. Değişkenler Arası Korelasyonlar.....	111
3.2.3.2. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular.....	113
3.2.3.3. Geçmişte Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bulgular	114
3.3. TARTIŞMA: ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II (ÇÖÖ-II).....	115
BÖLÜM IV	122
ANA ÇALIŞMA	122
4.1. YÖNTEM	122
4.1.1. ÖRNEKLEM	122
4.1.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	124
4.1.2.1. Demografik Bilgi Formu	124
4.1.2.2. Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)	124
4.1.2.3. Çiftler İçin Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I) ve Çiftler İçin Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II).....	124
4.1.2.4. Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ)	124
4.1.2.5. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ)	124

4.1.2.6. Ayrılma-Bireyleşme Envanteri (ABE)	124
4.1.2.7. Kişilerarası Tepkisellik İndeksi (KTİ)	125
4.1.2.8. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16)	126
4.1.2.9. Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği-Kısa Form (YİÖ-Kısa Form)	127
4.1.3. İŞLEM	128
4.1.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ	128
4.2. BULGULAR	129
4.2.1. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	129
4.2.2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri	130
4.2.3. Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması	132
4.2.3.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular	132
4.2.3.2. Çocuk Sahibi Olmak Değişkeni Açısından Bulgular	132
4.2.3.3. Geçmişte Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bulgular	133
4.2.4. Yol Analizine İlişkin Bulgular	134
4.2.4.1. Doğrudan Yollar İçin Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları (R ²)	138
4.2.4.2. Modeldeki Doğrudan ve Dolaylı Yollara İlişkin Bulgular	139
4.2.4.3. Belirli Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular	143
4.3. TARTIŞMA	146
4.3.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma	146
4.3.2. Araştırma Modeline İlişkin Tartışma	149
4.3.2.1. Doğrudan Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması	150
4.3.2.2. Dolaylı Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması	159
4.4. SONUÇ	164
BÖLÜM V	168
NİTEL ÇALIŞMA : OYUNUN GERİYE DÖNÜK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR YETİŞKİN OLARAK BİREYSEL DÜZEYDE VE EVLİLİKTE DENEYİMLENEN OYUN ALANI	168
5.1. YÖNTEM	171
5.1.1. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analize Yönelik Kuramsal Açıklamalar	171
5.1.2. Bu Çalışmada Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Kullanılma Nedenleri	172
5.1.3. ÖRNEKLEM	173
5.1.4. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME	174
5.1.5. İŞLEM	176
5.1.6. ANALİZ	176

5.1.7. GÜVENİLİRLİK	177
5.1.8. ÖZ-YANSIMA	178
5.2. BULGULAR	180
5.2.1. Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun	181
5.2.1.1. Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması	181
5.2.1.2. Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar	184
5.2.2. Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler	186
5.2.2.1. Duygularla Baş Etmenin Yolları: Hayali Arkadaş veya Günlük Tutmak/Yazı Yazmak	186
5.2.2.2. Yaratıcılık	189
5.2.2.3. Oyunlar Aracılığıyla Kişilerarası İletişim	190
5.2.3. Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun	191
5.2.3.1. Yetişkinlikte Oyunun Anlamı	191
5.2.3.2. Oyunsallığı Devam Ettiren İçsel Motivasyon	194
5.2.4. Evlilik Bağlamında Oyun	197
5.2.4.1. -Mış Gibi Oyunlar	197
5.2.4.2. Ev İşleri Üzerinden Oyuna Alan Açmak	199
5.2.4.3. Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek	201
5.2.4.4. Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi	202
5.2.5. Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri	204
5.3. NİTEL ÇALIŞMA TARTIŞMA	205
5.3.1. Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun	206
5.3.2. Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler	210
5.3.3. Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun	213
5.3.4. Evlilik Bağlamında Oyun	215
5.3.5. Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri	219
5.4. SONUÇ	220
BÖLÜM VI	221
6.1. NİCEL ve NİTEL BULGULARIN BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ	221
6.2. NİCEL VE NİTEL ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI	222
6.3. ANA ÇALIŞMA VE NİTEL ÇALIŞMAYA İLİŞKİN SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER	224
ÖZET	227
ABSTRACT	229
KAYNAKÇA	231
EKLER	282

EK 1. ETİK KURUL ONAYI	282
EK 2. ÖN ÇALIŞMA-I BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	283
EK 3. ÖN ÇALIŞMA-II BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	284
EK 4. ANA ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	285
EK 5. NİTEL ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	286
EK 6. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	287
EK 7. BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (MADDE HAVUZU).....	290
EK 8. ÇOCUKLUK YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ	294
EK 9. ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-I.....	295
EK 10. ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II	299
EK 11. ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ.....	301
EK 12. YETİŞKİN EĞLENCE EĞİLİMİ ÖZELİĞİ ÖLÇEĞİ.....	302
EK 13. AYRILMA-BİREYLEŞME ENVANTERİ	303
EK 14. KİŞİLERARASI TEPKİSELLİK İNDEKSİ.....	304
EK 15. DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ÖLÇEĞİ-KISA FORM.....	305
EK 16. YANSITICI İŞLEYİŞ ÖLÇEĞİ-KISA FORM	307
EK 17. ANA ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNE İLİŞKİN KORELASYON ANALİZİ BULGULARI VE TARTIŞMA	308

KISALTMALAR

Benim Çocukluğum Ölçeği	BÇÖ
Çiftler için Oyun Ölçeği-I.....	ÇÖÖ-I
Çiftler için Oyun Ölçeği-II	ÇÖÖ-II
Ayrılma-Bireyleşme Envanteri.....	ABE
Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği.....	YİÖ
Çocukluk Yaşantıları Ölçeği	ÇYÖ
Çiftler Uyum Ölçeği	ÇUÖ
Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği	YEEÖÖ
Kişilerarası Tepkisellik İndeksi	KTİ
Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form	DDGÖ-16
Perspektif Alma	PA
Empatik Düşünce.....	ED
Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz	YFA

EKLER

EK 1. ETİK KURUL ONAYI	282
EK 2. ÖN ÇALIŞMA-I BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	283
EK 3. ÖN ÇALIŞMA-II BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	284
EK 4. ANA ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	285
EK 5. NİTEL ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	286
EK 6. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	287
EK 7. BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (MADDE HAVUZU)	290
EK 8. ÇOCUKLUK YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ.....	294
EK 9. ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-I	295
EK 10. ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II.....	299
EK 11. ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ	301
EK 12. YETİŞKİN EĞLENCE EĞİLİMİ ÖZELİĞİ ÖLÇEĞİ	302
EK 13. AYRILMA-BİREYLEŞME ENVANTERİ	303
EK 14. KİŞİLERARASI TEPKİSELLİK İNDEKSİ	304
EK 15. DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ÖLÇEĞİ-KISA FORM	305
EK 16. YANSITICI İŞLEYİŞ ÖLÇEĞİ-KISA FORM.....	307
EK 17. ANA ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNE İLİŞKİN KORELASYON ANALİZİ BULGULARI VE TARTIŞMA	308

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1. BÇÖ'nün Madde Havuzu için Gözden Geçirilen Ölçekler	69
Tablo 2. Ön Çalışma-I Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	70
Tablo 3. BÇÖ'nün Faktör Yapısı.....	76
Tablo 4. BÇÖ Uyum İndeksi Değerleri (Ana Çalışma Örnekleme).....	79
Tablo 5. BÇÖ Toplam Puan ve Alt Boyutları ile ÇYÖ Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları, Değişkenlere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	82
Tablo 6. BÇÖ Toplam Puanının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	84
Tablo 7. BÇÖ Alt Boyutlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları.....	84
Tablo 8. BÇÖ Toplam Puanının Anne Babanın Ayırdığı Zamana Dair Bireyin Algısı Açısından Karşılaştırılması.....	85
Tablo 9. BÇÖ Alt Boyutlarının Anne Babanın Ayırdığı Zamana Dair Bireyin Algısı Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları	86
Tablo 10. BÇÖ Toplam Puanının Anne Babadan Ayrı Kalma Açısından Karşılaştırılması	87
Tablo 11. BÇÖ Alt Boyutlarının Anne Babadan Ayrı Kalma Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları.....	87
Tablo 12. Ön Çalışma-II Katılımcılara Ait Demografik Özellikler.....	96
Tablo 13. ÇÖÖ-II Faktör Yapısı.....	104
Tablo 14. ÇÖÖ-II Uyum İndeksi Değerleri (Ana Çalışma Örnekleme)	107
Tablo 15. ÇÖÖ-II Toplam ve Alt Boyut Puanları ile ÇÖÖ-I Alt Boyutları, ÇÜÖ Toplam ve YEEÖÖ Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	108
Tablo 16. Ön Çalışma-II Demografik Değişkenlerin ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, ÇÜÖ ve YEEÖÖ Alt Boyut ve Toplam Puanları ile İlişkisi	112

Tablo 17. ÇOO-II Toplam Puanının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	113
Tablo 18. ÇOO-II Alt Boyutlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları	114
Tablo 19. ÇOO-II Toplam Puanının Geçmişte Ayrılma-Kopma Noktasında Gelme Açısından Karşılaştırılması.....	114
Tablo 20. ÇOO-II Alt Boyutlarının Geçmişte Ayrılma-Kopma Noktasına Gelme Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları	115
Tablo 21. Ana Çalışma Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	122
Tablo 22. Ana Çalışma-Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler	130
Tablo 23. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları	131
Tablo 24. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları	132
Tablo 25. Çocuk Sahibi Olmak Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları	133
Tablo 26. Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları	134
Tablo 27. Sonuç Modeli için Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları.....	138
Tablo 28. Ayrılma-Bireyleşme Sorunlarından Evlilik Doyumuna Giden Yolda Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	139
Tablo 29. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Temelinde Oluşturulan Alt ve Üst Temalar	180
Tablo 30. Demografik Değişkenler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar	311
Tablo 31. ÇOO-I ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar.....	311

ŞEKİLLER

Şekil 1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Bir Model Önerisi	59
Şekil 2. BÇÖ'ye Ait Eğim Grafiği	75
Şekil 3. ÇOO-II'ye Ait Eğim Grafiği.....	103
Şekil 4. Önerilen Yol Modeli	136
Şekil 5. Anlamsız Yolların Çıkarıldığı Son Yol Modeli	137

BÖLÜM I

GİRİŞ

Romantik ilişkinin ortaya çıkış sürecinde, şekillenmesinde, sürdürülmesinde ve sonlanmasında hem bireysel hem de çiftin kendine özgü özelliklerin rol oynadığı bilinmektedir. Bu anlamda evlilik, romantik ilişkinin niteliğinde etkili olabilecek unsurların incelenmesi bakımından temel bir bağlam sağlamaktadır. Evlilik içindeki etkileşimlerin Margaret Mahler'in ayrılma-bireyleşme kuramı (Mahler, 1967; Mahler, Pine ve Bergman, 2012) temelinde değerlendirilebileceği alanyazında gösterilmiştir (bkz. Katz, 1981). Diğer yandan, ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen görgül çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu dikkat çekmiştir. Bu tez çalışmasında ayrılma-bireyleşme sorunları çerçevesinden evlilik doyumunu değerlendirmenin nesne ilişkileri bağlamındaki çalışmalara yol gösterebileceği düşünülmüştür. Yaşamın ilk yılları hem ayrılma-bireyleşme süreci (Mahler ve ark., 2012) hem de sosyo-duygusal becerilerin (bkz. Blum, 2004; Gergely, 2000) ve oyunun ortaya çıkışı/gelişimi (Gordon, 2014) açısından oldukça önemlidir. Evlilik ilişkisi bağlamında sosyo-duygusal becerileri değerlendiren çalışmaların duygu düzenleme (örn., Bloch, Haase ve Levenson, 2014; Tani, Pascuzzi ve Raffagnino, 2015) ve empatinin (örn., Plopa, Kaźmierczak ve Karasiewicz, 2019) rolüne odaklandığı görülmüştür. Diğer yandan, ailenin işlevselliğinde önemli bir role sahip olduğu belirtilen zihinselleştirmeyi (Asen ve Fonagy, 2012) romantik ilişki bağlamında değerlendiren çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bunlara ek olarak olumsuz çocukluk yaşantılarının evlilik doyumu ile negatif yöndeki ilişkisi alanyazında değerlendirilmiş (örn., Maneta, Cohen, Schulz ve Waldinger, 2015; Nguyen, Karney ve Bradbury, 2017), ancak çocukluğa yönelik olumlu bakış açısını sunan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu tez çalışmasında ise çocukluktan memnuniyete/hoşnutluğa yönelik yapılan kapsamlı bir değerlendirme ile çocukluktan memnuniyetin/hoşnutluğun evlilik doyumu ile ilişkisine yer verilmiştir. Oyun temelinde

değerlendirildiğinde, eşlerin gerçekleştirdiği boş zaman aktivitelerinin evlilik doyumu ile ilişkisine alanyazında yer verilirken (örn., Baldwin, Ellis ve Baldwin, 1999; Orthner, 1975) evlilik doyumu ile ilişkisi 70’li ve 80’li yıllarda incelenen (örn., Betcher, 1977, 1981) çift oyunsallığına yönelik çalışmaların son yirmi yılda daha kapsamlı bir biçimde incelendiği (örn., Mount, 2005; Vanderbleek, 2005), ancak ülkemizde hem çift oyunsallığı alanındaki hem de yetişkin eğlence eğilimini değerlendiren çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bu tez çalışması kapsamında, ayrılma-bireyleşme süreci temel alınarak evlilik doyumu üzerinde etkili olabilecek çeşitli sosyo-duygusal değişkenler (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenler (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) hem nicel hem de nitel yöntemle incelenmiştir. Mevcut çalışmada ilgili alanyazın ışığında hem evlilik doyumu hem de çift oyunsallığı ile ilişkili olabilecek sosyo-duygusal değişkenlere de yer verilerek kapsamlı bir inceleme yapılması bu çalışmanın alanyazına katkısını sunmaktadır.

Doyum ve mutluluk sağlaması beklentisiyle gerçekleştirilen evliliklerin (Karney ve Bradbury, 1995) önemli bir kısmının ayrılma veya boşanma ile sonuçlandığı (Castro-Martin ve Bumpass, 1989) ve bu durumun hem yetişkinler hem de çocuklar için duygusal, sosyal ve ekonomik olmak üzere pek çok olumsuz sonucu ortaya çıkardığı (Larson ve Holman, 1994) alanyazında belirtilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2020) verileri de son yıllarda ülkemizdeki boşanma oranlarının yükseldiğini göstermektedir. Bu durum, ülkemizde evlilik doyumunu etkileyebilecek unsurların incelenmesine yönelik gereksinime işaret etmektedir. Mevcut tez çalışmasında evlilik doyumu üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkili olabilecek pek çok unsur nicel ve nitel yöntemler ile incelenecektir. Böylece elde edilecek bulguların ülkemizde evlilik doyumuna yönelik çalışmalardaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Evlilik doyumuna yönelik tanımlar, evlilik doyumunun bireyin evlilik kalitesine yönelik öznel değerlendirmesine (Bahr, Chappell ve Leigh, 1983), evlilik ilişkisi hakkındaki algısına veya tutumuna (Roach, Frazier ve Bowden, 1981) işaret edebileceğini belirtmiştir. Alanyazında evliliğin ilk yılları evlilik doyumunda azalmanın yaşanabileceği (Davila, Karney ve Bradbury, 1999; Halford, Lizzio, Wilson ve Occhipinti, 2007) ve çeşitli alanlarda sorunların meydana gelebileceği (Risch, Riley ve Lawler, 2003) yıllar olarak gösterilmiştir. Bu bakımdan mevcut araştırmada evliliğin ilk beş yılındaki katılımcılarla çalışarak evliliğin ilk yıllarında etkili olabilecek unsurların incelenmesi amaçlanmıştır.

Mevcut tez çalışmasında evlilik doyumu, nesne ilişkileri kuramının önemli isimlerinden (bkz., McWilliams, 2010) Margaret Mahler'in yaşamın ilk üç yılını kapsayan ve bireyin tüm yaşamı boyunca etkisini sürdürebilen ayrılma-bireyleşme süreci (Mahler, 1967; Mahler ve ark., 2012) temelinde değerlendirilmiştir. Ayrılma-bireyleşme süreci boyunca ortaya çıkabilecek sorunların hem kişilik yapılanmasında hem de ilişki bağlamındaki bozulmalara yol açarak işlevselliği olumsuz yönde etkileyebileceği vurgulanmıştır (Mahler ve ark., 2012; Pine 1979). Bu noktada ayrılma-bireyleşme sorunlarının sınır kişilik örgütlenmesi ile ilişkisi hem kuramsal açıklamalarla hem de araştırma bulgularıyla desteklenmiştir (Christenson ve Wilson, 1985; McWilliams, 2010). Romantik ilişki bağlamında değerlendirildiğinde, çocuklukta oluşan temsiller dağarcığının romantik ilişkide yeniden canlandığı (Zosky, 1999) ve evlilik ilişkisinin buna uygun olan bağlamı sağladığı (Katz, 1981) alanyazında açıklanmıştır. Üstelik, geçmiş araştırmalar evlilik uyumu ile ayrılma-bireyleşme sorunları arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi (Özden, 2013) ve ayrılma-bireyleşme sorunları ile aile içi şiddet (Zosky, 2006) ve kıskançlık (Göral Alkan, 2010) gibi unsurlar arasındaki bağlantıyı göstermiştir. Nesne ilişkileri temelinde, ayrılma-sürecinde yaşanan zorlukların evlilikte yeniden ortaya çıkabileceği alanyazında kuramsal olarak ele alınmıştır (örn., Katz, 1981). Diğer yandan,

ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide rol alabilecek aracı değişkenleri inceleyen çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Mevcut tez çalışmasının, bu alandaki boşluğu doldurabileceği düşünülmektedir.

Ayrılma-bireyleşme sürecinin, hem çeşitli sosyo-duygusal becerilerin gelişimi (Blum, 2004; Gergely, 2000) hem de oyuna yönelik deneyimlerin kazanılması (Bergman, 1993; Bergman ve Lefcourt, 1994; McDevitt, 1979; Mahler ve ark., 2012) açısından önemi alanyazında sunulmuştur. Bu çalışma kapsamında, romantik ilişkilerde önemli bir role sahip olan duygu-düzenleme gücü (Bradbury ve Shaffer, 2012; Tani ve ark. 2015), empati (Franzoi, Davis ve Young, 1985; Plopa ve ark., 2019) ve yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme (Borelli, Slade, Pettit ve Shai, 2020; Górska, 2015) evlilik doyumunu etkileyebilecek sosyo-duygusal değişkenler çerçevesinde araştırma modeline aracı değişken olarak dahil edilmiştir. Üstelik, çocukluk dönemindeki olumlu (Falcke, Wagner ve Mosmann, 2008; Ghoroghi, Hassan ve Baba, 2012) veya olumsuz (Maneta ve ark., 2015; Nguyen ve ark., 2017) deneyimlerin evlilik doyumu ile ilişkisi göz önünde bulundurularak, çocukluğa yönelik ilişkisel ve duygusal boyutların değerlendirildiği “çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk” sosyo-duygusal değişkenler arasına dahil edilmiştir. Oyuna ilişkin değişkenler bağlamında ise kısıtlı olmakla birlikte ilişki doyumu ile bağlantısı önceki çalışmalarla desteklenmiş olan yetişkinde eğlence eğilimi (Proyer, 2014a) ve çift oyunsallığı (Betcher, 1977) modelde aracı değişken olarak ele alınmıştır. Üstelik, sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme gücü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) oyuna yönelik değişkenler (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) üzerindeki etkisi ve yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı üzerindeki etkisi ilgili alanyazından temelinde incelenmiştir.

Tüm bu alanyazın bilgisinden yola çıkarak kısaca özetlemek gerekirse, mevcut çalışmada ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda empati,

duygu düzenleme güçlüğü, yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığının aracı etkisinin inceleneceği bir model test edilecektir. Üstelik bu modelde, sosyo-duygusal değişkenlerin çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki etkisi ve buna ek olarak, yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı üzerindeki etkisi incelenecektir.

Ek olarak, yürütülen nitel çalışma ile “Yeni evli bireyler çocukluktaki oyun yaşantılarını geriye dönük olarak nasıl anlamlandırıyor ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evliliklerinde oyunu nasıl anlamlandırıyorlar?” sorusu fenomenolojik yaklaşım üzerinden değerlendirilecektir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda mevcut tez çalışmasının amaçları şu şekildedir:

Öncelikle çocukluktan memnuniyeti/hoşnutluğu değerlendirmek amacıyla Ön Çalışma-I kapsamında Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ) geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının ve Ön Çalışma-II kapsamında Çiftler için Oyun Ölçeği-I’in (ÇÖÖ-I) çeviri çalışması ile Çiftler için Oyun Ölçeği-II’nin (ÇÖÖ-II) Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yürütülmesi hedeflenmiştir.

Gerçekleştirilen Ana Çalışma ile ayrılma-bireyleşme sorunları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi) aracı rolünün test edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma modelinde sosyo-duygusal değişkenlerin oyuna yönelik değişkenler üzerindeki doğrudan etkisinin ve de yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı üzerindeki doğrudan etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Son olarak Nitel Çalışma ile Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılarak yeni evli bireylerin, oyunu nasıl deneyimlediklerinin geriye dönük olarak

incelenmesi ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evlilikte oyunu nasıl deneyimlendiklerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, ilerleyen kısımda öncelikle evlilik doyumu ve evlilik doyumu ile ilişkili değişkenlere yönelik alanyazına yer verilecek, daha sonra ayrılma-bireyleşme sorunları ve sosyo-duygusal değişkenler (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ile oyuna yönelik değişkenler (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aktarılacaktır. Alanyazın bilgisi ilgili değişkenlerin birbiri ile bağlantısı üzerinden derinlemesine bir incelemeyle sunulacaktır.

1.1. Evlilik Doyumu

Bu kısımda evlilik doyumunun tanımına ve evlilik doyumu ile ilişkili çeşitli değişkenlere (sosyo-demografik değişkenler, içsel/intrapsişik değişkenler, kişilerarası değişkenler) dair alanyazına yer verilecektir.

1.1.1. Evlilik Doyumunun Tanımı

Evlilik doyumu, evlilik ve aile çalışmalarının en temel araştırma konularından biri olarak gösterilmiştir (Anthony, 1993; Spanier, 1976; Ward, Lundberg, Zabriskie ve Berrett, 2009). Bahr ve arkadaşları (1983) evlilik kalitesini ölçmek amacıyla yürütülen çalışmaların evlilikte doyum, mutluluk veya uyum gibi farklı kavramlar üzerinden değerlendirmeler yaptığını ifade etmiştir. Mevcut çalışma kapsamında en sık kullanılan kavramlardan biri olan “evlilik doyumu” (Bahr ve ark., 1983) kavramı kullanılarak kuramsal açıklamalara yer verilecektir.

Evlilik doyumuna yönelik farklı açıklamaların bir anlam belirsizliğine yol açtığı Ward ve arkadaşları (2009) tarafından belirtilmiştir. Evlilik uyumuna yönelik en temel açıklamalardan birini yapan Spanier ve Cole (1976) evlilik uyumunun evlilikte sıkıntıya

yol açabilen sosyal, davranışsal farklılıklar ile kişilik farklılıklarından; eşlerarası gerginlik ve bireysel kaygıdan; evlilik doyumundan; ikili uyuşma ve evliliğin işlevselliğinde önemli olabilecek konularda fikir birliğinden etkilenebilecek bir süreç olduğunu belirtmiştir. Buna göre, bu beş alandaki olumlu gelişimin evlilik uyumunun yükselmesi ile ilişkili olacağı Spanier ve Cole (1976) tarafından önerilmiştir. Roach ve arkadaşları (1981) evlilik doyumunun kişinin evlilik ilişkisine yönelik algısı veya tutumu üzerinden değerlendirilebileceğini açıklayarak doyumun içinde bulunulan zamana ve özellikle de önemli yaşam olaylarına bağlı olarak yükselme veya azalma aralığında değişebilen bir tutum olduğunu belirtmiştir.

Ek olarak, evlilik doyumu ihtiyaçların, arzuların ve beklentilerin evlilikte karşılanması düzeyinde evlilik kalitesine yönelik öznel bir değerlendirme (Bahr ve ark., 1983) ve bireyin evlilik hayatında eşiyle olan etkileşimlerinden, paylaştığı deneyimlerden ve beklentilerinden hoşnut olmasının yaşattığı duygusal durum (Ward ve ark., 2009) olarak da tanımlanmıştır.

1.1.2. Evlilik Doyumu ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi

Bu kısımda, öncelikle evlilik doyumu ile ilişkili bulunan sosyo-demografik değişkenlere yer verilmiştir. Sonrasında, Whisman'ın (1997, akt. Sokolski ve Hendrick, 1999) aktardığı, Sokolski ve Hendrick (1999) tarafından ilişki doyumu incelenirken kullanılan doyum ile ilişkili içsel (*intrapersonal*) ve kişilerarası (*interpersonal*) değişkenler ele alınmıştır. Whisman'a (1997, akt. Sokolski ve Hendrick, 1999) göre içsel olanlar insanın kendisinde var olan ve ötekilerle kurulan ilişkilerden etkilenebilen değişkenlerken, kişilerarası değişkenler ilişkiyi etkileşimi gerektirmektedir.

1.1.2.1. Sosyo-Demografik Değişkenler

Evlilik doyumu ve sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin alanyazında cinsiyet, çocuk sahibi olmak veya evlilik süresi gibi değişkenler temelinde ele alındığı görülmüştür. Buna göre, evlilik doyumunun cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendiren bazı araştırmaların bulguları, kadınların evlilik doyumu düzeyinin erkeklere göre daha düşük olduğunu ortaya koymuştur (Fowers, 1991; Jose ve Alfons, 2007; Schumm, Bollman ve Jurich, 1997). Diğer yandan, Jackson, Miller, Oka ve Henry'nin (2014) meta-analiz çalışması bulguların bu yönde çıkmasında evlilik terapisindeki klinik örneklemin etkili olduğunu göstermiştir. Buna göre, Jackson ve arkadaşları (2014) klinik örneklem dahil edilmediğinde, genel popülasyonda kadın ve erkekler arasında evlilik doyumu açısından bir fark görülmediğini açıklamıştır.

İkinci olarak, çocuk sahibi olma ile evlilikte mutluluk (Glenn ve McLanahan, 1982; White, Booth ve Edwards, 1986) ve çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin olumsuz yönde olduğu araştırmalar tarafından gösterilmiştir (Jose ve Alfons, 2007; Twenge, Campbell ve Foster, 2003; Wendorf, Lucas, Imamoğlu, Weisfeld ve Weisfeld, 2011). Diğer yandan, Marini'nin (1980) araştırma bulguları çocuk sayısının evlilik doyumu üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığına işaret etmiştir. Üstelik, Onyishi, Sorokowski, Sorokowska ve Pipitone (2012) çocuk sayısının evlilik doyumu ile ilişkisinde kültürel özelliklerin önemli bir role sahip olabileceğine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Wendorf ve arkadaşlarının (2011) çalışması olumsuz yönde ilişki olmasına karşın Türk örneklem için çocuk sayısının evlilik doyumu üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir. Bu durum, Türkiye'deki toplulukçu eğilimin geniş aile ilişkileri ve eşlerin birbirine olan bağlılığı üzerindeki etkisi bağlamında değerlendirilmiştir (Wendorf ve ark., 2011).

Son olarak, evlilik süresi ile evlilik doyumu arasındaki bağı araştıran çalışmaların bulgularında farklılaşma görülmüştür. Örneğin, Anderson, Russell ve Schumm'un (1983) araştırması evlilik kalitesinin aile yaşam döngüsünde U-biçimli bir grafiğe (yani, evliliğin ilk yıllarındaki mutluluğun sonraki yıllarda azalması ve daha sonra yeniden artması) sahip olduğuna işaret etmiştir. Diğer yandan, VanLaningham, Johnson ve Amato (2001) alanyazında evlilik süresi ve evlilikte mutluluk arasındaki ilişkinin U-biçimli grafik ile açıklanmasının kesitsel çalışmalardan kaynaklandığını belirterek boylamsal bir araştırma yürütmüştür. Bu boylamsal çalışmanın bulguları, U-biçimli grafiğin desteklenmediğini, evliliğin ilk yıllarındaki mutluluğun hızlı bir şekilde düştükten sonra azalmaya devam ettiğini veya sabit kaldığını göstermiştir (VanLaningham ve ark., 2001).

1.1.2.2. Evlilik Doyumu ile İlişkili İçsel (İntrapsişik) Değişkenler

İlişki doyumu kapsamında incelenen içsel değişkenlerden biri bağlılıktır (Sokolski ve Hendrick, 1999). Dean ve Spanier (1974) bağlılığı evliliği sürdürmeye yönelik arzu ve kararlılık üzerinden tanımlamıştır. Alanyazında bağlılığın kişinin ilişkisinde hissettiği çekim, ahlaki değerler temelinde ilişkinin devam ettirilmesi ve ayrılık sonrası yaşanabilecek zorlukların göz önünde bulundurularak ilişkinin sürdürülmesi gibi farklı boyutlarda değerlendirildiği görülmüştür (Adams ve Jones, 1997; Johnson, 1991; Johnson, Caughlin ve Huston, 1999). Önceki çalışmalar hem kadın hem de erkek katılımcılar için bağlılık ile evlilik uyumu (Dean ve Spanier, 1974) ve evlilik doyumu (Sokolski ve Hendrick, 1999) arasında olumlu yönde ilişki olduğunu göstermiştir. Clements ve Swensen (2000) uzun süredir evli olan yaşlı çiftlerde eşe bağlılığın evlilik kalitesinin önemli bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Üstelik, bulgular bağlılığın evlilikteki sorunlarla olumsuz yönde, aşkın ifade edilmesi ve evlilikte uyumla olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Clements ve Swensen, 2000).

Evlilik doyumu ile ilişkili bir diğer içsel değişkenin kişilik özelliklerinden nevrotizm olduğuna işaret edilmiştir (örn., Kelly ve Conley, 1987). Bouchard, Lussier ve Sabourin (1999) olumsuz duygulanım ve duygusal istikrarsızlığı ifade eden nevrotizmin, ilişki çıktılarını tutarlı ve güçlü bir şekilde yordadığını önermiştir. Önceki çalışmaların bulguları da nevrotizm ile evlilik doyumu (Javanmard ve Garegozlo, 2013; Kelly ve Conley, 1987); nevrotiklik ile cinsel doyum arasında negatif yönde ilişki (McNulty, Wenner ve Fisher, 2016) olduğunu göstermiştir. Ek olarak, Fisher ve McNulty'nin (2008) yeni evli çiftlerle gerçekleştirdiği araştırmanın bulguları nevrotizmin cinsel doyumu olumsuz olarak etkilemesi üzerinden evlilik doyumunu düşürebileceğini göstermiştir.

1.1.2.3. Evlilik Doyumu ile İlişkili Kişilerarası Değişkenler

Yakın ilişkilerin temelinde bireyler arası etkileşim olduğunu belirten Sokolski ve Hendrick (1999) ilişkide doyumu kişilerarası unsurlar (örneğin, kendini ifade ve eş desteği) açısından değerlendirmenin önemini vurgulamıştır. Evlilik doyumu ve kişilerarası değişkenler arasındaki ilişkinin alanyazında iletişim, kendini ifade ve cinsel doyum bağlamında değerlendirildiği görülmüştür. Bu bağlamda, kaliteli iletişim evlilikte eşlerin birbirlerini anlamalarını ve bu anlayışı sürdürmelerini sağlayan, zaman içinde gelişen bir süreç olarak tanımlanmıştır (Montgomery, 1981). Markman, Rhoades, Stanley, Ragan ve Whitton'ın (2010) çalışması evlilik öncesindeki olumsuz iletişim ile evliliğin ile beş yılındaki uyum arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, zaman içinde çiftler arasındaki olumsuz iletişimin azaldığı ve bu azalmanın evliliklerinde sıkıntı yaşamayan çiftlerde sıkıntı yaşayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (Markman ve ark., 2010). Paralel olarak, Soylu ve Kağnıcı (2015) da etkili olmayan aile içi iletişimin artması durumunda evlilik uyumunun azaldığını ve aile içi iletişimin evlilik uyumunu yordayan önemli bir unsur olduğunu bulmuştur.

Kişinin kendisiyle ilgili önemli kişisel bilgileri (örn., duygular, tutumlar ve deneyimler) paylaşarak kendisini ifade etmesinin (*self-disclosure*) iletişimde, ilişkilerin gelişiminde ve sürdürülmesinde önemli bir role sahip olduğu açıklanmıştır (Greene, Derlega ve Mathews, 2006; Sprecher ve Hendrick, 2004). Önceki çalışmalar, kendini ifade etmenin evlilik doyumu (Quek ve Fitzpatrick, 2013) ve evlilikte yakınlık (Waring ve Chelune, 1983) üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu; kendini ifade etme ile romantik ilişkide doyum, aşk ve bağlılık (Sprecher ve Hendrick, 2004) ve evlilikte doyum (Jorgensen ve Gaudy, 1980; Sokolski ve Hendrick, 1999) arasında olumlu yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Son olarak, alanyazındaki çalışmalar sıklıkla evlilik doyumu ile cinsel doyum arasındaki bağlantıya işaret etmiştir (Henderson-King ve Veroff, 1994; McNulty ve ark., 2016; Yeh, Lorenz, Wickrama, Conger ve Elder, 2006; Young, Denny, Luquis ve Young, 1998). Litzinger ve Gordon (2005) hem iletişimin hem de cinsel doyumun evlilik doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğunu, ek olarak iletişimde zorluk yaşanan ilişkilerde cinsel doyumun evlilik doyumunu arttırıcı etkisinin olabileceğini bulmuştur. Buna ek olarak, Brezsnyak ve Whisman'ın (2004) çalışma bulguları cinsel arzu yükseldikçe evlilik doyumunun da arttığını ortaya koymuştur. Buna göre, Brezsnyak ve Whisman (2004) evliliğinden doyum sağlayan bireylerin daha çok yakınlık ve cinsellik arzuladıklarını; diğer yandan, cinsel arzusunun düşük olduğu durumda ilişkide hayal kırıklığının ve memnuniyetsizliğin ortaya çıkabileceğini belirtmiştir.

1.1.3. Evliliğin İlk Yıllarında Evlilik Doyumu

Evliliğin gelişimsel olarak bir dönüm noktası olduğunu belirten Kurdek (1991) evliliğin ilk yıllarında ortaya çıkabilecek değişimlere dikkat çekmiştir. Bu noktada, alanyazındaki çalışmalar evliliğin ilk yıllarında evlilik doyumunda azalmanın olabileceğine (Davila ve

ark., 1999; Halford ve ark., 2007) ve evlilikte sıkıntının artabileceğine (Kurdek, 1991) işaret etmiştir.

Evliliğin ilk yıllarına odaklanan çalışmaların bu yıllarda ortaya çıkabilecek önemli sorun alanlarını ve koruyucu olabilecek unsurları inceledikleri görülmektedir. Risch ve arkadaşları (2003) evliliğin ilk beş senesindeki katılımcıların iş ve aile arasındaki denge, cinsel ilişkinin sıklığı ve finansal konular başta olmak üzere ev işleri konusundaki beklentiler, iletişim ve çatışma çözüm, eşle geçirilen zaman, kayınvalide ve kayınpeder konularında sorun yaşadıklarını bulmuştur. Kurdek'in (1991) araştırma bulgularına göre, düşük eğitim düzeyi, gelirin birleştirilmemesi veya ilişkiye yönelik işlevsel olmayan inançlar gibi unsurlar ilk üç yılda artan evlilik stresi ile ilişkili olabilecek değişkenler arasındadır. Diğer taraftan, Schramm, Marshall, Harris ve Lee'nin (2005) çalışması evliliğin ilk aylarından itibaren sorunların (örn., iş ve evlilik arasındaki denge) ortaya çıkabileceğini, ancak saygı, güven, bağlılık, birlikte vakit geçirme ve birlikte aktivitelere katılma gibi koruyucu unsurların evlilik doyumunun önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

Yeni evli katılımcılarla gerçekleştirilen boylamsal araştırmalar incelendiğinde, Lavner, Karney ve Bradbury'in (2014) çalışması evliliğin ilk dört yılında evlilikteki sorun seviyesi genel olarak sabit kalırken hem kadınlar hem de erkekler için özellikle duygusal yakınlık gösterme noktasında sorunların arttığını göstermiştir. Lavner ve Bradbury (2012) evliliğinin ilk 6 ayındaki yeni evli çiftlerle boylamsal bir çalışma yürüterek 10 yıl sonra boşanan ve boşanmayan çiftler olmak üzere iki grubun verilerini karşılaştırmıştır. Elde edilen bulgular, evliliğin başında evlilik doyumunu yüksek olan çiftler arasında da boşanmanın gerçekleştiğini, boşanan çiftlerde olumsuz etkileşimin, olumsuz sosyal desteğin ve olumsuz duyguların boşanmayan çiftlere göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir (Lavner ve Bradbury, 2012). Ek olarak, Huston, Caughlin, Houts, Smith ve George (2001) 13 yıllık süreçte evliliklerinde mutsuzluk yaşayan çiftlerde aşkın

ve açık bir şekilde ifade edilen yakınlığın azaldığını; ilişkide çelişkili duygularda artış olduğunu bulmuştur.

Alanyazındaki çalışmalar evliliğin ilk yıllarının evlilik doyumu açısından oldukça önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Bu noktada, Schramm ve arkadaşları (2005) da evliliğin erken dönemine ve evlilik uyumunu etkileyebilecek unsurlara odaklanmanın oldukça önem taşıdığı belirtilmiştir. Bu bakımdan, araştırma değişkenlerinin evliliğin ilk yıllarındaki rolünü inceleyebilmek amacıyla evliliğinin ilk beş yılı içinde bulunan bireylerle mevcut çalışma yürütülmüştür.

1.2. Ayrılma-Bireyleşme Süreci

Nesne ilişkileri kuramının önemli isimlerinden biri olduğu belirtilen (bkz., McWilliams, 2010) Margaret Mahler yaşamın ilk üç yılını kapsayan ve bireyin tüm yaşamı boyunca yankılanmaya devam eden ayrılma-bireyleşme sürecini tanımlayarak bireyin psikolojik doğumunu ele almıştır (Mahler, 1967; Mahler ve ark., 2012). McWilliams (2010) nesne ilişkisi kuramı üzerine çalışan analistlerin, çocuğun dünyasındaki temel nesnelerin özelliklerini, deneyimlenme biçimini, içselleştirilme sürecini ve yaşam boyunca bilinçdışında nasıl var olmaya devam ettiklerini anlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Fishler, Sperling ve Carr (1990) da Mahler ve arkadaşlarının (2012) ayrılma-bireyleşme üzerine olan çalışmalarında olduğu gibi, nesne ilişkileri kuramcılarının çocuğun doğuştan gelen ilişkisel kapasitesine ve erken dönem ebeveynlik biçimlerinin rolüne odaklandıklarını belirtmiştir. Buna göre, nesne ilişkileri kuramı temelinde, erken dönemdeki ebeveynlik içsel nesne temsillerini, içsel nesne temsilleriyse sonraki yıllarda ortaya çıkabilecek ilişkisel davranışları şekillendirmektedir (Fishler ve ark., 1990).

Ayrılma-bireyleşmenin yaşam boyu uyumlu işlevselliğin sağlanmasında önemli bir role sahip olan temel bir örgütlenme ilkesi olduğu belirtilmiştir (Lapsley ve Stey, 2010). Lapsley ve Stey'e (2010) göre bireyselleşme, iç içe geçme ve kaynaşma

olmaksızın süregiden ilişkilerde (örneğin, çocuklarla ebeveynler, arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler) bağlanma ve ilişki hissinin korunmasına; izolasyon ve yabancılaşma olmadan olgun bir özerklik ve bağımsızlık hissinin varlığına işaret eder.

Ayrılma-bireyleşme kuramı temelinde alanyazın incelendiğinde gelişimsel olarak beş bireyleşme süreci tanımlandığı görülmektedir. Birinci bireyleşme Mahler ve arkadaşları (2012) tarafından ele alınan yaşamın ilk üç yılını kapsayan süreçtir. İkinci bireyleşme ergenlik döneminde (Blos, 1967); üçüncü bireyleşme genç yetişkinlik, dördüncü bireyleşme orta yetişkinlik ve beşinci bireyleşme ise geç yetişkinlik dönemlerinde (sırasıyla, Colarusso 1990, 1997, 2000) gerçekleşir. Bu süreçlere ilişkin detaylı bilgi aşağıda aktarılmıştır.

1.2.1. Çocukluk Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci

Mahler ve arkadaşları (2012) tarafından açıklanan ayrılma-bireyleşme sürecine göre, yaşamın ilk haftalarında bebek, mutlak birincil narsisizmin hakim olduğu “normal otistik evre”nin içindedir ve dış dünyadan gelen uyaranlara karşı kendini korumak için doğum öncesindeki duruma benzer konumdadır. Bebeğin bu süreçte annenin tam olarak farkında olmamakla birlikte dıştan gelen uyarıcılara yanıt verme becerisinden tamamen yoksun olmadığı belirtilmiştir. Anneye yönelik farkındalığın kazanılmaya başlandığı evre “ortakyaşamsal evre” olarak adlandırılmıştır. Ortakyaşamsal evrenin başlangıcında bebeğin, annesi ve kendisi arasındaki sınırın ortak olduğunu varsaydığı açıklanmıştır. Bu evrede bebeğin anneye yaptığı yatırımda artış olmasına karşın kendiliğin ötekinden farklılaşmadığı belirtilmiştir (Mahler ve ark., 2012).

Gergely (2000) gerçekleştirdiği gözden geçirme çalışmasında Mahler’in bebeğin beden-benliği ile dış dünya arasındaki ayrımı yapamamasına yönelik açıklamalarının sonraki yıllarda pek çok araştırmacı tarafından reddedildiğinin altını çizmiştir. Buna göre, alanyazındaki güncel görüş bebeğin doğumundan itibaren aktif olarak fiziksel ve sosyal

dünya ile etkileşimde olduğunu şeklidir (Gergely, 2000). Pine'a (2004) göre Mahler öncelikle normal otistik evredeki içe-dönüklüğü vurgulamış, böylece "ortakyaşamsal" evrede bebeğin annenin duygusal önemine karşı uyanışının altını çizebilmiştir. Üstelik Pine (2004) bir evrenin yalnızca tek bir şeyin gerçekleştiği bir zaman dilimi olmadığını, önemli bir yoğunluğa ve çözüme ulaşan şeyin o döneme adını verdiğini açıklamıştır. Örneğin erken dönemdeki ortakyaşamsal deneyimin tek başına egemen olmadığını, ayrışmaya dair parçalarla birlikte en çok hissedilen şeyin ortakyaşamsal deneyim olduğunu belirterek Mahler'in görüşlerini güncellemiştir (Pine, 2004).

Ayrılma-bireyleşme süreci boyunca bebeğin içinden geçtiği alt evreler "Farklılaşma", "Alıştırma", "Yeniden Yakınlaşma" ile "Bireyliğin Pekişmesi ve Coşkusallık Nesne Sürekliliğinin Başlaması" olarak adlandırılmıştır (Mahler ve ark., 2012). Farklılaşmanın 4. ve 5. aylarda başladığını belirten Mahler ve arkadaşlarına (2012) göre bu evrede çocuğun dikkati giderek dışarıya yönelmektedir ve anneye yönelik "iyi" ve "kötü" deneyim anılarının havuzu genişlemektedir. Çocuk, kötü deneyim anılarını kendisi rahatlatamaz ve annenin bakım vererek bunu sağlamasını bekler. Annenin sağladığı yatıştırma ve uyarma örüntüsü daha sonra bebeğin kendi tarzında özümlediği bir biçime dönüşür. Bebek, bu alt evrede anne kucağından uzaklaşmaya yönelik ilk denemelerini yapar; yabancı insanların yüzlerini inceleme eğilimi ve bu insanlara karşı yabancı tepkisi gösterir. Yazarlar, ilk farklılaşma örüntülerinin ayrılma-bireyleşme sürecinin sonraki aşamalarını ve tutarlı bir kişilik örgütlenmesinin oluşumunu etkinleştirdiğini belirtmiştir (Mahler ve ark., 2012).

İkinci alt evre olan "Alıştırma" için Mahler ve arkadaşları (2012) bu alt evrede özerk işlevlerde artış gözlemlendiğini belirtmiştir. Çocuk, anneden fiziksel olarak bir miktar uzaklaşarak araştırmalarını yaparken, ihtiyaç duyduğunda ulaşmak üzere annenin varlığına gereksinim duymaya devam etmektedir. Bu süreçte, anneye kurulan uzaktan temas ne kadar iyiye çocuğun uzaklaşmaya karşı gösterdiği cesaretin de o kadar fazla

olduğu gözlenmiştir. Bu alt evre içinde yürümeye başlayan çocuk kendi becerilerinden ve gerçekleştirdiği keşiflerden keyif almaktadır (Mahler ve ark., 2012).

Mahler ve arkadaşları (2012) üçüncü alt evre olan “Yeniden Yakınlaşma”da bebeğin yürüyebildiğini ve böylece anneden fiziksel olarak ayrı olmayı deneyimlediğini açıklamıştır. Bu dönemde ayrılma kaygısı daha sık olarak yaşanabilir. Anneye olan ilgilinin azaldığı “Alistırma” alt evresinden sonra “Yeniden Yakınlaşma”da anneye dönüşün gerçekleşmesi bu alt evrenin ayırt edici özelliği olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda bu alt evrede yeni deneyimler yaşarken annenin eşliğine gereksinim duyan çocuk için annenin coşkusal açıdan ulaşılabilir olması önemlidir. Bir yaşını aşp iyice hareketlenen çocuk keşfetmeye başladığı dünyayı annesiyle paylaşma eğilimindedir. Örneğin, bu dönemde etrafta bulduğu nesneleri annesinin kucağına bırakır. Diğer insanlarla toplumsal etkileşimin gelişmeye başladığı bu dönemde, diğer çocukları da kendilikten ayrı varlıklar olarak görür. Bu süreçte, baba da tam olarak içinde olmadığı anne-çocuk dünyasına dahil olur (Mahler ve ark., 2012).

“Bireyliğin Pekişmesi ve Coşkusal Nesne Sürekliliğinin Başlaması” olarak adlandırılan dördüncü alt evrenin bireyliğe ve belli bir düzeyde nesne sürekliliğine ulaşmak bakımından önemli olduğu açıklanmıştır (Mahler ve ark., 2012). Nesne sürekliliğinin özelliği, nesnenin ‘iyi’ ve ‘kötü’ özelliklerinin birleşerek bütüncül bir temsilin oluşturulabilmesidir. Nesne sürekliliğinin kazanılmasıyla birlikte sevgi nesnesi doyum sağlamak üzere var olmadığında tamamen reddedilmez veya ondan nefret edilmez; geçici ayrılıklar uzatılabilir ve bu ayrılıklara katlanılabilir (Mahler ve ark., 2012). McDevitt (1979) nesne sürekliliğinin sağlanmasında, geçmişte çocuğa güvenlik ve rahatlık sağlayan gerçek anneninkine benzer özelliklerdeki anne temsiline önemini vurgulamıştır. Üstelik nesne sürekliliğinin sağlanmasıyla birlikte bölme savunma mekanizmasının kullanılmasına da gerek kalmadığını belirtmiştir (McDevitt, 1979).

1.2.2. Ergenlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci

Alanyazında ergenlik dönemi ikinci ayrılma-bireyleşme süreci olarak ele alınmıştır (Blos, 1967). Yetişkin dünyasının bir üyesi olma yolundaki ergenin ayrı ve bireyleşmiş olarak kendilik duygusunu geliştirebilmesi için bu dönemde aileye bağımlılıklarının azaldığı ve çocuksu nesne bağlarının gevşediği belirtilmiştir (Blos, 1967; Lapsley ve Stey, 2010). Blos'a (1967) göre ergenlikte sevilen ve nefret edilen içselleştirilmiş nesnelerle olan bağlarda kopma yaşanabilirse ailenin dışında sevgi ve nefret nesneleri bulanabilir, aksi halde yeni nesnelerin bulunması engellenebilir ya da yineleme veya yerine koyma ile kısıtlı kalabilir. Lapsley ve Edgerton (2002) bu gelişimsel görevin esneklik içinde, yani bir yandan kaynaşma ve iç içe geçmenin diğer yandan da kopma ve izolasyonun istenmeyen sonuçlarından kaçınarak gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Pine (1979) ise ergenlikte bireyselleşmeye yönelik atılan her adımın ayrılma sürecini yansıtmadığını, bireysel değerlendirmelerin intrapsişik olarak, yani içsel anlamlar ve gelişimsel durum temelinde değerlendirilmesi gerektiğini eklemiştir.

Ebeveynler ile olan ilişki bağlamında değerlendirildiğinde, Quintana ve Lapsley (1990) ergenlerin ebeveynleri ile olan ilişkide farklılaşma eğilimindeyken bir yandan da onlarla olan iletişimi ve güveni de sürdürüyor olabileceklerini önermiştir. Bu bağlamda alanyazında özellikle de destekleyici ve sevecen ebeveyn temsillerinin bulunduğu bağlanma biçimlerinin bireyleşmeyi olumlu yönde etkileyebileceği (Levy, Blatt ve Shaver, 1998), diğer yandan kontrolün baskın olduğu ebeveynlik biçimleri ile bireyleşme arasında negatif yönde ilişki olduğu (Quintana ve Lapsley, 1990) belirtilmiştir. Lapsley ve Edgerton'ın (2002) çalışması korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip genç yetişkin katılımcıların ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olan katılımcılardan daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, Downing ve Nauta'nın (2010) araştırma bulguları üniversite öğrencileri için

ebeveyninden ayrılma-bireyleşme ile kaçınılmalı bağlanma arasında pozitif yönde, kaygılı bağlanma ile negatif yönde ilişki olabileceğini göstermiştir.

Bu dönemdeki genç yetişkinler için özellikle de üniversiteye başlama ayrılma-bireyleşme açısından önemli bir yaşantısal geçiş süreci (örneğin, aileden fiziksel olarak ayrılma, kariyer tercihlerinde bulunma) olarak değerlendirilmiştir (Lapsley ve Edgerton, 2002). Dolayısıyla, ayrılma-bireyleşme ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara alanyazında sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin, Lapsley ve Edgerton (2002) ayrılma-bireyleşme sorunlarının üniversiteye yönelik sosyal ve kişisel-duygusal uyumu yordadığını bulmuştur. Rice, Cole ve Lapsley'in (1990) gerçekleştirdiği araştırmanın bulguları ise ayrılmaya karşı olumlu duygular hisseden öğrencilerin üniversite yaşamında uyum düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermiştir.

1.2.3. Yetişkinlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme Süreci

Çocukluktaki ayrılma-bireyleşmenin yetişkinlikteki yansımalarının ele alındığı, bir başka deyişle yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde ayrılma-bireyleşme sürecinin etkilerine odaklanılan bir panel Sternschein (1973) tarafından raporlanmıştır. Bu raporda Sternschein (1973), kendilik ve nesne imgeleri ile bunların zihinsel temsillerinin yaşamın ilerleyen dönemlerindeki duygu yüklü önemli zamanlarda (örneğin, ergenlik, evlilik, çocuk sahibi olma, torun sahibi olma, emeklilik veya yaşlılık) değişime uğrayabileceğini ifade etmiştir.

Colarusso (sırasıyla, 1990, 1997, 2000) da genç yetişkinlik (20-40 yaş); orta yetişkinlik (40-60 yaş) ve geç yetişkinlik (60 ve sonrası) dönemlerindeki ayrılma-bireyleşme süreçlerini ele almıştır. Colarusso (2000), Mahler'in (1974) erken dönemdeki anne-çocuk ikilisinin gelecekteki ilişkiler için altyapı oluşturduğu düşüncesine katılsa da fiziksel ve cinsel olarak olgun bir bedene ve gelişmiş psişik yapıya sahip olan yetişkinlerin, yaşamın ilk üç yılında olduğu biçimde ayrılma-bireyleşme sürecini

deneyimlemediklerinin altını çizmiştir. Colarusso'ya (2000) göre yakınlık ve uzaklık yetişkin psişesini şekillendiren ilişkiler (örneğin, eş, çocuklar, torunlar, meslektaşlar ve arkadaşlar) bağlamında ve bu ilişkileri tanımlayan duygusal ve gelişimsel konular (örneğin, cinsellik, iş ve oyun) çerçevesinde ele alınmalıdır. Buna göre yaşamın ilerleyen dönemlerindeki bireyleşme basamakları şu şekildedir (Colarusso, 2000): Üçüncü bireyleşme, birincil nesnelerin dışındaki diğer bireylerle yaşanan ilişkisel deneyimler (örneğin, yakın ilişkilerde cinsellik ve duygusal yakınlık) ile genç yetişkinin meslek, eğitim deneyimleri ve de yaşadığı ilk fiziksel yaşlanma işaretleri üzerinden kendiliğin ve ötekinin tanımlandığı dönemdir. Dördüncü bireyleşme yaşlanma ve hastalıkların, ebeveyn kayıplarının, meslek hayatında güç kaybının olduğu ve torunların doğduğu bir dönemde gerçekleşir. Kişinin yaşamın sonu, zamanın kısıtlılığı ve ölüme dair farkındalığın arttığı bir dönemdir. Beşinci bireyleşme sürecinde içsel olarak terk edilen konumdan terk edene geçiş yaşanır. Ölümün yakın olduğu bu süreçte kişisel sonun kabulüyle birlikte sevilen kişilerle, toplumla, kültürle iç içe olma arzusu oluşur. Herhangi bir kısıtlama veya geri dönüş beklentisi olmaksızın bilgeliğin ve sahip olunan şeylerin verildiği evredir (Colarusso, 2000).

1.2.4. Ayrılma-Bireyleşme Süreci ve Psikopatoloji

Erken dönemde ayrılma-bireyleşme sürecinde ortaya çıkan sorunların, kişilik yapılanmasında veya ilişkisel bağlamda bozulmalara yol açarak yaşam boyu işlevselliği olumsuz yönde etkileyebileceği (Mahler ve ark., 2012; Pine 1979) alanyazında belirtilmiştir. Pine (1979) ayrılma-bireyleşme sürecindeki bozulmaların yaşamın ilerleyen dönemlerinde yol açabileceği psikopatolojik dışavurumları çocuk, ergen ve yetişkin hastalar üzerinden değerlendirerek bir çerçeve sunmuştur. Pine'a (1979) göre ayrılma-bireyleşmenin düşük-düzey patolojisi olarak nitelendirdiği "farklılaşmamış öteki (*undifferentiated other*)" ile ilişkili patolojiler iç içe geçme durumlarındaki paniği, kendi ve öteki arasındaki farkındalığın anormal gelişimini içermektedir. Pine'nın (1979)

farklılaşma süreci ile bağlantılı bulduğu ve ayrılma-bireyleşme sürecinin yüksek-düzey patolojisi olarak nitelendirdiği “farklılaşmış öteki (*differentiated other*)” ile ilişkili bozulmalarda ise ikirciklik veya arzu-tabu çatışmaları görülebilir. Bunun yanı sıra, yalnızlıkla başa çıkmada zorlanmanın, öteki üstünde kontrol etme amacıyla zorlama olmasının ve libidinal nesne sürekliliğinde bozulmaların da yüksek düzey ayrılma-bireyleşme patolojisinde gözükebileceğini eklemiştir (Pine, 1979).

Ayrılma-bireyleşme süreciyle birlikte kazanılması beklenen nesne sürekliliğinde (Mahler ve ark., 2012) başarısızlığın yaşanması durumunda optimal uzaklığın sağlanamaması, duygusal dalgalanma, şiddet veya paranoya gibi yetişkin psikopatolojisindeki yansımaları aktaran Akhtar (1994) ciddi kişilik bozukluğu olan bireylerin yıllar önce bozulan içsel dengelerini onarmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Alanyazında, özellikle de sınır kişilik örgütlenmesinin kökeninde ayrılma-bireyleşme sorunlarının olabileceği belirtilmiştir (McWilliams, 2010). Christenson ve Wilson (1985) hem alanyazında sunulan klinik tablodan (örneğin; Masterson ve Rinsley, 1975; Pine, 1979) hem de kendi klinik gözlemlerinden yola çıkarak geliştirdikleri Ayrılma-Bireyleşme Envanteri (ABE; Separation Individuation Inventory) ile farklılaşma, bölme ve ilişki sorunu boyutlarını değerlendirerek ayrılma-bireyleşme sorunlarını ölçmüştür. Araştırmanın bulguları sınır kişilik bozukluğuna sahip olan katılımcıların kontrol grubuna göre ölçekten daha yüksek puan aldıklarını göstermiştir (Christenson ve Wilson, 1985). Paralel olarak, Coonerty (1986) sınır kişilik bozukluğunu Mahler’in kuramı temelinde incelediği araştırmasında sınır kişilik bozukluğunda görülen kişilerarası işlevsellikte, davranışta ve duygulanımdaki bozulmaların ayrılma-bireyleşme sürecindeki gelişimsel görevlerle ve çatışmalarla ilişkili olabileceğini açıklamıştır. Coonerty (1986) araştırmasında Rorschach Testi ile değerlendirme yapmış ve sınır kişilik bozukluğuna sahip bireyler arasında ayrılma öncesi-bireyleşme temaları ile ayrılma-bireyleşme temalarının var olduğunu bulmuştur. Lapsley ve Stey (2010) de ayrılma-bireyleşmedeki

bozuklukların klinik açıdan pek çok farklı alanı (örneğin, sınır kişilik ve narsisist kişilik, intihar, aile ve evlilik) olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmiştir. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurularak, ilerleyen bölümlerde ayrılma-bireyleşme sorunlarına yönelik alanyazın bilgisi aktarılırken sınır kişilik bozukluğuna yönelik çalışmalara da yer verilecektir.

Alanyazında ayrılma-bireyleşme sorunlarını inceleyen araştırmalar ayrılma-bireyleşme sorunları ile depresyon ve diğer psikolojik belirtiler (örneğin, somatizasyon, kişilerarası duyarlılık ve kaygı) (Lapsley, Aalsma ve Varshney, 2001), bileşik deri rahatsızlığı (Kızılkaya, 2018) arasında olumlu yönde ilişkili olduğunu; beliren yetişkinlikte anne-babanın ayrılma kaygısı yükseldikçe bireyin ayrılma-bireyleşme sorunlarının da yükseldiğini (Kins, Soenens ve Beyers, 2011); işlevsel olmayan bağımlılık ve işlevsel olmayan bağımsızlığın düşük olduğu bireylerde ayrılma-bireyleşme sorunlarının da düşük olduğunu (Kins, Beyers ve Soenens, 2013) göstermiştir.

1.2.5. Ayrılma-Bireyleşme Kuramının Romantik İlişki Bağlamında Değerlendirilmesi

Çocuklukta özellikle bakımveren ve çocuk arasında gelişen duygusal deneyimlerin yetişkinlikte kurulan yakın ilişkiler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu genel bir görüş olarak alanyazında belirtilmiştir (Collins ve Read, 1990). Romantik ilişki bağlamında değerlendirildiğinde, hem bağlanma kuramı (Hazan ve Shaver, 1987) hem de ayrılma-bireyleşme kuramı (Katz, 1981) yetişkinlikteki romantik ilişki ile çocuklukta ebeveyn-çocuk ilişkisinin özellikleri arasındaki paralelliği işaret etmektedir. Bir başka ifadeyle, çocukluk yaşantılarıyla şekillenen temsiller dünyası romantik partnerle olan ilişkide yeniden canlanmaktadır (Zosky, 1999) ve Dicks'in (1963) belirttiği üzere ebeveyn-çocuk ilişkisine en yakın ilişki gerilemeye olanak sağlayan evlilik ilişkisidir. Buradan hareketle, bu kısımda ayrılma-bireyleşme kuramı çerçevesinde romantik ilişkiye

ve evlilik ilişkisine yönelik kuramsal açıklamalara ve araştırma bulgularına yer verilecektir.

Bireylerin ilişkilerindeki yakınlığı olgun bir şekilde deneyimleyebilmeleri için ayrışmayla ilgili meselelerini çözmüş olmaları gerektiği alanyazında belirtilmiştir (Levitz-Jones ve Orlofsky, 1985). Ayrışmayla birlikte hem partnerin sahip olduğu özelliklerin ve sınırlılıkların açık bir şekilde görülebileceği ve kabul edilebileceği (Modell, 1968, akt. Levitz-Jones ve Orlofsky, 1985) hem de özerkliğe yönelik bir tehdit algılamadan yakınlık ve bağlılıktan alınabileceği önerilmiştir (Levitz-Jones ve Orlofsky, 1985).

İlgili alanyazın ışığında değerlendirmede bulunan Levitz-Jones ve Orlofsky (1985) psişik bağımsızlığı kazanan, ayrı bireyler olarak güvende ve kendinden emin hisseden yetişkinlerin kurduğu ilişkilerde bireylerin yakın, sevgi dolu ve besleyici bir birliğin içinde hem kendileri hem de partnerleri için bireyselliği koruma kapasitesini gösterebileceklerini, diğer yandan bu özellikleri kazanmayı engelleyen çocukluk deneyimlerinin üstesinden gelme ihtiyacına dayanan ilişkilerde, terk edilmeye yönelik korkuların, bağımlılık-bağımsızlık ve yakınlık-mesafe çatışmalarının sevmeye kapasitesini sınırlayabileceğini açıklamıştır. Kins ve arkadaşları (2013) da ayrılma-bireyselleşme sürecindeki bozulmaların bağımsızlıkla veya ötekilere bağlı olmakla ilgili sorunlara yol açabileceğini belirtmiştir. Buna göre, sağlıklı düzeyde ayrılma/bağımsızlık yaşamakta zorlanan bireyler “işlevsel olmayan bağımlı yönelim” göstererek iyilik hallerini korumak amacıyla devamlı olarak fiziksel ve duygusal yakınlığa ihtiyaç duyabilirler. “İşlevsel olmayan bağımsız yönelim”e sahip olan bireyler ise ötekilere bağlı kalmakta zorlanabilir, özgüven sahibi olabilmek için çabalayabilir ve diğerlerinden gelen girişimleri zorla girme olarak düşünebilirler (Kins ve ark., 2013). Benzer şekilde, Altman (1977) da ayrılma-bireyselleşme sürecinin başarılı bir şekilde sonuçlanmamasına bağlı olarak kimlik veya bireysellik hissine sahip olmamanın bağımlılığa dayalı bir ilişkiye yol açabileceğine işaret

etmiştir. Kendiliğin düzenlenmesinde dış nesnelere dayanma eğiliminin ve dış nesnelerle optimal uzaklığın sağlanmasında sorunların ortaya çıkmasında etkili olan bir unsur olarak Akhtar (1994) nesne sürekliliğinin başarılı bir şekilde kazanılamamasını göstermiştir.

Evlilik ilişkisi, bireyleşmenin ve optimal uzaklığın önemli bir role sahip olduğu ilişkişel bir bağlam olarak değerlendirilmiştir (örn., Lackie, 1975). Katz (1981) hem eş seçiminde hem de evlilik-içi etkileşimlerde yaşamın erken dönemlerinde içselleştirilen nesnelerin ve de nesne ilişkilerinin etkin bir rol oynadığı vurgulamıştır. Bu bağlamda, ayrılma-bireyleşme kuramı temelinde evlilik ilişkisini ele alan Katz (1981) ayrılma-bireyleşmede zorluk yaşayan iki bireyin evlenmesiyle anne-çocuk ilişkisinde çözölemeyen saplanmaların ilişkiye taşınabileceğini açıklamıştır. Bu gibi durumlarda, gelişimin erken dönemleriyle ilişkili olabilen pek çok evlilik çatışması veya anlaşmazlık (örneğin, “işinde çok zaman harcıyor”) kolaylıkla yüzeye çıkabilmektedir (Katz, 1981). Ek olarak, Cantor’a (1982) göre evlilik ilişkisinin sona ermesi, yani boşanma sürecinde de ayrılma-bireyleşme süreçlerinin etkisini görmek mümkündür. Örneğin, eşler arasındaki ikili ilişkide farklılaşmanın yaşanmasıyla birlikte eşten uzaklaşarak başka ilgi alanlarına yönelmek bu bağlamda değerlendirilmiştir (Cantor, 1982).

Romantik ilişkiler temelinde ayrılma-bireyleşme sürecini araştıran çalışmalar, ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik uyumu arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi (Özden, 2013); aile içi şiddeti kullanan erkekler arasında şiddet kullanmayanlara göre ayrılma-bireyleşme sorunlarının daha yüksek olduğunu (Zosky, 2006); yüksek ayrılma-bireyleşme sorunları olan bireylerin romantik ilişkide sıkıntı yaşama düzeylerinin de daha yüksek olduğunu (Göral, 2002) ve de yüksek ayrılma-bireyleşme sorunlarının ilişkide kıskançlığı yordadığını (Göral Alkan, 2010) göstermiştir. Ek olarak, evliliğinin ilk yılının aileden ayrılmanın yaşandığı ve ayrılma-bireyleşme girişimleri açısından önemli bir dönemi temsil ettiği düşüncesiyle evliliğinin ilk yılındaki katılımcılardan veri toplayan Haws ve Mallinckrodt (1998) kök aileden ayrışmanın evlilik doyumunu pozitif yönde

etkilediğini bulmuştur. Mevcut çalışma da ayrılma-bireyleşme sorunlarının evliliğin ilk yıllarında evlilik doyumu ile ilişkisini incelemeye odaklanmaktadır. Bu doğrultuda ayrılma-bireyleşme sorunlarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi sosyo-duygusal değişkenler (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme gücü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna ilişkin değişkenler (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oynasallığı) gibi çeşitli değişkenler üzerinden değerlendirilerek incelenecektir.

1.3. Sosyo-Duygusal Değişkenler

Bu kısımda öncelikle duygu düzenleme, empati becerisi (perspektif alma ve empatik düşünce) yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme ve çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk kavramlarına yönelik alanyazın bilgisi aktarılacaktır. Daha sonra, bu değişkenlerin hem ayrılma-bireyleşme süreci hem de evlilik doyumu ile ilişkisine yer verilecektir.

1.3.1. Duygu Düzenleme Becerisi

Birey için önemli olan bir olay meydana geldiğinde, algılanan zorluklara veya fırsatlara nasıl tepki vereceğini etkileyen pek çok duygu açığa çıkar (Gross, 2002) ve duygu sistemi davranışı harekete geçirmek ve düzenlenmek üzere işlevlerini yerine getirir (Cicchetti, Ackerman ve Izard, 1995). Genel anlamda değerlendirildiğinde duygu düzenleme olumlu veya olumsuz duyguların sürdürülmesini, yoğunlaştırılmasını/arttırılmasını veya azaltılmasını/durdurulmasını kapsayan bir terim olması (Gross, 2008; Koole, 2009; Schore, 2001), uyumlu davranışsal stratejileri destekleyici rolü (Cicchetti ve ark., 1995; Thompson, 1994) ve duyguların iyilik hali ile yakın ilişkisi (Gross, 2002) nedeniyle oldukça önemli bir kavram olarak alanyazında karşımıza çıkmaktadır.

Duygu düzenleme, Thompson (1994) tarafından bireyin hayattaki hedeflerine ulaşabilmesi için duygusal tepkilerin gözlenmesi, değerlendirilmesi ve değiştirilmesini sağlayan içsel ve dışsal süreçler olarak tanımlamıştır. Thompson (1994) yoğunluk,

çeşitlilik veya süreklilik gibi unsurlar açısından farklılık gösteren duygusal yanıtların birçok özelliğinin (örneğin, zamanlama veya nitelik) duygu düzenleme süreçlerinden etkilendiğini açıklamıştır. Bir başka deyişle, duygu düzenleme deneyimlenen duyguyu doğrudan etkileyebileceği gibi duygunun yoğunluğuna (örneğin, yoğunluğu arttırma veya azaltma) ve zamanına yönelik özelliklerini (örneğin, süresini kısıtlama veya uzatma) de etkileyebilmektedir (Thompson, 1994). Benzer şekilde, Gross (1998) da duygu düzenlemenin bilinçli/bilinçdışı veya otomatik/kontrollü olarak insanların hissedecekleri duyguları, bu duyguların hangi zamanlarda nasıl deneyimleneceğini ve ifade edileceğini etkileyen bir süreci belirttiğini açıklamıştır. Gross (1998) duygu düzenlemede süreç modeli ile “durum seçimi”, “durumun değiştirilmesi”, “dikkatin dağıtılması”, “bilişsel değişim” ve “yanıt değişimi” olmak üzere beş duygu düzenleme süreci tanımlamıştır. Buna göre, durumun seçimi noktasında duyguların düzenlenebilmesi için belirli insanlara, nesnelere veya mekânlara yaklaşılrken diğerlerinden kaçınılır. Bir durumun seçilmesinin ardından onun duygusal etkisini değiştirmek için durumun uygun hale getirilmesi durumun değiştirilmesini ifade eder. Dikkatin dağıtılması, bireyin durumun hangi yönüne odaklanacağını seçmesi noktasında kullanılabilir. Bilişsel değişim, duruma verilebilecek olası anlamların seçimini belirtir. Duruma verilen anlam, duygusal yanıt eğilimlerini ortaya çıkarır ki fizyolojik, deneyimsel veya davranışsal olabilen yanıt eğilimlerini etkilemek yanıt değişimi sürecine işaret eder (Gross, 1998).

Gross (1999; 2002) yeniden değerlendirme (*reappraisal*) ve bastırma (*suppression*) olmak üzere iki temel duygu düzenleme stratejisi açıklamıştır. Buna göre, duygu düzenlemede kullanılan etkili bir yol olarak yeniden değerlendirme, durumu değerlendirme biçiminin değiştirilmesi yoluyla duygusal etkinin azaltılmasına işaret eder. Bastırma ise duygusal olay süresince kendini izlemeyi ve düzeltici eylemi gerektirir ve duyguyu açığa vuran davranışın engellenmesi anlamına gelir (Gross, 1999; 2002). Gross, Richards ve John’un (2006) araştırma bulguları yeniden değerlendirmenin gündelik

kullanımının olumlu duyguların daha çok, olumsuz duyguların daha az deneyimlenmesiyle; bastırmanın gündelik kullanımının ise olumlu duyguların daha az ve olumsuz duyguların daha çok deneyimlenmesiyle ilişkili olabileceğini göstermiştir. Ek olarak, Gross ve arkadaşları (2006) insanların olumlu duygularına göre öfke, kaygı ve üzüntü başta olmak üzere olumsuz duygularını daha sık düzenlemeye çalıştıklarını bulmuşlardır.

Alanyazında yaygın olarak kullanılan Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği'ni geliştiren Gratz ve Roemer (2004) ise duygu düzenlemeyi bireyin duygusunu fark edebilmesi, anlaması ve kabul edebilmesi; davranışları üzerindeki kontrolü sağlayabilmesi; duruma özgü olarak duygu düzenleme stratejilerini esnek bir biçimde kullanabilmesi üzerinden tanımlamıştır. Gratz ve Roemer'e (2004) göre duygu düzenlemede güçlüklerin yaşanması veya bozulmaların olması bu becerilerdeki eksikliklerden kaynaklanmaktadır.

Duygu düzenlemeyi veya bu alandaki bozulmaları kaygı bozuklukları (Amstadter, 2008; Cisler, Olatunji, Feldner ve Forsyth, 2010); depresyon (Joormann ve Gotlib, 2010); yeme bozuklukları (Brockmeyer ve ark., 2014; Harrison, Sullivan, Tchanturia ve Treasure, 2010) ve öfke (Roberton, Daffern ve Bucks, 2012) bağlamında inceleyen çalışmalar, duygu düzenlemenin hem zihinsel sağlık hem de kişilerarası ilişkiler açısından oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir.

1.3.2. Empati Becerisi

Empati başkalarının zihinsel durumlarına (yani, ne düşündüğü veya nasıl hissettiği) yönelik duyarlı olmamızı sağlayan önemli bir beceridir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Smith, 2006). Baron-Cohen ve Wheelwright (2004) empati ile sosyal dünyada etkin bir şekilde bulunabileceğimizi ve başkalarının niyet, davranış ve duygularına yönelik anlayış ve öngörü kazanabileceğimizi açıklamıştır. Empatiye yönelik özellikler

değerlendirildiğinde, empatinin çok boyutlu (Davis, 1980; Lawrence, Shaw, Baker, Baron-Cohen ve David, 2004); duruma veya kişilik özelliklerine yönelik unsurları içeren (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004) ve insanlar için farklı anlamlara sahip olabilecek (Kerem, Fishman ve Josselson, 2001) bir kavram olduğu belirtilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, empatinin duygusal ve bilişsel özellikler temelinde gruplandırıldığı ve incelendiği dikkat çekmektedir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Smith, 2006). Buna göre, duygusal yaklaşım empattide bireyin karşısındaki insanın duygusal durumuna verdiği uygun duygusal yanıtı vurgu yaparken (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004); bilişsel yaklaşımı ifade eden perspektif alma diğerlerinin duygularını anlamaya odaklanmıştır (Kohler, 1929, akt. Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Smith, 2006).

Mezcut tez çalışması kapsamında, Davis (1980) tarafından geliştirilen Kişilerarası Tepkisellik İndeksi'nde empatinin bilişsel boyutunu temsil eden ve başkalarının bakış açısını kabul edebilme becerisini veya eğilimini değerlendiren “perspektif alma” ile başkalarının olumsuz yaşantıları karşısında hissedilen sıcaklık, şefkat ve ilgiyi değerlendiren “empatik düşünce” boyutlarına odaklanılmıştır. Davis (1983) başkalarının davranışlarını ve tepkilerini öngörmeye olanak sağlayabilen perspektif alma becerisinin kişilerarası ilişkilerde daha yapıcı sonuçlar doğurabileceğini ve sosyal işlevselliği olumlu yönde etkileyebileceğini önermiştir. Davis'in (1983) araştırma bulguları da perspektif almanın kişilerarası işlevsellik bozukluklarını değerlendiren ölçümlerle (örneğin, utangaçlık ve yalnızlık) olumsuz yönde; öz saygı ve dışadönüklük ile olumlu yöndeki ilişkisini ortaya koymuştur.

Alanyazındaki çalışmalar cinsiyetler arasında karşılaştırma yapıldığında empati düzeyinin kadınlar arasında daha yüksek olduğuna işaret etmiştir (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004; Davis ve Oathout, 1987). Psikolojik bozukluklar temelinde

değerlendirildiğinde, alanyazındaki araştırmalar otizm (Baron-Cohen ve Wheelwright, 2004), depresyon (Schreiter, Pijnenborg ve Ann Het Rot, 2013) ve şizofreni (Bonfils, Lysaker, Minor ve Salyers, 2017) gibi psikolojik bozukluklarda empati becerisinde bozulmanın olabileceğini ortaya koymuştur. Son olarak, Giammarco ve Vernon'un (2014) araştırma bulguları perspektif almanın ve empatik düşüncenin Makyavelizm ve psikopati ile negatif yönlü, affedicilik ile pozitif yönlü ilişkisini göstermiştir.

1.3.3. Zihinselleştirme (Mentalization) / Yansıtıcı İşleyiş (Reflective Functioning)

Zihinselleştirme veya yansıtıcı işleyiş kendilik ve diğerleri ile ilgili zihinsel durumlara (örneğin, duygular, inançlar, arzular, hedefler ve tutumlar) yönelik anlayışa sahip olma kapasitesini ifade etmektedir (Fonagy ve ark., 2016; Fonagy ve Target, 1997). Zihinselleştirme/yansıtıcı işleyiş sosyal işlevsellik, öz-düzenleme veya duygu düzenleme temelinde ele alınmış (Bouchard ve ark., 2008; Slade, 2005), buna ek olarak içsel ve kişilerarası yapılara sahip zihinsel işleyişe yönelik bir kavram olarak değerlendirilmiştir (Fonagy, Target, Steele ve Steele, 1998; Slade, 2005). Buna göre Slade (2005) içsel açıdan zihinselleştirmenin öz-düzenlemeyi ve duygu düzenlemeyi destekleyecek şekilde kendiliğe yönelik derinlemesine bilgi elde etmeye, bireysel olarak duygusal deneyimin keşfedilmesine olanak sağladığını açıklamıştır. Kişilerarası deneyimler açısından ise ötekine yönelik anlayışla birlikte zihinselleştirmenin, yaşamın bir gereği olarak sosyal ilişkilerin gelişmesi ve kişilerarası alanda duyguların deneyimlenmesi için bir temel oluşturduğu belirtilmiştir (Slade, 2005). Üstelik Slade (2005), zihinselleştirmenin hem bilişsel (anlayışla ilgili; metabilişsel olması açısından perspektif almaya benzer) hem de duygusal (duyguyu tutma, düzenleme ve deneyimlemeyle ilgili kısım; empatiye benzer) bir süreç olduğunu eklemiştir.

Zihinselleştirme/yansıtıcı işleyişi değerlendirmek için yansıtıcı işleyişin öz-bildirim ölçeği olan Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği (YİÖ, The Reflective Functioning

Questionnaire, Badoud ve ark., 2015; Fonagy ve ark., 2016) kullanılmaktadır. Fonagy ve arkadaşları (2016), ölçeğin kesinlik boyutundaki yüksek puanların hipermentalizasyona (yani, kişinin yeterli düzeyde kanıt olmaksızın kendine ve diğerlerine yönelik zihinsel temsiller oluşturmaları), belirsizlik boyutundan alınan yüksek puanların ise hypomentalizasyona (yani, zihinselleştirmenin yapılamaması, kişinin hem kendi zihnine hem de diğerlerinin zihnine yönelik düşünme kapasitesindeki bozukluk) işaret ettiğini belirtmiştir. Diğer yandan, hakiki zihinselleştirme (*genuine mentalizing*) bireyin hem kendi zihinsel durumunu değerlendirmeye hem de diğerlerinin zihinsel durumunu bilmeye yönelik daha ılımlı olmasına veya tevazu göstermesine işaret etmektedir (Fonagy ve ark., 2016).

Alanyazındaki çalışmalar YİÖ'nin Kesinlik boyutunun empati ve bilinçli farkındalık ile olumlu yönde ilişkili olduğunu (Badoud ve ark., 2015; Cucchi, Hampton ve Moulton-Perkins, 2018; Fonagy ve ark., 2016); diğer yandan tutarlı olarak aleksitimi ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir (Badoud ve ark., 2015; Cucchi ve ark., 2018). YİÖ-Belirsizlik boyutu açısından yapılan değerlendirmeler ise beklendiği üzere Belirsizlik boyutunun bilinçli farkındalık ve perspektif alma ile olumsuz yönde ilişkili (Cucchi ve ark., 2018; Fonagy ve ark., 2016), aleksitimi ile olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Cucchi ve ark., 2018).

Psikopatoloji ile olan bağı açısından alanyazındaki çalışmalar zihinselleştirmenin kişilik bozuklukları (Nazzaro ve ark., 2017), yeme bozuklukları (Maxwell ve ark., 2017; Sacchetti ve ark., 2019) veya kumar oynama (Cosenza, Ciccarell ve Nigro, 2019) ile ilişkisini inceleyerek zihinselleştirme kapasitesindeki bozulmanın psikolojik bozukluklar ile ilişkisine işaret etmiştir. Kısaca, Slade (2005) yansıtıcı işleyişin psikopatolojinin gelişiminde koruyucu bir rolü olabileceğinin altını çizmiştir.

1.3.4. Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk: Çocukluğa Yönelik Sosyo-Duygusal Bir Değerlendirme

Çocukluk dönemindeki deneyimler, bilinçli veya bilinçli olmayan yollarla sosyal ve duygusal beceriler, kişilerarası ilişkiler veya sağlık gibi pek çok unsuru etkileyerek yaşam boyunca yankılanmaya devam etmektedir (Luecken, Roubinov ve Tanaka, 2013). Nitekim gelişimsel öykünün sonraki deneyimlere yansımaları hem psikanalizin hem de bağlanma kuramının bir önermesidir (Jurist, 2005). İlgili çalışmalar kapsamlı bir biçimde incelendiğinde, çocukluk dönemindeki yaşantıların olumsuz ya da olumlu olmak üzere iki boyutlu değerlendirildiği ve bu yaşantıların yetişkin hayatını farklı açılardan etkileyebileceği görülmektedir. Batcho, Nave ve DaRin (2011) çocukluk yaşantılarının yetişkin yaşamındaki etkilerini inceleyen çalışmaların sıklıkla olumsuz çocukluk yaşantılarına odaklandığına dikkat çekmiştir. Olumsuz çocukluk yaşantıları yaşamın ilerleyen dönemlerinde fiziksel ve zihinsel gelişimi ve davranışsal seçimleri istenmeyen şekilde etkileyebilir (Bellis, Hughes, Jones, Perkins ve McHale, 2013). Bu bağlamda, olumsuz çocukluk deneyimlerinin, yetişkinlerde ölüme sebep olabilecek sağlıkla ilgili pek çok risk faktörü (örneğin, alkol ve madde kullanımı, kanser, kalp ve ciğer hastalıkları) (Felitti ve ark., 1998), depresyon (Chapman ve ark., 2004) ve intihar düşüncesi (Dube ve ark., 2001) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Paralel olarak, çocukluk çağı travmatik yaşantıların (duygusal, cinsel ve fiziksel istismar ile duygusal ve fiziksel ihmal) yaşamın ilerleyen dönemlerinde alkol bağımlılığı (Schwandt, Heilig, Hommer, George ve Ramchandani, 2013), obsesif kompulsif bozukluk (Carpenter ve Chung, 2011), sosyal kaygı bozukluğu (Kuo, Goldin, Werner, Heimberg ve Gross, 2011) gibi psikolojik bozukluklarla olan ilişkisi alanyazındaki çalışmalarla desteklenmiştir.

Diğer yandan, Batcho ve arkadaşları (2011) olumsuz çocukluk yaşantılarına odaklanan çalışmaların çocukluğun mutsuz tarafını açıklamaya katkı sağladığına, ancak normal veya mutlu çocukluğu oluşturan unsurların alanyazında daha belirsiz kaldığına

işaret etmiştir. Buradan yola çıkarak araştırmacılar mutlu çocukluğun özelliklerini belirleyebilmek amacıyla sosyal veya tek başına yapılan etkinlikleri, davranışsal ve duygusal deneyimleri kapsayan bir “Çocukluk Anketi (*Childhood Survey*)” geliştirmiştir. Batcho ve arkadaşları (2011) zaman perspektifi ve nostalji ölçümleriyle çocukluğa yönelik izlenimler arasındaki ilişkileri incelediklerinde, olumsuz izlenimlerin yetersiz ilişkiler, devamsızlık ve sıkıntı gibi uyumsuz etkilerle ilişkili olabileceğini; diğer yandan olumlu izlenimlerin sosyal bağlanabilirlik, kişisel devamlılık ve sağlığı arttırıcı davranışlar gibi yararlı etkilerle ilişkili olabileceğini önermiştir. Çocukluk mutluluğunun değerlendirildiği bir başka çalışmada, Bellis ve arkadaşları (2013) tek bir soru ile çocukta mutluluğu değerlendirmiştir. Bu araştırmanın bulguları düşük düzeydeki zihinsel iyilik hali, yaşam doyumu, yaşam değeri ve güvenin çocukluğun mutsuz ve/veya şiddet içeren bir çocukluk olmasıyla ilişkili olduğunu bularak çocukluk yaşam deneyimlerinin yetişkin iyilik hali üzerindeki etkilerini göstermiştir (Bellis ve ark., 2013). Skodol ve arkadaşlarının (2007) olumlu çocukluk çağı yaşantılarının (örneğin, başarılar, olumlu ilişkilerin varlığı) kişilik bozuklukları üzerindeki etkisini inceleyen araştırması, olumlu çocukluk yaşantılarının kişilik bozukluklarında prognoz ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada olumlu çocukluk çağı yaşantıları, olumlu ve olumsuz çocukluk yaşantılarını üç ayrı yaş döneminde (0-5, 6-12, 13-17 yaş) değerlendiren yarı yapılandırılmış görüşme olan “The Childhood Experiences Questionnaire-Revised (CEQ-R)” (Zanarini ve ark., 1989, akt., Skodol ve ark., 2007) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre, olumlu çocukluk yaşantıları boyutu yaşamın farklı alanlarındaki başarıları, başkalarıyla kurulan olumlu kişilerarası ilişkileri, bakımverenin algılanan yeterliliğini değerlendirmeye yönelik soruları içerir, diğer yandan olumsuz çocukluk yaşantıları boyutunda ihmal ve istismar yaşantılarına yönelik sorular yer almaktadır (Zanarini ve ark., 1989; akt., Skodol ve ark., 2007).

Erken dönem çocukluk anılarını incelemeye yönelik ölçüm araçlarının çoğunun bireyin anne-babasının ebeveynlik davranışlarının hatırlamasına odaklandığı (Richter, Gilbert ve McEwan (2009), oysa ki davranışlar karşısında her bireyin vereceği yanıt farklı olabileceği için bireyin o davranış karşısında nasıl hissettiğine odaklanılmasının daha önemli olabileceği ifade edilmiştir (Gilbert, Cheung, Grandfield, Campey ve Irons, 2003, Richter ve ark., 2009). Buradan yola çıkarak, Gilbert ve arkadaşları (2003) çocukluktaki bireysel duyguları ve deneyimlerin hatırlanmasını değerlendiren “The Early Life Experiences (ELES)”i geliştirmiştir. Böylece çocukluk çağında deneyimlenmiş ise tehdit ve boyun eğicilik gibi olumsuz duyguların değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Sonraki yıllarda Richter ve arkadaşları (2009) olumlu duygulara odaklanarak çocukken hissedilen güvenlik, sıcaklık ve bakımı değerlendirmeye yönelik tek faktörlü “Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeği (Early Memories of Warmth and Safeness Scale)”ni geliştirmiştir. Hatırlanan olumlu duygular ile öz eleştiri, depresyon, kaygı ve stres düzeyleri arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur (Richter ve ark., 2009).

Tüm bu bilgilere ek olarak, duygu düzenlemenin ileri bir modelini temsil eden zihinselleştirilmiş duygulanım (*mentalized affectivity*, Fonagy, Gergely, Jurist ve Target, 2002) kavramını klinik örnekler üzerinden değerlendirdiği makalesinde Jurist (2005) mevcut duyguların ardında başka duygular olduğunu; bir başka deyişle bugün var olan duyguların danışanların başta aile ilişkilerinde olmak üzere geçmiş duygusal yaşamlarını kapsayan temsil dünyaları ile ilişkili olduğunu açıklamıştır. Buna göre Jurist (2005), içselleştirilen geçmişin sıklıkla mevcut duygusal deneyimi belirleyebileceğini ve de değiştirebileceğini ifade etmiştir. Kısaca, Jurist (2005) de bireyin yaşam öyküsünün bugünkü duygusal deneyimleri üzerindeki etkisine vurgu yaparak yetişkin bireyin duygularını tanımlarken, işlemlerken veya ifade ederken kendi öyküsü bağlamında anlamlandırmanın önemine dikkat çekmiştir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, mevcut tez çalışmasının amaçlarından biri hem ilişkisel hem de duygusal bağlamdaki değerlendirmeler temelinde bir yetişkinin çocukluk yaşantılarına yönelik genel memnuniyet hissini değerlendiren Benim Çocukluğum Ölçeği'ni (BÇÖ) geliştirmektir. Bir öz-bildirim ölçeği olan BÇÖ ile bir çocuğun gelişiminde önemli etkileri olabileceği düşünülen anne-baba ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, okul yaşantıları, yaşanılan çevre gibi unsurların (Bronfenbrenner, 1979) olumlu ve olumsuz yaşantılarla birlikte ilişkisel, davranışsal ve duygusal öğelerle değerlendirilmesi ve en temelinde bir yetişkinin bugün çocukluğunu geriye dönük olarak değerlendirdiğinde çocukluğundan duyduğu memnuniyeti/hoşnutluğu ölçmesi hedeflenmiştir. Yetişkin bir bireyin çocukluk anılarını olumlu yönde hatırlıyor olmasının bugün çocukluğundan memnuniyet/hoşnutluk düzeyini artıracak varsayımında bulunulmuştur. Ön-Çalışma-I bölümde BÇÖ'yü geliştirme sürecinde yararlanılan alanyazın bilgisi detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

1.3.5 Ayrılma-Bireyleşme Kuramı ve Sosyo-Duygusal Değişkenler Arasındaki İlişki

Ayrılma-bireyleşme kuramı temelinde sosyo-duygusal becerilerin gelişim süreci alt evrelere göre değerlendirilmiştir (Blum, 2004; Gergely, 2000). Blum (2004) ayrılma-bireyleşme ve bağlanma kuramının Erikson'un (1968, akt. Blum, 2004) temel güven kavramıyla ilişkisine dikkat çekerek, güvenli bağlanma veya kendilik/nesne devamlılığının sağlanabilmesi için bebeğin, duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını tanıyan ve karşılayan tutarlı bir bakım verenle temel güveninin var olması gerektiğini ifade etmiştir. Özellikle de ortakyaşamsal dönemde henüz duygusal dürtülerini kendi başına düzenleyebilme becerisi olmayan bebek, değişen içsel durumlarını düzenlemesi için anneye ihtiyaç duyar (Gergely, 2000). Bu süreçte, empatik ve duyarlı bir bakımverenin bebekle uygun duygusal-motor (*affectomotor*) etkileşim içinde duyguları aynalaması; göz teması, hareket, dokunma ve tutma vb. yoluyla empatik yanıtlar vermesi bebeğin duyguları ayarlama ve düzenleme becerilerini içselleştirebilmesi açısından oldukça

önemli görülmüştür (Blum, 2004). Bebeğin yürüdüğü ve böylece dünyayı keşfettiği alıştırma alt evresinde karşılıklı düzenlemelerin de güncellendiği (Blum, 2004), bir yandan dünyayı keşfeden bebeğin arka planda annenin “duygusal yakıt ikmaline (*emotional refueling*)” ihtiyaç duyduğu açıklanmıştır (Blum, 2004; Gergely, 2000; Mahler ve ark., 2012).

Blum (2004) yeniden yakınlaşma alt evresinde zihinselleştirme (mentalizasyon) aracılığıyla anne-bebek ikili ilişkisinde annenin kendi zihni olan ayrı bir birey olduğunun bebek tarafından kabul edildiğini, böylece bu ilişkide karşılıklılığın sağlanabildiğini ve bu karşılıklılığın çocukluktaki diğer ilişkiler, duygular ve düzenleyici sistemler için bir bağ oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca Blum (2004) yeniden yakınlaşma alt evresinde dil gelişiminin hem duyguların düzenlenmesine hem de anneyle olan duygusal iletişime katkı sağladığını eklemiştir. Gergely (2000) de yeniden yakınlaşma krizi döneminde çocuğun davranışsal ve duygusal tepkilerinin bakımveren tarafından kapsanması ve düzenlenmesi süreçlerinin Mahler tarafından iyi bir şekilde ele alındığını belirtmiştir. Bu dönemdeki kişilerarası deneyimlerin başkalarına ait sabit bir kimlik temsilinin korunabilmesi açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır (Gergely, 2000).

Zosky (1999) yaşamın ilk yıllarında sağlıklı duygusal gelişimin yetişkinlikte olumlu benlik saygısı ve duygusal deneyimlere tolerans üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Buna göre, erken dönemde bakımverenin sağladığı duygusal uyum olumlu içsel temsillerin gelişimine olanak sağlarken, yeterli bakım alamamış olan yetişkinlerin benlik saygısını koruyabilecek, duygusal tepkilerini uygun bir şekilde düzenlemesine yardım edecek veya kaygı zamanlarında kendini yatıştırmayı sağlayacak olumlu içsel temsilleri oldukça sınırlıdır (Zosky, 1999). Bu noktada, ayrılma-bireyleşme sorunları ile duygu düzenleme güçlüğü arasında olumlu yönde ilişki Akhun’un (2012) çalışmasında da desteklenmiştir. Empati bağlamında değerlendirildiğinde ise Jordan (1984) empatinin olabilmesi için biz olma hali (*we-ness*) içinde kendiliğe ait parçaların anlaşılması

gerektiğine, farklılaşmış kendilik duygusuna ve aynı zamanda ötekinin bakış açısından bakabilmek için kendilik sınırlarının esnek olabilmesine dikkat çekmiştir. Böylece ilişki içinde hem ötekinin duygusal ipuçlarına hem de kendilikte açığa çıkan duygusal uyarılmaya yönelik algı sağlanabilmektedir (Jordan, 1984).

Bağlanma kuramı ile Bowlby (1969, akt. Schore, 2001) anne-bebek arasında duygusal iletişim yoluyla gelişen güvenli bağın içselleştirilen bir sosyo-duygusal öğrenmeye dönüştüğüne işaret etmiştir. Fonagy ve arkadaşları (2002) da güvenli bağlanmada ikili düzenleyici sistem oluşurken duygusal tepkilerini düzenleme becerisine sahip olmayan bebeğin algıladığı olumlu ya da olumsuz deneyime ilişkin işaretleri bakımverene ilettiğini, bakımverenin de yeniden dengeyi kurmak üzere bu işaretleri görerek yanıt verdiğini açıklamıştır. Bu süreçte anne, bilinçli olmayan bir düzeyde de bebeğinin değişkenlik gösteren duygusal durumunu düzenlemeye devam eder (Schore, 2001). Kurulan güvenli ilişki sayesinde, bebek duygusal güvenliğini düzenleyebilmek ve koruyabilmek için belli bir kapasiteye de sahip olmuş olur (Bowlby, 1969, akt. Schore, 2001).

Bağlanma kuramı temelinde yürütülen araştırmalar incelendiğinde, güvenli bağlanmanın bilişsel empati ve duygu düzenleme stratejilerinden yeniden değerlendirme ile olumlu yönde, duygu düzenleme stratejilerinden bastırma ile olumsuz yönde ilişkili olduğu (Troyer ve Greitemeyer, 2018), kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin duygu düzenlemede güçlük yaşadığı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin duygularını tanımada zorlandıkları (Henschel, Nandrino ve Doba, 2020) görülmüştür. Ek olarak Henschel ve arkadaşlarının (2020) çalışması da kaçınan bağlanma stiline sahip olan katılımcıların güvenli bağlanma stiline sahip olan katılımcılara göre empatik düşünce düzeylerinin daha düşük olduğuna işaret etmiştir. Yansıtıcı işleyiş açısından değerlendirildiğinde, güvenli bağlanma ile yansıtıcı işleyiş arasındaki olumlu yöndeki anlamlı ilişki Nazzaro ve arkadaşlarının (2017) çalışmasıyla desteklenmiştir. Badoud ve

arkadaşlarının (2018) araştırması ise kontrol grubuna göre sınır kişilik bozukluğu olan bireyler arasında güvensiz bağlanma stillerinin daha yaygın olduğunu ve yansıtıcı işleyiş becerilerinde bozulmanın daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.

Bağlanma kuramı temelinde araştırmaların ilgili değişkenleri sıklıkla incelediği, ancak alanyazındaki çalışmaların yetişkinlerde ayrılma-bireyleşme sorunları ile empati, duygu düzenleme güçlüğü ve zihinselleştirme/mentalizasyon arasındaki ilişkiyi görgül olarak incelemeye çok fazla odaklanmadığı görülmektedir. Diğer yandan, sınır kişilik örgütlenmesinin temelinde ayrılma-bireyleşme sorunlarının yer aldığı (McWilliams, 2010) düşünüldüğünde sınır kişilik bozukluğunda sosyo-duygusal becerilerin rolünü inceleyen çalışmaların ayrılma-bireyleşme sorunları bağlamında da yol gösterici olabileceği düşünülebilir. Nitekim, sınır kişilik bozukluğunun en önemli özelliklerinden birinin hem biyolojik düzensizliklerin hem de işlevsel olmayan çevrenin etkisiyle birlikte duygu düzenlemede güçlüklerin/bozulmaların yaşanması olduğu vurgulanmıştır (Baer, Peters, Eisenlohr-Moul, Geiger ve Sauer, 2012; Linehan 1993; Neacsiu, Bohus ve Linehan, 2014). Bu doğrultuda Linehan (1993) sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilere çocuklukta duygularını nasıl tanımlayacaklarının ve düzenleyeceklerinin veya duygusal sıkıntıya nasıl katlanabileceklerinin öğretilmediğini belirtmiştir. Sınır kişilik bozukluğu ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki bağı hem ergen (Schramm, Venta ve Sharp, 2013) hem de yetişkin örneklem (Fernando ve ark., 2014) ile yürütülen araştırma bulguları da desteklemiştir. Empati açısından değerlendirildiğinde, sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin hem duygusal hem de bilişsel empati düzeyinde sorunlar yaşadığı, bir başka ifadeyle kişisel sıkıntı yaşayabilecek düzeyde başkalarının duygularına yüksek düzeyde duyarlılık gösterdiği ve perspektif almada bozulmaların olduğu alan yazındaki çalışmalar tarafından gösterilmiştir (Dziobek ve ark., 2011; New ve ark., 2012). Üstelik, Jeung ve Herpertz (2014) gerçekleştirdikleri gözden geçirme çalışmasında sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerde var olan zihinselleştirme ve bilişsel

empati becerilerindeki bozulmanın yakın ilişkilerdeki kalitenin azalmasına yol açabileceğini belirtmiştir.

Son olarak, diğer sosyo-duygusal değişkenlere benzer şekilde ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ile ilişkisi sınır kişilik bozukluğu üzerinden değerlendirilerek aktarılacaktır. Bu bağlamda, alanyazında sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin cinsel ve fiziksel istismar gibi olumsuz çocukluk çağı yaşantılarını sıklıkla rapor ettikleri bulgulanmıştır (Ogata ve ark., 1990; Zanarini, Ruser, Frankenburg, Hennen ve Gunderson, 2000). Winter, Elzinga ve Schmahl (2014) olumsuz çocukluk yaşantılarına sıklıkla maruz kalmış olmanın yoğun otobiyografik anılara yol açabileceğini belirtmiştir. Baer ve arkadaşları (2012) ve Winter ve arkadaşlarının (2014) sınır kişilik bozukluğunda duygularla ilişkili bilişsel süreçleri incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri gözden geçirme çalışmalarına göre sınır kişilik bozukluğuna sahip bireyler orantısız ve daha güçlü bir şekilde olumsuz anılarına ulaşabilmektedirler. Örneğin, Renneberg, Theobald, Nobs ve Weisbrod'un (2005) araştırması sınır kişilik bozukluğuna sahip katılımcıların hoş olmayan anıları sağlıklı katılımcılara göre daha çok anımsadıklarını ortaya koymuştur.

Tüm bu aktarılanlar ışığında, mevcut çalışma kapsamında, ayrılma-bireyleşme sorunlarının empati (perspektif alma ve empatik düşünce), duygu düzenleme güçlüğü, yansıtıcı işleyiş (kesinlik ve belirsizlik boyutları) ve çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk üzerindeki etkisi önerilen modelde incelenecektir.

1.3.6. Sosyo-Duygusal Değişkenler ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Mevcut çalışma kapsamında öncelikle duygu düzenlemenin evlilik doyumu ile ilişkisini değerlendiren alanyazın aktarılacaktır. Duygu düzenlemenin sıklıkla yakın ilişki kurulan bireylerin (örneğin, arkadaşlar, romantik partner, aile üyeleri) yanında gerçekleştiği

(Gross ve ark., 2006), duyguların uygun bir şekilde ifade edilmesinin ve düzenlenmesinin doyum verici ilişki deneyimlerine olanak sağlayabileceği alanyazında belirtilmiştir (Bradbury ve Shaffer, 2012; Gross ve ark., 2006). Evlilik ilişkisi bağlamında duygu düzenleme değerlendirildiğinde, Bloch ve arkadaşları (2014) duygu düzenlemenin eşler arasında ortaya çıkan olumsuz durumlardan uzaklaşma, kırılmaları onarma veya çatışmanın altında yatan sorunları çözme gibi yapıcı rollerinin olabileceğini ifade etmiştir. Diğer yandan, duyguları bastırmak her iki partner için de evlilik doyumunu azaltıcı bir etki yaratabilmektedir (Gottman ve Levenson, 1994; akt. Robertson ve ark., 2012). Bradbury ve Shaffer'ın (2012) araştırma bulguları duygu düzenleme güçlüğü arttıkça romantik ilişkide doyumunun azaldığını, yani bu ikisi arasındaki ilişkinin olumsuz yönde olduğu desteklemiştir. Tani ve arkadaşlarının (2015) çoğunluğunu evli bireylerin oluşturduğu örneklem grubuyla yürüttükleri çalışmanın bulguları da duygu düzenleme güçlüğünün alt boyutlarının çift yakınlığına ilişkin çeşitli unsurlar (örneğin, kendini ifade etme, partnerden algılanan duyarlılık, ilişkisel iletişim) ile olumsuz yönde; yakınlıktan korkmaya ilişkin unsurlarla (örneğin, duygusal bağılılık korkuları, bağımlılık korkuları) olumlu yönde ilişkisine işaret etmiştir. Bulgulardan yola çıkarak, araştırmacılar duygu düzenleme güçlüğünün yakınlık üzerindeki etkisi yoluyla ilişki kalitesi açısından bir risk faktörü oluşturabileceğini açıklamıştır (Tani ve ark., 2015). Bloch ve arkadaşlarının (2014) boylamsal çalışmasının bulguları ise özellikle de kadınların olumsuz duygularını düzenleyebilmelerinin ve yapıcı iletişim sağlamalarının evlilik doyumunu ile olumlu yöndeki ilişkisine işaret etmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında, Gross'un (1998) da belirttiği üzere duygu düzenlemenin evlilikte etkileşim gibi sosyal bir süreçte değerlendirilmesinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Empati temelinde değerlendirildiğinde, Pélouquin ve Lafontaine (2010) duyguların paylaşıldığı ve anlaşıldığının hissedildiği bir ilişki zemininde empatinin yakın bağların korunmasına ve güçlenmesine olanak sağlayabileceğini açıklamıştır. Paralel olarak

Kimmes, Edwards, Wetchler ve Bercik (2014) de ilişki memnuniyetinin temel bir belirleyicisi olarak empatiyi işaret etmiştir. Örneğin, Plopa ve arkadaşlarının (2019) boylamsal çalışması hem evlilik öncesinde hem de evlilik sonrasında değerlendirilen empatinin ilişki doyumuyla olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Romantik ilişki içinde algılanan empatinin (yani, öteki tarafından anlaşıldığını hissetme) ilişki doyumu ile olumlu (Angera ve Long, 2006; Cramer, 2003; Cramer ve Jowett, 2010), çatışma ile olumsuz ilişkisi (Cramer ve Jowett, 2010) araştırma bulgularıyla ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, “Kişilerarası Tepkisellik İndeksi” (*The Interpersonal Reactivity Index*, Davis, 1980) ile değerlendirilen perspektif almanın ilişkideki davranışlar üzerinden (Davis ve Oathout, 1987) veya doğrudan (Franzoi ve ark., 1985) romantik ilişkide doyumu etkileyebileceği çalışmalarla desteklenmiştir. Sonraki yıllarda geliştirilen “Çiftler için Kişilerarası Tepkisellik İndeksi” (*Interpersonal Reactivity Index for Couples*, Pélouquin ve Lafontaine, 2010) aracılığıyla değerlendirilen ikili perspektif alma ve/veya empatik düşünce ilişki doyumu ile olumlu yöndeki ilişki göstermiştir (Levesque, Lafontaine, Caron, Flesch ve Bjornson, 2014; Pélouquin ve Lafontaine, 2010; Perrone-McGovern ve ark., 2014). Kısaca, empatinin ilişki doyumuyla ilişkisini inceleyen çalışmaların empatiyi farklı açılarından değerlendirdiği ve empatinin ilişki içindeki belirgin rolüne işaret ettiği görülmektedir.

Zihinselleştirmenin romantik ilişkilerdeki rolünü ele alan çalışmaların ise alanyazında oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Asen ve Fonagy (2012) aileler için zihinselleştirme-temelli terapötik müdahaleleri ele aldıkları makalede, aile ilişkilerinde farklı biçimlerde ve seviyelerde yaşanabilecek olan zihinselleştirme bozukluklarının ailenin etkin bir şekilde işlev görmesini engelleyerek sorunlara yol açabileceğine işaret etmiştir. Michaeli, Kalfon Hakhmigari, Scharf ve Shulman (2018) ise bireyin kök aile ilişkilerine ve anne-babası arasındaki ilişkinin doğasına yönelik farkındalığının zihinselleştirmenin yüksek olmasına işaret edeceğini ve bunun ilişkilerin zorluklarıyla

baş etmede kendisine yol gösterici olabileceğini ifade etmiştir. Michaeli ve arkadaşlarının (2018) yürüttüğü boylamsal çalışmanın bulguları da aile öyküsüne ve kişilik özelliklerine yönelik zihinselleştirmesi yüksek olan katılımcıların yetişkinliğe geçiş sürecinde romantik ilişki hedeflerine ulaşmada daha iyi bir gelişim elde ettiklerini göstermiştir. Zihinselleştirmenin ilişki doyumu üzerindeki etkisini inceleyen çalışmasında Górska (2015) kadın katılımcıların ilişki doyumunda eşlerinin kaygılı bağlanma düzeyi ile olan olumsuz yöndeki ilişkinin ötesinde zihinselleştirmenin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişki gösterdiğini bulmuştur. Bu durum kadınların partnerinin kaygılı bağlanmadan kaynaklanan davranışlarını zihinselleştirme ile anlamlandırabiliyor olabilecekleri ve partnerinin bakış açısından bakarak bunları kendisi için bir tehdit olarak görmeyebileceği şeklinde yorumlanmıştır (Górska, 2015). Diğer yandan erkek katılımcıların zihinselleştirme becerisinin ilişki doyumu açısından anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bulunmuştur (Górska, 2015). Jesse ve arkadaşları (2018) ebeveynliğe geçiş sürecinde eşlerin birbiriyle etkileşimi bağlamında zihinselleştirmenin rolünü inceledikleri çalışmada kadının zihinselleştirme düzeyinin bebeğin doğumundan 3.5 ay sonra gerçekleştirilen oyun seansında değerlendirilen evlilikte bağlılık ile olumlu; evlilikte çatışma ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Son olarak, güncel bir çalışmada Borelli ve arkadaşları (2020) bireyin partnerinin duygu ve düşüncelerini göz önünde bulundurarak bunların davranışları etkiliyor olabileceğine yönelik anlayışını “Partner Yansıtıcı İşleyiş” (*Partner Reflective Functioning*) olarak kavramsallaştırmıştır. Borelli ve arkadaşlarının (2020) çalışması eşlerin her ikisinin de partner yansıtıcı işleyiş düzeylerinin olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, ikili etkileşim içinde zihnindekileri karşısına sunabilen bir bireyin, aynı zamanda bunları zihinselleştirebilen bir partnerle birlikte olabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Borelli ve ark., 2020). Kısaca, alanyazındaki çalışmalar zihinselleştirme becerisinin ilişkinin farklı evrelerinde rol

alabileceğine işaret etmektedir. Mevcut çalışma kapsamında, evliliğin ilk yıllarında zihinselleştirme becerisinin evlilik doyumundaki rolü incelenecektir.

Mevcut çalışma kapsamında evlilik doyumu ile ilişkili olabileceği düşünülen bir diğer değişken de çocukluktan memnuniyet/hoşnutluktur. BÇÖ'nün aile ilişkileri ve sosyal ilişkiler ile duygulara yönelik bir değerlendirme yaptığı düşünülerek bu kısımda öncelikle kök aile özellikleri ile evlilik doyumunun ilişkisi değerlendirilecek ve daha sonra genel anlamda olumsuz çocukluk yaşantılarının evlilik ilişkisindeki etkisi aktarılacaktır. Kök ailenin özelliklerine odaklanan çalışmalar, kök ailede rollerin belirgin olması ve duygusal duyarlılık (Botha, Van den Berg ve Venter, 2009), empati, güven ve çatışma çözümü gibi sağlıklı kök aile deneyimlerinin (Ghoroghi ve ark., 2012) veya olumlu kök aile deneyimlerinin (Falcke ve ark., 2008) evlilik doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğu alanyazında desteklenmiştir. Kök ailedeki ikili ilişkilerin özelliklerini değerlendiren Sabatelli ve Bartle-Haring (2003) etkili kök aile ilişkilerinin etkileşimde uygun örüntüler yoluyla evlilik ilişkisindeki zorlanmalarda koruyucu olabileceğini açıklamıştır.

Önceki bölümlerde aktarıldığı üzere alanyazında çocukluğa yönelik değerlendirmeler daha çok olumsuz yaşam deneyimlerine odaklanmaktadır (Batcho ve ark., 2011). Dolayısıyla, olumsuz çocukluk yaşantıları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmalar burada aktarılacaktır. Örneğin, gözden geçirme çalışmasında Reyome (2010) alanyazındaki araştırmaların çocukluk çağı duygusal kötüye kullanımının ergenlik ve yetişkinlikte kişilerarası ilişkiler üzerindeki ve ilerleyen zamanda da evlilik ilişkisinin kalitesi ve evlilik doyumu üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Paralel olarak, Godbout, Dutton, Lussier ve Sabourin (2009) erken dönemdeki olumsuz kişilerarası yaşantıların (örn., ebeveynin fiziksel veya psikolojik istismarı) yetişkinlikte yakın ilişkilerin gerektirdiği uygun rolleri almayı etkileyebileceğini belirtmiştir. Godbout ve arkadaşları (2009) erken dönemde aile içi

şiddete maruz kalma düzeyi arttıkça evli veya birlikte yaşayan katılımcıların ilişki doyumlarının azaldığını; ilişki içinde şiddetin arttığını bulmuştur. İhmal ve istismar çalışmaları da çocuklukta maruz kalınan duygusal istismar (Maneta ve ark., 2015); cinsel ve fiziksel istismar (Nguyen ve ark., 2017) ile evlilik doyumu arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi göstermiştir. Öyleyse, olumlu aile atmosferi belirten veya düşük düzeyde olumsuz çocukluk çağı yaşantısına sahip olan bireylerin çocukluk memnuniyet seviyelerinin daha yüksek olabileceği ve bu bireylerin daha yüksek düzeyde evlilik doyumuna sahip olabileceği düşünülmüştür.

Tüm bu bilgiler ışığında, mevcut tez çalışmasında ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda yukarıda aktarılan sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) aracı rolü bir model ile test edilecektir. Bu modelde, sosyo-duygusal değişkenlerin, yetişkin eğlence eğilimini ve çift oynusallığı üzerinde doğrudan etkiye sahip olabileceği ve oyuna yönelik değişkenler üzerinden de evlilik doyumu üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olabileceği düşünülmüştür. Aşağıda oyuna yönelik değişkenler ve bunların sosyo-duygusal değişkenlerle ilişkisi aktarılacaktır.

1.4. Oyuna İlişkin Değişkenler: Yetişkin Eğlence Eğilimi ve Evlilikte Oyun

Oyun (*play*) veya eğlence eğilimi (*playfulness*) kavramları doğası gereği ağırlıklı olarak çocukluk dönemi temelinde değerlendirilmekle birlikte son yıllarda yetişkin eğlence eğiliminin incelenmesine yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir. Üstelik, yetişkin eğlence eğiliminin veya oyunun ortaya çıktığı evlilik ilişkisi bağlamında çift oynusallığını (*marital playfulness*) değerlendiren çalışmaların da son yıllarda yaygınlaştığı görülmektedir. Bu kısımda, çocukluk döneminde oyun, yetişkin eğlence eğilimi ve evlilikte çift oynusallığına yönelik alanyazın bilgisi aktarılacaktır.

1.4.1. Çocukluk Döneminde Oyun

Oyun, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde etkili olan (Valentino, Cicchetti, Toth ve Rogosch, 2011) en temel etkinliklerinden biri olarak değerlendirilmiştir (Gilmore, 1966; Guitard, Ferland ve Dutil, 2005). Üstelik, oyun çocuğun çevresini ve etrafındaki insanları keşfetmesine olanak sağlayan (Youell, 2008) ve üstesinden gelebileceği bir dünya yaratabildiği (Valentino ve ark., 2011) bir alan olarak değerlendirilmiştir. İnsan yavrusunun oyunları erken dönemde hem annesinin bedeniyle (örneğin, meme ve parmaklar) hem de kendi bedeniyle (örneğin, parmaklar ve ağız) oynamasıyla başlar, dilin ve sembolizasyonun gelişimiyle birlikte oyunlar farklılaşır (Solnit, 1998).

Alanyazında oyuna yönelik çeşitli kuramsal açıklamaların olduğu görülmektedir. Erikson'a (1963) göre çocuk günlük yaşamda kontrol hissetmediği travmatik olaylar veya çatışmalar üzerinde oyun aracılığıyla hakimiyet kurabilir. Çocuklarla çalışırken terapide oyunun serbest çağrışımı sağladığını belirten Klein (1955) terapide hem sözcüklerle hem de oyunlarla açığa çıkanların yorumlandığını ifade etmiştir. Piaget (1962) oyunu çocuğun bilişsel gelişimine sunduğu katkı bağlamında değerlendirirken, Vygotsky (1976) çocuğun oyun ile yakınsal gelişim alanı oluşturduğunu belirtmiştir. Linden'a (2003) göre ise oyun oynayan çocuk, hislerin ve hayal gücünün yaratıcılıkla kullanıldığı anın içindedir.

Oyunun işlevleri temelinde, çocuklar için oyunun biyolojik (örneğin, rahatlama sağlaması veya temel becerilerin kazanılması), içsel (örneğin, zihne ve bedene yönelik keşif için bir yol sunması), kişilerarası (örneğin, sosyal becerilerin gelişmesi, ayrılma-bireyleşmenin gerçekleşmesi) ve sosyo-kültürel (örneğin, rollerin taklit edilmesi) işlevleri bulunmaktadır (Schaefer ve O'Connor, 1983, akt. Linden, 2003). Ayrıca, Russ (2004) oyunun bilişsel (düzenleme, ırsak düşünme, hayal kurma), duygusal (duygunun ifade edilmesi, oyundan keyif alınması, duygu düzenleme, duygunun bilişsel olanla

birleşmesi), kişilerarası (empati, kendi-öteki temsilleri, iletişim) süreçleri ve problem çözme/çatışma çözüm (sorunlar ortaya çıkınca çözüm bulmaya çalışma) süreçlerini kapsadığını belirtmiştir. Guitard ve arkadaşları (2005) da alanyazındaki çalışmalardan yola çıkarak çocuğun yaşam kalitesinin yükselmesinde oyunun önemli bir yeri olduğunu vurgulamıştır.

Geçmiş çalışmalar çocukluk döneminde oyunun yaratıcılık (Fehr ve Russ, 2016; Hoffmann ve Russ, 2012; Mottweiler ve Taylor, 2014), duygu düzenleme becerisi (Galyer ve Evans, 2001; Hoffmann ve Russ, 2012) ile olumlu yönde ilişkili olduğunu ve oyunun duygudurumu değiştirebilecek etkiye sahip olduğunu (Russ ve Kaugars, 2001) göstermiştir.

Üstelik, oyun çocuklukla sınırlı kalmayıp yaşam boyunca devam etmekte (Plaut, 1979) ve insan gelişimini desteklemektedir (Gordon, 2014). Yetişkinlikte oyuna yönelik değerlendirmelerin sıklıkla yetişkin eğlence eğilimi (örn., Glynn ve Webster, 1992; Proyer, 2014b) üzerinden gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir. Ek olarak, oyunun deneyimlenebilmesine olanak sağlayan evlilik ilişkisi (örn., Betcher, 1977) de mevcut çalışma kapsamında incelenecektir.

1.4.2. Yetişkin Eğlence Eğilimi

Oyunun davranışsal olanı ifade ettiği, genel anlamda bir kişilik özelliği olarak değerlendirilen eğlence eğiliminin ise düşsel veya ciddi olmayan bir tavırla keyfi arttırmaya yönelik etkinliklerde bulunmayı sağladığı açıklanmıştır (Glynn ve Webster, 1992; Proyer, 2014b). Youell (2008) “eğlenceli (playful)” kelimesinin keyif almaya yönelik unsurları içerdiğini belirtmiş, eğlence eğilimini insanın esnek bir şekilde düşünebildiği, fikirleriyle risk almayı göze alabildiği, yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkaran ruhsal durum olarak kavramsallaştırmıştır. Benzer şekilde, Van Vleet ve Feeney (2015) ilgili alanyazın ışığında bir davranış veya etkinliğin oyun olarak değerlendirilebilmesi için

bunların eğlence, zevk ve keyifle yapılması gerektiğini; oyunun coşkuyu, anda olmayı ve etkileşimi içerdiğini belirtmiştir. Oyuna yönelik bu tanım temelinde Van Vleet ve Feeney'e (2015) göre de eğlence eğilimi bu özellikleri içeren oyun etkinlikleriyle ilgilenmeyi gerektiren kişilik özelliğidir. Bu bağlamda, kitap okumak veya televizyon izlemek oyun olarak değerlendirilmezken kutu oyunları, sosyalleşme, cinsel oyunlar veya dans etmek (Van Vleet ve Feeney, 2015), keyif almak için yapılan spor etkinlikleri veya eğlenceye yönelik etkinlikler (Lutz, 1982) yetişkin oyunları olarak değerlendirilmiştir. Solnit (1998) çocukluk dönemindeki oyunun, yetişkinlikte eğlence eğilimi olarak görülebileceğini açıklamıştır. Buna göre, yetişkinler regresif özellikler taşıdığını düşündükleri için oyun oynamayı bıraksalar da düşünceler, fanteziler ve düşlemler aracılığıyla oyunsallıklarını devam ettirebilirler (Solnit, 1998). Diğer yandan, Gordon (2014) ise eğlence eğilimini bir kişilik özelliği olarak değerlendirmedeğini, sağlıklı gelişimin bir özelliği olarak gördüğünü açıklamıştır. Buna göre, Gordon (2014) kişiliğinden bağımsız olarak, bir çocuğun eğlence eğilimi olan bir yetişkin olabileceğini ifade etmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, yetişkinlik döneminde oyun ve eğlence eğilime yönelik çeşitli tanımların var olduğu görülmektedir. Örneğin, Lieberman (1977, akt. Proyer, 2014b) eğlence eğiliminin temel özellikleri arasında eğlencenin gösterilmesi, kendiliğindenlik ve mizah anlayışının olduğunu belirtmiştir. Glynn ve Webster (1992) ise kendiliğindenlik, dışavurumculuk, eğlence, yaratıcılık ve aptallık/gülünçlük olmak üzere yetişkin eğlence eğilimini değerlendiren beş faktör tanımlamıştır.

Guitard ve arkadaşlarının (2005) nitel araştırma bulgularına göre yaratıcılık, merak, mizah anlayışı, keyif ve kendiliğindenlik yetişkinlerde eğlence eğilimini tanımlayan beş bileşendir. Eğlence eğiliminin bu özellikleriyle birlikte yetişkinlerin yaşamın farklı alanlarında ortaya çıkabilecek durumları daha açık bir zihinle ve olumlu bir yaklaşımla değerlendirebilecekleri düşünülmüştür (Guitard ve ark., 2005). Yetişkin

eğlence eğilimi ile birey içinde bulunduğu durumları düşlemsel ve ciddi olmayan bir tutumla zevk, eğlence, mizah veya doyum sağlayacak biçimde şekillendirebilir (Barnett, 2007; Glynn ve Webster, 1992); komik, kendiliğinden, tahmin edilemez, enerjik, sosyal ve mutlu olmak gibi özelliklere sahip olabilir ve eğlence eğilimlerini şaka yaparak, sataşarak/şakalaşarak, soytarılık yaparak veya budalalık ederek davranışa dökebilir (Barnett, 2007). Sonraki yıllarda Proyer (2014b) psikolinguistik yaklaşımı kullanarak gerçekleştirdiği araştırmasında Almanca dilinde derlem analizi yaparak oyunsallığa yönelik neşeli-meşgul, uçarı (*whimsical*), entelektüel, yaratıcı-sevgi dolu ve dürtüsel olmak üzere beş faktör bulmuştur.

Yetişkin eğlence eğilimi yüksek olan bireylerin kişilik özellikleri değerlendirildiğinde, özellikle de dışadönüklüğün önemli bir role sahip olduğu belirtilmiştir (Barnett, 2012). Proyer (2012) yetişkin eğlence eğilimi yüksek olan bireylerin kişilik özelliklerini inceleyerek bu kişilerin dışadönük, açık, kendisine gülünmesinden keyif alan, keyif veren bir hayatı onaylayan, yaratıcı olma becerisine yönelik kendilik algısı yüksek bireyler olabileceğini belirtmiştir. Bir başka çalışmada, Proyer ve Ruch (2011) yetişkin eğlence eğilimi ile karakter güçlülükleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve özellikle mizahın eğlence eğiliminin güçlü bir yordayıcısı olduğunu bularak mizah ve eğlence eğiliminin benzer ancak aynı olmayan kavramlar olduklarını yorumlamıştır.

Yetişkin eğlence eğilimine yönelik araştırmalar eğlence eğiliminin yaratıcılık (Lieberman, 1977, akt., Glynn ve Webster, 1992), iş yaşamı (Glynn ve Webster 1992), akademik performans (Proyer, 2011), yaşam doyumu ve iyilik hali (Proyer, 2013) gibi yaşamın farklı alanlarındaki çeşitli unsurlarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut tez çalışması kapsamında, yetişkinler için önemli bir kişilik özelliği olan eğlence eğiliminin (Proyer, 2012) evlilik ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.4.3. Evlilikte Oyun

Oyun duygusal ve sosyal becerilerin gelişimini yansıtan (Solnit, 1998), olumlu duygulanım ve yakınlık algısı gibi ilişki sonuçları ortaya çıkarabilen (Aune ve Wong, 2002) bir unsur olarak değerlendirilmiş ve alanyazında ilişki olarak romantik bağlamda ele alınmıştır (örn., Betcher, 1977; Aune ve Wong, 2002).

Nesne ilişkileri kuramından yola çıkarak, evlilik ilişkisinde oyunu değerlendiren Klein (1980), iftler arasında ortaya çıkan yakınlığın, yaşamın erken dönemlerinden yetişkinliğe taşınabilen kendiliğinden ve kuralsız oyun için bir zemin oluşturabileceğini belirtmiştir. “Yakın ilişkide oyun” (*intimate play*) kavramına yönelik temel açıklamalar öncelikle Betcher (1977; 1981) tarafından sunulmuştur. Betcher (1977) psikodinamik ve optimal uyarılma kuramlarından yola çıkarak, uyumlu gerilemenin (*adaptive regression*) ve keşif davranışının yakın ilişkide oyun üzerinden sağlanabileceğini önermiştir. Betcher’a (1977; 1981) göre çiftler arasında zaman içinde gelişen kendilerine has bir dil kullanımını, rol yapmayı, cinsel oyunları, gıdıklamayı veya şakalaşmayı içeren yakın ilişkide oyuna yönelik eylemler keskin kurallara sahip olmamakla birlikte sıklıkla çiftin yalnız olduğu, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri zamanlarda veya mekanlarda ortaya çıkabilir. Yakın ilişkide oyun, ilişki içinde mesajların iletilmesine, gerilimin azalmasına veya yakınlığın artmasına olanak sağlaması açısından işlevsel olarak değerlendirilmiştir (Betcher, 1977). Buna göre, çiftin ilişki içinde oyun üzerinden sevgi mesajlarını birbirlerine iletebilmesi bir yandan da ilişki içinde sevildiğine yönelik güvenceyi hissettirebilir (Betcher, 1981). Üstelik Betcher’a (1977) göre oyun aracılığıyla çiftler yenilik ve keşif ile ilişkide uyarılmayı koruyabilir, oyundaki ritüelleştirmeler yoluyla farklı iletişim kanalları oluşturabilir, oyun içinde yakınlığı tehlikeye atmadan öfke gibi duygularını ifade edebilirler.

İlişkilerde oyunun rolünü inceleyen Baxter (1992) ilişkilerin gelişiminde rahatlatma ve eğlencenin önemli bir etkisi olduğunu vurgulamıştır. Baxter (1992)

alışmasında aynı cinsiyetten arkadaşlık ve karşı cinsiyetle romantik ilişki olmak üzere iki farklı ilişki bağlamında oyunu değerlendirmiştir. Her iki ilişki bağlamı için de ilişkide yakınlık genel oyun değerlendirmesi (bkz. Betcher, 1977) ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur (Baxter, 1992). Ek olarak, katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda çeşitli oyun türleri (örneğin, rol yapma, sözlü alay veya dedikodu) belirlenmiştir ve bunların ilişkideki rolü incelenmiştir. Buna göre, aynı cinsiyetten arkadaşlık grubunda oyunların sıklığı ile yakınlık arasında olumlu yönde ilişki bulunurken, karşı cinsiyetle romantik ilişki grubunda bu ilişkinin anlamlı olmadığı gösterilmiştir. Bu bulgular Baxter (1992) tarafından romantik ilişkilerde oyunun sıklığındansa oyuna yönelik genel hislere daha çok önem veriliyor olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

1.4.4. Oyuna İlişkin Değişkenler ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki

Yakın ilişkide oyunu kuramsal olarak derinlemesine ele aldığı araştırmasında Betcher (1977), çiftler arasındaki oyunu değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen etkinlikler üzerinden yakın ilişkide oyunu değerlendirdiği Çiftler için Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I, *Play Questionnaire-I*) ile ilişkide oyuna/oyunsallığa yönelik duyguları ve algıları değerlendirdiği Çiftler için Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II, *Play Questionnaire-II*) ölçeklerini geliştirmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ÇÖÖ-II'yi (Betcher, 1977) kullanarak çift oynusallığını değerlendiren araştırma bulguları çiftler arasında oynusallık yükseldikçe ilişki doyumunun da arttığına işaret etmiştir (Betcher, 1977; Mount, 2005). Diğer yandan, Betcher'ın (1977) bulguları ÇÖÖ-I'in sıklık ve keyif boyutları ile evlilik doyumu arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir. Vanderbleek (2005) ise Betcher'ın (1977) geliştirdiği ÇÖÖ-I'i yeniden gözden geçirerek oluşturduğu oyun listesi üzerinden oyunu değerlendirdiği araştırmasında, çiftler arasındaki oyunun çift arasındaki bağı yansıtan pek çok unsuru (örneğin, ilişki doyumu, iletişim ve çatışma çözme) yordadığını

bulmuştur. Buradan yola çıkarak, Vanderbleek (2005) çiftler ne kadar çok oyun oynuyorlarsa ilişkiye yönelik bakış açılarının daha olumlu olabileceğini önermiştir.

Bir başka çalışmada Aune ve Wong'un (2002) inceledikleri modele göre sırasıyla; öz saygı ve mizah yönelimi çift oyunsallığını, çift oyunsallığı olumlu duyguları, olumlu duygular ise ilişkide doyumu yordamaktadır ve bu çalışmada ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler pozitif yönlü bulunmuştur. Bir diğer araştırmada Lutz (1982) ÇÖÖ-II'ye ek olarak görüşme ve gözlemlerden üzerinden de değerlendirmede bulunarak çocuğu olan ve çocuğu olmayan evli bireylerle yürüttüğü araştırmasında oyun ve yakınlığın yüksek düzeyde ilişkili olduğunu, buna karşın yakınlığa kıyasla oyunun evlilik doyumunun daha iyi bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Herrick (2018) ise çiftin bir hafta önce yaptığı etkinlikler üzerinden değerlendirdiği oyunsallık düzeyinin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğunu, üstelik ilişkide oyunsallık düzeyi yükseldikçe depresyonun azaldığını bulmuştur.

Bireysel yetişkin eğlence eğilimi değerlendirmesi ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaların ise oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Chick, Yarnal ve Purrington (2012) evrimsel bakış açısıyla oyunu ve eğlence eğilimini değerlendirdikleri çalışmada kadın ve erkeklerin eş tercihinde aradığı özelliklerin başında eğlence eğiliminin, mizahın ve eğlenceyi sevmenin yer aldığını bulmuştur. Proyer (2014a) da olumlu duyguların deneyimlenmesini kolaylaştırmadaki (örn., Fredrickson, 2001) ve başarılı iletişimdeki rolü dolayısıyla eğlence eğiliminin romantik ilişki bağlamında önemli bir kişilik özelliği olabileceğini önermiştir. Proyer'ın (2014a) araştırma bulguları da eğlence eğilimi düzeyi arttıkça ilişki doyumunun da yükseldiğini ortaya koymuştur.

Üstelik, yetişkin eğlence eğilimi ile yakından ilişkili olan mizahın (bkz. Proyer ve Ruch, 2011) romantik ilişkideki rolü incelendiğinde, eşten algılanan mizahın evlilik

doyumunu ile olumlu yönde ilişkili olduğu (Ziv ve Gadish, 1989), çift olarak mizaha sahip olduğunu düşünen katılımcıların ilişkide yakınlık ve evlilik doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğu (De Koning ve Weiss, 2002), mizahın çiftlerin mutluluk düzeyini olumlu yönde etkilediği (Carstensen, Gottman ve Levenson, 1995), ilişki doyumunu yüksek olan çiftlerin özellikle olumlu mizah kullanma eğiliminde oldukları (Butzer ve Kuiper, 2008) çalışmalarla desteklenmiştir. Ek olarak, Driver ve Gottman'ın (2004) elde ettiği bulgular çiftin günlük yaşamda deneyimledikleri olumlu anların tartışma esnasında duygusal yakınlık ve mizah kullanmalarını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermiştir.

Aktarılanlar doğrultusunda, bu tez çalışmasında yetişkin eğlence eğiliminin ve çift oynusallığının evlilik doyumunu üzerindeki etkisi önerilen model ile test edilecektir. Ek olarak, modelde yetişkin eğlence eğiliminin çift oynusallığı üzerindeki etkisi de ele alınacaktır. Buna göre, bireysel düzeydeki eğlence eğiliminin Betcher'ın (1977) ÇOO-II ile değerlendirdiği eşle oynanan oyunlara yönelik algı ve duyguları etkileyebileceği düşünülmüştür. Bu amaçla, ÇOO-II'nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması bu tez çalışması kapsamında yürütülmüştür.

1.4.5. Oyunun Ayrılma-Bireyleşme Kuramı Temelinde Değerlendirilmesi

Yaşamın ilk yılları hem ayrılma-bireyleşme süreci (Mahler ve ark., 2012) hem de oyunun ortaya çıkışı ve gelişimi (Gordon, 2014) açısından oldukça değerlidir. Schore (1994, akt. Gordon, 2014) yaşamın ilk yılı içindeki uyumlu oyunun mutlu bir yaşam için önemine dikkat çekerken, Gordon (2014) bunun aynı zamanda daha fazla oyun ve keşif dürtüsünü besleyebileceğini önermiştir. Bu açıdan, bu kısımda yaşamın ilk yıllarında oyuna ve anne-bebek etkileşimine ait özelliklere yer verilerek yetişkinlikte ve evlilikte oyuna yönelik değerlendirmeler ayrılma-bireyleşme kuramı üzerinden ele alınacaktır.

Yaşamın ilk iki yılındaki oyunların sıklıkla ayrılma-bireyleşme ve bağlanma meselelerine yönelik oyunlar olduğu belirtilmiştir (McMahon, 1992). Bergman ve

Lefcourt (1994) ayrılma-bireyleşme süreci boyunca oynanan ve zaman içinde değişim gösteren oyunların çocuğun kendine ve ötekine yönelik oluşturduğu temsiller dünyasına benzersiz katkılar sunduğunu açıklamıştır. Örneğin, farklılaşma aşamasının başında bebeğin, anneye ait eşyalarla (örneğin, kolye veya gözlük) oynaması, nesnenin ait olduğu kişiyle zihinsel süreçlerin kurulmasını sağlamaktadır (Bergman ve Lefcourt, 1994). McDevitt (1979) ayrılma-bireyleşme kuramının farklılaşma ve alıştırma alt evreleri boyunca, anne-bebek arasındaki ilişkide ortaya çıkan bedensel hareketler veya ses tonu gibi özelliklerin oyunlarda (örneğin, ce-ee, top yuvarlama) çocuk tarafından taklit edildiğini açıklamıştır. Özellikle de bebeğin duygusal olarak önemli olan ötekinin, yani annenin, ortaya çıkışı ve ortadan yok oluşunu öğrendiği ce-ee oyununu (Pine, 2004) değerlendirildiğinde, Bergman (1993) bu tür oyunların nesne kaybının üstesinden gelinmesi ve kendi-nesne farklılaşmasının başarılması açısından önemini belirtmiştir. Buna göre, belirli düzeyde ayrışmayı başarabilen çocuk saklambaç oyununda da yeniden birleşmeye ve bunun ortaya çıkaracağı zevke dair riski göze alabilmektedir (Bergman, 1993). Üstelik, Bergman (1993) keyifli ve heyecanlı olan bu oyunun sadece çocuklukla sınırlı kalmadığını yetişkinlikte de ötekilerden gizlenen kendiliğe ait özelliklerin bulunması durumunda hissedilen sevinç ile benzerlik kurarak ifade etmiştir.

McDevitt (1979) alıştırma alt evresinin sonunda ve yeniden yakınlaşma alt evresinin başlarında yanında bir yetişkin olmadığı koşullarda da çocuğun oyunlarında (örneğin, sembolik oyunda oyuncak bebeğe annelik yapmak) taklitlerin devam ettiğini eklemiştir. Mahler ve arkadaşları (2012) da bireyliğin başarılması sürecinde fantezi oyunları ve rol yapma gibi oyunların ortaya çıktığını, oyun arkadaşlarına yönelik ilgide artışla birlikte oyunların amaca yönelik ve yapıcı olmaya başladığını açıklamıştır.

Oyunu temel bir yaşam biçimi olarak değerlendiren Winnicott (2010) bu süreçte oyunun “potansiyel mekan” adını verdiği bir ara bölgede, bebek ve güven duyulan anne arasındaki bir oyun alanında gerçekleştiğini önermiştir. Winnicott’a (2010) göre çocuk

güvende hissettiği bu mekanda yaratıcı oyun deneyimini yaşayabilmektedir. Winnicott (2010), çocuklukta oyuna ilişkin yaptığı açıklamaların yetişkinler için de geçerli olduğunu belirtmiş, güvenilir potansiyel mekanın zamanla yetişkinin de yaratıcılığıyla doldurabileceği, kültürel mirasın keyfini çıkarabileceği bir hal aldığını açıklamıştır.

Benzer şekilde, Gordon (2014) da oyunun ortaya çıkabilmesindeki temel koşullar arasında temel güven hissinin ve uyumlu ilişkinin yer aldığını belirtmiştir. Gordon (2014) yaşamın ilk yıllarından itibaren ortaya çıkan ve yaşam boyu varlığını sürdüren uyumlu (*attuned*) oyun ve keşif (*exploratory*) oyunu olmak üzere iki temel oyun biçimi üzerinde durmuştur. Bağlanma kuramı temelinde oyunu değerlendiren Gordon (2014) güvenli bağlanma stiline sahip olan bir çocuğun etrafını ve etrafındaki insanları güvenli olarak algılayacağını, keşfe açık olacağını ve bununda oyun için bir oyun alanı yaratabileceğini belirtmiştir. Diğer yandan, Gordon'a (2014) göre kaygılı bağlanma stiline sahip çocuklar güven arayışı içinde oldukları, kaçınan bağlanma stiline sahip olan çocuklar ise dünyayı düşmancıl veya güvensiz algıladıkları için keşfe çıkmakta ve insanlarla etkileşimde güvenli bağlanma stiline sahip olanlar kadar şanslı değildir. Son olarak, Gordon'a (2014) göre dezorganize bağlanma stiline sahip olan çocuklar için dünya bir hapisane gibidir. Buna göre, bu çocuklar için dünya tehlikelerle ve bilinmezliklerle doludur ve çocuk kaçınma yoluyla bununla baş edebilir (Gordon, 2014). Bu noktada, ayrılma-bireyleşme sorunlarıyla ilişkili görülen sınır kişilik bozukluğunun (McWilliams, 2010) dezorganize bağlanma ile bağı (örn., Holmes, 2003) düşüldüğünde çocukluğunda güvenli bağlanmada olduğu gibi dünyayı keşfedebileceği bir oyun alanı olarak göremeyen çocuğun (Gordon, 2014) bir yetişkin olarak eğlence eğilimini daha düşük düzeyde kullanması ve evlilik içinde oyuna alan açmakta zorlanabileceği düşünülebilir. Buradan yola çıkarak, ayrılma-bireyleşme sorunları ve yetişkin eğlence eğilimi arasındaki ilişki ilk defa bu tez çalışması kapsamında incelenecektir.

Evlilikte oyun bağlamında değerlendirildiğinde, Betcher (1977) yakın ilişkide oyunun davranışın ve deneyimin çocuksu yönleri gibi özelliklere sahip olması açısından uyumlu gerilemenin bir biçimi olabileceğini önermiştir. Betcher (1977) güven hissinin ve oyun içinde ortaya çıkabilecek davranış ve duyguların kapsanmasına yönelik inancın oyun içinde gerilemeye ve risk almaya olanak sağlayabileceğini belirtmiştir. Ortaya çıkan bu güvenli alanın Winnicott'un (2010) "potansiyel alanına" benzer olduğunu ifade etmiştir (Betcher, 1977). Klein (1980) da yürüttüğü çalışmada görüşmelerden elde edilen evlilikte oyuna yönelik temaların ayrılma ve birleşme deneyimlerine işaret ettiğini belirtmiştir. Örneğin, görüşmelerden birinde ortaya çıkan eşler arasındaki "iyi geceler" oyununun/rutininin (bu oyunun içeriği bir tekerleme gibi iyi geceler sözcüklerinin söylenmesidir) gerçekleşecek ayrılmanın üzüntüsünü yatıştırıcı nitelikte olabileceğini açıklamıştır. Bu oyunlardaki ritmik tekrarların rahatlatıcı etkisi annenin kalp atışı gibi temel bedensel ritmiyle ilişkilendirilmiştir ve oyunun tıpkı ninnide olduğu gibi annenin bakımveren işlevlerini ortaya çıkarıyor olabileceği düşünülmüştür (Klein, 1980).

Son olarak, sınır kişilik bozukluğu üzerinden yetişkin eğlence eğilimine ilişkin özellikler incelendiğinde, sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin, eksen-II bozukluğuna sahip diğer bireylere göre son bir ayda deneyimledikleri olumlu duygulanım ve bilişsel durumun daha düşük düzeyde olduğu (Reed, Fitzmaurice ve Zanarini, 2012); sınır kişilik özellikleri yüksek olan bireylerin kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan sataşmaya (*teasing*) üzüntü ve öfke gibi olumsuz duygularla tepki verebileceği (Tragesser, Lippman, Trull ve Barrett, 2008) alanyazında gösterilmiştir. Üstelik, sınır kişilik bozukluğu ile savunma mekanizması olarak mizahın daha az kullanılması arasında bir ilişki olabileceği (Bond, Paris ve Zweig-Frank, 1994) ve sınır kişilik örüntüsüne sahip olan bireylerin olumsuz mizah stillerini (saldırgan ve kendini yıkıcı) daha yüksek düzeyde kullanabilecekleri (Schermer ve ark. 2015) alanyazında belirtilmiştir. Ek olarak, sınır kişilik bozukluğuna sahip olan bireylerin kendine gülünmesine karşı korkuyu yaygın

olarak hissediyor olmalarının ardında kendilerine gülünmesini reddedilme olarak algılamalarının olabileceği önerilmiştir (Brück, Derstroff ve Wildgruber, 2018). Reed, ve arkadaşları (2012) ise sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin olumlu duygulanımını veya olumlu bilişsel durumlarını değerlendiren çalışmaların oldukça kısıtlı olduğunu belirtmiştir. Mevcut çalışmada ayrılma-bireyleşme sorunları ile yetişkinlikte oyuna ilişkin değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi olumlu duygulanım açısından sınır kişilik bozukluğunu inceleyecek çalışmalara da yol gösterebilir.

1.4.6. Oyuna İlişkin Değişkenler ve Sosyo-Duygusal Değişkenler Arasındaki İlişki

Çocuğun duygularını deneyimlemesi, ifade etmesi ve düzenlemesi için bir alan sağlayan oyunun (Russ, 2004), yetişkinlikte de bilişsel ve sosyal işlevsellikte öneme sahip olabileceği alanyazında aktarılmıştır (Berger, Bitsch, Bröhl ve Falkenberg, 2018). Duygusal olarak stabil olmayan nevrotik bireylerin eğlenceli aktivitelere dahil olmaktan hoşlanmamaları veya bu tür aktivitelerin içindeyken keyif almada zorlanmaları (Kirkcaldy, 1989; akt., Barnett, 2012), psikolojik stresin yüksek olduğu durumda eğlence eğiliminde azaldığı (Qian ve Yarnal, 2011) alanyazında aktarılmıştır. Buradan yola çıkarak, çeşitli sosyo-duygusal unsurların yetişkinlikte eğlence eğilimini ve çift oynusallığını etkileyebileceği düşünülmüştür.

Oyunda empatinin önemi noktasında Ward-Wimmer (2003) oyun ile rahatlamanın aynı zamanda empati ve yakınlığı arttırdığına işaret etmiştir. Betcher'a (1977) göre de yakın ilişkide oyuna yönelik paylaşımlar empatinin olduğu bir ortamda meydana gelmektedir. Zihinselleştirme/yansıtıcı işleyiş üzerinden değerlendirildiğinde, Borelli ve arkadaşlarının (2020) romantik ilişkide zihinselleştirme/yansıtıcı işleyiş kapasitesini kullanabilen bir bireyin çatışma zamanlarında hem partnerinin bakış açısından bakabilme hem de kendi duygu ve düşüncelerini aktarabilme becerisine sahip olabileceği görüşünden yola çıkarak, eşlerin oyun veya eğlence zamanlarında

birbirlerinin bakış açısını kazanarak ve bu etkinliklerde kendi duygu ve düşüncelerini değerlendirerek zihinselleştirme/yansıtıcı işleyiş becerilerini kullanmalarının oyunu daha keyifli hale getirebileceği ve çift oyunsallığını arttırabileceği düşünülmüştür. Örneğin, Jessee ve arkadaşları (2018) baba ve çocuk arasındaki oyun etkileşiminde, zihinselleştirme düzeyi yüksek olan annelerin, eşlerinin hissettikleri keyfi daha iyi anlıyor olabileceklerini belirtmişlerdir. Benzer bir durum eşler arasındaki oyun etkileşiminde veya bireysel düzeyde eğlence eğiliminde başkalarının hissettiklerini değerlendirirken ortaya çıkıyor olabilir.

Yetişkinlerde oyun veya evlilikte oyun bağlamında sosyo-duygusal becerilerin rolünü inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlı olduğu için önceki bölümlerde aktarılan bilgiler ışığında oyunla ilişkili olan mizah (örn., Ruch, Platt, Proyer ve Chen, 2019) ve yaratıcılık (örn., West, Hoff ve Carlsson, 2017) üzerinden bu becerilerin rolü incelenmiştir. Mizahın hem bireysel düzeyde hem de kişilerarası ilişkiler bağlamında duygu düzenleme açısından önemli bir işleve sahip olduğu alanyazında belirtilmiştir (Horn, Samson, Debrot ve Perrez, 2019; Samson ve Gross, 2012). Samson ve Gross (2012) özellikle de olumlu mizahın duyguların düzenlenmesindeki (yani, olumlu duyguların arttırılması ve olumsuz duyguların azaltılması) rolünü vurgularken, Mathews'in (2016) araştırma bulguları katılımcıların duygu düzenleme güçlüğü azaldıkça katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah düzeylerinin yükselebileceğini, diğer yandan saldırgan ve kendini yıkıcı mizah düzeylerinin yükselebileceğini ortaya koymuştur.

Mizah ve empati arasındaki ilişkinin incelendiği Hampes'in (2010) çalışması ise olumlu kişilerarası ilişkilerde rol alan empatik düşünceyle katılımcı mizah, perspektif almayla kendini geliştirici mizah arasında olumlu yönde, diğer yandan düşmanca tutuma işaret eden saldırgan mizah ile empatik düşünce ve perspektif alma arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu göstermiştir. Navarro-Carrillo, Torres-Marín ve Carretero-Dios

(2020) çalışması da sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bireyler arasında empatik düşünce düzeyi azaldıkça saldırgan mizah kullanımını arttırdığını göstermiştir.

Mizahta komik olan unsurların anlaşılabilmesi için ötekinin bakış açısını alabilmede empatinin (Roberts ve Johnson, 1957) ve zihinselleştirme kapasitesinin rolüne (Uekermann, Channon ve Daum, 2006; Uekermann ve ark., 2008) dikkat çekilmiştir. Örneğin, yaşlanma (Uekermann ve ark., 2006) veya depresyon (Uekermann ve ark., 2008) ile zihinselleştirme kapasitesindeki azalmanın mizahın işlenmesinde bozulmaya yol açabileceğini alanyazındaki araştırma bulguları göstermiştir. Ek olarak, Papousek, Schuler, Lackner, Samson ve Freudenthaler (2014) yaşamdaki olaylara karşı olumlu duygulanım ve eğlence ile yanıt vermede duygusal algının (yani, diğerlerinin duygularını fark etme ve tanıma) ve duygu düzenlemenin olumlu rolünü yürüttükleri çalışmada göstermiştir.

Yaratıcılık açısından değerlendirildiğinde, alanyazındaki çalışmalar duygu düzenleme stratejilerinden yeniden değerlendirme ve bastırmanın çalışanların öfke düzeyleri ve işyerindeki yaratıcı süreç katılımı arasında düzenleyici bir role sahip olduğunu (Da Costa, Zhou ve Ferreira, 2018), yaratıcı hikaye yazımında (Kopcsó ve Láng, 2017) veya genel anlamda yaratıcı bir ürünü ortaya koyarken duygu düzenleme becerisine ihtiyaç duyulduğunu (Ivcevic ve Brackett, 2015) göstermiştir.

Son olarak, bu çalışma kapsamında çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve oyuna yönelik değişkenler arasında ilişki olabileceği düşünülmüştür. Cooper ve Sutton (1999) çocuğun fiziksel ve sosyal çevresine ait özelliklerin oyuna yönelik fırsatlarını da etkileyeceğini belirtmiştir. Buna göre, çocuğun evinde ve toplumda güvende hissettiği koşulda oyun oynayabileceği (Cooper, 2000), diğer yandan istismar ve ihmal gibi olumsuz çocukluk dönemi yaşantılarının çocuğun oyun gelişimi için olanaklarını ve oyun deneyimini bozucu yönde etkileyebileceği alanyazında açıklanmıştır (Cooper, 2000;

Youell, 2008). Youell (2008) de oyun oynayamayan, erken dönemdeki ilişkilerinde eğlence ve mizaha yönelik unsurları deneyimlemeyen çocuğun sonradan kuracağı ilişkilere de bunları taşıyamayabileceğini belirtmiştir. Üstelik, Martin ve arkadaşlarının (2002) boylamsal çalışması çocukluğunda anne-babası veya öğretmenleri tarafından neşeli olduğu belirtilen katılımcıların yetişkinlikte uyum düzeylerinin yüksek olduğunu, daha kaygısız ve dışa dönük olduklarını göstermiştir. Farklı ülkelerden katılımcılarla geriye dönük olarak çocukluk oyun anılarını inceleyen Nicholson, Shimpi, Jevgiovikj, Kurnik ve Ufoegbune'ın (2016) çalışmasında katılımcılar çocukluk oyunlarının arkadaş ve aile iletişimi desteklediğini ve oyuna yönelik anılarını hatırlamanın çoğunlukla olumlu duygularla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan, çocukluğundan nefret ettiğini belirten, aile bireyleriyle çözilememiş sorunlar yaşadığını hisseden, çocukken eğlenme veya oyun konusunda zorluk yaşayan katılımcılar için oyun anılarını hatırlamak olumsuz duygular hissetmelerine yol açmıştır. Üstelik bu çalışmada katılımcılar çocukluk oyunlarından yaşam boyu yarar sağladıklarını ve çocukluk oyunları ile öğrendikleri becerileri yetişkinlikte de sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Nicholson ve arkadaşları (2016) çocukluk oyun anılarına ilişkin ifadelerin yalnızca geçmişe yönelik olmadığını, bugün bireyin kendisini nasıl tanımladığı ile de ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Russ (2004) da çocuklukta oynanan oyunun duygulara ve duygusal temalara yönelik kapasiteyi arttırabileceğini, bu durumun anıların depolanmasını ve anılara erişimi etkileyebileceğini belirtmiştir. Buna göre, oyun oynayan çocuk yetişkin olduğunda yaratıcılığını etkileyebilecek pek çok duygusal unsura sahip olabilir (Russ, 2004). Ek olarak, Kazarian, Moghnie ve Martin (2010) anne-babadan algılanan kabulün yetişkinlikte katılımcı ve kendini geliştirici mizah stilleriyle, öznel mutluluk düzeyi ile olumlu yönde, diğer yandan anne-babadan algılanan reddin bu mizah stilleriyle ve öznel mutluluk düzeyiyle olumsuz, kendini yıkıcı ve saldırgan mizah stilleriyle olumlu yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Tüm bu aktarılan bilgiler ışığında, çocukluktan memnuniyetin/hoşnutluğun yetişkin

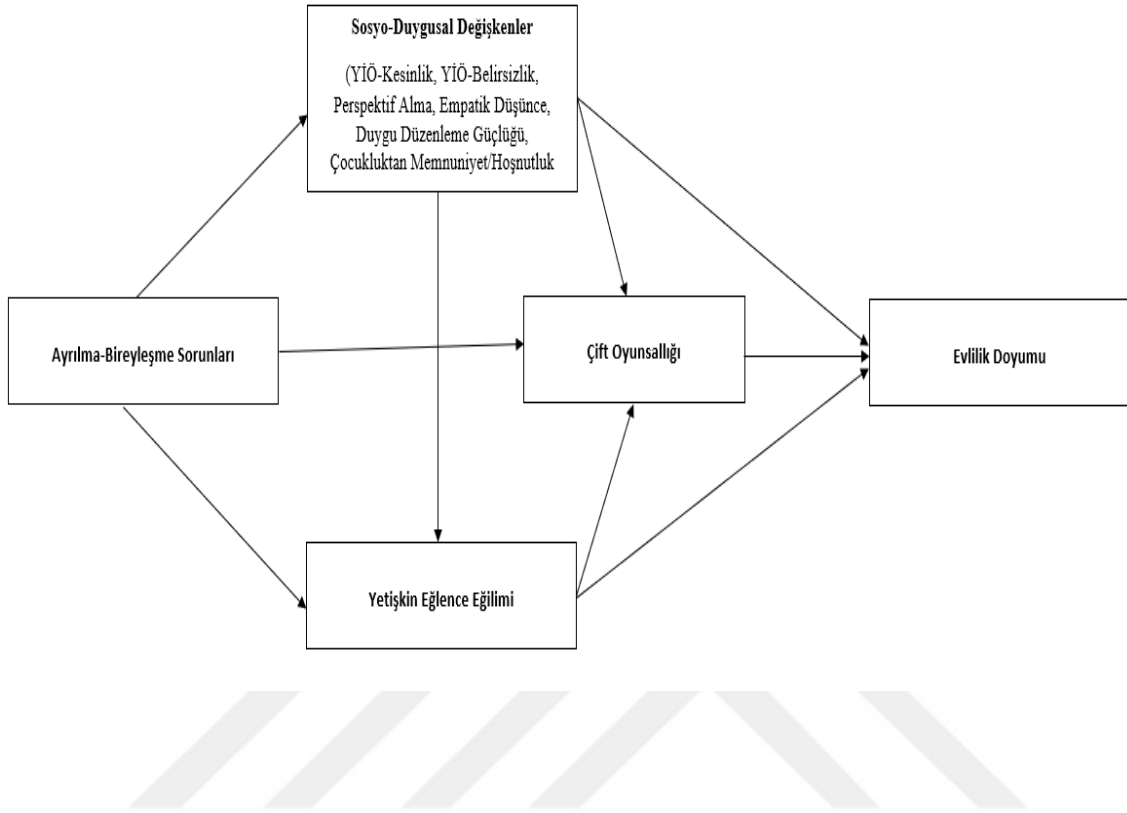
eğlence eğilimini ve çift oyunsallığını etkileyebileceği ve bu değişkenler üzerinden evlilik doyumunu yordayabileceği düşünülmüştür.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında önerilen modelde ayrılma-bireyleşme sorunlarının yetişkinlerin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı üzerindeki doğrudan etkisi ile bu ikisi arasındaki ilişkide sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) aracı rolü değerlendirilecektir. Ek olarak, ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığının aracı rolü incelenecektir.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yukarıda aktarılan alanyazın doğrultusunda hem bireysel hem de kişilerarası pek çok unsurun evlilik doyumu üzerinde etkili olabileceği görülmektedir. Mevcut tez çalışması kapsamında Mahler'in ayrılma-bireyleşme kuramı (Mahler ve ark., 2012) temel alınarak ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aracı rolünün incelenmesi bu tez çalışmasının nicel çalışma aşamasının amacıdır. Önerilen araştırma modelinde değişkenler arasındaki doğrudan olan yollar değerlendirilecektir. Ek olarak, ayrılma-bireyleşme sorunlarından çift oyunsallığına ve yetişkin eğlence eğilimine giden yolda sosyo-duygusal değişkenlerin aracı rolü değerlendirilecektir. Sosyo-duygusal değişkenlerin yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi ve sosyo-duygusal değişkenlerin yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı üzerinden evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi ele alınacaktır. Ek olarak, yetişkin

eğlence eğilimi ile evlilik doyumu arasında çift oynusallığının aracı rolünün incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla önerilen model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Bir Model Önerisi

Önerilen modelin test edilebilmesi için öncelikle çocukluktan memnuniyeti/hoşnutluğu değerlendirmek amacıyla Ön Çalışma-I kapsamında Benim Çocukluğum Ölçeği'nin geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. İkinci olarak, çift oynusallığının değerlendirilebilmesi için Ön Çalışma-II kapsamında Çiftler için Oyun Ölçeği-I'in çeviri çalışmasının ve Çiftler için Oyun Ölçeği-II'nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yürütülmesi hedeflenmiştir.

Ek olarak, yürütülen nitel çalışmanın amacı yeni evli bireylerin, oyunu nasıl deneyimlediklerinin geriye dönük olarak incelenmesi ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evlilikte oyunu nasıl deneyimlediklerinin araştırılmasıdır.

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Evlilik ilişkilerinin önemli bir kısmının boşanma ile sonuçlanıyor olması (Castro-Martin ve Bumpass, 1989), evlilik kalitesinin hem çocukların (Fishman ve Meyers, 2000) hem de yetişkinlerin iyilik hali (Carr, Freedman, Cornman ve Schwarz, 2014) ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda evlilik doyumunu etkileyen unsurların incelenmesi oldukça önemli görülmektedir. Özellikle de erken dönemde bakımverenle kurulan ilişki temelinde şekillenen nesne temsillerinin (Fishler ve ark., 1990) romantik ilişki içinde yeniden canlandığı (Zosky, 1999) göz önünde bulundurularak, bu tez çalışmasında ayrılma-bireyleşme sürecindeki bozulmanın sonucu olarak ortaya çıkabilen ayrılma-bireyleşme sorunlarına (Christenson ve Wilson, 1985) odaklanılmıştır. Yukarıda aktarıldığı üzere, ayrılma-bireyleşme süreci hem sosyo-duygusal becerilerin gelişimi hem de oyuna yönelik deneyimlerin yaşanması açısından oldukça önemli bir dönemdir. Bu çalışma kapsamında ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda çeşitli sosyo-duygusal ve oyuna yönelik değişkenlerinin bütüncül bir araştırma modeli ile incelenecek olması bu çalışmanın önemli özelliklerinden biridir. Üstelik, mevcut tez çalışmasında evlilik doyumunda azalmanın yaşandığı evliliğin ilk yıllarına (Davila ve ark., 1999; Halford ve ark., 2007) odaklanılmıştır. Böylece, bu çalışma evliliğin ilk yıllarında sorun oluşturabilecek veya koruyucu olabilecek unsurlara ışık tutabilir ve klinik uygulamalarda bu unsurlara yönelik müdahalelere yol gösterebilir.

Mevcut tez çalışması ile çocukluktan memnuniyeti/hoşnutluğu değerlendirmek amacıyla çocukluğa ait çeşitli duygusal ve ilişkisel deneyimlere odaklanan Benim Çocukluğum Ölçeği'nin (BÇÖ) geliştirilmesi ve böylece çocukluk dönemine ait olumlu deneyimleri değerlendiren yeni bir ölçeğin alanyazına kazandırılması bu tez çalışmasının önemli katkılarından birisidir.

Ülkemizde çift oyunsallığını değerlendirmeye yönelik çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu durum ülkemizde çift oyunsallığını değerlendirmeye yönelik bir ölçüm aracının olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Mevcut tez çalışması ile alanyazında çift oyunsallığını değerlendirmek amacıyla kullanılan Betcher'ın (1977) geliştirdiği Çiftler için Oyun Ölçeği-I'in çeviri ve Çiftler için Oyun Ölçeği-II'nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Böylece ülkemizde çift oyunsallığını inceleyecek gelecek çalışmaların kullanabileceği çift oyunsallığını değerlendiren bir ölçeğin de alanyazına kazandırılması bu tez çalışmasının bir diğer önemli katkısıdır.

Son olarak, ülkemizde yetişkin bireyler arasında oyunun nasıl deneyimlendiğini inceleyen nitel çalışmaların kısıtlılığından yola çıkılarak mevcut tez çalışmasında yürütülen nitel çalışma ile oyunun çocuklukta, yetişkin bir birey olarak ve evlilikte nasıl deneyimlendiğine odaklanılmıştır. Nitel çalışmanın oyunun kavramsallaştırılması noktasında alanyazına sunacağı katkılar önemli görülmektedir. Son olarak, nicel ve nitel çalışmanın birlikte değerlendirilecek olması bu çalışmanın güçlü yönlerindendir.

1.7. ARAŞTIRMA SORULARI/HİPOTEZLER

1.7.1. Nicel Çalışmanın Araştırma Soruları/Hipotezler

1. Evli bireylerin araştırma değişkenlerinden aldıkları puan düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli bireylerin araştırma değişkenlerinden aldıkları puan düzeyleri çocuk sahibi olmak ve çocuk sahibi olmamak açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerin araştırma değişkenlerinden aldıkları puan düzeyleri geçmişte ayrılma kopma noktasına gelme açısından farklılaşmakta mıdır?
4. Önerilen araştırma modeli istatistiksel açıdan anlamlı mıdır?

a. Doğrudan ilişkiler

i. Ayrılma-bireyleşme sorunları ile YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü, Çift Oyunsallığı ve Yetişkin Eğlence Eğilimi arasında doğrudan ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

ii. YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü ile çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi arasında doğrudan ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

iii. Yetişkin eğlence eğilimi ile çift oyunsallığı arasında doğrudan ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

iv. YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü, Çift Oyunsallığı ve Yetişkin Eğlence Eğilimi ile evlilik doyumu arasında doğrudan ve anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

b. Dolaylı İlişkiler

i. Ayrılma-bireyleşme sorunları YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü, yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

ii. Ayrılma-bireyleşme sorunları YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü aracılığıyla çift oyunsallığı ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

iii. Ayrılma-bireyleşme sorunları YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

iv. YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı ile anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

v. YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, Duygu Düzenleme Güçlüğü yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu ile anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

vi. Yetişkin eğlence eğilimi çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu ile anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak ilişkilidir.

1.7.2. Nitel Çalışmanın Araştırma Sorusu

“Yeni evli bireyler çocukluktaki oyun yaşantılarını geriye dönük olarak nasıl anlamlandırıyor ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evliliklerinde oyunu nasıl anlamlandırıyorlar?”

BÖLÜM II

ÖN ÇALIŞMA-I: “BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (BÇÖ)”: ÖLÇEK GELİŞTİRME, GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI

2.1. “Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)”

Çocuğun gelişimi boyunca birbiriyle etkileşim içinde olan aile, okul, akran ve toplum gibi pek çok farklı sistemin içinde yer aldığı ve hem bu sistemlerden etkilendiği hem de içinde bulunduğu sistemi etkilediği alanyazında belirtilmiştir (Bronfenbrenner, 1979; Hartup, 1979). Mevcut çalışma kapsamında bu sistemlere yönelik alanyazın bilgisi aktarılacak, çocukluktaki (ilk 18 yıl) deneyimlerin yetişkin yaşamındaki etkilerine yer verilecektir. Böylece, çocukluktaki yaşantıların olumlu yönde hatırlanmasının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk duyulmasına yol açabileceği düşünülerek geliştirilen BÇÖ’nün arka planına yönelik alanyazın bilgisinin aktarılması hedeflenmiştir.

Öncelikli olarak aile sistemi ele alındığında özellikle de çekirdek aile, çocuğun en çok etkileşim halinde olduğu ve erken dönem yaşantılarının ortaya çıktığı sistem olarak değerlendirilmiştir (Hartup, 1979). Young ve Klosko (2011) da erken dönem dünyamızı şekillendiren aile ortamının etkisinin zamanla azaldığını, akran ve okul gibi sistemlerin öneminin arttığını belirtmiş, ancak en temelde ailenin birinci sıradaki yerini koruduğunu ifade etmiştir. Aile içi yaşantılar ile aileye ait özelliklerin yetişkin yaşamındaki etkilerini değerlendiren Luecken ve arkadaşları (2013) ailede desteğin ve bağlılığın olması gibi unsurları zihinsel ve fiziksel sağlığı olumlu yönde etkileyebilecek koruyucu faktörler olarak değerlendirirken aileyle ilişkili olumsuz yaşantıların (örneğin, ebeveyn patolojisi, ihmal istismar yaşantıları, boşanma veya ebeveyn kaybı) yaşamı negatif yönde etkileyen sonuçlarına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Shaw, Krause, Chatters, Connell ve Ingersoll-Dayton’ın (2004) çalışması yetişkinlikte psikolojik ve fizyolojik sağlık (sırasıyla, depresyon belirtileri ve kronik sağlık sorunları) ile ilişkili olabilecek unsurlar

arasında çocuklukta anne-babanın sağladığı bakım, destek ve kabulü kapsayan ebeveyn desteğinin olabileceğine işaret etmiştir. Raudino, Fergusson ve Horwood'un (2013) ergenlerle yürüttüğü boylamsal araştırmanın bulguları da ergenlikte bağlanma ölçümleriyle değerlendirilen ebeveyn çocuk ilişkisindeki kalitenin yetişkinlikteki psikolojik bozuklukların (örneğin, kaygı, intihar davranışı) yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Ek olarak, alanyazındaki çalışmalar anne-babadan algılanan bakım arttıkça öz-eleştirisinin azaldığını, mutluluk ve özsaygının yükseldiğini (Cheng ve Furnham, 2004), özellikle de anneyle olan ilişkinin olumsuz olarak hatırlanmasının öz-eleştiriyle ilişkisini (Brewin, Firth-Cozens, Furnham ve McManus, 1992) ve anne-babanın ebeveynlik biçimlerinin özsaygı ve mutlulukla ilişkisini (Furnham ve Cheng, 2000) göstermiştir.

İkinci olarak, akran ilişkilerinin yaşamın ilk aylarından itibaren pek çok bilişsel, motor, sosyal ve duygusal becerinin kazanılması ve kullanılması açısından oldukça önemli bir yere sahip olduğu (Hay, Payne ve Chadwick, 2004; Sherman, De Vries ve Lansford, 2000), arkadaşlık ilişkilerinin güven, bağlılık ve yakınlık gibi gelişimsel olarak temel unsurları kapsadığı (Bagwell, Schmidt, Newcomb ve Bukowski, 2001) alanyazında belirtilmiştir. Diğer yandan, akranlar tarafından reddedilme, sorunlu arkadaş ilişkileri, arkadaş sahibi olamama veya yakın arkadaşlık ilişkisini devam ettirememeye gibi olumsuz akran deneyimlerinin strese yol açabileceği ve uzun vadede uyum zorlukları açısından risk faktörü oluşturabileceği Bagwell ve arkadaşları (2001) tarafından açıklanmıştır. Özellikle de ergenlik yıllarında anne-babasından uzaklaşan çocuk için akran ilişkilerinin çocukluk ve ergenlik arasında bir köprü rolünü üstlendiği (Bagwell ve ark., 2001) ve bu yıllarda kimlik gelişimini etkileyebileceği (Luecken ve ark., 2013) belirtilmiştir. Çocukluktaki akran ilişkilerinin yaşamın ilerleyen dönemleri üzerindeki etkisini inceleyen boylamsal araştırma bulguları ergenlik öncesinde akran reddinin ve arkadaşlığın yetişkinlikte sosyal ve duygusal işlevsellik üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğunu (Bagwell ve ark., 2001), ergenlik öncesinde düşük düzeydeki akran reddinin

yetişkinlikte yüksek yaşam doyumunu, arkadaş sahibi olmanın ise özsaygıyı yordadığını (Bagwell, Newcomb ve Bukowski, 1998); çocukluk döneminde akran zorbalığına maruz kalmanın yetişkinlikte zayıf sosyal ilişkiler, ekonomik zorluklar, düşük yaşam kalitesi, depresyon, kaygı bozukluğu ve intihar eğilimi gibi pek çok unsurla ilişkili olduğunu (Takizawa, Maughan ve Arseneault, 2014) göstermiştir. Buradan yola çıkarak, geçmiş çalışmaların bir yetişkinin geriye dönük olarak çocukluk yaşantıları değerlendirilirken akran ilişkilerine yönelik değerlendirme yapılmasının önemine işaret ettiği düşünülebilir. Örneğin, akran zorbalığının bir çeşidi olarak da değerlendirilen alay edilmenin (Roth, Coles ve Heimberg, 2002) geriye dönük olarak değerlendirildiği çalışmalarda çocuklukta alay edilme düzeyi arttıkça yetişkinlikte depresyon ve kaygı düzeylerinin de yüksek olduğu (Roth ve ark., 2002), sosyal kaygı bozukluğu olan yetişkin bireylerin geriye dönük olarak değerlendirilen çocukluk çağı alay edilme yaşantılarının panik bozukluğu veya obsesif kompulsif bozukluğu olan bireylere göre daha yüksek oranda olduğu (McCabe, Miller, Laugesen, Antony ve Young, 2010) belirtilmiştir. Ek olarak, Sansone, Lam ve Wiederman'ın (2010) çalışması çocukluğunda zorbalığa maruz kaldığını belirten katılımcılar arasında sınır kişilik bozukluğu ölçümlerinden alınan puanların yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Üçüncü olarak, çocuğun pek çok deneyime sahip olduğu veya kendilik algısını etkileyebilen, gelişimi açısından önemli görülen bir diğer unsur okuldur (Baker, Dilly, Aupperlee ve Patil, 2003). Bu bağlamda ortaya çıkan kavramlardan okul doyumunu, çocuğun okul yaşamının kalitesine yönelik yaptığı bilişsel ve öznel bir değerlendirme olarak tanımlanmıştır (Baker ve Maupin, 2009) ve çocuğun yaşam kalitesinde önemli bir yere sahiptir (Verkuyten ve Thijs, 2002). Okul doyumunu üzerinde etkili olabilecek unsurlar arasında aile ve akran ilişkilerine işaret edilmiştir (Baker ve Maupin, 2009). Okul doyumunun ergenlerde genel doyum düzeyi, yaşama yönelik olumlu tutum, yaşamdan keyif alma, özsaygı ile olumlu yönde, diğer yandan okul, aile ve arkadaş sorunları ile

olumsuz yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir (Katja, Päivi, Marja-Terttu ve Pekka, 2002). Verkuyten ve Thijs'in (2002) çalışması da okul doyumunda akran zorbalığının ve öğrenci-öğretmen ilişkisinin rolünü göstermiştir. Bir başka çalışmada, Zullig, Huebner ve Patton (2011) ortaokul ve lise öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada okul doyumunun akademik destek, olumlu öğrenci-öğretmen ilişkisi, okula bağlanabilirlik, düzen ve disiplin, akademik başarı gibi unsurlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler ışığında, okulun ilişkisel (örneğin, akran ve öğretmen ilişkisi) ve duygusal deneyimlerin ortaya çıktığı bir bağlam olarak çocukluğa yönelik değerlendirmelerde yol gösterici olabileceği görülmektedir.

Dördüncü olarak, yaşanan çevrenin etkisi incelendiğinde, geçmiş çalışmaların yaşanan çevrenin olumsuz sosyoekonomik özelliklerinin psikolojik sorunlar üzerindeki etkisine dikkat çektiği görülmektedir. Örneğin, alanyazındaki çalışmalar dezavantajlı bir çevrede yaşıyor olmak ile geç ergenlikte intihar riski (Dupéré, Leventhal ve Lacourse, 2009); gençlerin kokaine maruz kalma oranı (Crum, Lillie-Blanton ve Anthon, 1996) ve yüksek düzeyde dışsallaştırıcı davranışlar (Mrug ve Windle, 2009) arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Xue, Leventhal, Brooks-Gunn ve Earls'in (2005) çocuklarla gerçekleştirdikleri araştırmanın bulguları da yaşanan çevrenin dezavantajlı olmasının zihinsel sağlık sorunlarıyla ilişkisine ve çevresel sosyal süreçlerin (ortak yarar ve örgütsel katılım) zihinsel sağlıkla ilişkisine dikkat çekmiştir. Bir başka çalışmada, Bures (2003), çocukluğunda sabit bir çevrede yaşayan, ikiden fazla çevre değişimi yapmayan yetişkin katılımcıların genel sağlık düzeylerini daha olumlu yönde değerlendirdiklerini bulmuştur.

Son olarak, mevcut tez çalışması kapsamında alanyazın gözden geçirildiğinde oyunun çocuğun gelişiminde büyük bir öneme sahip olduğu ve çocukluğun vazgeçilmez bir unsuru olarak oyunun farklı bağlamlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak, BÇÖ'de çocukluk dönemi geriye dönük olarak değerlendirilirken oyuna ilişkin

sorulara da yer verilmiştir. Oyuna ilişkin alanyazın bilgisine yukarıda aktarılan bölümlerden ulaşabilirsiniz.

Geçmişi hatırlamanın huzur, memnuniyet veya doyum gibi olumlu duyguların hissedilmesine yol açabileceğini Seligman, Rashid ve Parks (2006) belirtmiştir. Güvende ve memnun (*safe/content*) hissetmenin iyilik hali ile bağlantılı olumlu duygular arasında olduğu (Gilbert ve ark., 2008) ve çocuklukla ilgili olumlu veya olumsuz duyguları hatırlamanın güvende/memnun hissetmek ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Richter ve ark., 2009). Genel olarak değerlendirildiğinde, BÇÖ'nün amacı çocuğun gelişimine katkı sağlayan anne-baba ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, okul yaşantıları, yaşanılan çevre gibi unsurlar (Bronfenbrenner, 1979) bağlamında ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz yaşantıların ilişkisel, davranışsal ve duygusal özellikleriyle değerlendirilmesi, esas olarak bir yetişkinin bugün çocukluğunu geriye dönük olarak değerlendirdiğinde çocukluğundan duyduğu memnuniyeti/hoşnutluğu ölçmesidir.

2.2. “Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ)” için Madde Havuzunun Oluşturulması

BÇÖ'nün geliştirilmesi için öncelikle ilgili alanyazın taraması yapılarak ve geçerlik güvenirlik çalışması gerçekleştirilen ölçüm araçları incelenerek (bkz. Tablo 1) madde havuzu (63 madde) oluşturulmuştur. Sorular oluşturulurken hem çocukluk yaşantı ve deneyimlerine odaklanılması hem de kendiliğe yönelik algının değerlendirmesi hedeflenmiştir. Buna dayanarak, aile içi ilişkiler (12 soru), akran ilişkileri (10 soru), geniş aile ile ilişkiler (10 soru), okul yaşantıları (10 soru), yaşanılan çevreye ilişkin yaşantılar (10 soru) ve oyun yaşantıları (11 soru) olmak üzere çocukluk yaşantılarını farklı boyutlarıyla değerlendirebilecek ölçek madde havuzu oluşturulmuştur.

Tablo 1. BÇÖ'nün Madde Havuzu için Gözden Geçirilen Ölçekler

Aile Ortamı Ölçeği (Fowler, 1980, akt. Tunalıoğlu, 2013; Usluer, 1989, akt. Tunalıoğlu, 2013)

Aile Aidiyeti Ölçeği (Mavili, Kesen ve Daşbaş, 2014)

Aile Değerlendirme Ölçeği (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983; Bulut, 1990)

Çocuklar için Aile İlişkileri Ölçeği (Demirtaş Zorbaz ve Korkut Owen, 2013)

Gençlik Dönemindeki Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği (Tuğrul, 1996)

Çevresel Risk Faktörleri Algısı Ölçeği (Yeşilkaya, 2011)

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (Manap, 2015)

Akran Zorbalığı Ölçeği (Kutlu ve Aydın, 2010)

Akran İlişkileri Ölçeği (Kaner, 2000)

Çocuklar için Kapsamlı Okul Doyumu Ölçeği (Randolph, Kangas ve Ruokamo, 2009; Telef, 2014)

Okula İlişkin Tutum Ölçeği (Adıgüzel, 2012)

Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu (Ahmetoğlu, Acar ve Aral, 2016; Fantuzzo, Mendez ve Tighe, 1998)

Öğretmen Olarak Anne Baba Envanteri (Strom, 1984; Yılmaz Bolat, Gürsoy ve Strom, 2016)

Çocuk ve Ergenler için Okula Bağlanma Ölçeği (Hill ve Werner, 2006; Savi, 2011)

2.3. ÖN ÇALIŞMA-I YÖNTEM

2.3.1. ÖRNEKLEM

2.3.1.1. Örneklem-I: Araştırmanın örneklemini kolaylıkla bulunabileni örnekleme (*convenience sampling*) tekniği (Dörnyei, 2007) kullanılarak ulaşılan, yaşları 24 ile 63 ($Ort. = 38.42$, $SS = 10.03$) arasında değişen 329 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların 193'ü (%58.7) kadın, 136'sı (%41.3) erkektir. Eğitim düzeyleri açısından incelendiğinde, katılımcıların %10.6'sı ilkokul, %6.1'i ortaokul, %24'ü lise ve %59.2'si üniversite ve

üstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin detaylı bilgi

Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ön Çalışma-I Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	193	58.7
	Erkek	136	41.3
Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer	Büyükşehir	237	72.0
	Şehir	66	20.1
	Kasaba	15	4.6
	Köy	8	2.4
	Bilinmeyen	3	0.9
Eğitim Düzeyi	İlkokul	35	10.6
	Ortaokul	20	6.1
	Lise	79	24.0
	İki yıllık yüksekokul	37	11.2
	Üniversite	131	39.8
	Yüksek lisans veya doktora	27	8.2
Ailenin gelir düzeyi	Düşük	9	2.7
	Orta	187	56.8
	Orta-Üst	119	36.2
	Üst	12	3.6
	Bilinmeyen	2	0.6
Çocuklukta anne ya da babadan ayrı kalma	Evet	87	26.4
	Hayır	238	72.3
	Bilinmeyen	4	1.2
Çocuklukta anne ya da babanın uzun süre vakit ayıramadığını hissetme	Evet	123	37.4
	Hayır	202	61.4
	Bilinmeyen	4	1.2
Çocuklukta sorumluluk üstlenme	Evet	122	37.1
	Hayır	204	62.0
	Bilinmeyen	3	0.9
Kardeş sayısı	Yok	16	4.9
	Bir kardeş	80	24.3
	İki kardeş	82	24.9
	Üç ve üzeri	150	45.6
	Bilinmeyen	1	0.3
Çocukken kreşe gitme	Evet	27	8.2
	Hayır	302	91.8
Çocukken anaokuluna gitme	Evet	65	19.8
	Hayır	264	80.2
En az beş tane çocukluk dönemi oyun arkadaşı hatırlama	Evet	279	84.8
	Hayır	49	14.9
	Bilinmeyen	1	0.3

2.3.1.2. Örneklem-II: Ana Çalışmanın örneklem grubu, BÇÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizini (DFA) yürütmek amacıyla kullanılmıştır. Örneklem grubuna ait detaylı bilgiye 4.1.1.'den ulaşabilirsiniz.

2.3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

BÇÖ geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması yürütülürken katılımcılara geliştirilen ölçeğe ek olarak Demografik Bilgi Formu ve Türk kültüründe geçerlik ve güvenirliğe sahip olan Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ, Manap, 2015) uygulanmıştır.

2.3.2.1. Demografik Bilgi Formu: Araştırmada katılımcılara ait çeşitli sosyo-demografik bilgilere (örneğin, yaş, psikolojik/psikiyatrik rahatsızlık, eğitim seviyesi) ve çocukluğa ilişkin bilgilere (örneğin, kreş veya anaokuluna gitmek, çocuklukta sorumluluk üstlenmek) ulaşılması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formdur. Demografik Bilgi Formu'na “Çocukluk döneminizi hatırladığınızda genel hoşnutluk düzeyinizi derecelendiriniz.” ve “Çocukluk dönemimi hatırlamaktan keyif alırım.” maddeleri eklenerek katılımcılardan bu maddeleri 1-7 arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Bu maddelerden alınan puanlar ile BÇÖ'den alınan puanlar arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

2.3.2.2. Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ): Bir yetişkinin çocukluğunu geriye dönük olarak değerlendirdiğinde çocukluğundan duyduğu memnuniyeti/hosnutluğu değerlendirmesi amacıyla geliştirilen BÇÖ'nün 63 maddelik madde havuzu ilgili alanyazın taraması yapılarak ve geçerlik güvenirlik çalışması gerçekleştirilen ölçekler incelenerek oluşturulmuştur. Ölçek madde havuzu oluşturulurken aile içi ilişkiler (12 soru), akran ilişkileri (10 soru), geniş aile ile ilişkiler (10 soru), okul yaşantıları (10 soru), yaşanılan çevreye ilişkin yaşantılar (10 soru) ve oyun yaşantıları (11 soru) olmak üzere çocukluk yaşantılarını kapsayabilecek çeşitli alt boyutlara yer verilmiştir. Ölçeğin değerlendirmesinde 5'li Likert tipi (“1=Kesinlikle katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”,

“3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum”, “4=Katılıyorum”, “5=Kesinlikle katılıyorum”) derecelendirme üzerinden yapılmaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireyin çocukluk döneminden memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin arttığına işaret etmektedir. Ön Çalışma-I kapsamında BÇÖ’nün geçerlik güvenirliğine ilişkin analizlere yer verilecektir.

2.3.2.3. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ): Ergen ve yetişkinlerin olumsuz çocukluk yaşantılarını değerlendirmek amacıyla Manap (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Aile Yaşantısı (4 madde), Okul Yaşantısı (4 madde) ve Kişisel-Sosyal Yaşantılar (4 madde) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Beşli Likert tipi (“Her zaman (1)”, “Sık sık (2)”, “Bazen (3)”, “Nadiren (4)”, “Hiçbir zaman (5)”) derecelendirme üzerinden değerlendirilen ölçeğin her bir alt boyut puan aralığı 4 ile 20 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi olumsuz çocukluk yaşantılarının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Okul Yaşantıları alt boyutunda yer alan 5. ve 7. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin faktör analizi bulgularına göre, Aile Yaşantısı alt boyutunun faktör yükü .718 ile .802; Okul Yaşantısı alt boyutunun faktör yükü .508 ile .843; Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyutunun faktör yükü ise .646 ile .751 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi bulguları ölçeğin mükemmel veya kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir. Güvenirlik analizi doğrultusunda Aile Yaşantısı alt boyutunun Cronbach alfa değerinin .822; Okul Yaşantısı alt boyutunun .770; Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyutunun .695 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, Manap (2015) tarafından yürütülen geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir.

Mevcut tez çalışmasında Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyutları için Cronbach alfa güvenirlik katsayıları sırasıyla .92, .83 ve .85 olarak bulunmuştur.

2.3.3. İŞLEM

Mevcut tez çalışmasının yürütülebilmesi için öncelikle Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurul Başkanlığı'ndan gerekli etik onay alınmıştır. Kolaylıkla bulunabilen örneklem tekniği (Dörnyei, 2007) ile gönüllü katılımcılara ulaşılmıştır. Çalışmanın amacını, yanıtların gizli tutulacağını ve çalışmanın gönüllülük esasına dayandığını açıklayan Bilgilendirilmiş Onam Formu başta olmak üzere Demografik Bilgi Formu, BÇÖ (63 madde) ve ÇYÖ birleştirilerek bir batarya haline getirilmiştir. BÇÖ birinci sırada, ÇYÖ de ikinci sırada yer almıştır. Ölçek bataryası araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara bir zarf içinde teslim edilmiş ve katılımcılardan yanıtladıkları ölçek bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmeleri istenmiştir.

2.3.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ

BÇÖ'nün psikometrik özelliklerini incelemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenlere ilişkin analizler yürütülürken bağımsız gruplar t-testinden ve Çoklu Varyans Analizinden (MANOVA) yararlanılmıştır. Çalışma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayılarını hesaplamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. İlgili analizler, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-21) ve Analysis of Moment Structures (AMOS-21) istatistik paket programları kullanılarak yürütülmüştür.

2.4. BULGULAR

Öncelikle veri temizliği (verilerin girişi, uç değer analizi) çalışmaya katılan 360 kişi üzerinden kontrol edilerek veri düzenlenmiştir. Yaşı 24'ün altında olan dört katılımcının verisi ile yaşını belirtmeyen bir katılımcının verisi ve Demografik Bilgi Formu'nda yer alan “Son altı ay içinde almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?” sorusuna “Evet” yanıtını veren 16 katılımcının ve bu soruya yanıt vermeyen iki katılımcının verisi analizlere dahil edilmemiştir. Toplam puan üzerinden yapılan değerlendirmeler

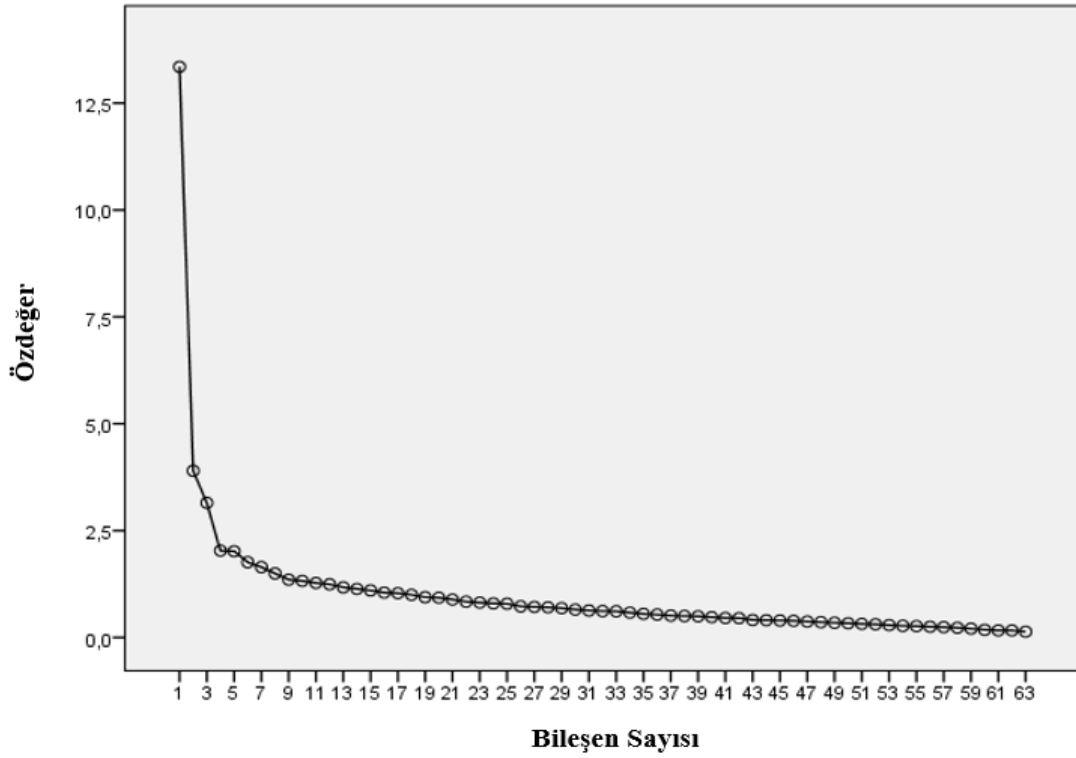
sonucunda yüzde on ölçek veri kaybı gözetilerek yapılan analizlere göre dört katılımcının verisi ile uç değer analizi ($+3.29 < z < -3.29$) sonucunda da dört katılımcının verisi analize dahil edilmeyerek verilerin normallik dağılımı ($+2.0$ ve -2.0 değerleri arasında) sayılıtısını karşıladığı (George ve Mallery, 2010) görülmüştür. Sonuç olarak, analizler yaşları 24 ile 63 ($Ort. = 38.42$, $SS = 10.03$) arasında değişen 329 katılımcı üzerinden yürütülmüştür.

2.4.1. Geçerlik Bulguları

2.4.1.1. Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (Yapı Geçerliği): Açımlayıcı faktör analizi (AFA) aracılığıyla BÇÖ'nün yapı geçerliği incelenmiştir. Faktör analizi öncesinde ölçek maddeleri arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir (Floyd ve Widaman, 1995). Ölçek maddelerinin birbiriyle korelasyonu $.80$ 'in üzerinde olmadığı (örn., Gökler Danışman, Yıldız ve Yiğit, 2017) için madde elemesi yapılmayarak 63 madde ile faktör analizine devam edilmiştir.

Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin $.87$ olduğu ve Barlett Sphericity testinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($\chi^2 = 8626.23$, $sd = 1953$, $p < .001$). Buna göre, verinin faktör analizine uygun (faktörleşme ve değişkenler arası ilişki açısından) olduğu belirlenmiş (Tabachnick ve Fidell, 2013) ve ana bileşenler (*principal components*) yöntemi ile varimax dönüştürmesine uygun olarak faktör analizleri gerçekleştirilmiştir.

Faktör sayısı belirlemeden gerçekleştirilen ilk analiz doğrultusunda, özdeğeri (eigenvalue) 1 'in üstünde olan ve toplam varyansın $\%64$ 'ünü açıklayan 17 faktör olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan, eğim grafiğinin (*scree-plot*) 4 faktörlü yapıya işaret etmesi sebebiyle bu çözümleme kabul edilmiştir (bkz. Şekil 2).

Şekil 2. BÇÖ'ye Ait Eğim Grafiği

BÇÖ'nün 63 maddelik formundan madde çıkarma işlemi iki ayrı analiz yürütülerek gerçekleştirilmiştir. Alanyazında, faktör yükünün .30 veya .40 olması kabul edilen değerler olarak görülmektedir (Brown, 2006). Analizlerin birincisinde faktör analizi dört faktör kısıtlaması konarak tekrarlanmış ve faktör yükü .50'nin üzerinde olan maddeler ilgili faktörlere yerleştirilmiştir. Faktör yükü .50'nin altında olan 25 madde (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 18, 19, 26, 28, 30, 32, 38, 40, 45, 50, 55, 60, 61, 62) ölçekten çıkarılmış, geriye kalan 38 madde ile ikinci faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ölçek maddelerinin KMO değerinin .89 olduğu ve Barlett Sphericity testinin ise anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($\chi^2 = 5222.77$, $sd = 703$, $p < .001$). Faktör yükü .40'ın üzerinde olan toplam 38 madde belirlenen faktörlere yerleştirilmiştir. Faktörlere yerleştirilen maddeler, faktörlerin açıkladıkları varyans, özdeğerleri ve Cronbach alfa güvenirlik katsayıları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. BÇÖ'nün Faktör Yapısı

Maddeler (Ters yönlü olanlar “*”)	Faktör Yükleri				Madde Alt Ölçek Toplam r	Düzeltilmiş Madde Toplam r
	1	2	3	4		
25. Güvende hissettiğim bir aile içinde büyüdüm.	.73				.74***	.56
13. Ailece yenen yemeklerden keyif alırdım.	.72				.75***	.60
52. Kendimi değerli hissettiğim bir aile içinde büyüdüm.	.72				.76***	.62
37. Aile ile birlikte vakit geçirmek değer verdiğimiz bir özelliğimizdi.	.71				.74***	.59
48. Annem ve babam uyumlu bir çiftti.	.71				.71***	.48
34. Annem ve babam iyi geçinirlerdi.	.69				.69***	.47
21. Ailemle ilişkilerimin genellikle iyi olduğunu hatırlarım.	.64				.70***	.60
23. Geniş ailemle ilişkilerimi iyi hatırlarım.	.62				.67***	.54
1. Ailemle birlikte olmaktan keyif alırdım.	.64				.67***	.54
57. Geniş aile üyeleri ile bir aradayken kendimi güvende hissederdim.	.63				.71***	.63
2. Geniş aile üyelerinin beni sevdiğini hissederdim.	.60				.66***	.58
15. Özel günlerde (örn., bayram, yılbaşı, doğum günü gibi) geniş aile üyeleri ile birlikte keyifli vakit geçirirdik.	.60				.63***	.51
*41. Ailem aklıma geldiğinde olumlu duygulardansa olumsuz duyguları daha çok hissederim.	.52				.58***	.45
51. Çocukken oturduğumuz mahallede biriktirdiğim güzel anılar vardır.		.65			.78***	.65
20. Okul dışı zamanlarımda sıklıkla sokakta oyunlar oynar, eğlenirdim.		.72			.61***	.34

54. Oturduğumuz mahalleyi hatırlayınca mutlu anılarım aklıma gelir.	.58	.75***	.63
58. Mahallemizde oyun oynamak için belirli yerler (örn., parklar, bahçeler, boş tarla) vardı.	.54	.63***	.38
29. Çevremizde komşuluk ilişkileri iyiydi.	.51	.62***	.49
46. Oyun oynamak çocukluğumun özetidir.	.59	.60***	.37
17. Oturduğumuz mahallede önemli durumlarda birlikte hareket edebilirdik.	.44	.60***	.44
56. Çocukluk arkadaşlarım aklıma geldiğinde olumsuz duygulardansa olumlu duyguları daha çok hissederim.	.44	.61***	.47
33. Kendi evimizde ya da arkadaşlarımın evinde arkadaşlarımla birlikte keyifli vakit geçirirdik.	.46	.62***	.49
*63. Ailemin yanında sıklıkla içimden geldiği gibi davranamazdım.	.61	.66***	.46
*43. Arkadaşlarım oyun sırasında ekibe beni de almaya çekinirlerdi.	.64	.60***	.34
*24. Anne babam oynadığım oyunları eleştirirdi.	.56	.57***	.25
*47. Güvenebileceğim arkadaşlıklar kurmakta zorlanırdım.	.53	.60***	.35
*22. Akranlarım ile oyun oynarken sıklıkla yanlış bir şey yapmaktan korkardım.	.51	.55***	.22
*59. Anne babam oynadığım oyunları bozacak şekilde davranırdı.	.55	.60***	.48
*27. Akranlarım ile oyun oynarken genellikle kendi fikrimi söylemeye çekinirdim.	.52	.58***	.34
*53. Okuldayken kurallara katı bir şekilde uymaya çabalar, kendim gibi olamazdım.	.56	.55***	.22

*44. Annem ve babam sıklıkla benim gereksinimlerimi görmezden gelirdi.	.54	.56***	.31	
49. Okula gidince öğretmenlerimi ve arkadaşlarımı göreceğim için mutlu olurdum.	.74	.76***	.44	
42. Öğretmenlerimin bana değer verdiğini hissederdim.	.70	.69***	.40	
16. Okuldaki etkinliklerde (örn., gösteriler, şiir dinletileri gibi) aktif görev almaktan büyük keyif alırdım.	.58	.64***	.32	
39. Kendi kendimeyken yeni oyunlar yaratırdım.	.51	.56***	.24	
31. Okulda yaratıcılığımın geliştiğini fark ederdim.	.62	.64***	.32	
35. Arkadaşlarım tarafından sevildiğimi hissederdim.	.43	.60***	.58	
36. Okul yıllarıma dair anılarım genellikle olumludur.	.54	.67***	.54	
Açıklanan varyans (%)	17.58	10.14	9.03	8.93
Özdeğer	10.08	3.03	2.64	1.62
Cronbach alfa	.91	.82	.76	.76

*** $p < .001$

Tablo 3'te görüldüğü üzere, bütün maddelerin faktör yükleri .43 ile .74 arasında değişmektedir. Varyansın %17.58'ini açıklayan birinci faktör "Aile İlişkileri" (13 madde); %10.14'ünü açıklayan ikinci faktör "Sosyal İlişkiler" (9 madde); %9.03'ünü açıklayan üçüncü faktör "Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular" (9 madde); %8.93'ünü açıklayan dördüncü faktör ise "Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular" (7 madde) olarak adlandırılmıştır. Elde edilen bu dört faktör toplam varyansın %45.68'ini açıklamaktadır.

AFA'da belirlenen dört faktörlü modelin doğrulanıp doğrulanmadığını incelemek için Ana Çalışmanın örnekleme üzerinde DFA yapılmıştır. DFA'nın değerlendirilmesinde yol (path) diyagramı, uyum iyiliği ölçütleri ve düzeltme önerileri dikkate alınmıştır. Önerilen modifikasyon indekslerine uygun olarak maddelerin hata varyansları

ilişkilendirilmiştir. Hata ilişkilendirmeleri öncesinde ve sonrasında belirlenen modellere ait uyum indeksleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4'te görüldüğü üzere, uyum indeksleri bakımından ilk model ile hataların ilişkilendirildiği model arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. İndekslerin son modelde kabul edilebilir düzeylere ulaştığı görülmüştür. Ana Çalışmanın örneklemini üzerinden yürütülen analizde ilk modelin uyum indeksi değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 2061.98$, $sd = 659$, $p < .001$; $\chi^2/sd = 3.13$; CFI = .77, GFI = .78, RMR = .08, RMSEA = .07). Bunun üzerine, beş hata ilişkilendirilmesi yapılmış ve her bir hata ilişkilendirmesinin sonrasında ki-kare fark testi (χ^2 difference test) gerçekleştirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bulgular, bu hata ilişkilendirmeleri modelin daha uyumlu hale geldiğine işaret etmektedir ($\Delta\chi^2$ için $p < 0.05$). Buna göre, beş hata ilişkilendirmesi sonucunda uyum indeksleri incelendiğinde ölçeğin DFA'sının yapıldığı ikinci örneklem grubunda modelin ($\chi^2 = 1635.29$, $sd = 654$, $\chi^2/sd = 2.50$, $p < .001$; CFI = .84, GFI = .82, RMR = .07, RMSEA = .06) kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. BÇÖ Uyum İndeksi Değerleri (Ana Çalışma Örneklemini)

	χ^2	Sd	χ^2/sd	CFI	GFI	RMR	RMSEA
Dört Faktörlü Model	2061.98	659	3.13	.77	.78	.08	.07
1 hata ilişkilendirmesi	1799.80	658	2.74	.82	.80	.07	.07
2 hata ilişkilendirmesi	1724.87	657	2.63	.83	.81	.07	.06
3 hata ilişkilendirmesi	1689.81	656	2.58	.83	.81	.07	.06
4 hata ilişkilendirmesi	1660.78	655	2.54	.84	.82	.07	.06
5 hata ilişkilendirmesi	1635.29	654	2.50	.84	.82	.07	.06

CFI: Comparative Fit Index, GFI: Goodness of Fit Index, RMR: Root Mean Square Residual, RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation

2.4.1.2. Yakınsak Geçerlik (Convergent Validity) Bulguları

BÇÖ'nün yakınsak geçerliğini değerlendirmek amacıyla ölçeğin toplam puanı ve alt boyut puanları ile ÇYÖ alt boyut puanları arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ek olarak, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, BÇÖ toplam puan ve alt boyut puanları ile ÇYÖ'nün alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları genel olarak beklenen yönde ve anlamlıdır.

BÇÖ'nün alt boyutları arasındaki korelasyon analizi sonuçlarına göre ölçeğin alt boyutları birbiriyle pozitif yönde ilişkilidir. “Aile İlişkileri” alt boyutu ile “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” pozitif yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = .52, p < .001$; $r = .39, p < .001$; $r = .40, p < .001$). “Sosyal İlişkiler” alt boyutu ile “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” pozitif yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = .35, p < .001$; $r = .57, p < .001$). “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ile “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” pozitif yönde ilişkilidir ($r = .20, p < .001$).

ÇYÖ'nün Aile Yaşantısı alt boyutu ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları negatif yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = -.62, p < .001$; $r = -.70, p < .001$; $r = -.36, p < .001$; $r = -.38, p < .001$; $r = -.28, p < .001$).

ÇYÖ'nün Okul Yaşantısı alt boyutu ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları negatif yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = -.32, p < .001$; $r = -.20, p < .001$; $r = -.23, p < .001$, $r = -.55, p < .001$).

ÇYÖ'nün Kişisel Sosyal Yaşantılar alt boyutu ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları negatif yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = -.50, p < .001$; $r = -.29, p < .001$; $r = -.56, p < .001$; $r = -.30, p < .001$; $r = -.38, p < .001$).

Ek olarak, Demografik Bilgi Formuna eklenen çocukluktan hoşnutsuzluk puanı ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları olumlu yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = .49, p < .001$; $r = .46, p < .001$; $r = .43, p < .001$; $r = .28, p < .001$; $r = .22, p < .001$). Çocukluğu hatırlamaktan keyif alma puanı ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları olumlu yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = .46, p < .001$; $r = .42, p < .001$; $r = .42, p < .001$; $r = .30, p < .001$; $r = .18, p < .01$).

Tablo 5. BÇÖ Toplam Puan ve Alt Boyutları ile ÇYÖ Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları, Değişkenlere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ort.	SS
1. BÇÖ Toplam Puan	-										151.40	18.30
2. BÇÖ Aile İlişkileri	.85***	-									54.11	8.60
3. BÇÖ Sosyal İlişkiler	.79***	.52***	-								36.46	5.53
4. BÇÖ Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular	.65***	.39***	.35***	-							34.11	5.73
5. BÇÖ Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular	.67***	.40***	.57***	.20***	-						26.73	4.42
6. ÇYÖ Aile Yaşantısı	-.62***	-.70***	-.36***	-.38***	-.28***	-					6.20	3.00
7. ÇYÖ Okul Yaşantısı	-.32***	-.20***	-.23***	-.08	-.55***	.13*	-				8.00	3.30
8. ÇYÖ Kişisel Sosyal Yaşantılar	-.50***	-.29***	-.56***	-.30***	-.38***	.32***	.22***	-			5.95	2.48
9. DBF- Çocukluktan Hoşnutluk	.49***	.46***	.43***	.28***	.22***	-.40***	-.15**	-.37***	-		5.42	1.46
10. DBF- Çocukluğu Hatırlamaktan Keyif Alma	.46***	.42***	.42***	.30***	.18**	-.38***	-.09	-.36***	.84***	-	5.66	1.53

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇYÖ: Çocukluk Yaşantıları Ölçeği, DBF: Demografik Bilgi Formu. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

2.4.2. Güvenirlik Bulguları

BÇÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için öncelikle Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre, Cronbach alfa katsayıları toplam puan için .91, “Aile İlişkileri” alt boyutu için .91, “Sosyal İlişkiler” alt boyutu için .82, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutu için .76 ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutu için .76 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğini desteklemek için madde-toplam korelasyonlarına da bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi tüm alt boyutların toplam puanları ile maddeleri arasında anlamlı ve beklenen yönde ilişkiler bulunmaktadır. Bu ilişkiler “Aile İlişkileri” alt boyutu için .58 ($p < 0.001$) ile .76 ($p < 0.001$) arasında, “Sosyal İlişkiler” alt boyutu için .60 ($p < 0.001$) ile .78 ($p < 0.001$) arasında, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutu için .55 ($p < 0.001$) ile .66 ($p < 0.001$) arasında ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutu için .56 ($p < 0.001$) ile .76 ($p < 0.001$) arasında değişmektedir. Bu ilişkiler .55 ($p < .001$) ile .78 ($p < .001$) arasında değişmektedir. Ek olarak, ölçekte bulunan maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayılarının .22 ile .65 arasında değişmektedir.

Ölçek güvenilirliklerinin belirlenmesinde yararlanılan bir başka yöntem yarıya bölme yöntemidir. Buna göre, ölçeğin tek ve çift maddeleri kullanılarak belirlenen iki yarım test arasındaki korelasyon katsayısı; başka bir ifadeyle yarıya bölme güvenilirlik katsayısı $r = .86$ ($p < 0.001$) olarak hesaplanmıştır.

2.4.3. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

2.4.3.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular

BÇÖ toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyetler arasında anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ölçek toplam puanı için bağımsız gruplar t-test ve

alt boyutlar için Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kadın (*Ort.* = 152.01, *SS* = 19.45) ve erkek (*Ort.* = 150.53, *SS* = 16.56) katılımcıların BÇÖ toplam puanının farklılaşmadığı görülmüştür ($t(315,47) = .74, p > .05$) (bkz. Tablo 6). MANOVA sonuçları yalnızca “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutunun cinsiyetler arasında anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir (Wilks’ $\lambda = .95, F_{4-324} = 4.59, p < .001, \eta^2_{\text{kısmi}} = .05$). Kadın katılımcılar (*Ort.* = 27.45, *SS* = 4.38) erkek katılımcılardan (*Ort.* = 25.72, *SS* = 4.29) anlamlı olarak daha yüksek “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” puanı elde etmiştir ($F_{1-327} = 12.73, p < .001, \eta^2_{\text{kısmi}} = .04$) (bkz. Tablo 7).

Tablo 6. BÇÖ Toplam Puanının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	
BÇÖ-Toplam	152.01	19.45	150.53	16.56	.74

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği.

Tablo 7. BÇÖ Alt Boyutlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kadın		Erkek		$F_{(1, 327)}$	$\eta^2_{\text{kısmi}}$
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>		
BÇÖ-Aile İlişkileri	53.89	9.06	54.41	7.92	.29	.00
BÇÖ-Sosyal İlişkiler	36.63	5.67	36.21	5.33	.47	.00
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular	34.04	6.10	34.20	5.20	.06	.00
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular	27.45	4.38	25.72	4.29	12.73****	.04

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

2.4.3.2. Anne Babanın Ayırdığı Zamana Dair Bireyin Algısı Değişkeni Açısından Bulgular

BÇÖ toplam ve alt boyut puanlarının anne babanın ayırdığı zamana dair bireyin algısı anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ölçek toplam puanı için bağımsız gruplar t-test ve alt boyutlar için MANOVA yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçlarına göre, anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcıların BÇÖ toplam puan ortalamasının (*Ort.* = 156.60, *SS* = 15.51), anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcılardan (*Ort.* = 142.77, *SS* = 19.05) anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür ($t(218.73) = -6.80, p < .001$) (bkz. Tablo 8).

Tablo 8. BÇÖ Toplam Puanının Anne Babanın Ayırdığı Zamana Dair Bireyin Algısı Açısından Karşılaştırılması

	Zaman ayırma (Hayır) (n = 123)		Zaman Ayırma (Evet) (n = 202)		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	
BÇÖ-Toplam	142.77	19.05	156.60	15.51	-6.80***

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

MANOVA sonuçları BÇÖ “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler” ve “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutlarının anne babanın ayırdığı zamana dair bireyin algısı açısından anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir (Wilks’ $\lambda = .78, F_{4-320} = 22.77, p < .001, \eta^2_{\text{kısmi}} = .22$). Anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcıların BÇÖ “Aile İlişkileri” puan ortalaması (*Ort.* = 57.04, *SS* = 6.41), anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcılardan (*Ort.* = 49.24, *SS* = 9.47) anlamlı olarak daha yüksek düzeydedir ($F_{1-323} = 78.09, p < .001, \eta^2_{\text{kısmi}} = .20$). Anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcıların BÇÖ “Sosyal İlişkiler” puan ortalaması (*Ort.* = 37.49, *SS* = 5.04), anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcılardan

($Ort. = 34.75$, $SS = 5.89$) anlamlı olarak daha yüksek düzeydedir ($F_{1-323} = 19.90$, $p < .001$, $\eta^2_{kısmi} = .06$). Anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcıların BÇÖ “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” puan ortalaması ($Ort. = 35.14$, $SS = 5.44$), anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcılardan ($Ort. = 32.38$, $SS = 5.79$) anlamlı olarak daha yüksek düzeydedir ($F_{1-323} = 18.77$, $p < .001$, $\eta^2_{kısmi} = .06$) (bkz. Tablo 9).

Tablo 9. BÇÖ Alt Boyutlarının Anne Babanın Ayırdığı Zamana Dair Bireyin Algısı Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Zaman ayırma (Hayır) (n = 123)		Zaman Ayırma (Evet) (n = 202)		$F_{(1-323)}$	$\eta^2_{\text{kısmi}}$
	Ort.	SS	Ort.	SS		
BÇÖ-Aile İlişkileri	49.24	9.47	57.04	6.41	78.09***	.20
BÇÖ-Sosyal İlişkiler	34.75	5.89	37.49	5.04	19.90***	.06
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular	32.38	5.79	35.14	5.44	18.77***	.06
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular	26.40	4.41	26.93	4.39	1.11	.00

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

2.4.3.3. Anne Babadan Ayrı Kalma Değişkeni Açısından Bulgular

BÇÖ toplam ve alt boyut puanlarının anne babadan ayrı kalma açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ölçek toplam puanı için bağımsız gruplar t-test ve alt boyutlar için MANOVA yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçlarına göre, anne babadan ayrı kalmaya “Hayır” yanıtını veren katılımcıların BÇÖ toplam puan ortalamasının ($Ort. = 153.31$, $SS = 17.57$), “Evet” yanıtını veren katılımcılardan ($Ort. = 146.05$, $SS = 18.92$) anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür ($t(323) = -3.24$, $p < .01$) (bkz. Tablo 10).

Tablo 10. BÇÖ Toplam Puanının Anne Babadan Ayrı Kalma Açısından Karşılaştırılması

	Ayrı Kalma “Evet” (n = 87)		Ayrı Kalma “Hayır” (n = 238)		t
	Ort.	SS	Ort.	SS	
BÇÖ-Toplam	146.05	18.92	153.31	17.57	-3.24**

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

MANOVA sonuçları BÇÖ “Aile İlişkileri” alt boyutunun anne babadan ayrı kalma açısından anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir (Wilks’ $\lambda = .88$, $F_{4-320} = 10.65$, $p < .001$, $\eta^2_{\text{kısmi}} = .12$). MANOVA sonuçlarına göre anne babadan ayrı kalmaya “Hayır” yanıtını veren katılımcıların BÇÖ “Aile İlişkileri” puan ortalaması (Ort. = 55.59, SS = 7.30), “Evet” yanıtını veren katılımcılardan (Ort. = 49.97, SS = 10.36) anlamlı olarak daha yüksek düzeydedir ($F_{1-323} = 29.70$, $p < .001$, $\eta^2_{\text{kısmi}} = .08$) (Tablo 11).

Tablo 11. BÇÖ Alt Boyutlarının Anne Babadan Ayrı Kalma Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Ayrı Kalma “Evet” (n = 87)		Ayrı Kalma “Hayır” (n = 238)		$F_{(1,323)}$	$\eta^2_{\text{kısmi}}$
	Ort.	SS	Ort.	SS		
BÇÖ-Aile İlişkileri	49.97	10.36	55.59	7.30	29.70***	.08
BÇÖ-Sosyal İlişkiler	35.61	5.36	36.76	5.58	2.79	.01
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular	33.37	5.63	34.36	5.75	1.92	.01
BÇÖ-Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular	27.10	4.10	26.60	4.50	.81	.00

Not. BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

2.5. TARTIŞMA: BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (BÇÖ)

Mevcut tez çalışması kapsamında geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan BÇÖ'ye ilişkin yukarıda aktarılan bulgular gözden geçirildiğinde, BÇÖ'nün (38 madde) ülkemizde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmektedir.

Gerçekleştirilen AFA bulgularına göre maddelerin her birinin faktör yükünün çoğunlukla yüksek katsayılarla ve genel olarak kabul edilebilir değerlerle (Brown, 2006) alt boyutlara yüklendiği görülmektedir. İlk alt boyut olarak belirlenen “Aile İlişkileri” hem kök aile hem de geniş aile ile güvene dayanan ilişkiye işaret etmektedir. Bir başka deyişle, bu alt boyut bireyin kendini değerli hissettiği, olumlu duyguların baskın olduğu ve keyifle hatırlanan aile ilişkilerini temsil etmektedir. “Sosyal İlişkiler” alt boyutunda ise arkadaş ilişkilerinin olumlu yanlarını, çevreye veya mahalleye yönelik olarak değerlendirilen ilişkisel özellikleri kapsamaktadır. “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutunda aile, arkadaşlık ve okul gibi bağlamlarda deneyimlenen olumsuz duygulara yol açabilecek yaşantıları (örneğin, eleştirilme, gereksinimlerin görülmemesi) ve bu bağlamlarda kendiliğe yönelik olumsuz duygusal deneyimi (yanlış bir şey yapmaktan korkma, fikrini söylemeye çekinme) temsil etmektedir. Bu alt boyuttaki maddeler ters olarak kodlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutundan alınan puanların yükselmesi kendiliğe yönelik olumsuz duygularda azalmaya işaret etmektedir. Son olarak, “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutu okul ve arkadaşlık bağlamında deneyimlenen olumlu duyguları (örneğin, sevildiğini hissetme, okuldaki etkinliklere katılmaktan keyif alma) içermektedir. Ölçeğin toplam puanı ve alt boyut puanlarının yükselmesi, çocukluktan duyulan memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin yükseldiğine işaret etmektedir.

BÇÖ'nün DFA'sı Ana Çalışmanın örneklemi üzerinden gerçekleştirilmiştir. DFA'da χ^2 'nin serbestlik derecesine oranının (χ^2/sd) 3'ün altında olması kabul edilebilir

düzeyde uyuma işaret etmektedir (Bollen, 1989). Ek olarak, verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen diğer ölçütler arasında Comparative Fit Index (CFI), Goodness of Fit Index (GFI), Root Mean Square Residual (RMR) ve Root Mean Square of Approximation (RMSEA) yer almaktadır. RMSEA ve RMR için 0.08 ve altı; CFI ve GFI 0.90 ve üstü kabul edilebilir değerler olarak alanyazında belirtilmiştir (Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2005). Mevcut tez çalışmasında χ^2/sd oranının mükemmel düzeyde olduğu görülmüştür. Üstelik, elde edilen bulgular diğer kabul edilebilir değerler arasında RMSEA ve RMR değerlerinin olduğunu ortaya koymuştur.

Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı toplam puan için .91, “Aile İlişkileri” alt boyutu için .91, “Sosyal İlişkiler” alt boyutu için .82, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutu için .76 ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutu için .76 olarak belirlenmiştir. Cronbach alfa katsayısının .70 ve üzeri olmasının ölçüm aracının güvenilir olduğuna işaret ettiği (Field, 2009) göz önünde bulundurularak, ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının tatmin edici düzeyde olduğu söylenebilir. Ek olarak, ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları .22 ile .65 arasında değişmektedir. Streiner ve Norman (1995, akt., Doi ve Minowa, 2003) düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerinin .20 ve üzeri olmasını önermiştir. Buna göre, BÇÖ’nün iç tutarlılığı düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri açısından da desteklenmektedir. Son olarak, ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen yarıya bölme yöntemi ölçeğin güvenilirliği açısından ek bilgi sağlamıştır.

Ölçeğin yakınsak geçerliğini incelemek amacıyla yürütülen analizlere göre BÇÖ toplam puanı ve alt boyut puanları ile ÇYÖ’nün alt boyutları arasında olumsuz yönde ilişki olduğu görülmüştür. Yalnızca ÇYÖ-Okul Yaşantısı ile BÇÖ “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Çocukluk dönemine ait ilişkisel ve duygusal boyutları olumlu yönden değerlendiren BÇÖ ile olumsuz çocukluk yaşantılarını değerlendiren ÇYÖ’nün alt boyutları (Manap, 2015)

arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olması beklenen bir bulgudur. Ek olarak, Demografik Bilgi Formuna eklenen sorularla elde edilen çocukluktan hoşnutluk ve çocukluğu hatırlamaktan keyif alma düzeyleri ile BÇÖ toplam puanı, “Aile İlişkileri”, “Sosyal İlişkiler”, “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutları arasındaki olumlu yöndeki anlamlı ilişkiler ölçeğin geçerliğini desteklemiştir.

Demografik değişkenler açısından bulgular incelendiğinde, BÇÖ’nün toplam puanı ve alt boyut puanları açısından kadın ve erkek katılımcılar arasındaki karşılaştırmalar yalnızca “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutunda kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan elde ettiğini göstermiştir. Alanyazındaki çalışmalar otobiyografik anıların aktarımında cinsiyetler arası farklılık olduğunu, kadınların anılarını aktarırken daha çok bilgi verdiklerini ve erkeklere göre duygusal anıları daha çok aktardıklarını göstermiştir (Grysmen ve Hudson, 2013). Örneğin, bir çalışmada kadınların erkeklere göre anılarını aktarırken olayların duygusal boyutları hakkında daha fazla bilgi verdikleri işaret edilmiştir (Niedźwieńska, 2003). Ek olarak, Davis’in (1999) araştırması ise kadınların erkeklere göre çeşitli duygularla ilişkili çocukluk anılarını daha fazla ve hızlı bir şekilde hatırladıklarını ortaya koymuştur. Buradan yola çıkarak, kadınların BÇÖ’nün “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” alt boyutunda erkeklere göre daha yüksek puan elde etmesi çocukluklarına ilişkin anılarını değerlendirirken olumlu duygusal anılarını kısa sürede daha fazla hatırlamaları ile ilişkili olabilir.

Anne babanın ayırdığı zamana dair bireyin algısı değişkeni açısından bulgular değerlendirildiğinde, çocukluğunda anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcıların BÇÖ toplam puan, “Aile İlişkileri” ve “Sosyal İlişkiler” puanlarının çocukluğunda anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Bir başka ifadeyle

bu katılımcıların çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk düzeylerinin genel olarak ve/veya aile ilişkileri ve sosyal ilişkiler düzeyinde daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca, anne babasının kendisine zaman ayırdığını algılayan katılımcıların “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” boyutundan aldıkları puanlar anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcılara göre daha yüksek düzeydedir. Bu bulgu, anne babasının kendisine zaman ayırmadığını algılayan katılımcıların çocukluğa yönelik değerlendirmelerinde kendiliğe yönelik olumsuz duyguları daha yüksek düzeyde belirttiklerini göstermiştir. Zaman ayırma ile paralel olarak, çocukluğunda anne-babasından ayrı kaldığını belirten katılımcıların BÇÖ toplam puanı ve “Aile İlişkileri” alt boyutundan aldıkları puanlar çocukluğunda anne-babasından ayrı kalmadığını belirten katılımcılara kıyasla daha düşük düzeydedir. Örsel, Karadağ, Karaoğlu Kahiloğulları ve Akgün Aktaş (2011) ülkemizde yürütülen bir çalışma ile boşanma, göç veya eğitim gibi nedenlerin çocukluk döneminde anne-babadan uzun süre ayrı kalmaya yol açabileceğini belirtmiştir. Anne-babanın veya önemli bir yetişkin figürün varlığı, çocukların mutluluk düzeyini belirleyen unsurlar arasında gösterilmiştir (Greco ve Ison, 2014). Coyl-Shepherd ve Hanlon (2013) iyilik hali daha düşük düzeyde olan çocukların anne-babaları ile daha az vakit geçirdiklerini bulmuştur. Özellikle de boşanmanın hem çocuklukta hem de yetişkinlikte iyilik hali üzerindeki olumsuz etkileri çalışmalarla gösterilmiştir (Amato, 2001; Amato ve Keith, 1991; Amato ve Sobolewski, 2001; Baxter, Weston ve Qu, 2011). Boşanma üzerinden ele alınan anne baba yokluğunun çocuğun gereksinimlerinin karşılanmasını (örneğin, ilgilenilme, destek sağlanması) ve sosyal becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir (Amato ve Keith, 1991). Üstelik, bu durumun çocuğun işlevselliğini pek çok açıdan (örneğin, okul başarısı, kişilerarası ilişkiler, davranışsal ve duygusal sorunlar) etkileyebileceği Amato’nun (2001) gerçekleştirdiği meta-analiz çalışmasıyla da ortaya konmuştur. Mevcut çalışmada da anne babanın vakit ayırmadığını ve anne babadan ayrı kaldığını belirten katılımcıların

çocukluğa yönelik değerlendirmenin çeşitli boyutlarda farklılaştığı, geçmişe dönük olumsuz değerlendirmenin yükseldiği, bir başka ifadeyle çocukluktan memnuniyetin/hoşnutluğun azaldığı görülmüştür.

Tüm bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde, bu tez çalışması kapsamında geliştirilen BÇÖ geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak değerlendirilmiştir. Bronfenbrenner'in (1979) çocuğun pek çok farklı sistemden etkilenebileceği görüşünden yola çıkarak aile, akran, okul ve çevre gibi pek çok farklı unsurun değerlendirilebileceği bir ölçüm aracı geliştirilerek alanyazına kazandırılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ortaya çıkan faktör yapısı, yaşanan deneyimlerin hem ilişkisel hem de duygusal boyutuna dikkat çekmiştir. Aile ilişkilerinin hem çocukluktaki hem de yetişkinlikteki önemi (Raudino ve ark., 2013; Shaw ve ark., 2004; Young ve Klosko, 2011) düşünüldüğünde “Aile İlişkileri” alt boyutunun aile içinde farklılaşan ilişkileri (örneğin, anne-baba, anne-baba-çocuk, geniş aile üyeleri-çocuk) içermesinin kapsamlı bir değerlendirme yapılabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmüştür. “Sosyal İlişkiler” alt boyutundaki soruların ise akran ilişkileri ve yaşanan çevreye ilişkin özellikleri değerlendirdiği görülmüştür. Akran ilişkileri ve yaşanan çevreye ait özelliklerin de yaşamın farklı evrelerinde gelişime önemli katkılar sağladığı ve yaşam boyu bireyin yaşamı üzerinde etkili olabileceği alanyazında açıklanmıştır (Bagwell ve ark., 1998; Bagwell ve ark., 2001; Hay ve ark., 2004; Sherman ve ark., 2000; Xue ve ark., 2005). Bu doğrultuda, geriye dönük olarak akran ilişkileri ve çevre ilişkileri bağlamında yapılan değerlendirmelerin çocukluğa ilişkin memnuniyeti/hoşnutluğu değerlendirmeye katkı sağlayacağı desteklenmiştir.

Elde edilen bulgular temelinde, farklı bağlamlarda ortaya çıkan kendiliğe yönelik duygusal değerlendirmelerin baskın olduğu boyutlar “Kendiliğe Yönelik Olumlu Duygular” ve “Kendiliğe Yönelik Olumsuz Duygular” olarak adlandırılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde kendilik algısının (*self concept*) bireyin kendine yönelik

duygu ve düşüncelerinin bütünü temsil ettiği çoğu araştırmacı tarafından belirtilmiştir (bkz., Franzoi, 2006). Benlik saygısının (*self-esteem*) ise kendiliğe yönelik, özellikle duygusal temelli değerlendirmeler ile ilişkili olduğu açıklanmıştır (Brown, Dutton ve Cook, 2001; Brown ve Marshall, 2001; Garaigordobil, Pérez ve Mozaz, 2008). Alanyazındaki çalışmalar, anne-baba ile olan ilişki kalitesinin (Bulanda ve Majumbar, 2009; Kim ve Cicchetti, 2004), akran ilişkisinin (Bosacki, Dane, Marini ve YLC-CURA, 2007) ve çevresel risk faktörlerinin (Behnke, Plunkett, Sands ve Bámaca-Colbert, 2011) benlik saygısı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Önceki araştırmalar özellikle de olumsuz çocukluk yaşantılarının benlik süreçleri (*self process*) üzerindeki zarar verici etkisini ortaya koymuştur (Kim ve Cicchetti, 2006; Turner, Finkelhor ve Ormrod, 2010). Buna göre, araştırma bulguları çocuğun maruz kaldığı duygusal kötü muamele ile fiziksel istismarın (Kim ve Cicchetti, 2006) ve cinsel istismarın (Turner ve ark., 2010) benlik saygısını olumsuz olarak etkilediğini göstermiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen bir çalışmayla, Berber Çelik ve Odacı (2012) da çocukluk çağı travmatik yaşantılarındaki artışın yetişkinlikteki olumlu kendilik algısı ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Tüm bu bilgiler ışığında, akran ilişkileri, okul veya çevre gibi çeşitli bağlamlar üzerinden oluşturulan BÇÖ ölçek maddelerinin kendiliğe yönelik olumlu ve olumsuz duygular olmak üzere iki yapı ortaya çıkardığı görülmüştür.

BÇÖ geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sınırlılıkları da mevcuttur. Öncelikle ölçeğin test-tekrar test güvenirliğinin gerçekleştirilmemiş olması bir sınırlılıktır. İlerleyen çalışmalarda test-tekrar test güvenirliğinin değerlendirilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, geçmişe dönük değerlendirmenin öz-bildirim ölçekleri üzerinden yapılması bir başka sınırlılıktır. Mevcut duygudurum duygusal anıları etkileyebileceği (bkz., Richter ve ark., 2009) için gelecekteki çalışmalarda duyguduruma yönelik değerlendirmelerin alınması önerilmektedir. Tüm bu sınırlılıklarla birlikte, BÇÖ'nün çocukluk yaşantılarını farklı boyutlarla değerlendiren kapsamlı, geçerli ve

güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Çocukluktan memnuniyeti/hoşnutluğu değerlendiren bu ölçeğin, çocukluğa yönelik olumlu bir ölçüm sunmasıyla Türkçe alanyazındaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

ÖN ÇALIŞMA-II: ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II (ÇÖÖ-II) TÜRKÇE UYARLAMA, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Önceki bölümlerde çift oyunsallığına yönelik alanyazın bilgisi aktarılmıştır. Mevcut tez çalışması kapsamında Betcher (1977) tarafından geliştirilen ÇÖÖ-I'in Türkçe çeviri çalışması ve ÇÖÖ-II'nin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.1. ÖN ÇALIŞMA-II YÖNTEM

3.1.1. ÖRNEKLEM

3.1.1.1. Örneklem-I: Araştırmanın örneklemini yaşları 24-63 aralığında değişen (*Ort.* = 39.10, *SS* = 9.75) 255 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcıların 163'ü (%63.9) kadın, 92'si (%36.1) erkektir. Katılımcıların %12.2'si ilkokul, %5.9'u ortaokul, %23.9'u lise, %11'i yüksek okul, %47'si üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahiptir.

Evlenme biçimlerine göre, katılımcıların 175'i (%68.6) anlaşarak evlendiğini, 64'ü (%25.1) görücü usulü ile evlendiğini, 16'sı (%6.3) ise başka yollar aracılığıyla tanışarak (örneğin, başkalarının tanıştırması veya ailelerin tanışması) evlendiğini belirtmiştir. Katılımcıların evlilik süresi de dahil olmak üzere birliktelik süresi 4-530 ay aralığında (*Ort.* = 193.51, *SS* = 118.81) değişmektedir. Evlilik süresinin ise 1-504 ay aralığında (*Ort.* = 168.22, *SS* = 126.80) olduğu belirlenmiştir.

Ek olarak, katılımcıların çocukluk dönemini hatırladıklarında hissettikleri genel hoşnutluk düzeylerinin 1-7 aralığında (*Ort.* = 5.49, *SS* = 1.42) ve çocukluk dönemini hatırlamaktan aldıkları keyfe ilişkin değerlerin de 1-7 aralığında (*Ort.* = 5.72, *SS* = 1.46) olduğu görülmüştür. Demografik bilgilere ilişkin detaylı bilgi Tablo 12'da sunulmuştur.

Tablo 12. Ön Çalışma-II Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	163	63.9
	Erkek	92	36.1
Yaşamın büyük bir çoğunluğunun geçtiği yer	Büyükşehir	193	75.7
	Şehir	46	18.0
	Kasaba	9	3.5
	Köy	6	2.4
	Bilinmeyen	1	0.4
Eğitim düzeyi	İlkokul	31	12.2
	Ortaokul	15	5.9
	Lise	61	23.9
	İki yıllık yüksekokul	28	11.0
	Üniversite	99	38.8
	Yüksek lisans veya doktora	21	8.2
Eşin eğitim düzeyi	İlkokul	36	14.1
	Ortaokul	20	7.8
	Lise	71	27.8
	İki yıllık yüksekokul	17	6.7
	Üniversite	89	34.9
	Yüksek lisans veya doktora	22	8.6
Ailenin gelir düzeyi	Düşük	7	2.7
	Orta	145	56.9
	Orta-Üst	93	36.5
	Üst	10	3.9
Evlilik biçimi	Anlaşarak	175	68.6
	Görücü usulü	64	25.1
	Diğer	16	6.3
Çocuk sayısı	Tek çocuk	53	20.8
	İki çocuk	89	34.9
	Üç ve üzeri	46	18.0
	Çocuk yok	65	25.5
	Bilinmeyen	2	0.8
Evde yaşayan aile büyüğü	Evet	14	5.5
	Hayır	241	94.5
Şu anda eşinize aşık olma	Evet	203	79.6
	Hayır	52	20.4
İlişkinin temelinde aşkın olması	Evet	233	91.4
	Hayır	22	8.6
Geçmişte ayrılma/kopma noktasına gelme	Evet	96	37.6
	Hayır	158	62.0
	Bilinmeyen	1	0.4
Eşin psikiyatrik tanısı	Evet	7	2.7
	Hayır	248	97.3
Çocuklukta anne ya da babadan ayrı kalma	Evet	72	28.2
	Hayır	183	71.8
Çocuklukta anne ya da babanın uzun süre vakit ayıramadığını hissetme	Evet	100	39.2
	Hayır	154	60.4
	Bilinmeyen	1	0.4

Çocuklukta sorumluluk üstlenme	Evet	96	37.6
	Hayır	158	62.0
	Bilinmeyen	1	0.4
Kardeş Sayısı	Yok	13	5.1
	Bir kardeş	63	24.7
	İki kardeş	66	25.9
	Üç veya daha fazla	112	43.9
	Bilinmeyen	1	0.4
Çocukken kreşe gitme	Evet	23	9.0
	Hayır	232	91.0
Çocukken anaokuluna gitme	Evet	49	19.2
	Hayır	206	80.8
En az beş tane çocukluk dönemi oyun arkadaşı hatırlama	Evet	222	87.1
	Hayır	31	12.2
	Bilinmeyen	2	0.8

3.1.1.2. Örneklem-II: Ana Çalışmanın örneklem grubu, Çiftler için Oyun Ölçeği-II'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için kullanılmıştır. Örneklem grubuna ait detaylı bilgiye 4.1.1'den ulaşabilirsiniz.

3.1.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çiftler için Oyun Ölçeği-II'nin (ÇÖÖ-II) Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması için ilgili ölçeğe ek olarak katılımcılara Demografik Bilgi Formu, çevirisi gerçekleştirilen Çiftler için Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I), Çiftler Uyum Ölçeği (ÇÜÖ) ve Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ) uygulanmıştır.

3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu: Demografik Bilgi Formuna ilişkin bilgiler 2.3.2.1.'de aktarılmıştır. Demografik bilgi formunun yanı sıra katılımcıların çocukken oynamış olabilecekleri ve yetişkinlikte oynamış/oyunuyor olabilecekleri oyunlara ilişkin oyun listeleri ek olarak sunularak katılımcılardan en çok oynadıkları oyunları işaretlemeleri istenmiştir. Katılımcıların işaret koydukları oyunlar için 1'er puan almışlardır. Oynanan oyunlar toplam puan üzerinden değerlendirilmiştir.

3.1.2.2. Çiftler için Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I, The Play Questionnaire I): Betcher (1977) tarafından geliştirilen bu ölçek, çiftlerin oyun olarak gerçekleştirdikleri “yakın ilişkide

oyun” olarak değerlendirilebilecek ifadelerin bulunduğu 55 madde ve çiftlerin genel olarak gerçekleştirebilecekleri, eğlence faaliyetlerini kapsayan, ancak yakın ilişkide oyun olarak değerlendirilmeyen oyunlardan oluşan 20 maddeyi içermektedir. Toplamda 75 maddenin bulunduğu bu ölçekte katılımcılar her bir ifadeyi okuyup kendi ilişkilerindeki algılarına dayanarak bu oyunları ne kadar sık yaptıklarını ve bunu yapmaktan aldıkları keyif düzeyini “0 = Hiçbir zaman” ve “4 = Çok Sık” arasında kodlanarak hesaplanmıştır.

Ölçekten altı farklı toplam alınmaktadır. Bunlar, yakın ilişkideki oyunun sıklığı, yakın ilişkide oyun olarak değerlendirilmeyen oyunların sıklığı, yakın ilişkideki oyundan alınan keyif, yakın ilişkide oyun olarak değerlendirilmeyen oyunlardan alınan keyif ve her ikilinin/çiftin kendi içinde toplam keyif ve sıklık puanlarının eş uyumu hesaplanarak elde edilebilecek olan dört karşılıklılık (*mutuality*) puanıdır (Betcher, 1977).

Mevcut tez çalışmasında oyunun sıklığı ve oyundan alınan keyfin değerlendirildiği ilk dört puanlama ilgili ölçek Türkçe’ye çevrilerek kullanılmıştır.

3.1.2.3. Çiftler için Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II, The Play Questionnaire II): Betcher (1977) tarafından geliştirilen ölçek, çiftlerin evlilik ilişkisinde oyuna yönelik algılarını ve duygularını değerlendiren 28 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddeyi 5’li Likert tipi ölçek üzerinde (1 = kesinlikle katılmıyorum, 2 = katılmıyorum, 3 = nötr, 4 = katılıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum) derecelendirmektedirler. Betcher’ın (1977) çalışmasında bulgular (6-faktör matrisindeki temel bileşen analizi) 28 maddeden 24’ünün .37 veya daha yüksek faktör yükü olduğunu göstermiştir. Özdeğeri 7.00 olan temel bileşenin, toplamda %56 olan varyansın %25’ini açıklaması nedeniyle ölçek maddelerinin tutarlı olarak genel oyunsallık düzeyine işaret ettiği belirtilmiştir. Böylece, 24 maddenin toplam puanı alınarak (3., 5., 6. ve 10. madde puanlamaya dahil edilmemektedir) “toplam oyunsallık (*total playfulness*)” hesaplanmıştır. Ek olarak, ölçeğin beş alt boyutu [Yenilik-Kendiliğindenlik (*Novelty-Spontaneity*), Kontrol-

Baskınlık (*Control-Dominance*), Eş Zamanlı Olamama (*Asynchrony*), Katılık (*Rigidity*) ve Uyumluluk (*In Phase*)] içerdği bulunmuştur. Faktör yükü .30'un üzerinde olan ancak tutarlı bir yapı sunmayan bazı maddeler altıncı faktörün altında toplanmıştır.

Ölçekten alınan yüksek puanlar, ilişkide oynasallığın yükseldiğine işaret etmektedir ve çift oynasallığı evlilik doyumu ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur (Betcher, 1977). ÇÖÖ-II, ilişkisi olan çiftlerle çalışmak amacıyla değiştirilerek Aune ve Wong'un (2002) araştırılmasında kullanılmış ve iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır.

3.1.2.4. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ): Spanier (1976) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılan ölçeğin amacı evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişki niteliğini ölçmektir. Ölçek 32 maddeden oluşmaktadır. Maddelerden 30'u beş ile yedi seçenek arasında değişen Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. İki madde ise 'evet' veya 'hayır' şeklinde yanıtlanmak üzere düzenlenmiştir (Fışiloğlu ve Demir, 2000). Ölçeğin çift anlaşması (*dyadic consensus*, 13 madde), çift doyumu (*dyadic satisfaction*, 10 madde), sevgi gösterme (*affectional expression*, 4 madde) ve çiftlerin bağlılığı (*dyadic cohesion*, 5 madde) olarak adlandırılan dört alt boyutu bulunmaktadır. Bütün maddelerin toplamı 0-151 arasında değişen toplam puanı vermektedir. Ölçekten alınan puanların artması ilişkiden elde edilen uyumun yükseldiğine, puanların düşmesi ise uyumun azaldığına işaret etmektedir. Genelde çift ilişkisinin niteliği değerlendirilirken toplam puandan yararlanılmaktadır (Fışiloğlu ve Demir, 2000). Ölçeğin Türk örnekleme için gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik çalışmasında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur (Fışiloğlu ve Demir, 2000). Yapı geçerliliği analizine göre, ÇUÖ ile Evlilik Uyum Ölçeği (*Locke-Wallace Marital Adjustment Scale*) arasındaki ilişkinin .82 ($r = .82$) olduğu bulunmuştur (Fışiloğlu ve Demir, 2000). Bu bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ön Çalışma-II’de .92 olarak bulunmuştur.

3.1.2.5. Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ): Bireyin eğlence eğilimi düzeyini değerlendirmek amacıyla Shen, Chick ve Zinn (2014) tarafından geliştirilen ölçek 19 maddeden ve üç alt-boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 7’li Likert tipi (1=kesinlikle katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) derecelendirme üzerinden değerlendirilen bir ölçek olup, toplam puan 19 ile 133 aralığında değişmektedir. Ölçek (1) Eğlence Arayışı Motivasyonu (9 madde) [bu alt boyut diğer üç alt boyutu kapsamaktadır: (1a) Eğlence İnancı, (1b) Girişkenlik ve (1c) Tepkisellik], (2) Baskılanmamışlık (5 madde) ve (3) Kendiliğindenlik (5 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır (Shen ve ark., 2014).

Yurt, Keleş ve Koğar (2016), YEEÖÖ’nün Türkçe formunun psikometrik özelliklerini, örneklemini öğretmen adaylarının oluşturduğu bir çalışmada değerlendirmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında, uzmanların 7’li derecelendirmenin maddelere verilen tepkilerin ayrışmasını engellediğini belirtmeleri üzerine ölçek 5’li Likert derecelendirmesine göre düzenlenmiştir (1="kesinlikle katılmıyorum", 5="kesinlikle katılıyorum"). Buna göre, ölçekten alınabilecek toplam puan 19-95 aralığında değişmektedir. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi bulgularına göre, ölçekteki tüm maddeler faktör yükü .30’dan yüksek olmak üzere ölçekteki yerini korumuştur. Ölçeğin, DFA’da hesaplanan uyum istatistikleri ölçeğin daha önce belirlenen yapısının örneklem grubunda uyumlu olduğunu göstermiştir ($\chi^2=397.49$, $\chi^2/df= 2.72$, RMSEA=0.064, CFI=0.95, NFI=0.92, NNFI=0.94 ve IFI=0.95). Ölçeğin güvenirlik katsayıları değerlendirildiğinde eğlence arayışı, baskılanmamışlık ve kendiliğindenlik alt boyutuna ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .84, .58 ve .73’tür. Bu değer ölçeğin bütünü için .85 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, YEEÖÖ’nün Türkçe formunun yetişkinlerin eğlence eğilimi özelliklerini değerlendirmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmektedir (Yurt ve ark., 2016).

Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ön Çalışma-II’de .87 olarak bulunmuştur.

3.1.3. İŞLEM

Çiftler için Oyun Ölçeklerinin çevirisi ve Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasını gerçekleştirmek amacıyla öncelikle ölçeği geliştiren Robert William Betcher’dan gerekli izin alınmıştır. ÇOO-II’nin İngilizce formu, iyi düzeyde İngilizce bilen Klinik Psikoloji Doktora Programında öğrenci üç klinik psikolog tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Çevirilerin uygunluğunu değerlendirmek için Klinik Psikoloji Doktora Programında öğrenci olan üç klinik psikolog ile bir araya gelerek altı kişilik ekip Türkçe formun uygunluğu değerlendirilmiş ve ilk çeviri formu oluşturulmuştur. Daha sonra ölçek maddelerinin çevirisi tez danışmanı ile görüşülerek ölçek maddeleri dil açısından değerlendirilmiştir. İlk çeviri formu iyi düzeyde İngilizce bilen Klinik Psikoloji Doktora Programında öğrenci olan üç klinik psikolog tarafından yeniden gözden geçirilerek, hakem değerlendirmesi yapılmıştır. İlgili hakem değerlendirmesine göre ölçeğin Türkçe formuna son şekli verilmiştir. İyi düzeyde İngilizce bilen bir klinik psikolog ve bir İngilizce çevirmen tarafından bu Türkçe formun geri çevirisi yapılmıştır. Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki tutarlılık tez danışmanı ile birlikte değerlendirilmiştir. Türkçe form anlam ve gramer üzerinden de ele alınmış ve düzeltmeler yapılarak Türkçe formun son versiyonu elde edilmiştir.

ÇOO-I’in Türkçe çevirisi araştırmacı tarafından yapılmış ve iyi düzeyde İngilizce bilen, Klinik Psikoloji Doktora Programında öğrenci iki klinik psikolog tarafından ölçeğin hakemlik değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Ölçek madde çevirileri tez danışmanı ile da gözden geçirilerek ölçeğin Türkçe çeviri formu oluşturulmuştur.

Kolaylıkla bulunabileni örnekleme tekniği (Dörnyei, 2007) ile gönüllü katılımcılara ulaşılmıştır. Çalışmanın amacını, yanıtların gizli tutulacağını ve çalışmanın

gönüllülük esasına dayandığını açıklayan Bilgilendirilmiş Onam Formu başta olmak üzere sırasıyla Demografik Bilgi Formu, ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, ÇUÖ, YEEÖÖ ve oyun listesi birleştirilerek bir batarya haline getirilmiştir. ÇÖÖ-I ve ÇÖÖ-II doldurulmadan önce yakın ilişkide oyun kavramını daha açık hale getirmek amacıyla bir yönerge eklenmiştir. Ölçek bataryası araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara bir zarf içinde teslim edilmiş ve katılımcılardan yanıtladıkları ölçek bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmeleri istenmiştir.

3.1.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ

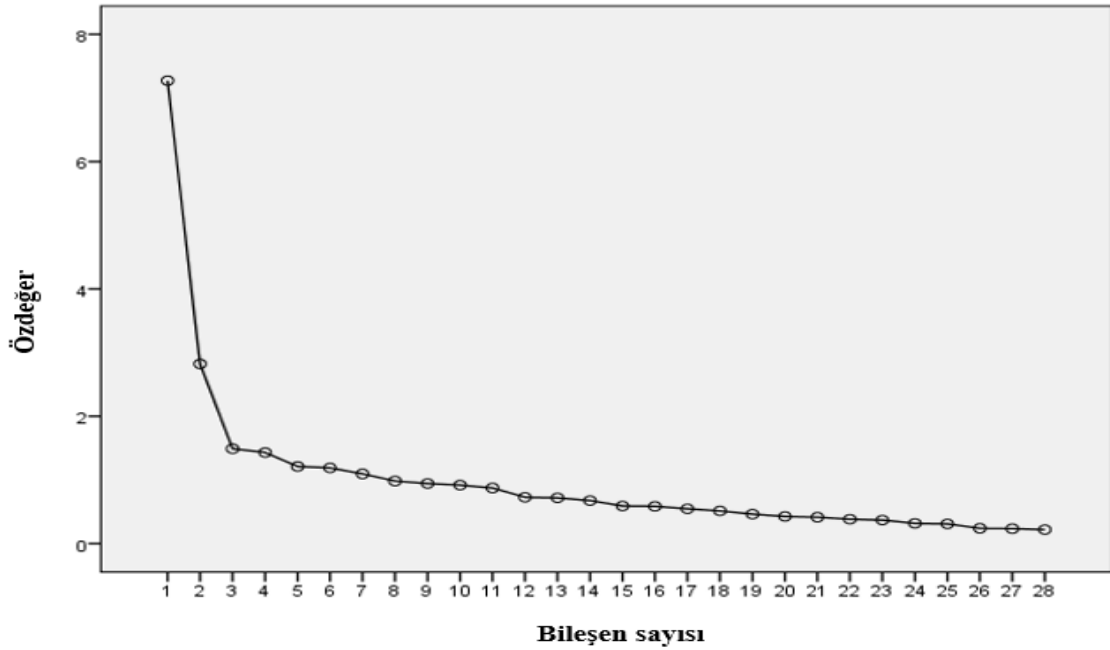
ÇÖÖ-II'nin psikometrik (geçerlik ve güvenirlik) özelliklerini incelemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenlere ilişkin analizler yürütülürken bağımsız gruplar t-testinden ve Çoklu Varyans Analizinden (MANOVA) yararlanılmıştır. Çalışma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayılarını hesaplamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. İlgili analizler, SPSS-21 ve AMOS-21 istatistik paket programları kullanılarak yürütülmüştür.

3.2. BULGULAR

Öncelikle veri temizliği (verilerin girişi, uç değer analizi) çalışmaya katılan 296 kişi üzerinden kontrol edilerek veri düzenlenmiştir. Yaşını belirtmeyen bir kişinin ve yaşı 24'ün altında olan bir katılımcının verisi ile Demografik Bilgi Formu'nda yer alan "Son altı ay içinde almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?" sorusuna "Evet" yanıtı veren veya yanıt vermeyen 17 bireyin verisi örnekleme dahil edilmemiştir. Yüzde on ölçek veri kaybı gözetilerek 19 kişinin verisi ve uç değer analizi ($+3.29 < z < -3.29$) doğrultusunda 3 kişinin verisi analize dahil edilmemiştir. Verilerin normal dağılım ($+2.0$ ve -2.0 değerleri arasında) (George ve Mallery, 2010) gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmanın örneklemini yaşları 24-63 aralığında değişen ($Ort. = 39.10$, $SS = 9.75$) 255 katılımcı oluşturmaktadır.

3.2.1. Geçerlik Bulguları

3.2.1.1. Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (Yapı Geçerliği): Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için öncelikle AFA yapılmıştır. Ölçeğin KMO değerinin .86 olduğu ve Barlett Sphericity testinin ise anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 = 2572.20$, $sd = 378$, $p < .001$). Buna göre, verinin faktör analizine uygun (faktörleşme ve değişkenler arası ilişki açısından) olduğu belirlenmiş (Tabachnick ve Fidell, 2013) ve ana bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi temelinde faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Faktör sayısı belirlemeden gerçekleştirilen ilk analiz sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %59'unu açıklayan 7 faktör olduğu görülmüştür. Eğim grafiği incelendiğinde bu 7 faktörün 3 faktörlü yapıyı göstermesi nedeniyle bu çözümleme kabul edilmiştir (bkz. Şekil 3).

Şekil 3. ÇOO-II'ye Ait Eğim Grafiği

Tablo 13. ÇOO-II Faktör Yapısı

Ölçek Maddesi (ters yönlü olanlar ‘*’)	Faktör Yükleri			Madde Alt Faktör Toplam r	Düzeltilmiş Madde Toplam r
	1	2	3		
4.Birlikte eğlenmek için kendimize özgü ve yaratıcı yollarımız vardır.	.70			.58***	.51
7.Oyunumuz sıklıkla canlandırıcı ve tazeleyicidir.	.70			.63***	.43
*6.Aynı oyunları tekrar tekrar oynama eğilimindeyiz.	-.68			-.29***	-.39
20.Sıklıkla birbirimizle yeni şeyler deneriz.	.65			.78***	.61
27.Birlikte yapmak için yeni şeyler icat ederiz.	.63			.73***	.51
24.Oyunumuz benim için sıklıkla anlamlı ve tatmin edicidir.	.61			.71***	.52
22.Eşim ve ben baş başayken birçok cinsel oyun oynarız.	.57			.52***	.22
3.Eşim oyun oynamayı benim sevdiğimden çok daha fazla sever.	-.56			-.13	-.34
19.Birlikte çok farklı şekillerde oyun oynarız.	.54			.74***	.56
*5.Biz oyun oynarken kazanmak veya kaybetmek en önemli şeydir.	-.53			.00	-.07
18.Eşimle birlikteyken aptalca davranmak beni eğlendirir.	.35			.57***	.41
12.Eşimle birlikte rahatlamaya ve içimizden geldiği gibi davranmaya vaktimiz olduğunda çok mutlu olurum.		.67		.63***	.37
8.Eşimle birlikteyken içimden geldiği gibi davranmaktan hoşlanırım.		.67		.65***	.39
23.Mizah anlayışımız benzerdir.		.56		.75***	.59
28.İçimizden geldiği gibi davranmamız sanki bir düet yapar gibi tamamlayıcı hissettirir.		.56		.74***	.51
2.Eşimin mizah anlayışından hoşlanırım.		.55		.74***	.56
14.Bazen aynı komik düşünce aynı anda aklımızdan geçer.		.53		.70***	.39
*21.Eşimin beni şaşırtmasından hoşlanmam.		.42		.47***	.31

*17.Oyun oynamayı eşimin sevdiğinden çok daha fazla severim.	.33	.37****	-.11
*25.Seviştirken asla şakalaşmayız.	.64	.62****	.28
*13.Her seferinde aynı şekilde sevişme eğilimindeyiz.	.60	.56****	.21
*9.Çoğu zaman birimiz oyun oynamak isterken, diğerimiz oyun oynama havasında değildir.	.55	.56****	.34
*16.Eşimin çocuk gibi davranmasından hoşlanmam.	.52	.54****	.38
*10.Eşimle birlikteyken mantıksız davranmaktan hoşlanmam.	.50	.49****	.25
*11.Genellikle oyun oynamaya vaktimiz yoktur.	.46	.48****	.36
*26.Eşimle ciddi bir konuşma yapmayı onunla oyun oynamaya çok daha fazla tercih ederim.	.42	.46****	.22
*1.Nadiren birlikte yeni şeyler yaparız.	.37	.43****	.14
*15.Oyun oynarken, birimiz her zaman daha baskın olur.	.44	.46****	-.01
Döndürme sonrası açıklanan varyans (%)	18.00	13.05	10.34
Özdeğer	7.27	2.82	1.49
Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı	.57	.79	.66
Cronbach alfa (3., 5. ve 6. madde puanlamaya dahil edilmediğinde)	.86		

Ölçeğin bütün maddelerinin faktör yükleri .33 ile .70 arasında değişmektedir (bkz. Tablo 13). Varyansın %18'ini açıklayan birinci faktör “Yenilik/ Kendiliğindenlik (11 madde)”; %13.05'ini açıklayan ikinci faktör “Uyum” (7 madde); %10.34'ünü açıklayan üçüncü faktör “Kontrol/Katılık” (10 madde) olarak adlandırılmıştır. Belirlenen bu üç faktör toplam varyansın %41.39'unu açıklamaktadır.

Tablo 13'te görüldüğü üzere ÇÖÖ-II'de 3., 5. ve 6. maddenin faktör yükü negatiftir. Bu maddeler ölçeğin orijinalinde toplam puana dahil edilmeyen maddeler arasındadır (Betcher, 1977). Bu çalışmada bu üç madde puanlamaya dahil edilmediğinde, Yenilik/Kendiliğindenlik alt boyutunun Cronbach iç tutarlılık katsayısı .57'den .86'ya; ölçeğin Cronbach iç tutarlılık katsayısı .76'dan .83'e yükselmektedir. Bu nedenle, bu

maddelerin puanlamaya dahil edilmemesine karar verilmiştir. Ek olarak, 15. ve 17. maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri (sırasıyla, $r = -.01$ ve $r = -.11$) negatif işaretlidir. Bu iki madde çıkarıldığında ölçeğin Cronbach iç tutarlılık katsayısı .83'den .86'ya yükselmiştir. Ölçeğin güvenirlik bulgularına ilişkin detaylı bilgi aşağıda aktarılmıştır. Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurularak, ölçeğin Türkçe formunda 3, 5, 6, 15 ve 17. maddelerin analize dahil edilmemesine karar verilmiştir. İlerleyen analizler, bu maddeler puanlamaya dahil edilmeden gerçekleştirilmiştir.

AFA'da elde edilen üç faktörlü modelin doğrulanıp doğrulanmadığını görmek amacıyla AMOS-21 programı aracılığıyla Ana Çalışmanın örnekleminde DFA yapılmıştır. DFA değerlendirilirken yol diyagramı, uyum iyiliği ölçütleri ve düzeltme önerileri göz önünde bulundurulmuştur. Önerilen modifikasyon indekslerine göre maddelerin hata varyansları ilişkilendirilmiştir. Hata ilişkilendirmeleri sonucunda modele ilişkin uyum indeksleri Tablo 14'te sunulmuştur. İlk model ile hataların ilişkilendirildiği model arasında uyum indeksleri bakımından önemli farklılıklar olduğu, son modellerde indekslerin kabul edilebilir düzeylere işaret ettiği görülmüştür.

Ana Çalışmanın örneklemini üzerinden yürütülen analizde ilk modelin uyum indeksi değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 615.98$, $sd = 227$, $p < .001$; $\chi^2/sd = 2.71$; CFI = .82, GFI = .88, RMR = .08, RMSEA = .07). Bunun üzerine, beş hata ilişkilendirilmesi yapılmış ve her bir hata ilişkilendirmesinin sonrasında ki-kare fark testi gerçekleştirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Bulgular, bu hata ilişkilendirmeleri modelin daha uyumlu hale geldiğine işaret etmektedir ($\Delta\chi^2$ için $p < 0.05$). Buna göre, ki kare ($\chi^2 = 513.76$, $sd = 222$, $p < .001$) ve χ^2/sd oranı (2.31) değerleri beş hata ilişkilendirmesi sonucunda elde edilen modelin kabul edilebilir düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Uyum indeksleri değerlendirildiğinde de (CFI = .87, GFI = .90, RMR = .08, RMSEA = .06) model kabul edilebilir uyum değerlerini göstermiştir.

Tablo 14. ÇOO-II Uyum İndeksi Değerleri (Ana Çalışma Örnekleme)

	χ^2	Sd	χ^2/sd	CFI	GFI	RMR	RMSEA
Üç Faktörlü Model	615.98	227	2.71	.82	.88	.08	.07
1 hata ilişkilendirmesi	591.25	226	2.62	.84	.89	.08	.06
2 hata ilişkilendirmesi	571.44	225	2.54	.84	.89	.08	.06
3 hata ilişkilendirmesi	555.23	224	2.48	.85	.90	.08	.06
4 hata ilişkilendirmesi	536.12	223	2.40	.86	.90	.08	.06
5 hata ilişkilendirmesi	513.76	222	2.31	.87	.90	.08	.06

CFI: Comparative Fit Index, GFI: Goodness of Fit Index, RMR: Root Mean Square Residual, RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation.

3.2.1.2. Yakınsak Geçerlik (Convergent Validity) Bulguları

ÇOO-II'nin yakınsak geçerliğini değerlendirmek amacıyla ölçeğin toplam puanı ve alt boyut puanları ile ÇOO-I alt boyutları, ÇÜÖ toplam ve YEEÖÖ toplam puanları arasındaki korelasyonlar hesaplanmış, ortalama ve standart sapma değerleriyle birlikte Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. ÇOO-II Toplam ve Alt Boyut Puanları ile ÇOO-I Alt Boyutları, ÇUÖ Toplam ve YEEÖÖ Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ort.	SS
1. ÇOO-II Toplam	-										72.26	13.70
2. ÇOO-II Yenilik/Kendiliğindenlik	.86***	-									20.87	6.92
3. ÇOO-II Uyum	.84***	.69***	-								26.25	5.38
4. ÇOO-II Kontrol/Katılık	.59***	.20**	.23***	-							25.15	5.51
5. ÇOO-I Yakın İlişkide Oyun Sıklık	.74***	.77***	.68***	.21**	-						67.42	37.71
6. ÇOO-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı	.62***	.60***	.60***	.19**	.74***	-					30.48	15.13
7. ÇOO-I Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif	.75***	.75***	.68***	.26***	.93***	.65***	-				83.69	44.39
8. ÇOO-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif	.64***	.63***	.63***	.18**	.70***	.83***	.77***	-			41.30	18.05
9. ÇUÖ Toplam	.55***	.43***	.57***	.28***	.37***	.43***	.36***	.40***	-		111.49	18.35
10. YEEÖÖ Toplam	.32***	.35***	.29***	.08	.33***	.36***	.28***	.31***	.15*	-	64.30	10.29

Not. ÇOO-I: Çiftler için Oyun Ölçeği-I, ÇOO-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 15’te görüldüğü üzere, hem ÇÖÖ-II’nin alt boyutları arasındaki ilişkiler hem de ÇÖÖ-II’nin toplam puanı ve alt boyut değerlerinin diğer ölçeklerle olan ilişkileri beklenen yönde ve anlamlıdır. Buna göre, ÇÖÖ-II toplam puanı “Yenilik/Kendiliğindenlik”, “Uyum” ve “Kontrol/Katılık” alt boyutlarıyla (sırasıyla: $r = .86, p < .001$; $r = .84, p < .001$; $r = .59, p < .001$); ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Sıklık”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif” ve ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” değerleriyle (sırasıyla: $r = .74, p < .001$; $r = .62, p < .001$; $r = .75, p < .001$; $r = .64, p < .001$); ÇUÖ toplam ($r = .55, p < .001$) ve YEEÖÖ Toplam ($r = .32, p < .001$) değerleriyle olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir.

ÇÖÖ-II “Yenilik/Kendiliğindenlik” alt boyutu ÇÖÖ-II “Uyum” ve “Kontrol/Katılık” alt boyutlarıyla (sırasıyla: $r = .69, p < .001$; $r = .20, p < .001$); ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Sıklık”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif” ve ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” değerleriyle (sırasıyla: $r = .77, p < .001$; $r = .60, p < .001$; $r = .75, p < .001$; $r = .63, p < .001$); ÇUÖ toplam ($r = .43, p < .001$) ve YEEÖÖ Toplam ($r = .35, p < .001$) değerleriyle olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir.

ÇÖÖ-II “Uyum” alt boyutu “Kontrol/Katılık” alt boyutuyla ($r = .23, p < .001$); ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Sıklık”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif” ve ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” değerleriyle (sırasıyla: $r = .68, p < .001$; $r = .60, p < .001$; $r = .68, p < .001$; $r = .63, p < .001$); ÇUÖ toplam ($r = .57, p < .001$) ve YEEÖÖ Toplam ($r = .29, p < .001$) değerleriyle olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir.

ÇÖÖ-II “Kontrol/Katılık” alt boyutu ise ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Sıklık”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı”, ÇÖÖ-I “Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif” ve ÇÖÖ-I “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” değerleriyle (sırasıyla: $r = .21, p < .01$; $r = .19, p < .01$; $r = .26, p < .001$; $r = .18, p < .01$) ve ÇUÖ toplam ($r = .28, p < .001$) değeriyle olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir.

3.2.2. Güvenirlik Bulguları

ÇÖÖ-II’nin tüm maddelerinin puanlamaya dahil edildiği koşulda Cronbach alfa güvenirlik katsayıları; toplam puanı için .76, “Yenilik/Kendiliğindenlik” alt boyutu için .57, “Uyum” alt boyutu için .79, “Kontrol/Katılık” alt boyutu için .66 olarak hesaplanmıştır. Madde 3, 5 ve 6’nın ölçekten çıkarılması durumunda “Yenilik/Kendiliğindenlik” alt boyutu için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .86’ya yükselmektedir. Bu maddeler çıkarıldığında ölçeğin toplam puanı için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .83’e yükselmektedir.

Ölçeğin güvenirligine ait daha fazla bilgi elde etmek için hesaplanan madde-toplam korelasyonlarına ait bulgular Tablo 13’te sunulmuştur. Madde 3, 5 ve 6 dışındaki maddeler için alt ölçeklerin toplam puanları ile maddeleri arasında anlamlı ve beklenen yönde ilişkiler olduğu görülmüştür.

Ek olarak, ölçeğin güvenirligini değerlendirmek amacıyla düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, 15. ve 17. maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayılarının eksi işaretli olduğu görülmüştür. Bu nedenle, bu iki madde ölçekten çıkarılmıştır. Bu durumda, “Kontrol/Katılık” alt boyutu Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .65 olarak hesaplanmıştır. Toplam puanı için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .76’dan .86’ya yükselmiştir.

Bu beş maddenin ölçek puanlamasına dahil edilmemesi durumunda düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri .11 ile .66 aralığında değişmektedir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı düşük olan maddeler, çift oyunsallığını değerlendiren önemli maddelerdir. Bu nedenle, bu maddelerin ölçekte tutulmasına karar verilmiştir. Üstelik, ölçeğin güvenirliğine yönelik istatistiksel analizler Ana Çalışmanın örneklemini üzerinden de değerlendirilmiş ve 23 maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin .19 ile .63 arasında değiştiği görülmüştür.

Diğer yandan, ölçeğin orijinalinde toplam puana dahil edilmeyen 10. maddenin gerçekleştirilen analizler sonucunda ölçeğin Türkçe formunda puanlamaya katılmasına karar verilmiştir.

ÇÖÖ-II'nin güvenirliğinin belirlenmesinde kullanılabilecek bir başka yöntem de yarıya bölme yöntemidir. Buna göre, ölçeğin tek ve çift maddelerinden oluşturulan iki yarım test arasındaki korelasyon katsayısı; yani yarıya bölme güvenirlik katsayısı $r = .47$ ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır. Madde 3, 5 ve 6'nın dahil edilmediği durumda yarıya bölme güvenirlik katsayısı $r = .62$ ($p < .001$) olarak belirlenmiştir. 15. ve 17. maddenin de ölçek puanlamasına dahil edilmediği durumda, yarıya bölme güvenirlik katsayısı $r = .70$ 'e ($p < .001$) yükselmektedir.

3.2.3. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

3.2.3.1. Değişkenler Arası Korelasyonlar

Mevcut çalışmada bazı demografik değişkenlerin ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, ÇUÖ ve YEEÖÖ alt boyut ve toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Ön Çalışma-II Demografik Değişkenlerin ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, ÇÜÖ ve YEEÖÖ Alt Boyut ve Toplam Puanları ile İlişkisi

	ÇÖÖ-II Toplam	ÇÖÖ-II Yenilik/Kendiliğindenlik	ÇÖÖ-II Uyum	ÇÖÖ-II Kontrol/Katılık	ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Sıklık	ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı	ÇÖÖ-I Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif	ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif	ÇÜÖ Toplam	YEEÖÖ Toplam
Yaş	-.46***	-.45***	-.42***	-.17**	-.52***	-.46***	-.53***	-.47***	-.25***	-.39***
Eğitim Düzeyi	.38***	.25***	.27***	.35***	.24***	.32***	.30***	.34***	.12	.15*
Gelir Düzeyi	.15*	.09	.15*	.12	.15*	.18**	.15*	.14*	.08	-.01
Birliktelik Süresi	-.42***	-.43***	-.34***	-.16*	-.47***	-.41***	-.48***	-.45***	-.20**	-.32***
Evlilik Süresi	-.45***	-.46***	-.38***	-.18**	-.49***	-.44***	-.50***	-.48***	-.23***	-.37***
Çocuk Sayısı	-.41***	-.41***	-.33***	-.18**	-.48***	-.42***	-.45***	-.43***	-.20**	-.30***
Çocuklukta Oynanan Oyunlar	.23***	.25***	.23***	.04	.24***	.26***	.20**	.23***	.19**	.19**
Yetişkinlikte Oynanan Oyunlar	.39***	.39***	.37***	.12	.41***	.50***	.37***	.46***	.25***	.26***

Not. ÇÖÖ-I: Çiftler için Oyun Ölçeği-I, ÇÖÖ-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II, ÇÜÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği.
* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 16’da görüldüğü üzere ÇOO-II toplam puanı yaş, birliktelik süresi, evlilik süresi ve çocuk sayısı ile olumsuz yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = -.46, p < .001$; $r = -.42, p < .001$; $r = -.45, p < .001$; $r = -.41, p < .001$). Diğer yandan, ÇOO-II toplam puanı eğitim düzeyi, gelir düzeyi; çocuklukta oynanan oyunların sıklığı ve yetişkinlikte oynanan oyunların sıklığı ile olumlu yönde ilişkilidir (sırasıyla: $r = .38, p < .001$; $r = .15, p < .05$; $r = .23, p < .01$; $r = .39, p < .001$).

Demografik değişkenlerin diğer araştırma değişkenleri ile ilişkisi genel olarak ÇOO-II toplam puanı ile benzer yöndedir.

3.2.3.2. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular

ÇOO-II toplam puan ve alt boyut puanlarının cinsiyetler arasında anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ölçek toplam puanı için bağımsız gruplar t-test ve alt boyutlar için MANOVA yapılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ÇOO-II toplam puan ($t(220.44) = -.58, p > .05$) ve alt boyut puanlarının cinsiyet açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığını (Wilks’ $\lambda = .98, F_{3-251} = 1.77, p > .05, \eta^2_{\text{kısmi}} = .02$) ortaya koymuştur (bkz. Tablo 17 ve Tablo 18).

Tablo 17. ÇOO-II Toplam Puanının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	
1. ÇOO-II Toplam	71.91	14.60	72.89	11.98	-.58

Not. ÇOO-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II

Tablo 18. ÇÖÖ-II Alt Boyutlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları

	Kadın		Erkek		$F_{(1, 253)}$	$\eta^2_{\text{kısmi}}$
	Ort.	SS	Ort.	SS		
1. ÇÖÖ-II Yenilik/Kendiliğindenlik	20.55	7.09	21.43	6.62	.97	.00
2. ÇÖÖ-II Uyum	26.42	5.64	25.94	4.90	.46	.00
3. ÇÖÖ-II Kontrol/Katılık	24.94	5.74	25.51	5.08	.62	.00

Not. ÇÖÖ-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II

3.2.3.3. Geçmişte Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bulgular

ÇÖÖ-II toplam puan ve alt boyut puanlarının geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme değişkeni açısından anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla ölçek toplam puanı için bağımsız gruplar t-test ve alt boyutlar için MANOVA yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların ÇÖÖ-II toplam puan ortalaması ($Ort. = 69.61$, $SS = 13.05$), geçmişte ayrılma noktasına gelmeyen katılımcılardan ($Ort. = 73.73$, $SS = 13.81$) anlamlı olarak daha düşük düzeydedir ($t(252) = -2.36$, $p = .019$) (bkz. Tablo 19).

Tablo 19. ÇÖÖ-II Toplam Puanının Geçmişte Ayrılma-Kopma Noktasında Gelme Açısından Karşılaştırılması

	Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Evet”		Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Hayır”		t
	Ort.	SS	Ort.	SS	
1. ÇÖÖ-II Toplam	69.61	13.05	73.73	13.81	-2.36*

Not. ÇÖÖ-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

MANOVA sonuçları ÇÖÖ-II “Uyum” ve “Kontrol/Katılık” alt boyutlarının geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme açısından anlamlı olarak farklılaştığını

göstermiştir (Wilks' $\lambda = .96$, $F_{3-250} = 3.34$, $p = .020$, $\eta^2_{\text{kısmi}} = .04$). MANOVA sonuçlarına göre geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların ÇÖÖ-II “Uyum” alt boyutu puan ortalaması ($Ort. = 25.24$, $SS = 5.41$), geçmişte ayrılma noktasına gelmeyen katılımcılardan ($Ort. = 26.81$, $SS = 5.27$) anlamlı olarak daha düşük düzeydedir ($F_{1-252} = 5.18$, $p = .024$, $\eta^2_{\text{kısmi}} = .02$). Geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların ÇÖÖ-II “Kontrol/Katılık” alt boyutu puan ortalaması ($Ort. = 24.07$, $SS = 6.03$), geçmişte ayrılma noktasına gelmeyen katılımcılardan ($Ort. = 25.77$, $SS = 5.08$) anlamlı olarak daha düşük düzeydedir ($F_{1-252} = 5.82$, $p = .017$, $\eta^2_{\text{kısmi}} = .02$) (bkz. Tablo 20).

Tablo 20. ÇÖÖ-II Alt Boyutlarının Geçmişte Ayrılma-Kopma Noktasına Gelme Açısından İncelenmesine İlişkin MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Evet”		Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Hayır”		F(1, 252)	$\eta^2_{\text{kısmi}}$
	Ort.	SS	Ort.	SS		
1. ÇÖÖ-II Yenilik/Kendiliğindenlik	20.29	6.38	21.15	7.21	.91	.00
2. ÇÖÖ-II Uyum	25.24	5.41	26.81	5.27	5.18*	.02
3. ÇÖÖ-II Kontrol/Katılık	24.07	6.03	25.77	5.08	5.82*	.02

Not. ÇÖÖ-II: Çiftler için Oyun Ölçeği-II. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

3.3. TARTIŞMA: ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II (ÇÖÖ-II)

Mevcut tez çalışması kapsamında Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilen ÇÖÖ-II'ye ait yukarıda aktarılan bulgular değerlendirildiğinde, ÇÖÖ-II'nin ülkemizde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu belirlenmiştir.

ÇÖÖ-II için gerçekleştirilen AFA'nın sonuçları maddelerin çoğunun faktör yükünün yüksek katsayılar ve genel olarak kabul edilebilir değerlerle (Brown, 2006) alt boyutlara yüklendiğini göstermiştir. 3., 5. ve 6. maddenin faktör yükünün negatif olduğu

ve bu maddelerin ölçeğin orijinalinde de toplam puana dahil edilmediği (Betcher, 1977) göz önünde bulundurularak ölçeğin Türkçe formunda bu maddeler puanlamaya dahil edilmeden analizler yürütülmüştür. Ölçeğin orijinalinde toplam puana dahil edilmediği belirtilen 10. maddenin (Betcher, 1977) Türkçe geçerlik ve güvenirlik açısından uygun değerlere sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle 10. madde puanlamaya dahil edilmiştir. Buna ek olarak, ÇÖÖ-II'nin Türkçe formunda 15. ve 17. maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerlerinin negatif olduğu görülmüş ve bu iki madde de puanlamaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak, ÇÖÖ-II'nin Türkçe formu 23 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin orijinal formunda Betcher (1977) “Yenilik-Kendiliğindenlik”, “Kontrol-Baskınlık”, “Eş Zamanlı Olamama”, “Katılık” ve “Uyumluluk” olarak adlandırdığı beş faktör ile tutarlı bir yapı oluşturmayan bazı maddelerin dahil olduğu altıncı faktörü belirtmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Betcher (1977) ölçek maddelerinin toplam değerinin “toplam oynasallık” puanını sağladığını açıklamıştır. Ölçeğin Türkçe formunda belirlenen ilk alt boyut “Yenilik/Kendiliğindenlik” (11 madde) olarak adlandırılmıştır. Bu alt boyuttaki maddelerin çoğunluğunun Betcher’ın (1977) “Yenilik-Kendiliğindenlik” alt boyutundaki maddeler ile aynı olduğu görülmüştür. Bu alt boyut, çiftlerin kendiliğinden iletişim kurabildiklerine, oyunlarında yaratıcı ve yenilikçi özellikleri kullanabildiklerine işaret etmektedir (Betcher, 1977). İkinci alt boyut “Uyum” (7 madde) olarak adlandırılmıştır. Bu alt boyuttaki maddelerin çoğu Betcher’ın (1977) çiftlerin benzer mizaha sahip olduğunu ve kendiliğindenliklerini uyumlu bir şekilde yaşadıklarını değerlendiren “Uyumluluk” alt boyutundaki maddelerle aynıdır. Son olarak üçüncü alt boyut “Kontrol/Katılık” (10 madde) olarak isimlendirilmiştir. Bu alt boyuttaki maddeler ise Betcher’ın (1977) belirlediği “Kontrol/Baskınlık, Katılık ve Eş Zamanlı Olamama” boyutlarındaki maddeleri içermektedir. Bu alt boyuttaki maddelerin çiftler arasındaki oynasallığı olumsuz yönde etkileyebilecek özellikleri (örneğin, oyuna vakit ayırmama) kapsadığı ve ters olarak kodlanan bu maddelerin Türkçe formda tek bir faktör altında

toplandığı görülmüştür. Tüm bu bulgular doğrultusunda, ölçeğin Türkçe formunda daha yalın bir faktör yapısının ortaya çıktığı söylenebilir.

ÇÖÖ-II'nin DFA'sı Ana Çalışmanın örneklemini üzerinden yürütülmüştür. Yukarıda da belirtildiği üzere, DFA'da χ^2 'nin serbestlik derecesine oranının (χ^2/sd) 3'ün altında olması kabul edilebilir düzeyde uyuma işaret etmektedir (Bollen, 1989). RMSEA ve RMR için 0.08 ve altı; CFI ve GFI 0.90 ve üstü kabul edilebilir değerler olarak alanyazında belirtilmiştir (Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2005). Verilerin uyumunu değerlendirmek amacıyla incelenen değerler doğrultusunda öncelikle mevcut tez çalışmasında ÇÖÖ-II'nin χ^2/sd oranının mükemmel düzeyde olduğu görülmüştür. RMSEA, CFI ve GFI değerlerinin de kabul edilebilir değerleri işaret ettiği belirlenmiştir.

Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı toplam puan için .86, “Yenilik/Kendiliğindenlik” alt boyutu için .86, “Uyum” alt boyutu için .79, “Kontrol/Katılık” alt boyutu için .65 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa katsayısının .70 ve üzeri olmasının ölçüm aracının güvenilir olduğuna işaret ettiği (Field, 2009) göz önünde bulundurulduğunda, ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının tatmin edici düzeyde olduğu söylenebilir.

Ek olarak, ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları Ön Çalışma-II örnekleminde .11 ile .66 arasında, Ana Çalışmanın örnekleminde .19 ile .63 arasında değişmektedir. Bu durumun örneklem özelliklerinin farklılaşıyor olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür. Ön Çalışma-II'nin örneklemini evlilik süresi geniş aralıkta (1-504 ay) olan katılımcılar oluştururken, Ana Çalışmanın örnekleminde evliliğinin ilk beş yılındaki katılımcılar yer almaktadır. Bu durum göz önünde bulundurularak, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri temelinde ölçekten madde çıkarılmamıştır. Steiner ve Norman (1995, akt., Doi ve Minowa, 2003) düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerinin .20 ve üzeri olmasını önerdiği ve bunun Ana

Çalışmanın örneklemiyle çoğunlukla sağlandığı görülmüştür. Buna göre, ÇÖÖ-II'nin iç tutarlılığının düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri açısından da desteklendiği söylenebilir. Ek olarak, ölçeğin güvenirliğini değerlendirmek için gerçekleştirilen yarıya bölme yöntemi ölçeğin güvenirliği için ek bilgi sunmuştur.

Ölçeğin yakınsak geçerliliğini incelemek amacıyla yürütülen analizlere göre ÇÖÖ-II toplam puanı ve alt boyut puanları ile çeviri çalışması yapılan ÇÖÖ-I'in alt boyutları, ÇUÖ ve YEEÖÖ arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Yalnızca YEEÖÖ ile ÇÖÖ-II “Kontrol/Katılık” alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bulgular, ÇÖÖ-II ile değerlendirilen çift oyunsallığı ve evlilik doyumu arasındaki olumlu yöndeki anlamlı ilişkinin (Betcher, 1977; Mount, 2005) Türk örneklemini için de geçerli olabileceğini ortaya koymuştur.

Alanyazında ÇÖÖ-I'e ilişkin bulguların tutarlı olmadığı görülmüştür. Betcher (1977) evlilik doyumu ile ÇÖÖ-I'in sıklık ve keyif boyutları arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Diğer yandan, Vanderbleek (2005) oynanan oyunların sıklığı arttıkça çiftler arasında ilişki doyumunun yükseldiğini bulmuştur. Mevcut tez çalışmasındaki bulgular hem oyun olarak değerlendirilen hem de oyun olarak değerlendirilmeyen oyunlar ile çift oyunsallığı ve evlilik doyumu arasında olumlu yöndeki anlamlı ilişkiyi göstermiştir. Bu bulgular ışığında, ülkemizde çiftler arasında oynanan oyunların sıklığı ve bundan alınan keyif arttıkça hem çift oyunsallığının hem de evlilik doyumunun yükseldiği söylenebilir. Ek olarak, mevcut çalışmada ÇÖÖ-I ve ÇÖÖ-II üzerinden değerlendirilen çift oyunsallığı ile yetişkin eğlence eğilimi arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, yetişkin eğlence eğilimi bireyin ilişki içinde partneri ile oyunsallığına yönelik duygu ve algılarını olumlu yönde değerlendirmesi ile ilişkili olabileceği gibi çift oyunsallığı da bireysel eğlence eğilimini arttıran bir unsur olarak da değerlendirilebilir.

Demografik değişkenler açısından bulgular değerlendirildiğinde, yaş, birliktelik süresi, evlilik süresi, çocuk sayısı arttıkça çiftler arasında oyun ve çift oynusallığı düzeyinin anlamlı düzeyde azaldığı görölmüştür. Benzer bulgular yetişkin eğlence eğilimi için de bulunmuştur. Lieberman (1977, akt. Guitard ve ark., 2005) yaşı etkisini açıklarken, yaşlandıkça kişinin kendiliğindenliğinde düşüş olabileceğini, eğlence ve mizahın dışavurumuna karşı müsamahasının azalabileceğini belirtmiştir. Buna paralel olarak, Proyer (2012) yaş yükseldikçe oynusallığa işaret eden farklı boyutlardan (örneğin, kendiliğindenlik) alınan puanların ve toplam oynusallık değerinin azaldığını bulmuştur. Bu durumda, yaşla birlikte bireysel düzeyde azalabilen oynusallık, çiftlerin birbirleriyle oyuna yönelik etkileşimlerini etkiliyor ve çift oynusallığını da düşürüyor olabilir.

Birliktelik süresi ve evlilik süresi açısından değerlendirildiğinde, geçmiş çalışmalar oldukça kısıtlı olmakla birlikte Baxter'ın (1992) arkadaşlık ilişkisine ve romantik ilişkiye sahip olan katılımcılarla yürüttüğü çalışma bulguları ilişki süresi ile oynusallık arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermiştir. Baxter'ın (1992) söz konusu araştırmasında katılımcılar için ilişki süresinin ortalama 27.9 ay olduğu belirtilmiştir. Bu noktada, romantik ilişki bağlamında mevcut çalışmanın bulguları, birlikte geçirilen süre arttıkça ilişkide oynusallığın azalabileceğine dair önemli bir gösterge olabilir. Ek olarak, çocuklu çiftler arasında eş ile geçirilen ortak boş zamanın daha düşük düzeyde olması (örn., Hill, 1988; Voorpostel, van der Lippe ve Gershuny, 2010) çiftler arasındaki oyunların da sıklığını ve çift oynusallığına yönelik değerlendirmelerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir.

Bulgular, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi yükseldikçe çiftler arasında oyun ve çift oynusallığı düzeyinin anlamlı olarak yükseldiğini göstermiştir. Borodulin, Laatikainen, Lahti-Koski, Jousilahti ve Lakka'nın (2008) Finlandiyalı yetişkinlerde boş zaman aktivitelerinin eğitim düzeyi ile olan ilişkisini inceledikleri araştırma bulguları eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların egzersiz yapmaya yönelik boş zaman aktivitelerini daha

çok seçtiklerini göstermiştir. Araştırmacılar, eğitim düzeyinin yüksek olması halinde gelir düzeyinin de yükselebileceğini ve bu durumda bireylerin hem yüksek ücretli aktivitelere erişimlerinin daha kolay olabileceğini hem de çalışma saatlerini ve aktiviteler için boş zamanlarını daha rahat ayarlıyor olabileceklerine işaret etmektedir (Borodulin ve ark., 2008). Ek olarak, Proyer (2012) da eğitim düzeyi yükseldikçe yetişkin eğlence eğilimi ölçeğinin yaratıcılık boyutundaki puanların yükseldiğini bulmuştur. Bu bakımdan, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine ilişkin bulguların alanyazın ile tutarlı olduğu düşünülebilir.

Ölçeklerin ekinde verilen “Çocuklukta Oynanan Oyunlar” ve “Yetişkinlikte Oynanan Oyunlar” listelerindeki oyunlardan alınan puanlar yükseldikçe çiftler arasında oyun ve çift oyunsallığı düzeyinin anlamlı olarak yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgu, oyun oynama kapasitesinin farklı gelişimsel aşamalarda ve farklı bağlamlardaki devamlılığına işaret ediyor olabilir. Nitekim, Colarusso (1993) da yaşam boyunca oyunun hem pek çok benzerliği hem de farklılaşmayı içererek devam ettiğine işaret etmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çocukken ve/veya yetişkinlikte farklı oyunlar oynamak, evlilik sürecinde de çeşitli oyunlar oynayarak ve bunlardan keyif alarak evliliği besliyor ve evlilikte oyunsallığı olumlu yönde etkiliyor olabilir.

Korelasyon analizlerine ek olarak araştırma değişkenlerinden elde edilen puanların cinsiyetler arasında ve geçmişte ayrılma kopma noktasına gelip gelmeme açısından farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. ÇÖÖ-II açısından değerlendirildiğinde, cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu bulgu cinsiyet ve çift oyunsallığı arasında anlamlı bir ilişki bulmayan Herrick’in (2018) çalışması ile tutarlıdır. Diğer yandan, geçmişte ayrılma kopma noktasına geldiğini belirten katılımcıların ÇÖÖ-II toplam puanından, ÇÖÖ-II “Uyum” ve “Kontrol/Katılık” alt boyutlarından aldıkları puanlar geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha düşük düzeydedir. Geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmenin evlilikte soruna işaret ediyor olabileceği düşünüldüğünde bu bulguların

beklenen yönde olduğu söylenebilir. Evliliklerinde sorun olan bireyler oyuna yönelik etkinliklerde daha düşük düzeyde bulunabilecekleri gibi birlikte gerçekleştirdikleri etkinliklerden de keyif almıyor olabilirler.

ÇÖÖ-II Türkçe uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sınırlılıkları da bulunmaktadır. İlk olarak, ölçeğin test-tekrar test güvenirliğinin gerçekleştirilmemiş olması bir sınırlılıktır. Bu nedenle ilerleyen çalışmalarda test-tekrar test güvenirliğinin değerlendirilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, araştırma örnekleminde kadın katılımcıların, yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçiren ve eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların çoğunluğu oluşturması nedeniyle elde edilen bulguların genellenebilirliği kısıtlı olarak değerlendirilmektedir. Sonraki çalışmaların bu unsurlar açısından dağılıma dikkat etmesi önerilmektedir. Tüm bu sınırlılıklarla birlikte, ÇÖÖ-II'nin yakın ilişkide oynusallığı değerlendiren geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Çift oynusallığının evlilik doyumu ile ilişkisi (Betcher, 1977) düşünüldüğünde, bu ölçeğin çift terapisi uygulamalarında kullanılabilecek ve Türkçe alanyazındaki çalışmalara katkı sunacak bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

ANA ÇALIŞMA

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın temel amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen Ana Çalışmaya ilişkin örneklem, veri toplama araçları, işlem ve bulgular bilgisi aktarılacaktır.

4.1. YÖNTEM

4.1.1. ÖRNEKLEM

Ana Çalışmanın örneklemini 201 kadın (%51.3) ve 191 erkek (%48.7) olmak üzere toplam 392 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 19 ile 40 yaş (*Ort.* = 28.78, *SS* = 3.75) arasında değişmektedir. Katılımcıların %0.8'i ilkokul, %3.6'sı ortaokul, %16.3'ü lise, %9.4'ü iki yıllık yüksek okul, %69.9'u üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların birliktelik süresi 5-211 ay (*Ort.* = 65.16, *SS* = 35.64); evlilik süresi ise 1-60 ay (*Ort.* = 27.23, *SS* = 17.39) aralığındadır. Demografik bilgilere ilişkin bulgular Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. Ana Çalışma Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	201	51.3
	Erkek	191	48.7
Yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yer	Büyükşehir	267	68.1
	Şehir	83	21.2
	Kasaba	17	4.3
	Köy	20	5.1
	Bilinmeyen	5	1.3
Eğitim düzeyi	İlkokul	3	0.8
	Ortaokul	14	3.6
	Lise	64	16.3
	İki yıllık yüksekokul	37	9.4
	Üniversite	199	50.8
	Yüksek Lisans-Doktora	75	19.1
Eşin eğitim düzeyi	İlkokul	6	1.5
	Ortaokul	13	3.3
	Lise	68	17.3
	İki yıllık yüksekokul	35	8.9
	Üniversite	195	49.7

	Yüksek lisans veya doktora	75	19.1
Ailenin gelir düzeyi	Düşük	4	1.0
	Orta	225	57.4
	Orta-Üst	141	36.0
	Üst	21	5.4
	Bilinmeyen	1	0.3
Evlilik biçimi	Anlaşarak	323	82.4
	Görücü Usulü	36	9.2
	Diğer	31	7.9
	Bilinmeyen	2	0.5
Çocuk sayısı	Tek çocuk	110	28.1
	İki çocuk	8	2.0
	Üç ve üzeri	2	0.5
	Çocuk yok	267	68.1
	Bilinmeyen	5	1.3
Evde yaşayan aile büyüğü	Evet	15	3.8
	Hayır	377	96.2
Şu anda eşine aşık olma	Evet	373	95.2
	Hayır	19	4.8
İlişkinin temelinde aşkın olması	Evet	390	99.5
	Hayır	2	0.5
Geçmişte ayrılma/kopma noktasına gelme	Evet	149	38
	Hayır	242	61.7
	Bilinmeyen	1	0.3
Eşin psikiyatrik tanısı	Evet	14	3.6
	Hayır	377	96.2
	Bilinmeyen	1	0.3
Çocuklukta anne ya da babadan ayrı kalma	Evet	93	23.7
	Hayır	298	76.0
	Bilinmeyen	1	0.3
Çocuklukta anne ya da babanın uzun süre vakit ayıramadığını hissetme	Evet	124	31.6
	Hayır	266	67.9
	Bilinmeyen	2	0.5
Çocuklukta sorumluluk üstlenme	Evet	97	24.7
	Hayır	294	75.0
	Bilinmeyen	1	0.3
Kardeş sayısı	Yok	31	7.9
	Bir kardeş	148	37.8
	İki kardeş	116	29.6
	Üç ve üzeri	96	24.5
	Bilinmeyen	1	0.3
Çocukken kreşe gitme	Evet	52	13.3
	Hayır	338	86.2
	Bilinmeyen	2	0.5
Çocukken anaokuluna gitme	Evet	127	32.4
	Hayır	263	67.1
	Bilinmeyen	2	0.5
En az beş çocukluk dönemi oyun arkadaşını hatırlama	Evet	342	87.2
	Hayır	48	12.2
	Bilinmeyen	2	0.5

4.1.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

4.1.2.1. Demografik Bilgi Formu: Bu forma dair bilgiler 3.1.2.1 Demografik Bilgi Formu başlığı altında aktarılmıştır.

4.1.2.2. Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ): Bu ölçeğe dair bilgiler 2.3.2.2 Benim Çocukluğum Ölçeği (BÇÖ) başlığı altında aktarılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ana Çalışmada .93 olarak bulunmuştur.

4.1.2.3. Çiftler İçin Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I) ve Çiftler İçin Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II): Bu ölçeklere dair bilgiler sırasıyla 3.1.2.2. Çiftler için Oyun Ölçeği-I (ÇÖÖ-I, The Play Questionnaire I) ve 3.1.2.3. Çiftler için Oyun Ölçeği-II (ÇÖÖ-II, The Play Questionnaire II) başlıkları altında aktarılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında ÇÖÖ-II'nin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ana Çalışmada .85 olarak bulunmuştur.

4.1.2.4. Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ): Bu ölçeğe dair bilgiler 3.1.2.5. Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ) başlığı altında aktarılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ana Çalışmada .87 olarak bulunmuştur.

4.1.2.5. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ): Bu ölçeğe dair bilgiler 3.1.2.4. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ) başlığı altında aktarılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ana Çalışmada .90 olarak bulunmuştur.

4.1.2.6. Ayrılma-Bireyleşme Envanteri (ABE): Margaret Mahler'in ayrılma-bireyleşme kuramını temel alarak Christenson ve Wilson (1985) tarafından geliştirilen ölçek, ayrılma-bireyleşme sorunlarını değerlendirmektedir. Toplam 39 maddeden oluşan ölçek farklılaşma (14 madde), bölme (12 madde) ve ilişki sorununu (13 madde) olmak üzere üç alt boyutu kapsamaktadır. Ölçek 10'lu Likert [1 (hiç katılmıyorum) ile 10 (tamamen katılıyorum)] tipi derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. 7, 15 ve 18. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi ayrılma-

bireyleşme patolojisine işaret etmektedir ve 190 puan ayrılma-bireyleşme patolojisini gösteren kesme puanı olarak belirlenmiştir. Christenson ve Wilson (1985) ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısını .92 olarak hesaplamıştır.

Ayrılma-Bireyleşme Envanteri Türkçe'ye Göral (2002) tarafından çevrilmiş ve tüm ölçek için iç tutarlılık güvenirlik katsayısı tüm ölçek için .85, bölme alt ölçeği için .64, farklılaşmada zorluk alt ölçeği için .70 ve ayrılma-bireyleşme ile ilgili ilişki sorunları alt ölçeği için .64 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin çevirisi gözden geçirilerek geçerlik güvenirliği Göral Alkan (2010) tarafından yeniden gerçekleştirilmiş ve tüm ölçek için iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için iç tutarlılık katsayıları; bölme alt ölçeği için .78, farklılaşmada zorluk alt ölçeği için .80, ayrılma-bireyleşme ile ilgili ilişki sorunları için .65 şeklinde bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğini test etmek için yapılan analiz bulgularına göre ölçek, Bölme Ölçeği ile pozitif yönde ilişkili ($r = .57, p < .01$) ve kişilerarası şema ölçeğinin düşmanlık alt boyutu ile pozitif yönde ilişkili ($r = .24, p < .01$) olduğu gösterilmiştir. Bu bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Göral Alkan, 2010).

Ana Çalışmada ölçeğin toplam puanı için Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .90 olarak bulunmuştur.

4.1.2.7. Kişilerarası Tepkisellik İndeksi (KTİ): Davis (1980) tarafından bilişsel ve duygusal empatiyi ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Engeler ve Yargıç (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Empatinin çok boyutlu bir yapı olarak ele alındığı bu ölçek 28 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert (0= Beni iyi bir şekilde tanımlamıyor, 4= Beni çok iyi tanımlıyor) tipi derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Madde 3, 4, 7, 12, 13, 14, 15, 18 ve 19 için ters puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınan puanlardaki artış bireyin empati kurma eğiliminin yüksek

olduğuna işaret etmektedir. Ölçek, empatinin farklı boyutlarını değerlendiren dört alt ölçeği kapsamaktadır. Bunlar; “Perspektif alma”, “Empatik düşünce”, “Kişisel rahatsızlık” ve “Fantezi” alt ölçekleridir. Davis (1980) kadınlar ve erkekler için alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarını ayrı ayrı hesaplanmış ve katsayıların alt ölçekler için .68 ile .79 arasında değiştii belirtmiştir. Ayrıca, ölçeğin yaklaşık iki buçuk ay arayla test tekrar test uygulaması yapılmış ve her iki cinsiyet için ayrı ayrı hesaplanan katsayıların .61 ile .81 arasında olduğu rapor edilmiştir (Davis, 1980).

Ölçeğin Türk kültürüne çeviri ve uyarlama çalışmaları Engeler ve Yargıç (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında; alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Katsayı değerleri perspektif alma alt ölçeği için .73, empatik düşünce alt ölçeği için .66, fantezi alt ölçeği için .76, kişisel rahatsızlık alt ölçeği için ise .60 olarak bulunmuştur. Güvenirlik çalışmaları kapsamında elde edilen iki yarım test korelasyonlarına göre ise; perspektif alma alt ölçeği için Spearman-Brown ve Guttman $r = .71$; empatik düşünce alt ölçeği için Spearman-Brown $r = .69$, Guttman $r = .68$; fantezi alt ölçeği için Spearman-Brown $r = .74$, Guttman $r = .73$; kişisel rahatsızlık alt ölçeği için ise Spearman-Brown $r = .61$, Guttman $r = .58$ olarak rapor edilmiştir. Ayrıca ölçeklerin 20-24 gün arayla test-tekrar test uygulaması yapılmış ve korelasyonların .66 ile .80 arasında değiştii görülmüştür. Eşlenmiş t-testi sonuçlarına göre de bütün alt ölçekler için her iki uygulama arasında anlamlı bir ortalama farklılığı olmadığı bulunmuştur (Engeler ve Yargıç, 2007).

Ana Çalışmada, değerlendirilmesi hedeflenen değişkenler açısından perspektif alma ve empatik düşünce alt ölçekleri kullanılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenirlik katsayısı Ana Çalışmada her iki alt ölçek için .69 olarak bulunmuştur.

4.1.2.8. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16): Duygu düzenleme zorluklarını farklı boyutlarla değerlendiren DDGÖ’nün (Gratz ve Roemer,

2004) 16 maddelik kısa formu Bjureberg ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, açıklık, amaçlar, dürtü, stratejiler ve kabul etmeme olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddeyi 5’li Likert tipi ölçek üzerinden (1=hemen hemen hiç, 2=bazen, 3=yaklaşık yarı yarıya, 4=çoğu zaman, 5=hemen hemen her zaman) derecelendirmektedirler. Ölçekten alınan yüksek puanlar duygu düzenleme güçlüğündeki artışa işaret etmektedir. Bjureberg ve arkadaşları (2016) ölçeğin iç tutarlılığını mükemmel ($\alpha = .92$) ve test-tekrar test güvenilirliği iyi ($r = .85$) düzeyde bulmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Yiğit ve Guzey Yiğit (2019) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı DDGÖ-16 toplam puan için .92, açıklık alt boyutu için .84, amaçlar alt boyutu için .84, dürtü alt boyutu için .87, stratejiler alt boyutu için .87 ve kabul etmeme alt boyutu için .78 bulunmuştur. Yiğit ve Guzey Yiğit (2019) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin Türk örneklemini için geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir.

Mevcut çalışma kapsamında iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı Ana Çalışmada .93 olarak bulunmuştur.

4.1.2.9. Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği-Kısa Form (YİÖ-Kısa Form): YİÖ bireyin kendisinin ve diğerinin zihinsel durumlarını anlayabilme becerilerini (zihinselleştirme) değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Badoud ve ark., 2015; Fonagy ve ark., 2016). YİÖ-Kısa formu 8 maddeden oluşmakta olup 7’li Likert tipi (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Kesinlikle katılıyorum) bir ölçektir. Ölçek maddelerinden (örneğin, “Neyi neden yaptığımı her zaman bilmem.”) 6’sının “3, 2, 1, 0, 0, 0, 0” olarak puanlanmasıyla elde edilen ortalama değerdeki yükselme “Zihin Durumlarıyla İlgili Kesinlik (Certainty About Mental States)” düzeyine işaret etmektedir. Ölçek maddelerinden (örneğin, “Bazen neden yaptığımı gerçekten bilmediğim şeyler yaparım.”) 6’sının “0, 0, 0, 0, 1, 2, 3” olarak puanlanmasıyla elde edilen ortalama değerdeki yükselme “Zihin Durumlarıyla İlgili Belirsizlik (Uncertainty About Mental States)” düzeyine işaret etmektedir. Badoud ve

arkadaşlarının (2015) çalışması yetişkin örnekleme YİÖ-Kesinlik boyutunun iç tutarlılık katsayısının .72, YİÖ-Belirsizlik boyutunun iç tutarlılık katsayısının .64 olduğunu göstermiştir.

YİÖ-Kısa Formun Türkçe formuna araştırmacıların resmi internet sayfalarından (The Reflective Functioning Questionnaire (RFQ, b.t.), <https://www.ucl.ac.uk/psychoanalysis/research/reflective-functioning-questionnaire-rfq>) ulaşılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması henüz gerçekleştirilmemiştir. Mevcut çalışmadan ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı Kesinlik boyutu için .76, Belirsizlik Boyutu için .58 olarak bulunmuştur.

4.1.3. İŞLEM

Kolaylıkla bulunabileni örnekleme tekniği (Dörnyei, 2007) ile gönüllü ve evliliğinin ilk 5 yılındaki katılımcılara ulaşılmıştır. Çalışmanın amacını, yanıtların gizli tutulacağını ve çalışmanın gönüllülük esasına dayandığını açıklayan Bilgilendirilmiş Onam Formu ve ardından Demografik Bilgi Formu başta ve oyun listesi sonda olmak üzere ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, ÇUÖ, YEEÖÖ, YİÖ-Kısa Form, DDGÖ-16 farklı dizilimlerle birleştirilerek bir batarya haline getirilmiştir. ÇÖÖ-I ve ÇÖÖ-II doldurulmadan önce yakın ilişkide oyun kavramını daha açık hale getirmek amacıyla bir yönerge eklenmiştir. Ölçek bataryası araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara bir zarf içinde teslim edilmiş ve katılımcılardan yanıtladıkları ölçek bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmeleri istenmiştir.

4.1.4. İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Ana Çalışma kapsamında, araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistiklerin analizleri yürütülmüştür. Demografik değişkenlere ilişkin analizler yürütülürken bağımsız gruplar t-testinden yararlanılmıştır. Çalışma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayılarını hesaplamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Son

olarak, Ana Çalışmada test edilmek üzere önerilen araştırma modeli Yol (Path) Analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. İlgili analizler, SPSS-21 ve AMOS-21 istatistik paket programları kullanılarak yürütülmüştür.

4.2. BULGULAR

Öncelikle veri temizliği (verilerin girişi, uç değer analizi) çalışmaya katılan 434 kişi üzerinden kontrol edilerek veri düzenlenmiştir. Yaşını belirtmeyen 2 kişinin verisi, Demografik Bilgi Formu'nda yer alan "Son altı ay içinde almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mıdır?" sorusuna "Evet" yanıtını veren veya yanıt vermeyen 11 bireyin verisi ve evlilik süresi 60 ayın üzerindeki 2 katılımcının verisi örnekleme dahil edilmemiştir. Yüzde on ölçek veri kaybı gözetilerek 11 kişinin verisi ve uç değer analizi ($+3.29 < z < -3.29$) doğrultusunda (Tabachnick ve Fidel, 2001) 16 kişinin verisi analize dahil edilmemiştir. Verilerin normal dağılım ($+2.0$ ve -2.0 değerleri arasında) (George ve Mallery, 2010) gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmanın örneklemini yaşları 19-40 aralığında değişen ($Ort. = 28.78$, $SS = 3.75$) 392 katılımcı oluşturmuştur.

4.2.1. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmada kullanılan ABE, BÇÖ (Toplam Puan), ÇUÖ, ÇOÖ-II, YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, KTİ-Perspektif Alma, KTİ-Empatik Düşünce, DDGÖ, YEEÖÖ'den alınan puanlara ait ortalama, standart sapma, varyans, ranj, minimum ve maksimum değerleri Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. Ana Çalışma-Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken (N = 392)	Ort.	SS	Varyans	Ranj	Min.	Maks.
ABE	138.23	44.35	1967.06	238	46	284
BÇÖ (Toplam Puan)	150.35	20.25	410.26	103	85	188
ÇUÖ	119.67	15.04	226.33	74	73	147
ÇOO-II	78.67	12.53	156.93	64	46	110
YİÖ-Kesinlik	1.16	.77	.60	3	0	3
YİÖ-Belirsizlik	.50	.50	.25	2	0	2
Perspektif Alma	17.44	4.54	20.62	25	3	28
Empatik Düşünce	20.61	4.45	19.80	22	6	28
DDGÖ-16	37.05	12.29	151.03	57	16	73
YEEÖÖ	65.84	10.00	99.97	55	40	95

Not. ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, ÇOO-II: Çiftler Oyun Ölçeği-II, YİÖ: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği, DDGÖ-16: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği

4.2.2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri

Mevcut araştırmadaki değişkenler arası korelasyon katsayıları Tablo 23'te gösterilmiştir.

Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, genel olarak beklenen yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ancak, yetişkin eğlence eğiliminin YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, duygu düzenleme güçlüğü ve ayrılma-bireyleşme sorunları ile ilişkili olmadığı görülmüştür (sırasıyla: $r = -.02$, $r = .07$, $r = -.01$, $r = -.05$, $p > .05$). Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğu değerlendiren BÇÖ toplam puanı ile perspektif alma ($r = .10$, $p > .05$); empatik düşünce ile evlilik doyumu ve çift oyunsallığı (sırasıyla: $r = .09$, $r = .07$, $p > .05$); YİÖ-Belirsizlik boyutu ile çift oyunsallığı ($r = -.09$, $p > .05$) arasındaki ilişkilerin de anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu bulgulara ek olarak bazı demografik değişkenler ile araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları Ek 17'de sunulmuştur.

Tablo 23. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. YİÖ-K	1									
2. YİÖ-B	-.63***	1								
3. PA	.18***	-.15**	1							
4. ED	.15**	-.10*	.39***	1						
5. DDGÖ	-.51***	.49***	-.19***	-.15**	1					
6. YEEÖÖ	-.02	.07	.13**	.13**	-.01	1				
7. ABE	-.44***	.37***	-.15**	-.19***	.52***	-.05	1			
8. BÇÖ- Toplam	.20***	-.13**	.10	.23***	-.32***	.29***	-.35***	1		
9. ÇUÖ	.25***	-.16**	.14**	.09	-.24***	.15**	-.31***	.30***	1	
10. ÇOÖ-II	.14**	-.09	.16**	.07	-.20***	.27***	-.37***	.24***	.43***	1

Not. ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, ÇOÖ-II: Çiftler Oyun Ölçeği-II, YİÖ-K: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği-Kesinlik, YİÖ-B: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği-Belirsizlik, DDGÖ: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği, PA: Perspektif Alma, ED: Empatik Düşünce. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

4.2.3. Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması

4.2.3.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bulgular

Cinsiyet değişkeni açısından YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, ABE, BÇÖ, ÇUÖ, ÇOO-II, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, DDGÖ, YEEÖÖ puanları incelenmiştir (bkz. Tablo 24). Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda, kadınların (*Ort.* = 21.26, *SS* = 4.46) empatik düşünce düzeyinin erkeklere (*Ort.* = 19.93, *SS* = 4.34) göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(390) = 2.99, p < .01$).

Tablo 24. Cinsiyet Değişkeni Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları

	Kadın (n=201)		Erkek (n=191)		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	
YİÖ-Kesinlik	1.14	.76	1.19	.79	-.67
YİÖ-Belirsizlik	.51	.50	.50	.50	.06
ABE	136.67	46.02	139.88	42.59	-.72
BÇÖ	150.75	21.85	149.94	18.48	.39
ÇUÖ	119.78	14.70	119.55	15.44	.15
ÇOO-II	79.74	13.48	77.55	11.36	1.75
PA	17.86	4.59	16.99	4.46	1.90
ED	21.26	4.46	19.93	4.34	2.99**
DDGÖ	37.84	11.94	36.23	12.63	1.30
YEEÖÖ	65.22	9.56	66.49	10.43	-1.25

Not. ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, ÇOO-II: Çiftler Oyun Ölçeği-II, YİÖ: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği, DDGÖ: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği, PA: Perspektif Alma, ED: Empatik Düşünce. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

4.2.3.2. Çocuk Sahibi Olmak Değişkeni Açısından Bulgular

Çocuğu olan ve çocuğu olmayan katılımcıların YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, ABE, BÇÖ, ÇUÖ, ÇOO-II, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, DDGÖ, YEEÖÖ puanları incelenmiştir (bkz. Tablo 25). Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda, çocuk sahibi olan bireylerin (*Ort.* = 147.83, *SS* = 45.04) ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin çocuk sahibi olmayan bireylere (*Ort.* = 133.74, *SS* = 43.39) göre daha yüksek

olduğu görülmüştür ($t(390) = 2.96, p < .01$). Ek olarak, çocuk sahibi olan bireylerin ($Ort. = 74.19, SS = 12.26$) çift oyunsallığı düzeyinin çocuk sahibi olmayan bireylere ($Ort. = 80.77, SS = 12.11$) göre daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur ($t(390) = -5.00, p < .001$).

Tablo 25. Çocuk Sahibi Olmak Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları

	Çocuklu (n=125)		Çocuksuz (n=267)		t
	Ort.	SS	Ort.	SS	
YİÖ-Kesinlik	1.16	.75	1.16	.79	-.00
YİÖ-Belirsizlik	.53	.46	.49	.52	.59
ABE	147.83	45.04	133.74	43.39	2.96**
BÇÖ	149.89	20.58	150.57	20.14	-.31
ÇUÖ	117.64	15.79	120.62	14.61	-1.83
ÇOO-II	74.19	12.26	80.77	12.11	-5.00***
PA	17.36	4.53	17.48	4.55	-.25
ED	20.00	4.82	20.89	4.24	-1.77
DDGÖ	38.08	12.68	36.57	12.10	1.14
YEEÖÖ	65.54	9.89	65.98	10.07	-.41

Not. ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, ÇOO-II: Çiftler Oyun Ölçeği-II, YİÖ: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği, DDGÖ: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği, PA: Perspektif Alma, ED: Empatik Düşünce. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

4.2.3.3. Geçmişte Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bulgular

Geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen ve geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcıların YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, ABE, BÇÖ, ÇUÖ, ÇOO-II, Perspektif Alma, Empatik Düşünce, DDGÖ, YEEÖÖ puanları incelenmiştir (bkz. Tablo 26). Gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcıların ($Ort. = 1.27, SS = .81$) YİÖ-Kesinlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcılara ($Ort. = .98, SS = .69$) göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür ($t(348.98) = -3.74, p < .001$). Geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcıların ($Ort. = 123.03, SS = 14.45$) çift uyumu düzeyi de geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcılara ($Ort. = 114.08, SS = 14.33$) göre daha yüksek düzeydedir ($t(389) = -5.97, p < .001$).

Geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların (*Ort.* = .63, *SS* = .53) YİÖ-Belirsizlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara (*Ort.* = .42, *SS* = .47) göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(283.21) = 3.85, p < .001$). Üstelik, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların (*Ort.* = 147.15, *SS* = 45.79) ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara (*Ort.* = 132.51, *SS* = 42.53) göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(389) = 3.21, p < .01$). Son olarak, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların (*Ort.* = 39.86, *SS* = 12.51) duygu düzenleme güçlüğü düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara (*Ort.* = 35.23, *SS* = 11.77) göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(389) = 3.69, p < .001$).

Tablo 26. Ayrılma Kopma Noktasına Gelme Değişkeni Açısından Bağımsız Gruplar T-Testi Bulguları

	Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Evet” (n=149)		Ayrılma Kopma Noktasına Gelme “Hayır” (n=242)		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	
YİÖ-Kesinlik	.98	.69	1.27	.81	-3.74***
YİÖ-Belirsizlik	.63	.53	.42	.47	3.85***
ABE	147.15	45.79	132.51	42.53	3.21**
BÇÖ	148.22	20.64	151.64	19.99	-1.62
ÇUÖ	114.08	14.33	123.03	14.45	-5.97***
ÇOÖ-II	77.25	12.21	79.58	12.67	-1.79
PA	17.10	4.48	17.64	4.58	-1.15
ED	20.72	4.49	20.54	4.44	.39
DDGÖ	39.86	12.51	35.23	11.77	3.69***
YEEÖÖ	66.06	10.32	65.67	9.82	.38

Not. ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, BÇÖ: Benim Çocukluğum Ölçeği, ÇUÖ: Çiftler Uyum Ölçeği, ÇOÖ-II: Çiftler Oyun Ölçeği-II, YİÖ: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği, DDGÖ: Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form, YEEÖÖ: Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği, PA: Perspektif Alma, ED: Empatik Düşünce. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

4.2.4. Yol Analizine İlişkin Bulgular

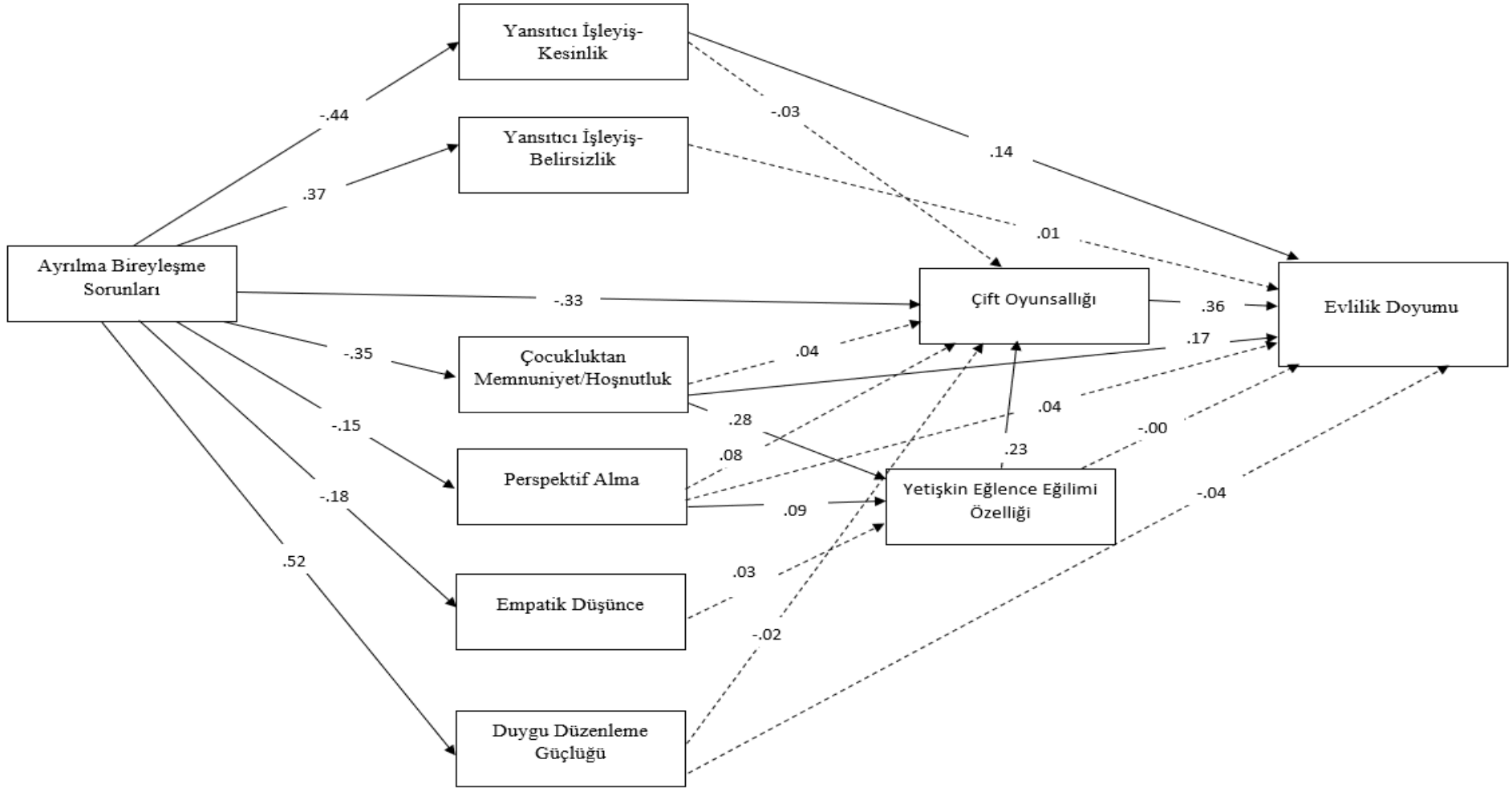
Ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna

yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aracı rolünü incelemek amacıyla önerilen modeldeki doğrudan ve dolaylı yolları incelemek amacıyla yol analizi gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, önerilen model doğrultusunda birbiri ile anlamlı olarak ilişkili olan değişkenler arasında yollar oluşturularak önerilen model test edilmiştir.

Gerçekleştirilen yol analizi sonucunda, önerilen modele ait ki-kare değeri ($\chi^2 = 327.233$, $sd = 23$, $p < .001$), χ^2/sd oranı 14.23 ve modele ilişkin uyum indeksleri GFI = .85, CFI = .65, NFI = .64, TLI = .31, AGFI = .64, RMSEA = .18 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, uyum indeksleri önerilen modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olmadığını göstermektedir.

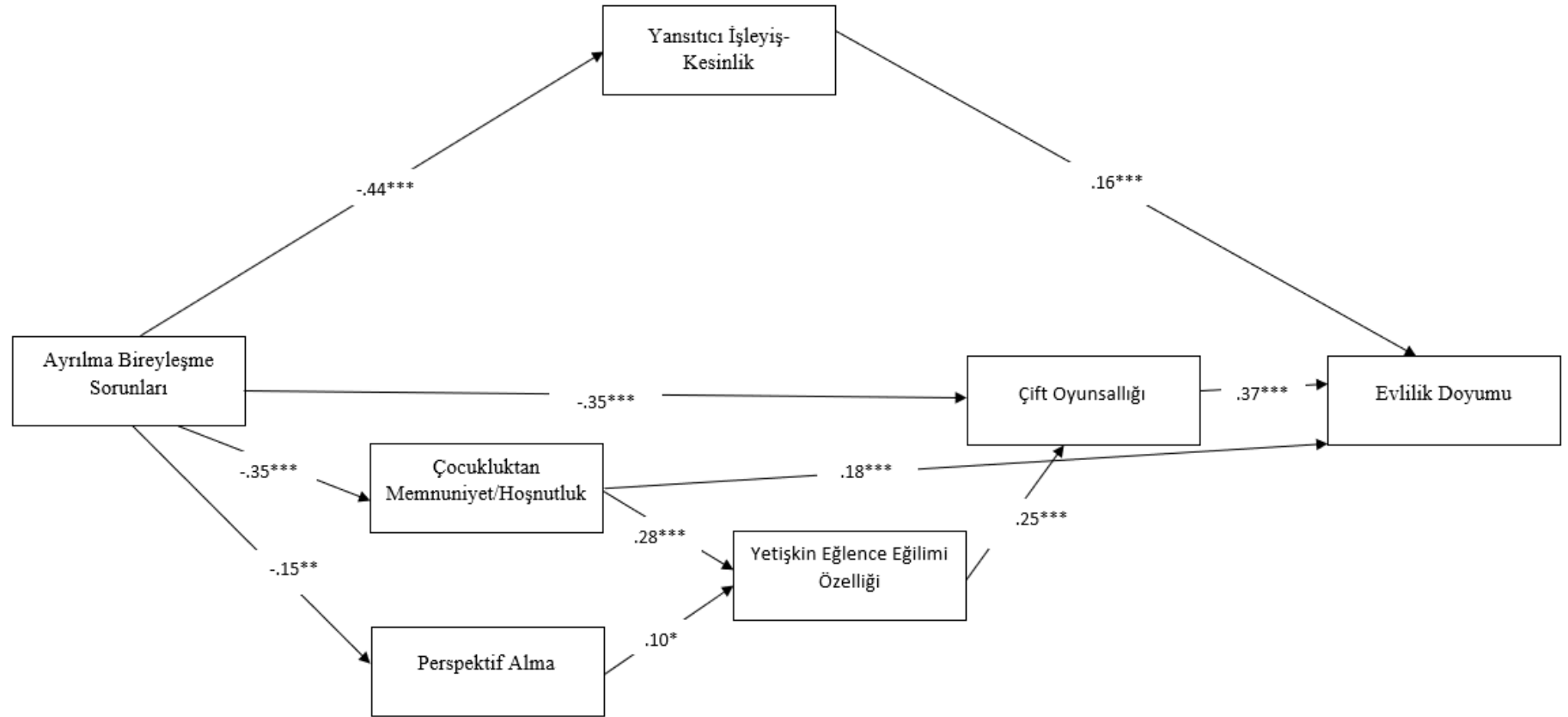
Şekil 4'ten takip edilebileceği üzere, modelde anlamsız yolların olduğu görülmüştür. Modeldeki bu anlamsız yollar incelendikten sonra daha tutumlu (*parsimonious*) bir model için anlamsız olan bu yollar modelden çıkarılarak (Kline, 2005) model yeniden test edilmiştir.

Modeldeki anlamsız yollar çıkarıldıktan sonra yeniden test edilen modele ait ki-kare değeri ($\chi^2 = 18.691$, $sd = 11$, $p = .067$), χ^2/sd oranı 1.70 ve modele ilişkin uyum indeksleri: GFI = .99, CFI = .98, NFI = .95, TLI = .96, AGFI = .97, RMSEA = .04 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, uyum indeksleri anlamsız yolların çıkarıldığı modelin kabul edilebilir bir uyuma ulaştığını göstermiştir (Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2005). Modeldeki değişkenler arasındaki ilişkiler de anlamlı düzeyde bulunmuştur (bkz. Şekil 5).

Şekil 4. Önerilen Yol Modeli

Not. Kesik çizgiler anlamsız yolları, düz çizgiler anlamlı yolları belirtmektedir.

Şekil 5. Anlamsız Yolların Çıkarıldığı Son Yol Modeli

4.2.4.1. Doğrudan Yollar İçin Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları (R^2)

Evlilik doyumu, YİÖ-Kesinlik, Çift Oyunsallığı, Yetişkin Eğlence Eğilimi, Çocukluktan Hoşnutluk/Memnuniyet ve Perspektif Alma değişkenleri için doğrudan yolları tanımlayan regresyon denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları (R^2) Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Sonuç Modeli için Regresyon Denklemleri ve Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

Regresyon Denklemi	R^2
Evlilik Doyumu = (.16) YİÖ-Kesinlik + (.37) Çift Oyunsallığı + (.18) Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk + e^*	.25
YİÖ-Kesinlik = (-.44) Ayrılma-Bireyleşme Sorunları + e^*	.19
Çift Oyunsallığı = (-.35) Ayrılma-Bireyleşme Sorunları + (.25) Yetişkin Eğlence Eğilimi + e^*	.21
Yetişkin Eğlence Eğilimi = (.28) Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk + (.10) Perspektif Alma + e^*	.09
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk = (-.35) Ayrılma-Bireyleşme Sorunları + e^*	.13
Perspektif Alma = (-.15) Ayrılma-Bireyleşme Sorunları + e^*	.02

Not. YİÖ: Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği. e^* = hata varyansı

Tablo 27’de görüldüğü üzere YİÖ-Kesinlik, çift oyunsallığı ve çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk evlilik doyumunu yordamaktadır. Bu üç değişken evlilik doyumuna yönelik varyansın %25’ini açıklamaktadır. Ayrılma-bireyleşme sorunları, YİÖ-Kesinlik için varyansın %19’unu, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk için varyansın %13’ünü ve perspektif alma için varyansın %2’sini açıklamaktadır ve bu üç değişkeni yordamaktadır. Ayrılma-bireyleşme sorunları ve yetişkin eğlence eğilimi çift oyunsallığını yordamakta ve çift oyunsallığına yönelik varyansın %21’ini açıklamaktadır. Son olarak, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve perspektif alma değişkenleri yetişkin eğlence eğilimini yordamakta ve bu iki değişken yetişkin eğlence eğilimine yönelik varyansın %9’unu açıklamaktadır.

4.2.4.2. Modeldeki Doğrudan ve Dolaylı Yollara İlişkin Bulgular

Modeldeki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin anlamlılığını incelemek amacıyla bootstrapping yöntemiyle 2000 yeniden örnekleme kullanılarak %95 düzeltilmiş güven aralığı (%95 *bias-corrected confidence intervals*) hesaplanmıştır (Shrout ve Bolger, 2002). Bulgular, modeldeki tüm doğrudan ve dolaylı yolların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir (bkz. Tablo 28).

Tablo 28. Ayrılma-Bireyleşme Sorunlarından Evlilik Doyumuna Giden Yolda Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Yollar	β	<i>p</i>	%95 BCa GA
YİÖ-Kesinlik → Evlilik Doyumu			
Toplam	.16	.001	(.077, .245)
Doğrudan	.16	.001	(.077, .245)
Dolaylı	-	-	-
Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu			
Toplam	.37	.001	(.284, .454)
Doğrudan	.37	.001	(.284, .454)
Dolaylı	-	-	-
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Evlilik Doyumu			
Toplam	.21	.001	(.113, .301)
Doğrudan	.18	.001	(.087, .275)
Dolaylı	.03	.000	(.015, .043)
Yetişkin Eğlence Eğilimi → Evlilik Doyumu			
Toplam	.09	.001	(.056, .134)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.09	.001	(.056, .134)
Perspektif Alma → Evlilik Doyumu			
Toplam	.01	.030	(.001, .024)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.01	.030	(.001, .024)

Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı			
Toplam	.25	.001	(.156, .335)
Doğrudan	.25	.001	(.156, .335)
Dolaylı	-	-	-
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi			
Toplam	.28	.002	(.175, .374)
Doğrudan	.28	.002	(.175, .374)
Dolaylı	-	-	-
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Çift Oyunsallığı			
Toplam	.07	.001	(.039, .109)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.07	.001	(.039, .109)
Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi			
Toplam	.11	.038	(.007, .216)
Doğrudan	.11	.038	(.007, .216)
Dolaylı	-	-	-
Perspektif Alma → Çift Oyunsallığı			
Toplam	.03	.033	(.002, .063)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	.03	.033	(.002, .063)
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Evlilik Doyumu			
Toplam	-.27	.001	(-.331, -.215)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	-.27	.001	(-.331, -.215)
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → YİÖ-Kesinlik			
Toplam	-.44	.001	(-.519, -.346)
Doğrudan	-.44	.001	(-.519, -.346)
Dolaylı	-	-	-
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çift Oyunsallığı			
Toplam	-.38	.001	(-.463, -.289)
Doğrudan	-.35	.001	(-.437, -.255)
Dolaylı	-.03	.001	(-.047, -.016)

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Yetişkin			
Eğlence Eğilimi			
Toplam	-.12	.001	(-.167, -.077)
Doğrudan	-	-	-
Dolaylı	-.12	.001	(-.167, -.077)
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan			
Memnuniyet/Hoşnutluk			
Toplam	-.35	.001	(-.447, -.259)
Doğrudan	-.35	.001	(-.447, -.259)
Dolaylı	-	-	-
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma			
Toplam	-.15	.004	(-.228, -.049)
Doğrudan	-.15	.004	(-.228, -.049)
Dolaylı	-	-	-
Belirli Dolaylı Yollar	B (SH)	p	%95 BCa GA
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → YİÖ-Kesinlik	-.024	.001	-.0390, -.0110
→ Evlilik Doyumu	(.01)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çift Oyunsallığı	-.044	.001	-.0634, -.0287
→ Evlilik Doyumu	(.01)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan	-.022	.001	-.0359, -.0096
Memnuniyet/Hoşnutluk → Evlilik Doyumu	(.01)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan	-.023	.001	-.0336, -.0136
Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi	(.01)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan	-.007	.001	-.0119, -.0038
Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı	(.00)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan	-.003	.001	-.0056, -.0016
Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu	(.00)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma	-.003	.025	-.0091, -.0004
→ Yetişkin Eğlence Eğilimi	(.00)		
Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma	-.001	.021	-.0032, -.0001
→ Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı	(.00)		

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu	-.001 (.00)	.020	-.0015, -.0001
Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu	.139 (.03)	.001	.0864, .2054
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı	.044 (.01)	.001	.0242, .0691
Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu	.019 (.01)	.001	.0109, .0333
Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı	.072 (.04)	.032	.0061, .1782
Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu	.032 (.02)	.028	.0029, .0808

Not. B = Standardize olmayan beta değerleri.

Şekil 5'ten de görülebileceği üzere, araştırma modeli doğrudan ilişkiler açısından incelendiğinde, YİÖ-Kesinliğin ($\beta = .16$, $t = 3.56$, $p < .001$), çift oyunsallığının ($\beta = .37$, $t = 8.20$, $p < .001$) ve çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun ($\beta = .18$, $t = 4.00$, $p < .001$) evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir.

Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun ($\beta = .28$, $t = 5.88$, $p < .001$) ve perspektif almanın ($\beta = .10$, $t = 2.17$, $p = .030$) yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki doğrudan etkileri anlamlı bulunmuştur. Yetişkin eğlence eğiliminin ($\beta = .25$, $t = 5.48$, $p < .001$) çift oyunsallığı üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı bulunmuştur.

Son olarak, ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik ($\beta = -.44$, $t = -9.59$, $p < .001$), çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ($\beta = -.35$, $t = -7.48$, $p < .001$), perspektif alma ($\beta = -.15$, $t = -2.91$, $p < .01$) ve çift oyunsallığı ($\beta = -.35$, $t = -7.71$, $p < .001$) üzerindeki doğrudan etkileri anlamlı bulunmuştur.

4.2.4.3. Belirli Dolaylı Etkilere İlişkin Bulgular

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → YİÖ-Kesinlik → Evlilik Doyumu

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Evlilik Doyumu

Modeldeki belirli dolaylı etkiler incelendiğinde, ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik ($B = -.024, p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0390, -.0110]$), çift oyunsallığı ($B = -.044, p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0634, -.0287]$) ve çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ($B = -.022, p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0359, -.0096]$) üzerinden evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.023, p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0336, -.0136]$).

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve yetişkin eğlence eğiliminin aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.007, p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0119, -.0038]$).

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.003$, $p < .01$ ve %95 BCa GA $[-.0056, -.0016]$).

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi
→ Çift Oyunsallığı

Ayrılma-Bireyleşme Sorunları → Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi
→ Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.003$, $p = .025$ ve %95 BCa GA $[-.0091, -.0004]$).

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.001$, $p = .021$ ve %95 BCa GA $[-.0032, -.0001]$).

Ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma, yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = -.001$, $p = .020$ ve %95 BCa GA $[-.0015, -.0001]$).

Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu

Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı

Çocukluktan Memnuniyet/Hoşnutluk → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik Doyumu

Yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = .139$, $p < .01$ ve %95 BCa GA [.0864, .2054]).

Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = .044$, $p < .01$ ve %95 BCa GA [.0242, .0691]).

Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = .019$, $p < .01$ ve %95 BCa GA [.0109, .0333]).

Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı

Perspektif Alma → Yetişkin Eğlence Eğilimi → Çift Oyunsallığı → Evlilik
Doyumu

Perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = .072$, $p = .032$ ve %95 BCa GA [.0061, .1782]).

Perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($B = .032$, $p = .028$ ve %95 BCa GA [.0029, .0808]).

4.3. TARTIŞMA

Bu tez çalışmasının ana çalışma aşamasında evliliğinin ilk beş yılındaki katılımcılardan oluşan örnekleme ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme gücü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oynusallığı) aracı rolü incelenmiştir. Öncelikle, bulgular kısmında araştırma değişkenlerinin cinsiyet, çocuk sahibi olmak, geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme açısından farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. Daha sonra birbiri ile anlamlı olarak ilişkili olan değişkenler arasında yollar oluşturularak önerilen model test edilmiş ve araştırma modeline ilişkin doğrudan ve dolaylı yollar incelenmiştir.

Bu bölümde ilk olarak araştırma değişkenlerinin cinsiyet, çocuk sahibi olmak ve geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulguların tartışması ele alınacaktır. Sonrasında araştırma modeline ilişkin doğrudan ve dolaylı yolların tartışmasına yer verilecektir.

Ek olarak, bu çalışma kapsamında araştırma değişkenleri ile demografik değişkenler ve ÇÖÖ-I arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Buna ilişkin bulguları ve tartışmayı Ek 17’de görebilirsiniz.

4.3.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma

Bu kısımda araştırma değişkenlerinin cinsiyet, çocuk sahibi olmak ve geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular tartışılacaktır.

İlk olarak, cinsiyetler arası farkın incelenmesinde, yalnızca empatik düşüncenin kadınlarda erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgunun

kadınların empati düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren geçmiş araştırma bulgularıyla (Davis, 1980; Davis ve Oathout, 1987) tutarlı olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre, kadınların başkalarının olumsuz yaşantıları karşısında erkeklere göre daha yüksek düzeyde sıcaklık, şefkat ve ilgi (bkz., Davis, 1980) gösteriyor olabilecekleri değerlendirilmiştir.

Çocuk sahibi olup olmama değişkeni incelendiğinde çocuk sahibi olan bireylerin, çocuk sahibi olmayan bireylere göre ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin daha yüksek ve çift oynusallığı düzeyinin daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Mahler'in (1963; akt. Diamond, 1985) ayrılma-bireyleşme ile ilişkili çatışmaların yaşamın ilerleyen dönemlerinde, özellikle de önemli geçiş süreçlerinde yeniden ortaya çıkabileceği görüşü ile uyumlu bulunmuştur. Mahler'in açıklamasından yola çıkan Diamond (1985) hem bireysel düzeyde hem de evlilik ilişkisi içinde deneyimlenen ayrılma-bireyleşmeyle ilişkili gelişimsel görevlerin ebeveynliğe geçiş sürecinde, çocuğun bakımına yansıyabileceğini açıklamıştır. Ek olarak, mevcut çalışmanın örneklemi göz önünde bulundurulduğunda (evliliklerinin ilk beş yılı içinde ve yeni çocuk sahibi olmuş bireyler) Colarusso'nun (2000) üçüncü bireyleşme sürecinde eş ve çocuk gibi yeni nesnelerle kaynaşmanın gerçekleşebileceğine ilişkin görüşü önemli görülmektedir. Mevcut çalışmadaki çoğu katılımcının çocuğunun yaşı Mahler ve arkadaşlarının (2012) yaşamın ilk üç yılını kapsadığını belirttikleri ayrılma-bireyleşme sürecine denk gelmektedir. Böylece, elde edilen bulgulara göre çocuğu olan katılımcılar ayrılma-bireyleşme sorunlarını çocuklarıyla olan ilişkide yeniden deneyimleyerek daha şiddetli bir şekilde hissediyor olabilecekleri düşünülmüştür.

Çocuk sahibi olmanın çift oynusallığı ile ilişkisini değerlendiren çalışmalarda çocuk sahibi olmanın eşle gerçekleştirilen boş zaman aktivitelerinin azalmasına yol açabileceğinin belirtildiği görülmüştür (Barnet-Verzat, Pailhé ve Solaz, 2011; Claxton ve Perry-Jenkins, 2008; Voorpostel ve ark., 2010). Bu bağlamda, Claxton ve Perry-

Jenkins'in (2008) çalışmasında özellikle de bebeğin doğumundan hemen sonra bebeğe bakım sağlayan çiftlerin hem birlikte hem de bireysel olarak gerçekleştirdikleri etkinliklerde doğrudan bir azalmanın olduğu gösterilmiştir. Öte yandan, Casado-Kehoe, Vanderbleek ve Thanasiu (2007) ise bazen çiftlerin oyunun ilişkinin devamlılığındaki rolünü arka plana atarak, çocuğu öncelikli hale getirdiklerini, kimi zaman da oyuna vakit ayırmak istediklerinde bunu çocuğun talepleri nedeniyle yapamadıklarını açıklamıştır. Bu bakımdan, birlikte yapılan etkinliklerin azaldığı ve oyuna vakit ayırmanın zorlaştığı bir dönemde çift oynusallık düzeyinin düşük olmasının alanyazınla tutarlı olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırmada geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme değişkeni incelendiğinde, öncelikle geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcıların YİÖ-Kesinlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Paralel olarak, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların YİÖ-Belirsizlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelmenin ilişkisel bir soruna işaret edebileceği düşünüldüğünde elde edilen bu bulgu, yansıtıcı işleyişte uyumlu işlevselliği sağlayan belli bir düzeyde kesinliğe (Badoud ve ark., 2015) gereksinim duyulmasıyla ilişkili bulunmuştur. Ek olarak, Górska'nın (2015) araştırması kadınlar için zihinselleştirmenin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna göre, evlilik ilişkisinde yansıtıcı işleyişte kesinliğin koruyucu bir unsur olabileceği düşünülmektedir. İkinci olarak, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu noktada Katz'ın (1981) da işaret ettiği gibi ayrılma-bireyleşmeyle ilişkili problemlerin evlilik ilişkisinde sorunlara yol açabileceği düşünülmüştür. Üstelik bu bulgunun, sınır kişilik bozukluğu ile ilişkili olarak evlilik kalitesinde bozulmanın görülebileceğine işaret

eden çalışmalarla (Bouchard, Sabourin, Lussier ve Villeneuve, 2009; Lavner, Lamkin ve Miller, 2015) tutarlı olduğu da gözlenmiştir. nc olarak, bulgular geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların evlilik doyumunun geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha düşük olduğunu göstermiştir. Evlilik doyumunu yüksek olan bireylerin boşanmayı düşünme olasılıklarının daha düşük olabileceği (rn., Broman, 2002) göz önünde bulundurulduğunda, daha önce ilişkisinde ayrılma kopma noktasına gelmeyen bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek olmasının anlaşılır olduğu değerlendirilmiştir. Son olarak, mevcut tez çalışmasında geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların duygu düzenleme güçlüğü düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgunun Bradbury ve Shaffer'ın (2012) duygu düzenleme güçlüğü arttıkça romantik ilişkide doyumunun azaldığını gösteren çalışması ile tutarlı olduğu grlmştir.

4.3.2. Araştırma Modeline İlişkin Tartışma

Mevcut tez çalışmasında ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değerşkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değerşkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aracı rolü önerilen modelde doğrudan ve dolaylı yollar değerlendirilerek yol analizi üzerinden incelenmiştir. Gerçekleştirilen yol analizi sonucunda önerilen ilk modelde anlamsız yolların olduğu görülmüş ve modelin kabul edilebilir uyuma sahip olmadığı belirlenmiştir. Bunun zerine, anlamsız yolların çıkarıldığı ikinci bir model test edilmiş ve modelin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu bulunmuştur. Bu kısımda çalışmanın hipotezleri doğrultusunda araştırma modelindeki doğrudan ve dolaylı yollara ilişkin bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

4.3.2.1. Doğrudan Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma modelindeki doğrudan yollar değerlendirildiğinde sosyo-duygusal değişkenler arasında yer alan YİÖ-Kesinlik ile çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun ve oyuna ilişkin değişkenlerden çift oyunsallığının evlilik doyumu üzerinde doğrudan anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. YİÖ-Kesinlik ile evlilik doyumu arasında olumlu yöndeki anlamlı ilişki YİÖ-Kesinlik boyutundan alınan puanlar yükseldikçe bireyin evlilik doyumunun da yükseldiğine işaret etmiştir. Fonagy ve arkadaşları (2016) YİÖ-Kesinlik boyutunun hipermentalizasyona, yani zihinselleştirmede bozulmaya işaret ettiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, De Meulemeester, Lowyck, Vermote, Verhaest ve Luyten (2017) YİÖ-Kesinlik boyutunun zihinselleştirmenin hem uyumlu hem de uyumsuz özelliklerine yönelik bulgular sunduğunu bu nedenle de Kesinlik boyutunun yeterince açık olmadığını açıklamıştır. Önceki çalışmalarda YİÖ-Kesinlik boyutu ile empati ve bilinçli farkındalık arasında olumlu yönde ilişki olduğu bulunmuş (Badoud ve ark., 2015; Cucchi ve ark., 2018; Fonagy ve ark., 2016) ve belirli bir düzeydeki kesinliğin uyumlu işlevselliği sağlayabileceği belirtilmiştir (Badoud ve ark., 2015). Mevcut çalışmanın bulguları da kişinin hem kendine hem de başkalarının zihinsel durumlarına yönelik derinlemesine düşünebilme becerisinde (Fonagy ve ark., 2016) belli bir kesinliğin olmasının evlilikte doyumu yükselten bir unsur olabileceğini göstermiştir. Aksi halde, zihinselleştirmede yaşanabilecek sorunların ailenin işlevselliğini bozucu bir etkiye ve ilişkilerde bozulmaya yol açabileceği bildirilmiştir (Asen ve Fonagy, 2012). Araştırma modelinde YİÖ-Kesinlik ve çift oyunsallığı arasında anlamlı ilişkinin bulunmaması, YİÖ-Kesinliğin çift oyunsallığı aracılığı olmaksızın evlilik doyumu üzerinde doğrudan anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir. Bunlara ek olarak, araştırma modelinde YİÖ-Belirsizlik boyutu ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Fonagy ve arkadaşlarının (2016) araştırma bulgusu romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara göre YİÖ-Belirsizlik düzeyinin daha

yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu doğrultusunda araştırmacılar, güçlü bağlanma ilişkilerinin öznel deneyimlerdeki belirsizliği azaltıcı bir rol üstleniyor olabileceğine işaret etmiştir (Fonagy ve ark., 2016). Böylece, bu tez çalışmasında YİÖ-Kesinlik boyutunun evlilik doyumu ile ilişkili daha ayırt edici bir özellik olduğu saptanmıştır.

Araştırma modelinde evlilik doyumu ile ilişkili olduğu bulunan bir diğer sosyo-duygusal değişken çocukluktan memnuniyet/hoşnutluktur. Buna göre, çocuklukta deneyimlenen olumlu aile ilişkilerine, sosyal ilişkilere ve kendiliğe yönelik olumlu duygulara yönelik anıların daha yüksek düzeyde hatırlanması yetişkin bir bireyin evliliğini de olumlu yönde değerlendirmesiyle ilişkili bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, çocukluk boyunca anne-babasıyla ve akranlarıyla geçirdiği zamandan keyif alan, bulunduğu ortamlarda ve kurduğu ilişkilerde kendini güvende hisseden, olumlu ilişkileri gözleyebilen, kendi becerilerini kullanabilen ve de bundan hoşnut olan bireylerin evlilik doyumlarının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Çocuklukta yaşananların önemi bağlamında Zosky (1999) çocuklukta olumsuz yaşantılarla ortaya çıkan olumsuz içsel temsillerin kendilik, diğerleri ve dünya için bir şablon olabileceğini ve bunun yetişkinlikteki ilişkilerde bozulmalara yol açabileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, önceki çalışmalar olumlu kök aile deneyimleri ile evlilik doyumu arasında olumlu ilişki olduğunu (örn., Ghoroghi ve ark., 2012; Falcke ve ark., 2008), olumsuz çocukluk yaşantıları yükseklikçe evlilik doyumunun azaldığını (Maneta ve ark., 2015; Nguyen ve ark., 2017) göstermiştir. Sonuç olarak, bu tez çalışmasında çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun evlilik doyumu üzerindeki olumlu etkisinin gösterilmesinin alanyazınla tutarlı olduğu düşünülmüştür.

Bir diğer bulgu, çift oyunsallığının evlilik doyumu üzerindeki olumlu yönde anlamlı etkisidir. Önceki bölümlerde de aktarıldığı üzere, ilgili alanyazın evlilik doyumunun yükselmesinde çiftler arasındaki oyunsallığın önemli bir unsur olduğunu göstermiştir (Betcher, 1977; Mount, 2005). Betcher (1977) oyunun evli bireylere yenilik

ve keşif için yollar sunabileceğini, farklı iletişim kanalları oluşturabileceğini ve evlilikte ortaya çıkabilecek olumsuz duyguların ilişkiyi tehlikeye atmadan ele alınmasını sağlıyor olabileceğini açıklamıştır. Ek olarak, Schwarz ve Braff (2012) da oyunun olumlu duyguları canlandırıldığını ve birlikte eğlenebilen çiftler arasındaki bağların güçlendiğini söylemiştir. Tüm bunlarla birlikte, mevcut çalışmada incelenen modelde yetişkin eğlence eğiliminin evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin anlamsız olduğu, çift oynusallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerinde dolaylı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Yetişkin eğlence eğilimi ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlı olmakla birlikte, daha önce başka bir ölçüm aracıyla yetişkin eğilimini değerlendiren Proyer'in (2014a) araştırma bulgusu eğlence eğilimi ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ancak düşük bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut çalışma modelinde hem çift oynusallığının hem de bireysel düzeydeki yetişkin eğlence eğiliminin değerlendirilmesi sonucunda, çiftin ilişkide ikili olarak deneyimlediği oynusallığın evlilik doyumu üzerindeki etkisinin daha ayırt edici olabileceği görülmüştür.

Bu bulguların yanı sıra, mevcut araştırma modelinde sosyo-duygusal değişkenler kapsamında değerlendirilen duygu düzenleme güçlüğü ve perspektif almanın evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Rellini, Vujanovic, Gilbert ve Zvolensky (2012) gerçekleştirdikleri çalışmada çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalan kadınların Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği'nden (Gratz ve Roemer, 2004) aldıkları toplam puan ile cinsel doyum arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunduğunu, ancak beklenenin aksine ilişkide yakınlık ve şefkat (*affection*) ile duygu düzenleme güçlüğü arasında anlamlı bir ilişki bulamadıklarını belirtmiştir. Buradan yola çıkarak araştırmacılar duygu düzenlemenin ilişkide bazı unsurlar için açıklayıcı olurken, bazıları için bunun ortaya çıkmayabileceğini ifade etmiştir (Rellini ve ark., 2012). Mevcut çalışmada hem duygu düzenleme güçlüğü hem de evlilik doyumu için toplam puan üzerinden değerlendirmeler yapılmasının ilişkisel alanda etkili

olabilecek belirli unsurların ortaya çıkmasını önlemiş olabileceği düşünülmüştür. Buna ek olarak, empatinin bilişsel boyutunu yansıtan (Davis, 1980) ve evlilik ilişkisindeki etkileşimde önemli bir role sahip olan (Long ve Andrews, 1990) perspektif almanın mevcut araştırma modelinde evlilik doyumu üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamıştır. Davis ve Oathout (1987) perspektif almanın ilişkideki davranışlar yoluyla ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelemiş ve araştırmacılar kısa süreli ilişkilerde perspektif almanın ilişkisel davranışlar üzerinde belirleyici bir role sahip olmayabileceğini açıklamıştır. Diğer yandan, uzun süreli ilişkilerde partnerin perspektifini almak ilişki doyumunu etkileyen ilişkisel davranışlarda daha önemli bir role sahip olabileceği görülmüştür (Davis ve Oathout, 1987). Buna göre, mevcut çalışmada perspektif almanın evlilik doyumu üzerinde doğrudan bir etkisinin olmaması ilgili modelin yeni evli bireyler üzerinde incelenmesiyle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Ek olarak, perspektif almanın başkalarının davranışlarını ve tepkilerini öngörmeye olanak sağladığı (Davis, 1983) ve YİÖ-Kesinlik boyutunun bireyin hem kendisinin hem de diğerlerinin zihinsel durumlarına yönelik anlayışına işaret ettiği alanyazında belirtilmiştir (Fonagy ve ark., 2016; Fonagy ve Target, 1997). Bu açıdan değerlendirildiğinde, mevcut çalışmada perspektif alanın evlilik doyumu üzerindeki doğrudan anlamlı etkisi bulunamazken YİÖ-Kesinliğin evlilik doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olması, yalnızca bireyin eşine yönelik yaptığı zihinsel değerlendirmenin evlilik doyumu için belirleyici olmayabileceğine, kendiliğe yönelik yapılan değerlendirmenin de buna eşlik etmesinin öneme dikkat çekmiştir.

Oyuna yönelik değişkenler üzerindeki doğrudan etkiler incelendiğinde, yetişkin eğlence eğilimi üzerinde çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve perspektif almanın anlamlı etkilerinin olduğu görülmüştür. Ayrılma-bireyleşme sorunları ve yetişkin eğlence eğiliminin de çift oyunsallığı üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu bulunmuştur. İlk olarak perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki anlamlı etkisi

değerlendirildiğinde, elde edilen bulgu bireyin perspektif alma düzeyi yükseldikçe yetişkin eğlence eğiliminin de yükseliyor olabileceğini göstermiştir. Yetişkin eğlence eğilimine yönelik değerlendirme başkalarının başlattığı eğlenceye katılabilmeyi, eğlenceyi takdirle karşılamayı ve bu eğlenceden keyif almayı içermektedir (Shen ve ark., 2014; Yurt ve ark., 2016). Bu noktada, perspektif almanın bir başkasının eğlenceye yönelik davranışlarını ve tepkilerini değerlendirmeye olanak sağlıyor olabileceği ve eğlenceye katılımı kolaylaştırıyor olabileceği düşünülmüştür. Üstelik, perspektif almanın kendini geliştirici mizah ile olumlu yöndeki ilişkisi (Hampes, 2010), mizahta komik olan unsurların anlaşılabilmesinde ötekinin bakış açısını alabilmenin önemi (Roberts ve Johnson, 1957) düşünüldüğünde elde edilen bulguların alanyazınla tutarlı olduğu değerlendirilmiştir. Diğer yandan, empatinin bir diğer boyutu olan empatik düşüncenin (Davis, 1980) yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bu durumun empatik düşünce boyutunun bireyin, bir başkasının yaşadığı olumsuz yaşantılar karşısında verdiği duygusal tepkileri değerlendiriyor (Davis, 1980) olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Üstelik, Davis (1983) de perspektif almanın kişilerarası ilişkilerdeki yapıcı rolüne dikkat çekmiş ve empatik düşüncenin bu anlamda tutarlı bir örüntü göstermediğini belirtmiştir. Bu bakımdan, mevcut tez çalışmasının bulguları perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi üzerinden ilişkileri olumlu yönde etkiliyor olabileceğine işaret etmiştir.

Mevcut çalışmada elde edilen bir diğer bulgu, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin yükselmesi durumunda yetişkin eğlence eğiliminin de artmasıdır. Buna göre, çocukluğunda aile ve sosyal ilişkilerini olumlu yönde hatırlayan, kendiliğe yönelik olumlu duygulara sahip olan katılımcılar eğlence arayışı, baskılanmamışlık ve kendiliğindenlik üzerinden değerlendirilen yetişkin eğlence eğilimine (Shen ve ark., 2014; Yurt ve ark., 2016) daha yüksek düzeyde sahip olduklarını belirtmiştir. Bu bulgunun, çocuklukta evde veya toplumda güven ortamında deneyimlenen oyunun

(Cooper, 2000; Gordon, 2014; Winnicott, 2010) yetişkinlikte eğlence eğilimi olarak görülebileceğini (Solnit, 1998) açıklayan alanyazını desteklediği düşünülmüştür. Buna göre, çocukluktaki ilişkilerde deneyimlenen olumlu özellikler (örneğin, güvene dayalı ilişkiler kurma, sevildiğini hissetme, etkinliklere katılmaktan keyif alma ve kendini ifade etme) yetişkin eğlence eğiliminin ortaya çıkmasına olanak sağlıyor olabileceği değerlendirilmiştir.

Bir diğer bulgu olan, yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı üzerindeki anlamlı etkisi, yetişkin eğlence eğilimi düzeyi yükseldikçe çift oyunsallığının da yükseldiğine işaret etmiştir. Proyer (2017) son yıllarda yetişkin eğlence eğiliminin yapısına yönelik sunduğu modelde diğerleri yönelimli eğlence (*other-directed playfulness*) eğiliminden söz etmiştir. Diğerleri yönelimli eğlence eğiliminin başkalarıyla (örneğin, arkadaşlar ve romantik partner) olan etkileşimlerde keyifli ve eğlenceli vakit geçirmeye işaret ettiği ifade edilmiştir (Proyer, 2017). Mevcut tez çalışmasında diğerleri yönelimli eğlenceyi değerlendirmeye yönelik doğrudan bir ölçüm kullanılmamış olsa da bulgular, eğlence eğilimi yüksek olan bireyin eşiyle ilişkisindeki oyunsallığa yönelik algı ve duygularının olumlu yönde olabileceğine işaret etmiştir. Üstelik yetişkin eğlence eğilimi üzerinden değerlendirilen eğlence arayışı, baskılanmamışlık ve kendiliğindenlik (Shen ve ark., 2014; Yurt ve ark., 2016) ile evlilikte oyunsallığı değerlendiren yenilik/kendiliğindenlik, uyum ve kontrol/katılık boyutları (Betcher, 1977) arasında paralellik olduğu görülmüştür. Öyleyse, eğlence eğilimi yüksek olan bireylerin, evliliği de bir oyun alanı olarak değerlendiriyor olabilecekleri ve ilişkilerinde oyunu deneyimlemekten keyif alıyor olabilecekleri dikkat çekmiştir. Eğlence eğilimi yüksek olan bireylerin, eşlerinin eğlenceye yönelik özelliklerini ortaya çıkarıyor olabileceği veya ilişkinin keyifli yanlarını daha kolay görüyor olabileceği düşünülmüştür.

Mevcut çalışmada ayrılma-bireyleşme sorunlarının çift oyunsallığı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu, ayrılma-bireyleşme sorunlarının düzeyi arttıkça çift

oyunsallığının azalabileceği bulunmuştur. Alanyazında yaşamın ilk yıllarını kapsayan ayrılma-bireyleşme sürecinin aynı zamanda sürecin özelliklerine göre farklılaşan oyunları da içerdiği açıklanmıştır (örn., Bergman, 1993; Bergman ve Lefcourt, 1994). Özellikle de yaşamın erken dönemlerinden itibaren oyunun ortaya çıkmasında güven hissinin önemine işaret edilmiştir (Gordon, 2014; Winnicott, 2010). Winnicott (2010) bir yetişkinin güvenilir potansiyel mekanını kendi yaratıcılığıyla doldurabileceğinin altını çizmiş ve Betcher (1977) da yakın ilişkide oyunun ortaya çıktığı güvenli alanı Winnicott'un (2010) güvenli alanına benzetmiştir. Bu noktada, ayrılma-bireyleşme sürecindeki bozulmaların ilişkisel bağlamda sorunlara yol açabileceği (Altman, 1977; Katz, 1981) göz önünde bulundurularak, ayrılma-bireyleşme sorunları yüksek olan bireylerin evliliklerinde partnerleri ile deneyimleyebilecekleri oyun için güvenli alanı oluşturmakta zorlanıyor olabilecekleri veya ilişkide oyuna yönelik değerlendirmelerinin olumsuz yönde olabileceği düşünülmüştür.

Bu bulguların yanı sıra önerilen araştırma modelinde duygu düzenleme güçlüğü, perspektif alma, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve YİÖ-Kesinlik boyutunun çift oynsallığı üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde, çocukluk ve ergenlik boyunca gelişen sosyal becerilerin, yaşamın ilerleyen dönemlerinde sosyal ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesinde önemli bir role sahip olduğu açıklanmıştır (Luecken ve ark., 2013). Üstelik, ilişkilerin daha etkili ve sorunsuz bir şekilde yürütülmesinde başkalarının duygu ve düşüncelerini göz önünde bulundurarak eyleme geçmenin (McPherson Frantz ve Janoff-Bulman, 2000) ve duyguların uygun bir şekilde düzenlenmesinin rolü (Linehan, 1993) dikkat çekmiştir. Diğer yandan bu tez çalışmasında çeşitli sosyo-duygusal becerilerin çift oynsallığı üzerinde doğrudan anlamlı etkilerinin bulunamamasının katılımcıların evliliklerinin ilk yıllarında olmaları ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Nitekim, evliliğin ilk yılları ilişki içinde yeni düzenlemelerin yapılabildiği, etkileşimin yüksek olabileceği ve boş

zaman aktivitelerinin ilişki doyumunda önemli bir role sahip olabileceği yıllar olarak değerlendirilmiştir (Orthner, 1975). Bu noktada, sosyo-duygusal değişkenlerin ötesinde başka unsurların çift oyunsallığı üzerinde rol oynuyor olabileceği düşünülerek sonraki çalışmaların evliliğin farklı aşamalarında da sosyo-duygusal değişkenler ile çift oyunsallığı arasındaki ilişkiyi incelemesi önerilmektedir.

Önerilen araştırma modelinde ayrılma-bireyleşme sorunlarının sosyo-duygusal değişkenlerden YİÖ-Kesinlik, YİÖ-Belirsizlik, perspektif alma, empatik düşünce, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve duygu düzenleme güçlüğü üzerinde doğrudan anlamlı etkilerinin olduğu görülmüştür. Buna göre elde edilen bulgular ayrılma-bireyleşme sorunları arttıkça YİÖ-Kesinlik boyutundan alınan puanların azaldığına, YİÖ-Belirsizlik boyutundan alınan puanların yükseldiğine işaret etmiştir. Paralel olarak, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe perspektif almanın ve empatik düşüncenin azaldığı bulunmuştur. YİÖ-Kesinlik ve YİÖ-Belirsizlik, perspektif alma ve empatik düşünceye ilişkin bulgular bir arada değerlendirildiğinde, bireyin ayrılma-bireyleşme sorunları nedeniyle kendilik ve öteki arasında ayrım yapmada yaşayabileceği zorlanmanın (Christenson ve Wilson, 1985) hem kendisinin ve hem de diğer insanların zihinsel durumlarına ilişkin anlayışını etkiliyor olabileceği düşünülmüştür. Üstelik elde edilen bu bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunlarının sınır kişilik bozukluğu ile ilişkisi (Christenson ve Wilson, 1985) üzerinden de değerlendirilebilir. Bu doğrultuda mevcut çalışma bulgularının, Nazzaro ve arkadaşlarının (2017) yansıtıcı işleyiş ile güvenli bağlanma arasındaki olumlu yöndeki ilişkiyi gösteren çalışması ve Badoud ve arkadaşlarının (2018) sınır kişilik bozukluğu özelliklerine sahip olan bireylerin yansıtıcı işleyiş becerilerinde bozulmanın olabileceğini gösteren araştırması ile tutarlı olduğu görülmüştür. Empati açısından değerlendirildiğinde mevcut çalışma bulgularının sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin duygusal ve bilişsel empati düzeyinde sorunlar

yaşadığını (Dziobek ve ark., 2011; New ve ark., 2012) gösteren çalışmalarla tutarlı olduğu dikkat çekmiştir.

Mevcut tez çalışmasında elde edilen bir diğer bulgu ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk üzerindeki doğrudan anlamlı etkisidir. Buna göre, bireyin ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çocukluktan duyduğu memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin azaldığı bulunmuştur. Ayrılma-bireyleşme sorunlarının sınır kişilik örgütlenmesi ile ilişkisi (Christenson ve Wilson, 1985) bağlamında değerlendirildiğinde bu bulgunun sınır kişilik bozukluğuna sahip bireylerin orantısız ve daha güçlü bir şekilde olumsuz anılarına ulaşabilmeleriyle (Baer ve ark., 2012; Winter ve ark., 2014) tutarlı olduğu görülmüştür. Yaşamın erken dönemlerinden itibaren ortaya çıkabilen ayrılma-bireyleşme sorunlarının kişilik yapılanmasında veya ilişkisel bağlamda bozulmalarla birlikte yaşam boyu işlevselliği olumsuz yönde etkileyebileceği açıklanmıştır (Mahler ve ark., 2012; Pine 1979). Bununla paralel olarak, mevcut çalışma bulguları ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet-hoşnutluğu sağlayabilecek olan ilişkisel alanları ve kendiliğe yönelik değerlendirmeleri olumsuz yönde etkilemiş olabileceğini göstermiştir. Bu durumun çocukluktan itibaren süregelen bir soruna işaret ediyor olabileceği gibi bireyin ayrılma-bireyleşme sorunlarıyla birlikte geriye dönük değerlendirmesinden de kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür.

Son olarak, duygu düzenleme güçlüğü açısından bulgular değerlendirildiğinde ayrılma-bireyleşme sorunlarının düzeyi yükseldikçe duygu düzenleme güçlüğü de arttığı görülmüştür. Bu bulgunun ayrılma-bireyleşme sorunları ile duygu düzenleme güçlüğü arasında olumlu yönde ilişki olduğunu gösteren Akhun'un (2012) çalışmasıyla ve sınır kişilik bozukluğu ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalarla (Carvalho Fernando ve ark., 2014; Schramm ve ark., 2013) tutarlı olduğu görülmüştür. Bu tez çalışmasında, önerilen modelde duygu düzenleme güçlüğü diğer

araştırma değişkenleri üzerinde doğrudan etkiye sahip olmadığı için son yol modelinde duygu düzenleme güçlüğü modelde yer almamıştır.

4.3.2.2. Dolaylı Yollara İlişkin Bulguların Tartışılması

Ayrılma-bireyleşme sürecinde yaşanabilecek sorunların evlilik ilişkisine yansıyabileceği (Katz, 1981), ilişkide yakınlığın ve bağlılığın hissedilmesinde ayrışmanın önemi (Levitz-Jones ve Orlofsky, 1985) alanyazında belirtilmiştir. Ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik uyumu (Özden, 2013) veya ilişki doyumu (Göral Alkan, 2010) arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma olmakla birlikte ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda rol alabilecek çeşitli unsurların incelenmesine gereksinim duyulduğu görülmüştür. Mevcut tez çalışmasında alanyazındaki bu boşluğu doldurmak amacıyla ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aracı rolü incelenmiştir. Gerçekleştirilen analizler doğrultusunda önerilen modeldeki anlamsız yollar çıkarıldıktan sonra elde edilen son yol modeli ayrılma-bireyleşme sorunlarının evlilik doyumu üzerinde YİÖ-Kesinlik, çift oyunsallığı, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, perspektif alma, yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla dolaylı etkilerinin olduğunu, bir başka ifadeyle ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden çeşitli yollar olduğunu göstermiştir.

İlk olarak ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik boyutu aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi ele alındığında elde edilen bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe YİÖ-Kesinlik düzeyinin azaldığını, YİÖ-Kesinlik boyutundan alınan puanlar azaldıkça evlilik doyumunun da azalabileceğini göstermiştir. Elde edilen bu bulgu ayrılma-bireyleşme sorunları yüksek olan bireyler için kendi ve

öteki arasındaki ayrımın zorlaşması sonucunda (Christenson ve Wilson, 1985) yansıtıcı işleyişte uyumlu işlevselliği sağlayan belli bir düzeyde kesinliğin (Badoud ve ark., 2015) azalabileceğini ve bu durumun evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Bu bulgu ile tutarlı olarak, alanyazında sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerdeki zihinselleştirme ve bilişsel empati becerilerindeki bozulmanın yakın ilişkilerdeki kalitenin azalmasına yol açıyor olabileceği belirtilmiştir (Jeung ve Herpetz, 2014). Böylece, evlilik ilişkisinde ortaya çıkabilecek sorunlar veya ilişkisel bozulmalar değerlendirilirken ayrılma-bireyleşme sorunlarının zihinselleştirme becerileri üzerindeki olumsuz etkisini de göz önünde bulundurmanın oldukça önemli olduğu değerlendirilmiştir.

Modeldeki bir diğer yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çift oynusallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çift oynusallığının azalabileceğine, çift oynusallığı azaldıkça da evlilik doyumunun azalabileceğine işaret etmiştir. Gelişimsel olarak yaşamın ilk yılları hem ayrılma-bireyleşme süreci boyunca deneyimlenen oyunlar (Bergman ve Lefcourt, 1994) hem de oyunlarda kendi-nesne farklılaşmasının başarılması bakımından oldukça önemli bulunmuştur (Bergman, 1993). Bu çalışmanın bulguları ayrılma-bireyleşme sürecindeki bozulmanın evlilik içinde çiftler arasında ortaya çıkabilecek oynusallığı olumsuz etkileyerek evlilik doyumunu azaltabileceğini göstermiştir. Sınır kişilik bozukluğuna yönelik değerlendirmeler, genel anlamda sınır kişilik özelliklerinin ilişkide bozucu bir role sahip olabileceğini belirtmiştir (Bouchard ve ark., 2009). Önceki çalışmalar kadın katılımcıların sınır kişilik bozukluğuna sahip olduğu çift ilişkilerinde ilişki doyumunun azalabileceğine, talep ve geri çekilme üzerinden iletişimde bozulmanın görülebileceğine (Bouchard ve ark., 2009), çatışma çözümünde özellikle de kontrol sağlama üzerinden olumsuz etkileşimin ortaya çıkabileceğine (de Montigny-Malenfant ve ark., 2013) işaret etmiştir. Mevcut çalışma kapsamında,

iletişimde veya etkileşimde görülebilecek bu tür bozulmaların ayrılma-bireyleşme sorunu yüksek olan kişilerin oyun etkileşiminde de kendini gösterebileceği düşünülmüştür. Üstelik, Lavner ve arkadaşlarının (2015) araştırması da sınır kişilik bozukluğu semptomlarının evliliğin erken dönemlerinden itibaren ilişkide bozulmaya yol açabileceğine dikkat çekmiştir. Paralel olarak mevcut çalışma, evliliğin ilk yıllarında, ayrılma-bireyleşme sorunlarının ilişkideki bozucu etkisine işaret etmiştir. Bu noktada, bu çalışmayla ülkemizde ilk defa görgül olarak çiftler arasında ilişki doyumu için oldukça önemli bir rolü olan çift oynusallığı (Betcher, 1977) kapsamlı bir model ile değerlendirilmiştir.

Mevcut çalışmada bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Buna göre bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun azalabileceğine, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk azaldıkça evlilik doyumunun da azalabileceğine işaret etmiştir. Mevcut çalışma kapsamında geliştirilen BÇÖ ile değerlendirilen çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun evlilik doyumu üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, geriye dönük olarak gerçekleştirilen çocukluğa yönelik kapsamlı değerlendirmenin evlilik ilişkisinde doyumun anlaşılmasındaki önemi dikkat çekmiştir. Ayrılma-bireyleşme sorunları yüksek olan bireylerin çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk düzeylerinin düşük olması bulgusu alanyazında sınır kişilik bozukluğuna sahip olan bireylerin çocukluk çağında istismar yaşantıları gibi olumsuz çocukluk çağı deneyimlerine sahip oldukları bulgusu (Ogata ve ark., 1990; Zanarini ve ark., 2000) ile tutarlı görülmüştür. Ek olarak, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun azalmasıyla evlilik doyumunun azalması, olumsuz çocukluk yaşantıları ile ilişki doyumu arasındaki olumsuz yöndeki ilişkiyi gösteren çalışmalarla (Godbout ve ark., 2009; Maneta ve ark., 2015; Nguyen ve ark., 2017) tutarlı görülmüştür.

Modeldeki bir diğer yol ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, yetişkin eğlence eğilimi, çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Bu yolda, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur. Ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve yetişkin eğlence eğilimi üzerinden çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur. Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur. Çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi ile yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur.

Son olarak modelde incelenen bir diğer yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma, yetişkin eğlence eğilimi, çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Bu yolda, ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur. Ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi üzerinden çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi de anlamlı bulunmuştur. Perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı, perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur.

Yukarıda aktarılan son iki yol bir arada değerlendirildiğinde araştırma modeli, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve perspektif alma düzeyinde azalmanın olabileceğine, bunun yetişkin eğlence eğiliminde azalmaya yol açabileceğine işaret etmiştir. Benzer şekilde yetişkin eğlence eğilimindeki azalmanın çift oyunsallığını azaltabileceğini ve çift oyunsallığındaki azalmanın da evlilik

doyumunu düşürebileceğini göstermiştir. Bu yollar üzerindeki ilişkilerin doğrudan etkilerde de aktarıldığı üzere beklenen yönde olduğu görülmüştür. Buna göre bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunlarının sosyo-duygusal değişkenlerden çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve perspektif alma üzerinden yetişkin eğlence eğilimini ve yetişkin eğlence eğiliminin de çift oyunsallığını etkilemesi üzerinden dolaylı olarak evlilik doyumunu etkilediğine işaret etmiştir.

Yukarıda aktarıldığı üzere, ayrılma-bireyleşme sorunları yüksek olan bireylerin çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin azalması durumunda yetişkin eğlence eğiliminin olumsuz olarak etkilenebileceği görülmüştür. Bununla ilişkili olarak, Youell (2008) olumsuz çocukluk yaşantılarının oyunu bozucu etkisinden söz etmiştir. Bu bağlamda, eğlence ve mizaha yönelik unsurları deneyimlemeyen çocuğun ileriki yaşantısındaki ilişkilerinde eğlence ve mizahı yetkin bir biçimde kullanamayacağını ileri sürmüştür (Youell, 2008). Bu açıklamaya benzer şekilde mevcut tez çalışmasının bulguları da olumlu çocukluk yaşantılarının azalmasının yetişkin eğlence eğilimini olumsuz etkileyerek evlilikte oyun ilişkisini olumsuz yönde etkilediğine işaret etmiştir. Ayrılma-bireyleşme sorunlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, daha önce de aktarıldığı gibi bu durum oyun için ihtiyaç duyulan güvenli alanın (Betcher, 1977; Winnicott, 2010) hem bireysel düzeyde hem de evlilik içinde oluşturulmasındaki zorlukla ilişkili olabilir. Son yıllarda, oyunun evlilik ilişkisindeki öneminin çiftlerle gerçekleştirilen oyun terapisi uygulamaları üzerinden de değerlendirildiği görülmüştür. Örneğin, Kennedy ve Gordon (2017) evli bir çift ile oyun terapisi çalışması yürütmüş ve bunun sonucunda katılımcılar oyun terapisi ile iletişim kurabildikleri güvenli, açık ve eğlenebilecekleri bir zemin sağlandığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Hazar (2019) da gerçekleştirdiği nitel çalışmada katılımcıların oyunu ilişkilerinde güvenli alan oluşturması üzerinden değerlendirdiklerini belirtmiştir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda mevcut çalışmanın, Katz'ın (1981) da belirttiği gibi erken dönemde anne-çocuk arasındaki etkileşimlerle deneyimlenen

ayrılma-bireyleşme sürecinde meydana gelebilecek sorunların nesne ilişkileri üzerinden gelişim boyunca ve yetişkinlikte özellikle de evlilik ilişkisi bağlamında etki edebileceğini destekleyen bulgular sunduğu düşünülmüştür.

Son olarak, ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilikte oyuna ve evlilikte oyundan evlilik doyumuna giden yolda dolaylı olarak etkisi olduğu görülen bir diğer unsurun da model içinde değerlendirilen perspektif alma olduğu görülmüştür. Ayrılma-bireyleşme sorunlarının olumsuz olarak etkilediği perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi ve çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi empatinin ilişkide oyun üzerinde oynadığı role işaret etmiştir. Hazar (2019) evli katılımcılarla yürüttüğü çalışmasında gerçekleştirdiği oyun müdahalesi sonrasında katılımcıların partnerlerine yönelik empatilerinin arttığına dikkat çekmiştir. Bu noktada, empati becerisi düşük olan bir bireyin eşinin ne tür eğlenceli etkinliklerden hoşlanacağına, hangi oyunları oynamaktan keyif alacağına yönelik anlayışının zayıf olması hem bu tür etkinlikleri başlatmaya yönelik eğlence eğilimini hem de buna bağlı olarak evlilik içinde oyunsallığı olumsuz yönde etkiliyor olabilir. Özetle, tüm bu süreçlerin temelinde ayrılma-bireyleşme sürecindeki bozulmalarla birlikte ortaya çıkabilecek ayrılma-bireyleşme sorunlarının yer alabileceği bu çalışma ile gösterilmiştir.

4.4. SONUÇ

Mevcut tez çalışmasının Ana Çalışma kısmında öncelikle araştırma değişkenlerinin cinsiyet, çocuk sahibi olmak, geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Daha sonra ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı) aracı rolü önerilen araştırma modeli üzerinden

değerlendirilmiştir. Önemle, mevcut çalışmada ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda aracı olabilecek sosyo-duygusal değişkenlere ve oyuna yönelik değişkenlere yönelik kapsamlı bir incelemenin ilk kez bu çalışma ile yapıldığı düşünülmektedir. Ana Çalışmanın sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Demografik değişkenlere ilişkin bulgular ele alındığında, araştırma değişkenlerinden empatik düşüncenin kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılaştığı, kadınların empatik düşünce düzeyinin erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuk sahibi olup olmama değişkeni açısından araştırma değişkenleri incelendiğinde çocuk sahibi olan bireylerin, çocuk sahibi olmayan bireylere göre ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin daha yüksek ve çift oyunsallığı düzeyinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma değişkenlerinin geçmişte ayrılma-kopma noktasına gelme değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirildiğinde, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcıların YİÖ-Kesinlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların YİÖ-Belirsizlik düzeyinin geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Üstelik, bulgular geçmişte ayrılma kopma noktasına gelen katılımcıların evlilik doyumunun geçmişte ayrılma kopma noktasına gelmeyen katılımcılara göre daha düşük olduğunu ve duygu düzenleme güçlüğü düzeyinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak yürütülen analizler sonucunda, demografik değişkenler ve ÇÖÖ-I'ın alt boyutları ile araştırma değişkenleri arasındaki çoğu ilişkinin beklenen yönde anlamlı olduğu görülmüştür.

Önerilen araştırma modelini incelemek amacıyla gerçekleştirilen yol analizi sonucunda önerilen ilk modelde anlamsız yolların olduğu ve modelin kabul edilebilir uyuma sahip olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine, anlamsız yolların çıkarıldığı ikinci bir model test edilmiş ve modelin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu bulunmuştur. Buna

göre son modelde doğrudan yollar incelendiğinde, evlilik doyumu üzerinde YİÖ-Kesinlik, çift oyunsallığı, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk değişkenlerinin doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik, çift oyunsallığı, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, perspektif alma üzerinde doğrudan etkilerinin anlamlı olduğu; çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olduğu; yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

Modeldeki dolaylı etkiler incelendiğinde, ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik boyutu aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi ele alındığında elde edilen bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe YİÖ-Kesinlik düzeyinin azaldığını, YİÖ-Kesinlik boyutundan alınan puanlar azaldıkça evlilik doyumunun da azalabileceğini göstermiştir. Modeldeki diğer yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Buna göre, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çift oyunsallığının azalabileceği, çift oyunsallığı azaldıkça da evlilik doyumunun azalabileceği dikkat çekmiştir. Bir başka yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Buna göre, ayrılma-bireyleşme sorunları yükseldikçe çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun azalabileceği, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk azaldıkça evlilik doyumunun da azalabileceği dikkat çekmiştir.

Modelde dolaylı etkilerin incelendiği bir diğer yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, yetişkin eğlence eğilimi, çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Bu yolda, ayrılma-bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi; ayrılma bireyleşme sorunlarının çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ve yetişkin eğlence eğilimi üzerinden

Çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi; çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi; çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi; yetişkin eğlence eğiliminin çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur.

Son olarak modelde incelenen bir başka yol, ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma, yetişkin eğlence eğilimi, çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki anlamlı dolaylı etkisini göstermiştir. Bu yolda, ayrılma-bireyleşme sorunlarının perspektif alma aracılığıyla yetişkin eğlence eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi; ayrılma bireyleşme sorunlarının perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi üzerinden çift oyunsallığı üzerindeki dolaylı etkisi; perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi aracılığıyla çift oyunsallığı, perspektif almanın yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığı aracılığıyla evlilik doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur.

Genel olarak değeriendirildiğinde, ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değışkenlerden yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirmenin, perspektif almanın, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğun ve oyuna yönelik değışkenlerden ise yetişkin eğlence eğilimi ile çift oyunsallığının çeşitli yollar üzerinden aracı rollere sahip olduğu görölmüştür.

BÖLÜM V

NİTEL ÇALIŞMA: OYUNUN GERİYE DÖNÜK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR YETİŞKİN OLARAK BİREYSEL DÜZEYDE VE EVLİLİKTE DENEYİMLENEN OYUN ALANI

Bu çalışmanın amacı yeni evli bireylerin, oyunu nasıl deneyimlediğini geriye dönük olarak incelemek ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evlilikte oyunun nasıl deneyimlendiği nitel yollarla ele almaktır. Nitel çalışmanın araştırma sorusu “Yeni evli bireyler çocuklukta oyun yaşantılarını geriye dönük olarak nasıl anlamlandırıyor ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evliliklerinde oyunu nasıl anlamlandırıyorlar?” olarak belirlenmiştir.

Önceki bölümlerde aktarıldığı üzere yaşamın ilk yıllarından itibaren ortaya çıkan oyun, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal açıdan gelişimine temel katkılar sunan, yetişkinlikte de hem bireysel düzeyde hem de evlilik yaşantısında var olmaya devam eden bir unsurdur (Betcher, 1977, 1981; Gordon, 2014; Solnit, 1998; Valentino ve ark., 2011, Russ, 2004). Bunlara ek olarak, Sandberg (2001) “oyun” kelimesinin oyunun doğasını anlamaya yönelik merak uyandıran pek çok oyun anısının canlanmasına yol açtığını belirtmiştir.

Çocukluk döneminde oyunun nasıl deneyimlendiğini öğrenmenin yolları arasında bu konuya ilişkin soruları doğrudan çocuklara sormanın veya gözlemden yararlanmanın olabileceği görülmüştür (örn., Tamm ve Skär, 2000). Bir başka yol da yetişkinlere erken dönemdeki oyun deneyimlerine ilişkin geriye dönük sorular sormaktır (örn., Henniger, 1994; Sandberg, Björck-Åkesson ve Granlund, 2004). Bu noktada, bireyin gelişiminde çocukluk dönemine ait anıların önemine dikkat çeken Sandberg’in (2003) çalışmalarında çocuklukta oyunun önemini değerlendirmek için yetişkinlerin çocukluktan yetişkinliğe uzanan süreçteki oyun anılarından yararlandığı görülmüştür (örn., Sandberg, 2001).

Sandberg'in (2001, 2003) araştırmalarında görüşme, çizim ve tartışmalar yoluyla yetişkinlerden topladığı oyun anılarına yönelik veriler, yaş dönemlerine özgü olarak oyunun farklı özelliklerinin ( rneğin, akış, etkileşim, kişiler, fiziksel oyun) daha baskın olabileceğini (Sandberg, 2001) ve oyun anılarında ortaya çıkan çeşitli çevresel bağlamların ( rneğin, fiziksel, sosyal ve kültürel  evre) rolünü (Sandberg, 2003) ortaya koymuştur.

Bu  alışma kapsamında değerlendirilen ve önceki bölümlerde ilgili alanyazın bilgisinin aktarıldığı eğlence eğilimini incelemek amacıyla yürütülen araştırmalarda da nitel çalışmalardan yararlanıldığı görülmüştür. Örneğin, Guitard ve arkadaşları (2005) yetişkinlerde eğlence eğilimini incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşmelerden yararlanarak eğlence eğiliminin doğasını ve özelliklerini, keyfi ve gülmeyi ortaya çıkaran etkinlikleri ve bunların günlük yaşamdaki önemini incelemiştir. Baxter'ın (1992) hem arkadaşlık ilişkisinde hem de romantik ilişkide oyun türlerini ve boyutlarını incelediği çalışmasında da görüşmelerden yararlanmıştır.

Romantik ilişki bağlamında oyunu inceleyen Betcher'ın (1977) sıklık, keyif, karşılıklılık üzerinden de değerlendirilen yakın ilişkide oyunu ve evlilik uyumunu incelemek üzere katılımcılarla gerçekleştirdiği görüşme bulguları ilişkide oyunun sevgiyi gösterme ve sevildiğini hissetme, sevgi dolu mesajlar iletme açısından değerini göstermiştir. Betcher (1977) katılımcıların kendilerine özgü ilişkisel bağı kurarken oyunun buna sunduğu katkılardan bahsettiklerini ifade etmiştir. Betcher'ın (1977)  alışmasında görüşmelerle birlikte kullanılan  O -I ve  O -II'den elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde çiftler arasında oyunun yenilik, kendiliğindenlik ve karşılıklılık içermesinin artan evlilik uyumu ve doyumuna işaret ettiğini ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada Klein (1980) evlilik ilişkisinde oyunun anlamını ve işlevlerini incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanarak çocuklukta oyun anıları ( rneğin, en erken oyun anıları, anne baba ile oyun) ile evlilik

ilişkisinde oyun arasında bağlantılar kurmuştur. Klein'in (1980) araştırma bulguları, evlilikte oyun hakkında konuşmanın hem oyunun keyif verici veya sihirli hissettiren yönlerini hem de bir zamanlar var olan oyunun azalmasının yaşattığı üzüntüyü açığa çıkardığını; oyun ile evlilik ilişkisinde gerilemenin deneyimlenebildiğini ve ayrılma-bireyleşme temalarının yeniden canlanabildiğini göstermiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, Türkiye'de yetişkin eğlence eğilimi veya evlilikte oyuna yönelik çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmüştür. Son yıllarda Hazar (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada dört heteroseksüel Türk çiftin katılımıyla çift oynunsallığı fenomenolojik analiz kullanarak incelenmiştir. Hazar'ın (2019) araştırma bulguları katılımcıların oyunu çocuksuluk ve olgun olmama, çalışma hayatı içinde vakit ayırması zor olan etkinlikler üzerinden değerlendirdiğine işaret etmiştir. Üstelik bulgular çiftler arasında oyunun çeşitli şekillerde (örneğin, dans etmek, bebeksi konuşma, cinsel davranışlarda ortaya çıkan oyun) ortaya çıkabileceğini, çiftler arasında güvenli ve ortak bir alan sağladığını, oyun üzerinden empatinin ve anlayışın olduğu bir iletişimin kurulabildiğini ve ilişki içinde oyunun zaman içinde azalabileceğini göstermiştir (Hazar, 2019).

Oyunun kültürün sahip olduğu değer sisteminden etkilenebileceği, toplum normlarından ayrılan oyunların özel alanda, yani yakın ilişkide oyun içinde ortaya çıkabileceği Betcher (1977) tarafından önerilmiştir. Bu noktada, bu çalışmayla birlikte ülkemizde hem bireysel alanda hem de evlilik ilişkisinde oyunun yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla da incelenmesiyle oyuna yönelik araştırmalardaki boşluğun doldurulması da hedeflenmiştir.

5.1.YÖNTEM

5.1.1. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analize (YFA) Yönelik Kuramsal Açıklamalar

YFA'nın temel olarak bireylerin bireysel/sosyal dünyalarını ve önemli yaşam deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını incelemeyi amaçladığı alanyazında belirtilmiştir (Smith, Flowers ve Larkin, 2009; Smith ve Osborn, 2003; Pietkiewicz ve Smith, 2014). YFA'nın fenomenoloji, hermenötik ve idiyografi olmak üzere üç temel ilkeden yararlandığı açıklanmıştır (Pietkiewicz ve Smith, 2014). YFA'nın bir olaya veya konuya karşı bireyin kendi algısını ve kişisel deneyimini incelediği için fenomenolojik olduğu belirtilmiştir (Smith ve Osborn, 2003). Pietkiewicz ve Smith (2014) fenomenolojide hedefin fenomenin veya deneyimlerin ayırt edici temel bileşenlerini belirlemek olduğuna işaret etmiştir. Araştırmacının, katılımcının yerinde olmanın nasıl bir deneyim olduğunu katılımcının deneyimine erişerek anlamaya çalışması ve yorumlama yoluyla katılımcının kişisel dünyasını anlamlandırması bağlamında YFA'nın hermenötik bakış açısından yararlandığı alanyazında açıklanmıştır (Pietkiewicz ve Smith, 2014; Smith, 2011). Üstelik, araştırmacının aktif bir rol alarak, katılımcının anlamlandırmaya çalıştığı şeyi anlamlandırmaya çabalamasının iki basamaklı bir yorumlama sürecini gerektirdiği ve bunun da *çifte hermenötik* olduğu belirtilmiştir (Smith ve Osborn, 2003; Smith ve ark., 2009). Bir diğer ilke olan idiyografinin tek bir vakanın derinlemesine incelenmesine işaret ettiği ifade edilmiştir (Pietkiewicz ve Smith, 2014; Smith, 2011). Böylece, genel ifadeler oluşturulmadan önce her bir katılımcının bakış açısı kendi bağlamlarında ayrı ayrı incelendiği açıklanmıştır (Pietkiewicz ve Smith, 2014). Bir grup katılımcıyla çalıştığı koşulda, araştırmacının her bir katılımcının analizinden ortaya çıkan önemli temalar arasında hareket ederek benzerlikleri ve farklılıkları göstermek için bu temaları birbiriyle karşılaştırdığı ifade edilmiştir (Pietkiewicz ve Smith, 2014; Smith, 2011).

5.1.2. Bu Çalışmada Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Kullanılma Nedenleri

Sağlık psikolojisi alanındaki çalışmalarda kullanılmaya başlanan YFA zaman içinde klinik psikolojinin de aralarında olduğu başka alanlarda da kullanılan bir analiz olmuştur (Pietkiewicz ve Smith, 2014). Mevcut çalışma bağlamında, alanyazında geriye dönük olarak oyunu (örn., Sandberg, 2003), uzun süreli evliliğin özelliklerini (örn., Robinson ve Blanton, 1993) ve evlilikte oyunu/oyunsallığı (örn., Betcher, 1977; Hazar, 2019; Klein, 1980) inceleyen çalışmalarda yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanıldığı görülmüştür.

Mevcut çalışmada, yeni evli bireylerin, oyunu nasıl deneyimlediğini geriye dönük olarak incelemek ve bugün yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evlilikte oyunun nasıl deneyimlendiğini ele almak hedeflenmiştir. Oyuna yönelik deneyimlere ilişkin zengin ve derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla da YFA'nın kullanılması tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla her bir bireyin kendi deneyimine yönelik idiyografik çalışma olanağı sağladığı için yöntemsel olarak bu çalışmada YFA kullanılmıştır.

Katılımcıların çocukluktaki ve yetişkinlikteki deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları araştırılırken YFA'dan yararlanılabileceği alanyazında yer almıştır (örn., Van Parys, Smith ve Rober, 2014). Mevcut çalışmada da çocukluktaki anıların biricikliği ile Robinson ve Blanton'un (1993) belirttiği gibi eşlerin evliliği aynı şekilde deneyimleyemeyebileceği göz önüne alınarak nitel analiz yöntemi olarak YFA kullanılmıştır. Kısaca, bu çalışmanın bulguları hem çocukluktaki oyun deneyimlerinin anlamlandırılmasına hem de yetişkinlikte bireysel düzeydeki ve evlilik içindeki oyunların anlamlandırılmasına işaret etmiştir. Üstelik bu deneyimlerin anlamlandırılmasında örtüşen noktalara da yer verilmiştir.

Ek olarak, alanyazında genel olarak oyunun ve evlilikte oyunun kültürel bağlamdan etkilenebileceği belirtilmiştir (sırasıyla, Huizinga, 2018; Betcher, 1977). Bu noktada, bu çalışmada YFA'nın kullanılmasının bir nedeni de kültürel bağlamı göz önünde bulunduruyor olmasıdır (Larkin, Watts ve Clifton, 2006; Smith ve ark., 2009). Buna yönelik olarak, görüşme sorularında kültürel bağlam dikkate alınarak, Türkiye'de yetişkin bir bireyin oyun oynamasının nasıl değerlendirildiği katılımcılara sorulmuştur.

5.1.3. ÖRNEKLEM

YFA'da küçük bir örneklem grubuyla çalışarak ve amaca uygun katılımcılar seçilerek, her katılımcı için ayrıntılı bir değerlendirme yapılabileceği belirtilmiştir (Pietkiewicz ve Smith, 2014). Mevcut çalışmada da araştırma örneklemini, Smith ve Osborn'un (2003) önerdikleri gibi amaca yönelik homojen bir grup olarak oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, İstanbul'da yaşayan, 26-31 (*Ort.* = 28.17, *SS* = 1.72) yaş aralığında çocuğu olmayan ve psikiyatrik tanı almamış dördü kadın (K81, K56, K25 ve K39) ve ikisi erkek (K45 ve K68) olmak üzere toplam altı yeni evli bireyle gerçekleştirilmiştir.¹ Katılımcıların birliktelik süresi 37-108 ay (*Ort.* = 69.00, *SS* = 24.71) ve evlilik süresi 13-38 ay (*Ort.* = 20.50, *SS* = 9.40) aralığındadır. Katılımcıların 4'ü üniversite ve 2'si lisansüstü mezundur. İki katılımcı gelirinin orta düzeyde olduğunu ve 4 katılımcı gelirinin orta-üst düzeyde olduğunu belirtmiştir.

¹ YFA'da üç ve altı arasında değişen katılımcı sayısının öğrenci projeleri için uygun katılımcı sayısı olduğu belirtilmiştir (Smith ve ark., 2009).

5.1.4. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME

YFA’da araştırılan konuya ilişkin zengin ve ayrıntılı bir bilgi elde edebilmek için yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılır (Pietkiewicz ve Smith, 2014). Mevcut çalışmanın yarı yapılandırılmış görüşme formunu hazırlarken Betcher (1977) ve Klein’in (1980) araştırmalarında kullandıkları görüşme soruları yol gösterici olmuştur.

Katılımcıların çocukluklarındaki oyun deneyimlerini incelemek ve bugün yetişkin olarak evlilikte ve bireysel düzeyde oyunu nasıl deneyimlediklerini araştırmak amacıyla açık uçlu ve yönlendirmesiz 8 temel soru hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının araştırma konusu ve sorusu açısından uygunluğunu test etmek amacıyla bir pilot görüşme gerçekleştirilmiştir.

Pilot görüşmeden elde edilen veriler tez danışmanı ile değerlendirilmiştir. Buna göre, yarı yapılandırılmış görüşme sorunlarının bu çalışma için uygun olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle, pilot görüşmeden elde edilen verilerin de analize dahil edilmesine karar verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları:

1. *“Çocukluğunuzda anneniz/babanız ile ilişkiniz nasıldı?”*

a) Aileniz ile bir arada olduğunuzda neler yapardınız? Bunları yaparken kendinizi nasıl hissederdiniz?

b) Kendi başınızayken neler yapardınız? Bunları yaparken kendinizi nasıl hissederdiniz?

2. *“Yaşamınızda sizin için önemli olduğunu düşündüğünüz insanlarla kurduğunuz ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?”*

a) Bu insanlarla iletişim kurarken duygusal anlamda zorlandığınız şeyler olur mu? Bu zorluklarla nasıl başa çıkarsınız?

3. “Çocukluğunuzu düşündüğünüzde, oyunun yerini nasıl tanımlarsınız?”

a) Kendi başınıza en çok hangi oyunları oynamaktan keyif alırdınız?

b) Bu oyunlarda size keyif veren unsurlar nelerdi?

c) Akranlarınızla en çok hangi oyunları oynamaktan keyif alırdınız?

d) Akranlarınızla oynadığınız oyunların sizin hayatınızdaki anlamı nedir?

4. “Yetişkin bir birey olarak sizin için oyun oynamak ne anlam ifade etmektedir?”

a) En çok hangi oyunları oynamaktan keyif alırsınız?

b) Bu oyunlarda size keyif veren unsurlar nelerdir?

c) Eğlenmek için başka neler yaparsınız?

d) Başkalarını eğlendirmek için neler yaparsınız? Böyle zamanlarda başkalarının eğlendiğini nasıl anlarsınız?

5. “Sizce çocukken oynadığınız oyunlar ile şimdi kendinizi eğlendirmek için yaptığınız şeyler/oynadığınız oyunlar arasında nasıl bir bağ olabilir?”

6. “Evliliğinizde oyunun yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”

a) Eşinizle birlikte ne gibi oyunlar oynarsınız?

b) Bu oyunları oynarken nasıl hissedersiniz?

c) Bunları yaparken eşiniz neler hisseder? Eşinizin bu duyguları hissettiğini nasıl anlarsınız?

7. “Bu oyunlar evliliğinizi nasıl etkiliyor olabilir?”

8. “Türkiye’de yetişkin bir bireyin oyun oynaması sizce nasıl değerlendirilmektedir?”

5.1.5. İŞLEM

Katılımcılara kolaylıkla bulunabileni örnekleme yoluyla ulaşılmıştır (Dörnyei, 2007). Araştırmacı, çalışmaya dahil olma ölçütlerini belirterek yakın çevresindeki arkadaşlarından kendi arkadaşlarına bu çalışmaya katılabilecek yeni evli arkadaşlarının olup olmadığını sormuştur. Böylece ikinci dereceden arkadaşlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Yalnızca bir katılımcı araştırmacının arkadaşının arkadaşıdır. Bu çalışmada kadın ve erkeklerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, çalışmaya katılmaya gönüllü olan bireylerle telefonda görüşerek çalışma hakkında kısa bir bilgilendirmede bulunmuştur ve görüşme için zaman ve mekân ayarlaması yapılmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve görüşmenin amacına ve yöntemine ilişkin kısa bir bilgilendirilmede bulunulmuştur. Önceden oluşturulan sorular temelinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler 49-66 dakika arasında değişen sürelerde tamamlanmıştır. Altı katılımcıdan biriyle kendi iş yerindeki bir odada, biriyle terapi merkezi odasında ve dördüyle kendi evlerinde olmak üzere tüm katılımcılarla sessiz ve kendilerini güvende hissedebilecekleri mekanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi ilişki kurmak ve katılımcıyı rahat hissettirmek amacıyla görüşmeye başlamadan önce kısa diyaloglar gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler yürütülürken, yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Buna ek olarak, görüşme içinde derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla ek sorular sorulmuş ve katılımcılar konuşmaları için teşvik edilmiştir. Gizliliği korumak amacıyla katılımcılara numaralar verilmiş ve aşağıda aktarılan bölümlerde bu numaralandırma kullanılmıştır.

5.1.6. ANALİZ

Altı katılımcıyla gerçekleştirilen görüşmelerin hepsi ses kaydına alınmıştır ve sonrasında ses kayıtlarının birebir olmak üzere deşifresi yapılmıştır. Nitel verilerin analizi YFA'nın

analiz basamakları ve ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir (Smith ve Osborn, 2003; Pietkiewicz ve Smith, 2014). Buna göre, öncelikle ilk deşifre tekrar tekrar okunmuş ve her bir okumada deşifrenin sol kenar boşluğuna görüşmeye ilişkin notlar alınmıştır, ilginç ve önemli olan noktalar yazılmış ve kodlar atanmıştır. Bu işlemden sonra yeniden başa dönerek ve tekrarlı okumalarla görüşmenin sağ kenar boşluğuna alınan notların temsil ettiği temalar yazılmıştır. Bir sonraki basamakta, ortaya çıkan temalar arasındaki bağlantılara bakılmıştır. Kavramsal benzerlikler doğrultusunda bu temalar gruplandırılmıştır. Bu sırada ortaya çıkan yapıya uymayan bazı temalar analizden çıkartılmıştır. Tüm bu basamaklar her bir katılımcı için tekrar edilmiştir. Son olarak, katılımcılar arası karşılaştırmalar yapılarak üst ve alt tema listesi oluşturulmuştur.

5.1.7. GÜVENİLİRLİK

Nitel araştırmaların güvenilirliğini belirleyen temel unsurlar verinin yeterliği ve yorumlamanın yeterliği ile öznellik ve öz-yansıma olarak belirtilmiştir (Morrow, 2005). Veri yeterliğinin sağlanabilmesi için YFA'nın yürütülmesinde yeterli bir sayı olduğu belirtilen (Smith ve ark., 2009) altı katılımcıya ulaşılmıştır. Veriler yorumlanırken, katılımcılardan alıntılar verilerek (Morrow, 2005; Williams ve Morrow, 2009) belirlenen temalar desteklenmiştir.

Başka araştırmacılarla birlikte çalışmak güvenirlüğün sağlanmasındaki bir başka kaynaktır (Hill ve ark., 2005; Morrow, 2005). Buna uygun olarak, mevcut araştırmanın güvenilirliğini desteklemek amacıyla klinik psikoloji alanında doktorasını yapan ve kendi tezinde YFA'yı kullanan bir hakem tarafından altı görüşmenin vaka analizinde ortaklaşa çalışılmıştır. Araştırmacı ve hakem bir araya gelerek belirlenen kodlar ile alt ve üst temaları birlikte incelemişlerdir. Tez danışmanının da katkılarıyla alt ve üst temalar karşılaştırılmıştır.

Nitel araştırmalarda, verinin toplanmasında ve analizinde öznelliğın rolünün göz ardı edilemeyeceğı bildirilmektedir (Morrow, 2005). Bu nedenle, öznelliğın rolü sınırlandırılmaya, kontrol edilmeye veya yönetilmeye çalışılmaktadır ya da öznellik de veri olarak kullanılarak çalışmada kabul edilmektedir (Morrow, 2005). Çalışma boyunca alanyazında da belirtildiğı gibi (Husserl, 1931 akt. Morrow, 2005; Morrow, 2005) araştırmacı kendi gözlemlerini not ederek ve varsayımlarını veya ön yargılarını göz önünde bulundurup, bunların analizi etkilemesine engel olmaya çalışarak analizlerini yürütmüştür. Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanabilmesi için öz-yansıma ile araştırmacılar kendi bakış açılarını okuyucuya sunmaktadırlar (Morrow, 2005). Bu amaçla, aşağıda öz-yansıma kısmı aktarılmıştır.

5.1.8. ÖZ-YANSIMA

Ben 32 yaşında bir kadınıım. Uzman Klinik Psikoloğım ve Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programında doktora öğrencisiyim. Klinik Psikoloji Doktora Programı kapsamında Prof. Dr. şennur Tutarel-Kışlak'ın verdiğı aile terapisi derslerini aldım. Ek olarak, aynı yıllarda Prof. Dr. Hürol Fışıloğlu'nun Aile ve Evlilik Terapisi (I. ve II. Seviye) eğitimlerine katıldım. Aldığım kuramsal eğitimler doğrultusunda çift ve aile terapisine yönelik ilgim arttı ve doktora tez araştırmamı bu alanda bir konuyu çalışarak gerçekleştirme kararı aldım.

Doktora süreci kendi romantik ilişki deneyimim açısından da yeni gelişmelerin ve başlangıçların yaşandığı yıllardı. Doktora eğitimimim ilk senesinde nişanlandım ve ikinci senesinde evlendim. Bir yandan aile terapisi dersleri alıyorken aynı zamanda kendi çekirdek ailemi kuruyor olmak çiftler arasındaki ilişkileri daha derinlemesine inceleme merakımı uyandırdı. Bu süreç boyunca, özellikle de ilişki içindeki keyifli zamanların ilişki dinamiğinde yarattığı canlılığı arttırıcı etkisini gözlemlemek benim için çok değerliydi.

Bugün ilişki içinde gerçekleşen olayların geçmişle olan bağını psikodinamik bakış açısıyla incelemeye olan eğilimim ise yüksek lisans yıllarına dayanmaktadır. Çocukluktaki oyun oynayabilme kapasitesinin yetişkinlikte oynanan oyunlar ve romantik ilişki üzerindeki etkilerini kendi terapi sürecimde de ele almak oyun üzerine çalışmam konusunda bana yol gösterdi. Bu tez çalışmasının nicel ve nitel araştırmalarında, Mahler'in Ayrılma-Bireyleşme Kuramı (Mahler, 1967; Mahler ve ark., 2012) temelinde okumalarımı gerçekleştirdim ve bu kuram çerçevesinde değerlendirmelerimi yapmaya çalıştım.

Genel olarak, veri analizi sürecinde, katılımcıların geriye dönük olarak çocuklukta oynadıkları oyunları hatırlarken bazı katılımcıların oyuna yönelik olumsuz anılarından dolayı hüznülediklerini, diğer yandan bazı katılımcıların bu anılarını anlatmaktan keyif aldıklarını gözlemledim. Bu çalışmanın başlangıcında “Yetişkinlikte oyun çalışacağım.” veya “Evlilikte oyun çalışacağım.” dediğimde bu bağlamlarda oyunu açıklamanın zor olduğunu fark ettim. Çünkü bu konular üzerine özellikle de Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar oldukça kısıtlıydı. Bu nedenle yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların katılımcılar tarafından anlaşılır olmasına önem verdim ve süreç içinde soruların katılımcılar tarafından anlaşıldığını gördüm. Bu durum, görüşmelerin kolaylıkla ilerleyebilmesini sağladı. Evlilikte oyun, içinde pek çok unsuru barındıran bir kapsayıcı bir terimdir. Katılımcıların cinsellikten kurallı oyunlara uzanan bu çeşitlilikte aklıma gelmeyecek pek çok oyun sunduklarını gördüm. Bir kez daha her ilişkinin biricik olduğunu anladım. Analiz yaparken aktarılan oyunların evlilik doyumuna olan katkısını da hep aklımın bir köşesinde tutarak yorumladım. Görüştüğüm kişilerle yaş olarak yakın olmamızın farklı yaşam dönemlerinde, döneme özgü aktardıkları oyunları anlayabilmemi ve onların açısından bakabilmemi sağladığını düşünüyorum. Ek olarak, yeni evli olmamın evliliğin ilk yıllarında uyum sürecinde yaşananları katılımcıların bakış açısından değerlendirebilmeme katkı sağladığı görüşüneyim.

5.2. BULGULAR

Bu kısımda, yeni evli bireylerin, geriye dönük oyun deneyimleri ve bugün yetişkin olarak evlilikte ve bireysel düzeyde oyun deneyimleri YFA temelinde ortaya çıkan beş üst tema kapsamında ele alınacaktır. Bu temaların başlıkları “Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun”, “Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler”, “Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun”, “Evlilik Bağlamında Oyun” ve “Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri” olarak adlandırılmıştır. Üst temalar ve alt temalar Tablo 29’da sunulmuştur. Aşağıda, bu üst ve alt temalar tanımlanacak ve her bir temayı açıklamaya yönelik alıntılar verilecektir.

Tablo 29. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz Temelinde Oluşturulan Alt ve Üst Temalar

1. Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun
1.1. Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması
1.2. Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar
2. Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler
2.1. Duygularla Baş Etmenin Yolları: Hayali Arkadaş veya Günlük Tutmak/Yazı Yazmak
2.2. Yaratıcılık
2.3. Oyunlar Aracılığıyla Kişilerarası İletişim
3. Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun
3.1. Yetişkinlikte Oyunun Anlamı
3.2. Oyunsallığı Devam Ettiren İçsel Motivasyon
4. Evlilik Bağlamında Oyun
4.1. -Mış Gibi Oyunlar
4.2. Ev İşleri Üzerinden Oyuna Alan Açmak
4.3. Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek
4.4. Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi
5. Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri

5.2.1. Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun

Nitel analizin ilk üst teması “Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun” olarak belirlenmiştir. Bu tema, katılımcıların çocukluklarında anne-babaları ile iletişimlerinin nasıl olduğunu ve aile olarak birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikleri nasıl deneyimlediklerini anlamaya yönelik sorulan soruların yanıtları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bu tema “Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması” ve “Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar” olmak üzere iki alt temayı kapsamaktadır. Buna göre, katılımcıların anne-babaları ile oyun deneyimlerini anne-babanın oyuna ayırdıkları zaman ile anne-babanın oynadıkları oyunlar üzerinden değerlendirdikleri görülmüştür.

5.2.1.1. Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması

Katılımcıların çocukluklarında anne-babayla ilişkilerini sıcaklık, yakınlık veya uzak olma gibi duygusal özelliklerle birlikte tanımlarken, ilişkiselliği birlikte oyuna zaman ayırma üzerinden de değerlendirdikleri dikkat çekmiştir. Buna göre, bir tarafta anne-babayla geçirilen zamanın kısıtlı olması diğer tarafta ise keyifli bir şekilde oyun oynayarak vakit geçirmek yer almaktadır. Birlikte geçirilen zamanı kısıtlayan unsurlardan biri anne-babanın çalışıyor olmasıdır. Bu durum, bazı katılımcılara göre anne-babayla oyuna ayrılan zamanı da kısıtlamaktadır. Annesinin yoğun bir iş temposu olduğunu belirten **K45** oyunlarını genelde kendi başına oynadığını ve anne-babasının onun oyunlarına çok dahil olmadığını ifade etmiştir. Görüşmede, bir yerlere götürme veya gezdirme gibi gereksinimleri gidermeye yönelik aktivitelerin birlikte yapıldığı, ancak birlikte eğlenerek oyun oynamanın eksik kaldığı algısı öne çıkmıştır.

“Normal, akşam evde otururduk. Ben zaten odama çekilirdim, ders çalışırdım. Ya da hani çocukluğumda da kendi halimde oynardım oyuncaklarla falan. İşte annem çok dahil olamazdı sanki. Annem sadece hani hafta sonu bir yere gidilecekse gezdirir, götürür, getirir hani babam da çok dahil olmazdı. (...) Bütün desteklerini verdiler ama hani böyle beraber etkinlik anlamında akşam yemekleri, işte benle yaşıt olan eş dosta oturmaya gitmeler. Hafta sonu piknikleri. Sabah kahvaltısı, bu tarz şeyler.” (**K45**)

Diğer yandan, anne-baba ile olan ilişkinin anlamlandırılmasında oyuna ayrılan zamana da yer verilmektedir. Örneğin, **K25**, çocukken oynadığı oyunların çoğuna annesinin de eşlik ettiğini ve birlikte oyuna zaman ayırabildiklerini dile getirmiştir.

“Biz üç kardeşiz, üç kız kardeşiz. Annem böyle şey, kız kardeşleri yoktu annemin hep böyle kız çocuğu olsun istermiş. O yüzden üç kız ona böyle bir hediye gibi şey yaptığı için bize her zaman böyle şey el bebek gül bebek büyüttü diyeyim. Ne oyun oynarsam annemle oynardım. İşte annem, kardeşim, ben, ablam vesaire. Öyle şeydi hani hiç iletişimsel olarak bir problemim yoktu.” (**K25**)

Benzer şekilde, **K39** da ev hanımı olan annesiyle arasındaki samimi ilişkide oyun oynayarak vakit geçirmenin yerini şu şekilde aktarmıştır:

“Yani biz mesela anne kız değil, şey gibiydik arkadaş gibi. Hani böyle her şeyimi mesela herkes arkadaşına anlatırdı. Ben ilk gelip anneme anlatırdım. Böyle bizimle ilgilenirdi zaten. Çalışmıyordu, ev hanımıydı. O yüzden çok samimi bir şekilde oyun oynayarak annemle öyle vakit geçirirdim. Kız kardeşim de hemen doğdu benden üç yıl sonra. Öyle üçümüz biz böyle bir olarak geçerdi yani zaman.” (**K39**)

Görüşmelerde oyun için ayrılan zamanda anne ve baba üzerinden bir karşılaştırma yapılması dikkat çekmektedir. Buna göre, anne ve babalar karşılaştırıldığında annelerin babalara göre çocuklarıyla oyun için daha fazla vakit ayırdıkları görülmektedir. Bu durum babaların ev dışında geçirdikleri zamanın daha fazla olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Örneğin, **K39** annesinin onunla ve kardeşiyle oyunlar oynadığını ancak babasının çok çalıştığı için buna vakti olmadığını “*Babamla çok öyle çok aşırı vakit geçiremezdim. Çok çünkü çalışıyor, hala çok çalışıyor.*” sözleriyle ifade ederek şunları eklemiştir:

“Hani çok çalışıyordu babam, ama biz alışmıştık onun çalışmasına ama tabii ki beraber vakit geçirmeyi çok isterdim. Öyle hani çok samimi olan şey olsaydık, çok isterdim öyle bir şey ama bizde annem daha şeydi öyle.” (**K39**)

K39, pek çok etkinliği annesiyle birlikte yaptığını; babasıyla çalışmadığı zamanlarda, “bazen” Pazar günü, birlikte bir şey yapmaya zaman bulabildiklerini belirtmiştir.

“Ya babam çok çalıştığı için biz genelde hep üçümüz takılırdık. Bazen Pazar günleri babamla işte gezmeye giderdik. Onun haricinde annemle pazara gidip alışveriş yapardık, dizi izlerdik. Hep böyle beraber yani, sanki üçümüz böyle üç kanka gibi hani hep öyle üçümüz bir şeylere karar verirdik. Yemek yemeğe çok giderdik küçükken de. Hep böyle beraber aktiviteler yapardık, oyunlar oynardık. Bazen biraz

daha büyüyünce dedikodu kısmına üç kişi geçildi. Böyle bazen olaylar oluyor, onun hakkında üç kişi konuşuyoruz. Babamla yani böyle boş zamanlarında babamla görüşebildiğimiz için babamın da çok boş zamanı yok. Olabildiği ölçüde hani böyle akşamları yemeğe çıkardık mesela bazen.” (K39)

Benzer şekilde K56 da hem işi hem de dışarıda geçirdiği vakit nedeniyle babasıyla çok zaman geçiremediğini ifade etmiştir.

“...babam kendi iş yerinin sahibi olduğu için eve geç saatlerde gelirdi. Bir de o zamanlar bir kahve alışkanlığı vardı. Daha da geç gelirdi. Bazen sabaha karşı falan gelirdi. O yüzden babamla çok fazla vakit geçiremezdik.” (K56)

K68’in babası işi nedeniyle bazen uzun bir süre evde değilmiş. K68 de annesiyle pek çok şeyi birlikte yaptıklarını ancak babasıyla yaptığı şeyleri hatırlamakta zorlandığını ifade etmiştir.

“Hiç hatırlamıyorum. Yani varsa bile ufakken ben hatırlamıyorum. Yani düşüneyim, yok gerçekten hatırlamıyorum. Yani birlikte oturup da bir ödev yapmış, annemle çok yaptım mesela. Her şeyimi annem yaptı benim. Ya ben okumayı çok erken yaşta öğrendim. Annemle teyzem sayesinde öğrendim. Üç yaşında gazete okutuyorlardı bana. Okutuyorlarmış yani. Çok erken yaşta öğrendim. Hep annem sayesinde oldu. Babamla ben bir şey yaptığımı hatırlamıyorum. Varsa bile ben hatırlamıyorum.” (K68)

Babayla olan anıları hatırlamada güçlük çektiğini belirten K68, annesiyle keyif aldığı şeyleri çeşitlendirerek aktardı ve keyif aldığı şeylerden biri olan “kitap kaplama” etkinliğinin sürdürülmesine farkında olmadan ortam hazırladığından söz etmiştir.

“Babamla, ya babamın içinde olduğu çok fazla bir şey aklıma gelmiyor. Bir kere sadece çok çok küçükken, belki 6-7 yaşında olabiliriz. Yani o zaman köyde yaşıyorduk çünkü. Ben 3. sınıfta köye geldim. O sene, belki de son senedir, bir kere sahile gitmiştik hep beraber. (...) Sahilde bizim köyün sahilinde oturmuştuk. Ekmek, domates falan yemiştik. Onu hatırlıyorum. Sadece hatırladığım o. Başka hiçbir şey hatırlamıyorum babamla ilgili. Ama annemle ilgili hatırladığım şeyler var. Sürekli beni gezdirirdi. Teyzemlere götürürdü. Teyzemlere götürürken parka götürürdü beni aynı zamanda. Onun dışında başka, yani kitaplarımı kaplardı benim annem sürekli. Sürekli benle ilgilenirdi. Kitap kaplardı, ben mesela derste bazen dalgınlıkla kitabın kabını yırtardım. Yine kaplardı. Keyif alırdım ben çünkü annemle bir şey yapmaktan. Belki babamla bir şey yapamadığım için biri benle ilgilendiğinde çok hoşuma gidiyordu. O yüzden belki de yine diyorum ya bilinçaltı olabilir. Benim o kitabı 11 işte kabını bozmam, kabını yaralamam belki yeni bir aktivite oluşturmak için oluyor olabilir. Ama dediğim gibi annem çok ilgilenirdi ama ödevlerimi yapmama çok yardımcı olurdu benim.” (K68)

5.2.1.2. Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar

Çocukken aileleriyle bir arada olduklarında yaptıkları etkinlikleri aktaran katılımcılar, çocukluklarında anne-babalarının bazen kendi oyunlarıyla veya oyuncaklarıyla (örneğin, kamera veya müzik) bazen de çocuklarının oyuncaklarıyla oynayarak oyuna katıldıklarını belirttiler. **K39**, yukarıda da belirtildiği üzere annesinin kendisiyle oyun oynamaya vakit ayıran bir anne olduğunu ifade etmiştir. Annesinin onun oynadığı oyunlara eşlik ettiğinden ve babasının da işten geldiğinde oyununa katılması için saklambaç oyununu oynadığından bahsetti.

“Barbi bebek oynardık. Bazen babam eve gelmeden saklambaç oynardık o zamanlar. (...) Böyle işte masanın altına saklanır, babamın işten gelince bizi bulmasını falan beklerdik. Öyle yani annemle baya oyunlar oynardık ya. Ne olsa, boyama, resim her şeyi yapıyorduk.” (**K39**)

Katılımcıların anne-babalarıyla yaptığı etkinliklerde anne-babanın kamera kullanarak çocuklarının oyunlarını kayıt altına aldıkları dikkat çekmiştir. Örneğin **K25**, babasının bir dönem kardeşleri ve kendisini “dizi çekimi” yaparak kayıt altına aldığını ve bunların kendisi için unutmadığı anılar olduğunu ifade etmiştir. Ek olarak, **K25** anne-babasının televizyon karşısında geçen bir dönemden sonra bakış açılarını değiştirerek çocuklarıyla birlikte yapılan etkinlikleri (örneğin, puzzle ve kutu oyunları) tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Evde, bir tane kamerası vardı babamın. Hiç unutmadığım o anılardan böyle. O zaman Sihirli Annem yeni çıkmış. Şey yapardı. Bizi hep böyle kameraya alıp işte şey böyle yani dizi çekerdi bize her gün. Bir ara bir dönemimiz gerçekten hep öyle geçti. O mesela çok hafızamda kalan bir şey. Ondan sonra toplu oyunumuz vardı. İki şey tarzında bu (kutu) oyunlarından. Onlardan oynadığımı çok hatırlıyorum. Hani biraz galiba o zaman böyle bir bilinçlendiler bir ara. Babamlar bir şey duydular. Bizi böyle televizyondan uzaklaştırmak için öyle şeyler yaptırıyorlardı. Mesela annemlerin evinde altı tane puzzle asılıdır hepsini biz yaptık. Hani hepsi şey, birlikte yapalım, birlikte şey yapalım falan, öyleydi. Hani bir ara ama tamamen şeydi, böyle televizyon, işte akşamları baba gelsin, yemek yensin, televizyon izlensin gibi bir dönemdi. Sonra büyük ihtimalle (gülüyor) bir şey duydular çocukları televizyondan uzak tutun gibi. Öyle hem oyun oynardık hem puzzle çok yaptığımı hatırlıyorum.” (**K25**)

Benzer şekilde, **K56** kardeşleriyle eğlenmek için müzik açıp klip çevirdiklerini ve annesinin de işten eve gelince çocuklarını kameraya çektiğini belirtmiştir. **K56**, annesinin çocuklarının keyif aldığı şeyi devam ettirerek müzik açtığını ve halk oyunu veya baleye uygun kıyafetler uydurarak dans ettiklerini ifade etti.

“...bir şarkıyı açardık mesela. Komik şarkıcılardan. O zaman Ciguli diye bir tane adam vardı. İşte onun Binnaz şarkısını açıp hepimiz böyle kostüm giyerdik. Kıyafetlerimizi şey yapardık. Klip çevirirdik mesela. En eğlendiğimiz şey oydu. Hatta akşam annem eve geldiğinde bizi kameraya çekerti. Öyle çok videomuz vardır. Mesela annem böyle bir halk oyunu falan açardı. Hepimiz böyle işte yöresel kıyafetler uydururduk evden bir şeyler. Öyle yapardık. Ondan sonra mesela bale müziği açardı annem. Ondan sonra işte biz böyle kilotlu çoraplarımızı falan giyerdik. Bale taytımız yok diye (gülüyor). Hatta (erkek kardeşim) de bizim kilotlu çoraplarımızı giyerdi (gülüyor) evde böyle bale falan yapardık, baya eğlenirdik. Yani böyle hep böyle taklitle geçerdi. Bayılırdık taklit yapmaya. Komşunun taklidini yapmaya, okuldaki birinin taklidini yapmaya.” (**K56**)

K56, annesinin kendi çocukluğunda yapmayı sevdiği bir etkinlik olarak “hamburger yemeğe gitme”yi kendisi ve kardeşleriyle de yaptığını belirtmiştir. Rutin olarak her Cumartesi hamburger yemeğe gitmeyi keyif alınan bir etkinlik olarak ifade etmiştir. Diğer yandan babasıyla birlikte yaptıkları Pazar günü kahvaltısı veya piknik gibi aktiviteler ile konsere gitmek gibi etkinliklerde babasının müdahaleci yaklaşımları nedeniyle olumsuzlukların yaşanabildiğinden söz etmiştir.

“...annem bizi mesela her Cumartesi günü hamburger yemeğe götürürdü. Çünkü hani zaten fastfood o zaman böyle tabi (yaşadıkları şehir)’de olduğumuz için çok fazla böyle yaygın bir şey değildi ama annem hani (yurt dışında) yetiştiği için buna alışkın olduğundan ve küçükken kendisi de sevindiği için bizi her cumartesi günü hamburger yemeğe götürürdü. Her Pazar günü de ailecek kahvaltıya giderdik, ama o kahvaltının bitmesini isterdim yani ben. Hani yiyelim, bitirelim çünkü böyle üf babamla acaba ne zaman gerginlik çıkacak, işte acaba babam ne söyleyecek de biz neye sinirleneceğiz falan diye. Öyle olurdu. Hani kahvaltı biterdi, babam iş yerine giderdi mesela biz yine annem falan kardeşlerim oturur muhabbet etmeye devam ederdik. O zaman daha keyifli olurdu. Ama babam mesela gezmeğe çok düşkündür. Hani babamla ben mesela çok konsere gittiğimi de hatırlarım. Yani bu İbrahim Tatlıses bile oluyordu bazen. İsmail Türüt bile oluyordu ama babam böyle gitmeyi, oynamayı, eğlenmeyi çok severdi ve biz öyle olduğumuz zaman mutlu olurdu. Yani babama böyle mutsuz olmayacaksınız böyle iyiyseniz ok her şey mükemmel. Mesela diyelim ki pikniğe giderdik Pazar günleri yani havalar güzel olunca ya pikniğe gidiyorduk ya kahvaltıya gidiyorduk. Hatta hava soğukken bile bazen pikniğe gidiyorduk. Ama mesela pikniğe gittiğimizde eğer ben böyle oturuyorsam

kızardı. “Kalkıp top oynasana” işte niye kalkıp top oynamıyorsun, işte gençlik böyle mi olur, sen gençsin. Şimdi oynamayacaksın da ne zaman oynayacaksın diye lafa bir girerdi bu kavgayla biterdi mesela. Yani bir şeyi aslında iyi söylemeye çalışırken onun doğru cümlelerini seçemediği için hep bir negatiflik olurdu. Biz de kavgaya ederdik. Ben ağlardım (gülüyor).” (K56)

5.2.2. Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler

Nitel analizin ikinci üst teması “Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler” olarak belirlendi. Bu tema, çoğunlukla katılımcıların yalnız olduklarında veya akranları/kardeşleriyle birlikteyken yaptıkları etkinlikleri anlattıkları ifadeler doğrultusunda belirlendi. Katılımcıların yanıtları, çocuklukta oyunun sosyo-duygusal beceriler temelinde duygularla baş etmek, yaratıcılığı geliştirmek ve kişilerarası iletişimi geliştirmek gibi işlevlerinin olabileceğini göstermektedir. Buna göre, “Duygularla Baş Etmenin Yolları: Hayali Arkadaş veya Günlük Tutmak/Yazı Yazmak”, “Yaratıcılık” ve “Oyunlar Aracılığıyla Kişilerarası İletişim” alt temaları belirlendi.

5.2.2.1. Duygularla Baş Etmenin Yolları: Hayali Arkadaş veya Günlük Tutmak/Yazı Yazmak

Bazı katılımcılar çoğunlukla yalnız kaldıkları zamanlarda kendilerine eşlik ettiğini belirtebileceğimiz bir “hayali arkadaş”ın var olduğundan söz etmiştir. Bu hayali arkadaşın yalnızlıkla baş etmeye yardımcı olduğu düşünülebilir. Örneğin, tek çocuk olan K81 evde yalnızken hayali arkadaşıyla konuştuğunu şu sözlerle belirtmiştir:

“Mesela hayali arkadaşlarım olurdu. Bu çok etkilerdi beni. Tek çocuğum bir de. Kardeşim de yok benim. O yüzden evde sürekli yalnız olduğumdan dolayı sanki bir arkadaşım varmış gibi konuşmalar yapardım.” (K81)

K25, görüşmede çocukluğunda çoğunlukla kız kardeşi ve ablasıyla vakit geçirdiğini ve yalnız kalmayı hiç sevmeyi aktarmıştır. Yalnız kaldığı zaman da bir hayali arkadaş ürettiğinden bahsetmiştir.

“Kendi başımayken, biraz şizofrenik hareketlerim vardı. Böyle kendime hayali arkadaş işte yaratmak gibi. Oyuncaklarımı konuşturuyorum mesela, ama karşıda

kimse yok (gülüyor). Sanki karşısında başka bir şey daha var, onunla konuşturmaca gibi ya da böyle aynada karşısına geçirir öyle konuştururdum. Şimdi mesela böyle şey, bilinçlenince düşünüyorum. Hani ben çocukken niye böyle yapıyordum, hani bu hareketin anlamı neydi falan gibi. Bazı sorguladığım öyle şeylerim var. Yalnız kaldığımda, dediğim gibi galiba kardeş yalnız kalmanıza izin vermiyor çok fazla. Şu anda yalnız, kendi başıma şey yaptığım, bir hayali arkadaşımı hani şey yapabilirim. Görmediğimi biliyorum, ama kendi kendime konuşuyorum. Hani o deli değil de hani ben birisine anlatıyorum modda.” (K25)

Görüşmenin ilerleyen kısmında, **K25** yalnız kalmayı oyun oynamayı kısıtlayan bir deneyim olarak aktarmıştır. Hayali arkadaşın ortaya çıkma sürecini yalnızlıkla ilişkilendirerek şunları söylemiştir:

“Kardeşim bir hafta yazlığa gitmişti. O zaman şey ablam zaten üniversitedeydi. O zaman yalnız kalmıştım. Hatta böyle şey yapmıştım, oynamıştım, aa evin tek kızı ben kaldım, işte siz gittiniz falan diye. Sonra ertesi gün işte oyun oynayacağım, kimsem yok hani şey yapamıyorum. Zaten bu hayali arkadaş mevzusu bu zamanlar hani böyle çıktı. Bir şeyleri konuşma isteği duyuyordum herhalde ya da anlatma. O zaman çıktı bunlar. Hep böyle şey hani bir şeyi şey yapıyorum ama çözüm üretemiyorum. Oyun oynamak istiyorum, birisiyle oynamak istiyorum, ama oynayamadığım zaman gerçekten böyle şey, çok mutsuz oluyordum.” (K25)

“Aslında mesela şöyle, hani mesela ikimiz işte barbileri tutup oynatırdık, konuştururduk. Mesela barbiyi aynaya tutup, hani sanki başka birisi var gibi onu konuşturuyordum. Öyle bir şeyim vardı. Hani kendim konuşmak, bir şeyler anlatmak istiyorsam dediğim gibi kendi kendime konuşuyorum ama işte o hayali arkadaşına aslında. Kendi kendime değil de. Bunun gibi şeyler vardı. Çocukken eksik olduğum, hani yalnızken, yani derdim galiba böyle oyun oynamak şeydi, hani o yüzden çok öyle davranıyordum sanırım hani çözüm olarak. Yalnızlık yerine bir şeyler üreteyim, ha bu aynadaki görüntüsü, tamam bu başka oyuncak, benimki başka oyuncak gibi gibi.” (K25)

Hayali arkadaş benzer şekilde, çocuklukta duygularla baş etmede günlük tutmanın ve yazı yazmanın da önemli bir yeri olduğu düşünülmüştür. **K81**’in günlük yazma davranışının arkasında evde anne-babası arasında paylaşımların çok az olması ve bu durumun kendisini de “içe kapanık ve paylaşımdan uzak olmak” yaptığı görülmüştür.

“Çünkü evde hani anne baba arasında paylaşım olmadığı için benimle onların ikisiyle bir paylaşımım olmuyordu dolayısıyla. Hani beraber oturup sohbet ettiğimiz bir yemek masası ya da bir akşam oturması hatırlamıyorum ben maalesef. O yüzden işte bu da beni büyük ihtimalle çok içime kapanık ve paylaşımdan uzak duran biri yapıyordu diye düşünüyorum maalesef.” (K81)

K81, ortaokul ve lise yıllarında “paylaşma sıkıntısı” yaşadığını, arkadaşları ile kendi yaşamına dair paylaşımlarda bulunmadığını ve bunun arkadaşları tarafından da fark edildiğini ifade etmiştir.

“Hani neden anlatmıyordum hiç bilmiyorum ama böyle bir paylaşma sıkıntım vardı. Bu anlamda çok sıkıntı yaşıyorduk yani. Hiçbir şeyi söylemediğimi, anlatmadığımı, moralim bozuk dahi olsa hani hiç belli etmediğimi söylüyorlardı.”
(K81)

K81’in günlük yazmaya ilişkin ifadeleri aşağıda sırasıyla aktarılmıştır.

“...Yani aslında çocukken tuttuğum yaklaşık 4 tane günlüğüm var. Çok fazla günlük yazma isteği var ki sonradan okuduğumda da orada görüyorum zaten yani hani her şeyi oraya yazmışım gerçekten çok yoğun bir yazma isteği var. Daha çok yazarak deniyordum. Annemle paylaşıyordum diyemeyeceğim ya yok paylaşmıyordum kimseyle konuşmuyordum. Belki dediğim gibi yazma yapıyorum ya da işte kendi kendime konuşma gibi hani aynaya anlatma gibi yanımda biri varmış gibi, ona anlatma gibi davranışlarım vardı. Belki de böyle baş ediyordum yani. (...) Yani karşımda biri varmış gibi anlatmak beni çok rahatlatıyordu, ama gidip başkasına anlatmak hiç aklıma gelmiyordu. Maalesef. Belki de alacağım tepkiden çekiniyordum hiç bilmiyorum ama hiç anlatmazdım.” **(K81)**

Görüşmenin ilerleyen kısmında günlüğe yazdıklarının daha çok duygular hakkında olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

“...içimden geçenleri yazıyordum. Hani yaşadığım olaylardan ziyade hep daha çok hissettiklerimi yazmışım yani. Okuduğumda da hep böyle şey bir yazı var, konuşur gibi ve hep duygular üzerinden. Hani okuduğunuz zaman anlıyorsunuz ki burada üzgünüm. İşte hani burada kızgınım. Ya da burada çok mutluyum gibi duyguların çok rahat ifade edildiği yazılar bunlar. Olaylardan daha çok hep hissettiklerim. İşte atıyorum arkadaşım ile tartıştım, kavga ettim “ama bana böyle dedi ben böyle hissettim” gibi genelde hep hisler üzerinden yazmışım. O yüzden bu kadar uzun belki de (gülüyor).” **(K81)**

K56 da yazmayı çok sevdiğini, sıkıntılı duygularını ya duvarlara anlattığını ya da yazdığını söylemiştir.

“Ama mesela bazen yalnız kaldığımda gece uyuyamadığım zaman kendi kendime konuştuğumu çok iyi biliyorum. Duvarlara anlatırdım yani dertlerimi ya da yazı yazardım. Çok fazla mesela böyle yazdıklarım vardır yani. Bazılarını saklarım hatta neler yazmışım falan diyorum kendi kendime yani öyleydi. Hep böyle bir felsefik açıdan düşünmeler, değişik cümleler falan filan. Hep böyleydi. Yazmayı çok severdim ama yani. Kendi kendime kalınca yazardım ya da konuşurdum ve sonunda ağlayarak günü bitirir uykuya daldardım.” **(K56)**

5.2.2.2. Yaratıcılık

Çocuklukta oynanan oyunlarda katılımcılar farklı ilişkisel bağlamlarda (örneğin, kardeş veya arkadaş ilişkileri) oynadıkları oyunlarda kendi oyunlarını bularak veya var olan oyunları farklı şekillerde oynayarak yaratıcılıklarını ifade etmiştir. Üstelik, yaratıcılığın, oyunların ortaya çıkış sürecinde kişilerarası etkileşimlerle birlikte duygusal paylaşımı ve fikir alışverişini de etkilediği görülmüştür. Örneğin, **K56** çocukken kardeşleriyle birlikte oynadığı oyunlarda sıradan oyunlardan sıkıldıklarını, bu nedenle de kendi oyunlarını türettiklerini belirtmiştir. Kendi oyunlarını yaratmak keyif veren bir etkinlik olarak aktarılmıştır.

“**K56:** Yani böyle şeye gittiğimiz zaman denize falan gittiğimiz zaman asla kumla hiçbirimiz oynamazdık. Yüzme yarışı falan yapardık. Kumla oynamak sıkıcı gelirdi yani bize.

A: Ne orada sıkıcı gelen şey? Mesela ne sıkardı?

K56: Otur kumla güneşin altında saatlerce oyna. Mesela çok amaçsız gelirdi bize. Yani bir şekil yapıyorsun, iki şekil yapıyorsun. Üç yaptın, e dördüncü gelmiyor yani artık. Hani hayal gücü orada tıkanıyor. Biz de o yüzden suyun altına mesela girip taş kağıt makas oynardık suyun altında. Mesela onu dışarıda da oynayabilirsiniz ama biz suyun altında taş kağıt makas oynardık ondan sonra şey yapan suyun altında diyelim ki yenilen, derdik ki sen ona tokat atacaksın. Tabi ki suyun altında tokat gelmediği için hani öyle bir acı olmuyordu. Öyle yapardık. Öyle değişik, kendimiz oyun türetmeyi daha çok seviyorduk yani. Bir de bunun dışında şey kız kardeşimle bebeklere kıyafet dikmeye bayılırdık. ... Yani böyle, kendi oyunumuzu kendimiz bulmayı daha çok severdik.”

K39 da kardeşi ve arkadaşıyla oynadıkları “ben her meslektenim” oyunuyla farklı meslekleri oyun içinde canlandırarak bir oyun kurgusu yarattıklarını belirtmiştir.

“Ya şöyle ben mesela grupta şey her türlü mesleği hepimiz olurduk böyle. Üçümüz oyun oynuyorsak hepimiz her türlü meslekten olur böyle ya kasiyer olurduk. Ama şey meslek şeyimiz de her türlü mesleği yapabilir oluyordu böyle. Hatta grubun lafıydı “ben her meslektenim” diye. Böyle çok saçma işte, küçük olunca insan kafası biraz şey oluyor. Böyle annemin kıyafetlerini çıkarırdık. Ondan sonra, güya kasiyeriz hani böyle biri geliyor kıyafet gösteriyoruz falan, o tarz.” (**K39**)

K68 ise saklambacın farklı bir türü olan saklanma oyununu geliştirdiğini ve bu oyunu arkadaşlarına sunarken bir oyunun yaratılmasını saklambaç oyununu farklılaştırmak, arkadaşlarına sunmak, oynayarak denemek ve geliştirmek gibi aşamalarıyla birlikte aktarmıştır. Bu oyunun gün boyu sürdüğü (**K68:** “*Zaten sabah saat 10.00’da başlarsak*

akşam saat 6'da bitiyordu bu oyun.”) ve bu oyunla mesafeleri arttırıp oyun alanını genişlettikleri belirtilmiştir.

“Saklambaç çok oynardık. Saklambacın farklı bir versiyonunu geliştirmiştik ben arkadaşlarımla. Farklı bir oyun bulmuştuk. Onu oynardık sürekli. Benim için çok önemliydi. Çok güzel vakit geçirirdim.” (K68)

“Saklambaç oyununda farklı bir şey bulmuştuk. İsmi çok basit, (saklanma oyunu) yapmıştık. Grup halinde oynuyorduk saklambacı. Ben daha önce hiç duymadım. Öyle aklıma geldi. Ya arkadaşlar böyle bir şey yapsak mı yapmasak mı? İlk başta tabi herkes mahallede çocuksunuz, böyle bir fikir sunduğunuzda, tamam hadi yapalım. İnovasyona açık insanlar değiller sonuçta. Sonra düşündük, konuştuk falan. A eğlenceli olur, olmaz dedik. Sonra “bir deneyelim ya” falan dedik, bir kere oynadık bir tur. Tabi onu geliştirdik sonra yani. Bu fikirdi, fikri sunduk, kurduk. Ondan sonra geliştirdik. Mesela belli bölgeler vardı mahallemizde işte. Uzaklaşabildiğimiz mesafeler. Mesafeleri arttırdık.” (K68)

5.2.2.3. Oyunlar Aracılığıyla Kişilerarası İletişim

Katılımcılar, çocuklukta kardeşleri ve akranlarıyla oynadıkları oyunları aktarırken oyunun kişilerarası iletişimdeki yerini işaret etmiştir. Özellikle de oyunun iletişimde yaşanan zorlanmalarla baş etmeye katkı sağladığı görülmüştür. Örneğin, K56 “... *Bilgisayar hayatımıza girince bilgisayar oyunu oynardık sırayla. Kavga etmemeyi öğrendik mesela bilgisayar oynarken.*” ifadesinde kardeşler arasındaki kavganın bilgisayar oynarken sırayla oynamayı öğrenmeleri üzerinden sonlandığını belirtmiştir.

K68 de akranlarıyla oynadığı oyunların birbirlerini tanıma, sosyalleşme, yardımlaşma, iyi anlaşma veya kavga etme-sorunu çözme gibi kişilerarası iletişimin sağlandığı bir alan oluşturduğunu ifade etmiştir.

“Birbirimizi tanımamızı sağladı. Yani sosyalleşmemizi sağladı. Çok basit, bazen internette görürüz işte, erkek, kızlar bir erkeği halı sahada izleyin, pas veriyorsa bencildir, vermiyorsa. Bu bile çok önemli bir şey ben kesinlikle katılıyorum buna. Biz birbirimizle yardımlaştığımız için. Zaten maç 3 kişiyle oynanmıyor, maç 8 kişiyle, 9 kişiyle oynanıyor. Anlaşamadığımız insanlarla koptu bağımız. Ama onlarla bir birlikteliğimiz oldu. Daha iyi anlaştık oyun içinde. Kavga ettiğimiz oldu tabi ki de oldu. Ben yakın arkadaşımın kavga ettiğini hatırlıyorum ama onun sorunuydu, benim sorunum değildi. Yine çözmüştük sonradan yani.” (K68)

K39 kardeşlik duygusunun paylaşımlar aracılığıyla ortaya çıktığından bahsederek, kendi kardeşiyle ilişkisel sıcaklığın oluşumunu unutamadığı bir anı olarak paten kayarken yaşadıkları bir olay üzerinden aktarmıştır.

“Bir şeyler paylaştıkça insan kardeşlik duygusu çıkıyor ortaya. Hatta şunu anlatayım. (Kardeşim) ile aramız ne zaman iyi oldu, babam ikimize de paten almıştı. Böyle aramız harika değildi. (Kardeşim) beni çok seviyordu. Onu hep biliyordum. İşte arabada yatacak olsa (kardeşim) yere falan yatardı, ben koltukta yatardım. Çok seviyordu beni. Ben çok kıskançtım. Sevdığım insanları çok kıskanıyorum. Sadece beni sevsinler istiyorum. Ondan sonra, işte paten almıştı. Ben düşmüştüm patene binerken. (Kardeşim) çok gülmüştü. Ondan sonra öyle bir sıcaklık başladı aramızda. Hani onu hiç unutmuyorum mesela.” **(K39)**

5.2.3. Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun

Nitel analizin üçüncü üst teması “Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun” olarak belirlenmiştir. Bu üst tema, yetişkinlikte oyunun tanımını ve oyun oynarken keyif veren unsurları anlamaya yönelik sorulan sorular ile çocukken oynadıkları oyunlarla bugün oynadıkları oyunlar arasındaki bağı anlamaya yönelik sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu üst tema “Yetişkinlikte Oyunun Anlamı” ile “Oyunsallığı Devam Ettiren İçsel Motivasyon” alt temalarını kapsamaktadır. Yetişkinlikte oyunun hem eğlence hem de hırs ve başarı üzerinden tanımlandığı görülmüştür. Oyunu sürdüren içsel motivasyonlar, kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte bu motivasyonların kaynağını çocukluktan aldığı dikkat çekmiştir.

5.2.3.1. Yetişkinlikte Oyunun Anlamı

Katılımcılar yetişkinlikte oyunu eğlence, rahatlama sağlama, hırslanma ve başarı elde etme üzerinden değerlendirmiştir. Örneğin, **K45** yetişkinlikteki oyunu ve oyunun hissettirdiklerini rahatlamak, öğrendiğini oyuna aktarmak, öğrendiği şeyi uygulamaktan keyif almak, başarmak, hedef koymak ve bu hedefleri gerçekleştirmek için çabalamak üzerinden tanımlamıştır.

“**K45:** ...İşte eğleniyorum, yoruluyorum, çok daha güzel, rahat bir şekilde evime gelip uyuyorum yani. Bir şey var, beynin rahatlaması var. Kafam doluysa her şey gitmiş oluyor. Ama işte bunlar bende çok özel şeyler. Hep pahalı ya da ne bileyim,

takım olunması gereken şeyler. Mesela her hafta Pazartesi şirketteki arkadaşlarla basketbol oynuyoruz. Eve geldiğimde çok iyi hissediyorum. Çünkü hani maç yapmışız. Yensek de yenilsek de benim için sonuç fark etmiyor. Hani orada, gene burada aynı şeye bağlayacağım. Evde basketbol videoları izliyorum. Bir hareket öğreniyorum, aklıma yazıyorum. Ben yensem de yenilsem de o hareketi orada gerçekten istediğim gibi yapabildiysem o oyun benim için anlam kazanıyor....

A: Orada o keyif veren unsur ne oluyor? Bu keyif aldığınız, iyi hissettiğiniz oyunlardaki?

K45: Aslında şey yani birazcık sanal alemde diyeyim mesela oyun konsolu ile yapamadığım şeyleri yapıyorum. Orada bir challenge var böyle ilerliyorsun, ilerledikçe bir şeyler kazanıyorsun ya da hani böyle zor bir bölümü geçiriyorsun ya da beş kere deniyorsun geçemiyorsun, ertesi gün onuncu denemende geçiyorsun. Çok mutlu oluyorum. Ya da ne bileyim o gene uçak, araba örneğine geleyim. Gerçek hayatta kullanamadığım gibi bir arabayı üstten görerek tüm görseelliğiyle istediğim hıza ulaşarak, yani o minimalde, yapamadığım hareketleri yapıyorum ya da offroadda öyle, snowboardda mesela şey dağa çıktığım zaman çok yalnız hissediyorum. O bir kafa rahatlığı veriyor. Müziğimi takıyorum, kayıyorum hani ve hani gene videoları izliyorum. Yerden mesela, geçen sene ikinci senemdi, 30-40cm zıplayarak tümseklerden gitmeye başladım. Hani bu muazzam bir şey. Bu seneki hedefim bol karda kaymak. Mesela hani düşüyorum batıyorum lan bugün de çok kötü oldu falan keşke girmeseydim, rezil oldum yukarıdan bakınca kötü hissettiriyor, ama bu bir aşama bu senenin sonuna doğru ben bu bol karda da kaymayı öğrenirim. Mesela bu seneki amacım o. Aslında bir amaç koyuyorum, ona bu etkinlik vasıtasıyla ulaşıyorum. Bu da bana oyun gibi geliyor ve beni mutlu hissettiriyor.”

K45 için önemli olan sonuçtan çok oyundan keyif almak iken **K25** için oyunun anlamının hırs olduğu dikkat çekmiştir. **K25**, oyunu kaybettiğinde hırslanarak oyunu yeniden oynamak istediğini aktarmıştır. Bu yaklaşımından dolayı arkadaşları için iyi bir oyuncu olmadığını belirtmiştir.

“Oyun hırs demek galiba benim şu anda, çünkü kaybetmeyi kesinlikle şey yapamıyorum. Hani çok sinir oluyorum. Tekrar tekrar oynamak istiyorum. Böyle çok kolay sinirlenen bir insan değilim ama kaybettiğim zaman beynimde şimşekler çakıyor hani gerçekten (gülüyor). Benim için hem bağımlılık hem bu kadar da böyle sinir edici bir şey. Mesela şey ben hani böyle kumar falan benim zayıf noktam olabilir yani böyle başlasam çok hırsa dönüştürüp büyük şeyler de kazanabilirim, kaybedebilirim de mesela. Onun gibi. Onun dışında telefon oyunlarında zaten şey telefon oyunları çok doğru bir örnek değil de böyle arkadaş grubuyla oynadığımız oyunlarda çok hırslıyım. Hani gerçekten kaybettiğimde “eh oyundu” diyemiyorum yani ben. Hani şey niye biz kazanamadık, işte hadi bir daha oynayacağız falan gibi yaklaşıyorum. Biraz o yüzden iyi bir oyuncu değilim arkadaşlarım için (gülüyor). Hırslanıyorum çünkü.” (**K25**)

K68 oyunun, zaman öldürmeyi ve kafa dağıtmayı ifade ettiğini aktarmıştır. Yetişkin yaşamında var olan sorumluluklarının arasında özellikle oyun konsolu ile oynayarak başka bir dünyaya girmenin rahatlama sağladığına işaret etmiştir.

“Sadece zaman öldürmek ve kafa dağıtmak. Oyun konsolu ile oynuyorum genelde şu an. Oyun konsolu var evde, oyunları indiriyorum. (...) Sadece kafa dağıtmak için oynuyorum. Başka hiçbir şey değil. Yani oynuyorum. Oynamıyor değilim. Belki haftada bir saat iki saat. Çok fazla da oynamıyorum. Çünkü dediğim gibi yapmam gereken bazı şeyler var. Sorumluluklarım var. Bakmam gereken bir aile var işte önce. Kafa dağıtmak için açıyorum oynuyorum bazen. Pazar günü özellikle bir saat iki saat oynuyorum. Kopmam, gerçekten oynarım yani. Belki de kafam aldığı sürece oynarım. Çünkü çok faydalı oluyor. Başka bir dünyaya gidiyorsunuz o ara. Oyun konsolu da işte. O dünyada yaşıyorsunuz. Tamamen hayattan uzaklaşıyorsunuz ve kafanızı boşaltma şansınız oluyor. Kafanızı kuralayan şeylerden uzaklaşmak bir süre gerçekten iyi geliyor.” (K68)

Görüşmenin ilerleyen kısmında **K68** oyunda kendisine keyif veren unsurları bilgisayar oyunlarında başka bir dünyaya girmek ve oradaki karakteri kendisi gibi hissederek güçlü olmak; futbol ve basketbolda ise yenme, doyum alma, başarma ve üstün olma üzerinden belirtmiştir.

“Keyif veren unsur, dediğim gibi o dünyaya gidiyorum. Örneğin, son zaman, yeni bitirdiğim bir oyundan bahsedeyim. Savaş Tanrısı diye bir oyun bitirmiştım. Antik çağlarda geçiyor işte bu Tanrı işte üzerindeki eşyaları, sıfırdan başlıyorsunuz, bir baltası var. Çok güçlü bir karakter. Zaten çok güçlü olmasından dolayı zaten hani oyun kendisi üzerinden kurulmuş. Onu donatıyorsun. Sanki o karakter kendinmiş gibi oluyorsun, güçleniyorsun, diğer yaratıklarla savaşmak. Belki yetişkin insanlarız ama bu psikolojiye girebiliyoruz. İşte oyunu bitirdiğin zaman ve oyunların genelde hikayesi çok güzel oluyor. Örneğin, Savaş Tanrısının hikayesi annesini kaybeden bir adam, eşini kaybeden bir adam ve onun oğlu var. Oğlu Tanrı olduğunu bilmiyor, fakat babası kendisine anlatıyor sonra işte ona. Öğrenmek zorunda kalıyor. Antik çağda geçiyor. İşte bu sanırım Den Tanrıları. O din vb. şeyler var işte o bölgede. Onlardan bahsediyor. Onun dışında mesela ikili oyunlar oynadığımızda yakın arkadaşım, işte futbol oyunları veya basketbol oyunları işte onu yenme duygusu. O an geçirdiğin vakit. Futbolu çok severim zaten. Gol atma, işte başarılı olma. Belki o doyum, başarılı olma doyumunu. İşte onu başararak ondan üstün olma doyumunu. Anlık bir doyum ama sonuçta insanın doğasında var. Genelde oyunların karakterleri tatmin ediyor insanı. O karakterin yerine kendimi koyuyormuş gibi hissediyorum. Bir şeyleri başarmış gibi hissediyorum. Belki bundan doyum alıyorum.” (K68)

Ek olarak, **K68** keyif alarak yaptığı sporda da başarma duygusunun önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Uyguladığı antrenmanın zaman içinde değiştiğini ve süreç içinde

kendini koşuya kondisyon kazanarak hazırladığını ve bunu başardığını söylemiştir. Bu ifadelerin **K45**'in kendisine sporda hedef koyarak bu hedefi başarmaya çalışmasıyla örtüştüğü düşünülmüştür.

“Yine sporda da bir şeyleri başarmak. Evet ben bunu yapabiliyorum. Örneğin, ilk antrenmanda 60 saniye koşup 90 saniye yürüyorduk. Bunu 30 dakika boyunca tekrarlıyorduk belirli periyodlarla. Şimdi koşuya alışkın olmadığı için insan ister istemez vücuda refleksleri tepkileri farklı oluyor. Kalp atışı hızlanıyor vb. Sonra, programla yapıyorum ben bu arada. Telefonda bir uygulamada bir program var. Onunla yapıyorum. Daha sonra zaman ilerledikçe antrenman sıklaşmaya başlıyor. Artıyor. İşte 5 dakika dinlen, 3 dakika yürü falan derken bir anda 45 dakika falan koşmaya başladım yani. Nasıl oldu anlamadım. Bu kondisyon ve bunları başarmak.” (**K68**)

5.2.3.2. Oyunsallığı Devam Ettiren İçsel Motivasyon

Katılımcıların çocukken oynadıkları oyunlarla bugün oynadıkları oyunlar arasındaki bağı anlamaya yönelik sorulara verdikleri yanıtlar katılımcılar özelinde oyuna veya oynasallığa yönelik içsel motivasyonların farklılaştığını göstermiştir. Diğer yandan, bu içsel motivasyonların oyunu yetişkinliğe taşımalarında önemli bir role sahip olduğu görülmüştür. Çocukluktaki ve yetişkinlikteki oyunların benzer içsel motivasyonlardan beslenmesi ve de oyunun yalnızca biçimsel olarak farklılaşması dikkat çekmiştir. **K56** “*Aynı şeyleri oynuyormuşum.*” ifadesiyle bu devamlılığı belirtmiştir. Çocukluğundaki oyunlarla bugün oynadığı oyunların ortak noktası olarak oyunların hareket içeriyor olması dikkat çekmiştir. **K56**, hareketliliğin anne-babası tarafından teşvik edildiğini belirtmiştir. Bugün de bu hareketliliğin devam etmesinin sağlık açısından yararlı olduğunu ifade etmiştir. Ek olarak, hareketli olması evliliğinde de eşine eşlik edebilmesini sağlayan bir unsur olarak dikkat çekmiştir.

“Şöyle, ben babamla futbol maçı bile yaptığımı bilirim. Yani babam işte böyle hareket edelim, koşalım edelim, öyle şeyleri çok sever. Çok atik bir adamdır. Hala öyle. Bir pikniğe gideriz, babam önce ağaca çıkar. Halbuki şu an onun için çok tehlikeli yani böyle şeyler. Damarlarında bir rahatsızlıktan dolayı. Annem de mesela hep böyle işte şey, boyunuz uzasın, işte hantal olmayın, ileride işte obeziteye doğru gitmeyin, şişmanlamayın işte teyzem vardı benim baya kilolu, bak teyzenizi görüyorsunuz ne halde. Hareket edin. Kaslarınız gelişsin. Hep böyle. Mesela evde

oturuyoruz ya böyle mesela çizgi film izliyoruz çok mu oturduk kaldık böyle annem şey yapardı. “Kalkın ayağa, zıplayın.” Zıpladık, elmaları toplayın havadan derdi. “Tamam şimdi oturun, tekrar izlemeye devam edin.” Mesela böyle şeyleri vardı yani. İyi ki yapmış. O yüzden ben mesela çok oturduğum zaman çok rahatsızlık duyarım. Kalkar yürürüm. Yürümesem belki şu an diyelim ki benim bel fitiği rahatsızlığım var. Çok oturmak da bana yaramıyor, çok yatmak da yaramıyor. Ben mesela çok yatmaya alışkın olsaydım şu an hastalığım belki çok daha ilerlemiş olurdu. Ama ben mutlaka ayağa kalkıp yürümek, egzersiz yapmak istiyorum. Yani ister istemez aslında beni spora yönlendirmiş oldu. Böyle yani hani iyi bir katkısı oldu. Bir yere gittiğimiz zaman oturup kalmayız yani. Hareket ederiz durmadan. Ve bunun bir faydası da şu: Benim eşim çok hiperaktif bir insan. Gecenin 12’sinde bir anda bana kalk dışarı çıkıyoruz diyebilir. Ben eğer hantal bir insan olsaydım. Yatalım, gitmeyelim derdim. Ve de o bu doyumunu yaşayamamış olurdu. Ve ona kötülük etmiş olurdum aslında. Çünkü o da onun ihtiyacı olmuş olurdu. Ama biz şu anda annemle babam bana hareket etmeyi öğrettiği için o bir şey istediği zaman “tamam kalk gidelim” diyebiliyorum yani öyle söyleyebilirim.” (K56)

K56 için hareketliliğini sürdürebildiği oyunlar şunlardı:

“Yani şu an oynadığım oyunlarda da o zaman oynadığım oyunlarda da hep bir hareket var. Yine mesela hareketli oyunlar oynamayı tercih ederim. Mesela arkadaşlarla beraber gidip karaoke yine yapıyoruz ya da bunu evde de yapıyoruz aynı şekilde. Mesela pikniğe gittiğimizde yine voleybol oynuyoruz. Mesela oturup oynamayı pek sevmiyorum bir şey yapmayı ama tabi yetişkinliğin verdiği bir şeyle okey de oynuyoruz, o da sarıyor işte yani güzel oluyor. Yani baktığım zaman aslında hep aynı şeyleri oynuyormuşum.” (K56)

Buna ek olarak, **K56** çocukluğu yaşatmanın yetişkinlikte yavaşlayan metabolizmayı hızlandırıyor olabileceğini aktarmıştır.

“Çünkü yaş ilerledikçe tabi ki de metabolik açıdan birazcık, metabolizmamız zayıflıyor, ama çocuk dediğimiz şey metabolizması çok hızlı. O yüzden o çocukluğu yaşattığım zaman metabolizmamın biraz daha dayanacağına inanıyorum. O yüzden bazen oynuyorum yani öyle. Mesela hala çizgi film izlemeyi çok severim, ama bu çizgi filmler biraz daha animasyon filmler oluyor. Yani televizyondan açayım da Tom ve Jerry, gerçi onu izlerim hala (gülüyor), hani açayım da öyle şey izleyeyim TRT Çocuk’u açayım gibi değil de hala animasyon filmlerinin çoğunu izlerim yani. Defalarca izlerim hatta bir çocuk gibi. Sıkılmam. Aynı şeyleri yapıyorum ya çok değişmedim (gülüyor).” (K56)

K25 kendisini ve eşini eğlendirmek için çocukluğundaki oyunları yetişkinlikte de devam ettirdiğini belirtmiştir. Çocukluğundaki oyunların onun için unutamadığı ve mutlu hissettiği anılar olduğunu belirtmiştir. Bugün de canı sıkıldığında oyun uydurarak çocukluğunda kardeşiyle yaptığı şeyi eşiyle devam ettirdiğini aktarmıştır. Bunların değişmeyen, eğlenceye yönelik yaptığı şeyler olduğunu belirtmiştir.

“Yani onlar benim unutamadığım anılar aslında, hani çocukluğunda okuldan gel, dışarıya çık, sonra işte şarkı bulmaca vesaire oyna. Şimdi de mesela hiç, belki de canım sıkıldığı zaman şu anda öyle oyunlar uyduruyorum. Belki de en mutlu olduğum anılar onlar. Hani bilinçaltımdan böyle bir şey geliyor. Hani tam bağı bilemiyorum açıkçası. Mesela küçükken şey olurdu. Evet o da bir örnek olabilir. Küçükken şey böyle kardeşimle işte şey bakkala giderdik. Böyle hava 5 gibi falan karardığı günler var ya ondan işte sonra böyle ben şey direkt arabanın arkasına saklanırdım işte (kardeşim) şey “silahlı birileri geliyor, hani geç” falan zaten şizofrenik hareketlerim oradan var (gülüyor) kendini ele veriyordu. İşte böyle kardeşim mesela o zamandan beri hani ben mesela öyle devam ettirse daha şey yapacağım kardeşim “abla öyle bir şey olmaz, hadi gel falan diye şey yapardı”. Hani her zaman zaten olgun davranırdı. Şimdi mesela yine aynı şeyleri bazen yapıyorum. Hatta eşim falan çok şey yapar. İşte şey “yanımdan geçenin bıçağı vardı, çekti, gördün mü?” vesaire falan. Yine mesela bazen değişmediğim şeyler öyle saçma şeylerim var. Onun gibi ama nasıl bir bağ kurabilirim bunlarla? Yine kendimi eğlendirmek hani. Ama mesela eşimle beraber yaptığım şeye atıyorum eşimi de eğlendirmek. Hani onun gibi.” (K25)

K25 çocukluğunda arkadaşlarıyla oynadığı oyunların hayatındaki yerini de bugün “müzikli yerden yüksek” oyununu canı sıkıldığında oynayarak devam ettirmesi üzerinden açıklamıştır. **K25**, çocukluğundaki oyunları yetişkinlikte de sürdürmesinde sıkıntıyı ortadan kaldırma isteğinin olduğunu belirtmiştir.

“Bu yerden yüksek dedim ya, şu anda düşünüyorum, şeydi müzikli yerden yüksek diye bir oyun vardı biliyor musunuz bilmiyorum. Baş harfini söylediniz o baş harfiyle bir şarkı söyleye söyleye karşıya geçebilirdiniz, ama şarkı bulamazsanız siz yandınız. Mesela şu anda böyle canım sıkıldığı anda şey oynarım hani atıyorum bu genel olarak çok fazla yolda geçen sürede mutlaka şey oynatırım hani “işte bir kelime söyleyeceğim hadi şarkı bul. Hadi sen bir kelimede dur, hadi ben şarkı bulayım.” Bilmiyorum bağlantısı olabilir mi? Ya da işte şey isimlerden ismin son harfiyle hep isim bulmaca hem bu hep böyle gündemimdeki bir oyundur hani yolda sıkılmayalım vesaire falan diye.” (K25)

K81 ise çocukken oynadığı oyunlarla şimdi kendisini eğlendirmek için yaptığı aktiviteler arasında ortaklaşan noktayı yalnız olmayı istememe üzerinden aktarmıştır. Yalnız olduğu zamanlarda kafasını dağıtmak için bir şeylere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Oyunu sürdürmek için motivasyonun yalnızlığı doldurmak olduğu düşünülmüştür.

“...yalnız olmak istememe. Yani hep kendi kendime, yalnız olmak istemiyordum ama bir şeyler üretmeye çalışıyorum diye hatırlıyorum hani. Yalnızım ama şu anda zaman geçirmek için bir şeyler bulmak zorundayım, düşüncesi var. İkinin en ortak yanı bu bence. Çünkü çocukken de hep yalnız kalmak istemiyordum. Şu an hala yalnız kalınca kafamı dağıtacak bir şeylere ihtiyaç duyuyorum. Hani o zamanın

bitmesini istiyorum. Çok hoşlanmıyorum yalnız bir şeyler yapmaktan. Ortak noktası odur büyük ihtimal.” (K81)

K68 ise geçmişte oynadığı oyunlarla bugün oynadığı oyunların ortak özelliklerini başarı ve doyum sağlama olarak belirtmiştir.

“...Yani futbol, hep futboldan gidiyorum. Çünkü çok fazla oynadık. Yani belki bir günün 6 saati 7 saati oynardık yani futbolu. Saklanma oyunu dediğim oyun haftada bir oynanırdı, her gün oynanmaz. Futbol çünkü ana aktivitemizdi bizim. İşte orada bir başarı, doyum olayı olabilir belki yani. Şu an aklıma gelen başka bir şey yok. Bir şeyleri başarmak, birilerini yenmek ve ondan üstün olmak. Sonra, şimdi oynadığımız oyunlar. İşte bir karakteri güçlendirmek, canlandırmak ve onunla her şeyi başarmak yine bir doyum olabilir. Başarıyla ilgisi olabilir bence. Benim gözümde.” (K68)

5.2.4. Evlilik Bağlamında Oyun

Nitel analizin dördüncü üst teması “Evlilik Bağlamında Oyun” olarak belirlenmiştir. Katılımcıların evliliklerinde oyunu nasıl deneyimlediklerini anlamaya yönelik sorulara verdikleri yanıtlar ve evliliklerindeki oyunlar için verdikleri örnekler doğrultusunda “Evlilik Bağlamında Oyun” üst teması oluşturulmuştur. Genel olarak, oyunun iletişimi sürdürmeye yardımcı olduğu ve birlikte eğlenmenin keyifli bir süreç olarak algılandığı görülmüştür. Bu üst tema “-Mış Gibi Oyunlar”, “Ev İşleri Üzerinden Oyuna Alan Açmak”, “Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek” ve “Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi” alt temalarını kapsamaktadır.

5.2.4.1. -Mış Gibi Oyunlar

Bu tema -mış gibi oyunları veya rol yapmayı içermiştir. Buna göre, katılımcıların eşleriyle günlük yaşamları içinde eğlenceyi -mış gibi oyunlarla sağlayabildikleri dikkat çekmiştir. Katılımcılar eşleriyle oynadıkları oyunlarda evciliğe, doktor-hasta veya çocuk-ebeveyn rollerine yer verildiklerini söylemiştir. Alanyazında bu oyunların eşler arasında bakım vermeye yönelik yaşantıların canlanmasına ve oyun içinde gerilemenin yaşanabilmesine olanak sağladığı belirtilmiştir (örn., Klein, 1980). Eşler arasında -mış

gibi oyunların cinsel yaşamda da kullanıldığı ifade edilmiştir. Örneğin, eşiyile ilişkisinde oyunun olumlu bir etkisi olduğunu belirten **K56**, bazen gerçekte olan bir şeyi oyuna dönüştürdüğünü ve böylece daha eğlenceli ve pozitif bir bakış açısıyla durumu ele aldıklarını söylemiştir. Oyun üzerinden iletişim kurmanın çatışma yaşanmasının da önüne geçtiği düşünülmüştür. **K56** eşinin de oyuna eşlik ettiğine ve oyunda karşılıklılığın yakalanabildiğine dikkat çekmiştir. Bunu doktor-hasta oyunu üzerinden şu şekilde aktarmıştır:

“Mesela bazen şey oluyor, eşimle muhabbet ederken bir anda olay evciliğe dönmüş oluyor ya da işte doktorculuğa dönmüş oluyor. İşte “merhaba doktor bey bugün çok başım ağrıyor” falan gibisinden ondan sonra işte “aa öyle mi işte hasta hanım hemen size bir ağrı kesici getireyim”. Ve ağrı kesici isterken bu bir oyuna dönüyor aslında bazen.” (**K56**)

K56 eşiyile arasındaki oyunun detaylarını anlatmaya devam etmiştir.

“...Mesela bir anda gerçekten başım ağrıyor oluyor ve ondan ağrı kesici isteyeceğim sonra bir anda, böyle mesela o burada televizyon izliyor, ben burada yatıyorum bir anda kalkıyorum “doktor bey” falan diyorum. O bir ilkten bir anlamıyor, işte “merhabalar benim bu baş ağrım bir türlü geçmiyor, acaba nedendir” falan diyorum ben. O da hemen anlıyor role girmesi gerektiğini. Diyor ki işte “a biraz dinlenmeniz lazım, ben işte ışığı kapatayım belki ondan biraz gözleriniz ağrıyordur. Bir de ben size bir ağrı kesici şöyle getireyim. Bu ağrı kesici çok iyidir” falan diyor mesela. “Çok sağ olun, çok teşekkür ederim, tekrar görüşmek üzere” diyorum. Ağrı kesiciyi içip televizyon izlemeye devam ediyorum mesela. Hani böyle şeyler yapıyoruz. Bu daha iyi oluyor. Şimdi mesela ben desem ki “ya işte X. bana bir ağrı kesici getirir misin?”, “ya kalk kendin al” diyebilir bana mesela o anda. Ben de derim ki “ya ne olacak bir ağrı kesici getirsen” ve olay bir anda büyüyebilir. Ama böyle yaptığımız zaman daha eğlenceli bir hale geliyor yani. İletişimimiz daha kuvvetli oluyor ve pozitif açıdan bakmayı öğreniyoruz.” (**K56**)

Benzer şekilde, **K25** de eşiyile rol yapma üzerinden oyun oynadıklarını belirtmiştir.

Aktarılan oyunların çocuk-ebeveyn rollerinin oynandığı oyunlar olduğu görülmüştür.

Eşinin de kendisinin başlattığı bu oyuna eşlik ederek hemen role girdiğini ve bu şekilde oyunu devam ettirebildiklerini ifade etmiştir.

“Mesela işte siz gelmeden önce (gülüyor) ben diyorum “hadi git tamam, hani işte şey, çocuklar karışmaz buna. İşte sen şey daha yaşın tutmuyor” vesaire falan. O da böyle şey hani direkt o role girerek şey “Ben işte büyük abi oldum. Ben de gireceğim. Ben de dinleyeceğim” vesaire. Hani hep böyle şey mesela ben neyle, hani hangi role büründürürsem onu o şey yapar. Bazen mesela bana bir şeyi hani izin vermez. “Ha peki baba, işte şöyle de yapayım mı böyle de yapayım mı” direkt

hani mesela baba rolünü alır. Mesela işte şimdi işte çocuk rolünü aldı. Onun gibi şey o da devam ettirir.” (K25)

-Mış gibi oyunların ortaya çıktığı bir başka alan da cinsellik olmuştur. **K39**, yetişkinlikte oynanan oyunları eşiyile cilveleşme üzerinden ele almıştır. Kendisini liseli kız gibi yapması cilveli oyunlara örnek olarak verilmiştir.

“...Yani aklıma çok saçma bir şey geliyor gerçekten ama. Eşe yapılan cilveli oyunlar geliyor, gerçekten başka bir şey gelmiyor aklıma. (...) Ne bileyim işte hani bir akşam eve gelmişsinizdir, hani onu baştan çıkarmak için yapılan oyunlar geliyor başka hiç aklıma bir şey gelmiyor açıkçası. Bazen ben öyle yapıyorum. Kendimi farklı şekillere sokuyorum. Bazen böyle liseli kız gibi falan yapıyorum kendimi.” (K39)

5.2.4.2. Ev İşleri Üzerinden Oyuna Alan Açmak

Katılımcılar, evlilikteki oyunlara yönelik sorulara yanıt verirken ev işlerini oyuna döndürmeye yönelik açıklamalar yapmıştır. Ev işlerinin oyuna dönmesi ve bu yolla ev işlerinde birlikte hareket edilmesi ev içinde sorumlulukların da paylaşıldığının bir işareti olarak düşünülmüştür. Örneğin **K81**, eşinin ev işleri üzerinden kendisine espriler yaptığını ve bu durumdan eğlence yaratabildiklerini söylemiştir. Bu oyunun evlilik içinde sürdürülebilmesinden ve oyunu canlı tutmak için abartıyı kullandığından bahsetmiştir.

“**K81:** Eşim biraz şaka yapmayı da sever aslında. Hani espri anlamında da çok mesela şakaları vardır benimle. (...) Hani atıyorum bulaşık makinasını yerleştirmek zor geliyordur, işte tabakları yamuk koymuşumdur hani her seferinde onu açtığında benimle dalga geçer mesela. İşte “Yine çok güzel bir çalışma yapmışsın burada” gibi espriler yapar daha çok. Bu şekilde esprileri de evet bizim için oyun olabilir. Doğru şu an düşündüm de. Bu şekilde de çok güzel zaman geçirebiliyoruz yani benimle dediğim gibi alay etme demeyeyim de böyle üzerimden şakalar, espriler yapması beni çok eğlendiriyor.

A: Karşılıklı belki gülmenize.

K81: Tabi ki evet karşılıklı gülüyor olmamız ki ben çok keyif alıyorum onun şakalarından eşim olduğu için de olabilir ama kesinlikle, ben işte birazcık daha durumu abartıyorum belki daha çok gülüyoruz. O da gülüyor falan. Evet bunlardan çok keyif alıyorum birlikte.

A: Nasıl oluyor mesela o abartma dediğiniz şey?

K81: Evet, mesela atıyorum bulaşık makinası örneğini vermiştim. İşte onu kötü yerleştirdiğimde bir daha ki sefer daha kötü yerleştirdiğimde mesela daha abartı bir

yorum yapacağını bildiğim için daha abartı bir durum yapıyorum mesela orada. Onu görünce daha başka bir şey diyor ve yine gülüyoruz gibi öyle şeyler yapabiliyorum.”

K25 eşiyle ev işlerini yaparken bunu oyuna döndürmek için yapılacak işleri aşamalara böldüğünü ve aşamalar tamamlandıkça kutucuk doldurma ve sonunda ödüllendirme gibi uygulamalarla ev işlerini birlikte yaptıklarını belirtmiştir. Ek olarak, görüşme içinde eşini “oyunkolik” olarak tanımlayan **K25** ev işlerini bu şekilde gerçekleştirmeyi eşini yönetmeyle de ilişkilendirmiştir.

“İnı zaten hani şey, böyle canım sıkıldı işte dediğimde bile hani bir oyun türetirim, bir şey yaparım vesaire demiştim ya hani mesela ev işi yaparken bile böyle şey artık onun beyni, biraz da eşimin karakterinden dolayı böyle davranma gereği de duyuyorum. Mesela şey bütün işlerimi levellara bölerim hani eşimle yapacağım işte bu 1. Level atladın, 2.ye geçtin ödülün bu. Basit bir şey söyleyeyim mesela oda temizlenecek işte bölüşürüz önce işte oturma odasını hadi süpürdün, evet level 1’i şey yaptın. Hatta bir tane şey kutucuklarımız olur böyle, süpürdün tamam burayı karala. İşte toz aldın karala tamam sonra işte sana sürpriz vesaire. Hani ben kendim için değil de biraz onu böyle yönetmek için herhalde bu yola başvuruyorum, ama onun dışında bütün muhabbetlerimiz zaten şey çok esprili. Hani her zaman ben güldüğümü hatırlıyorum onunla. Öyle.” (**K25**)

K45, günlük hayatında yapmakta olduğu “olasılıkları tahmin etme”yi evliliğine ev işleri yoluyla taşıyarak bunu oyunsallaştırdığını ifade etmiştir. Buradaki örnekte, oyun içinde eşiyle rekabete girdiği de düşünülmüştür.

“**K45**: Bir de şöyle bir oyun var aramızda hani ben hep iki adım sonrasını falan tahmin edebiliyorum. Mesela atıyorum misafir gelecek, ben kettle’a çoktan suyu koymuşumdur, ısıtmışumdur. Misafir geldiğinde son bir kez daha düğmeye basarım, atar. “A ne ara suyu ısıttın” ama ben onu düşündüm mesela, sen düşünemiyorsun falan. Ya da ne bileyim bir şey yapılacak, bir hazırlık yapılması gerekiyor, ben onu yapmışumdur, onun o telaşa girmesini bekliyorum mesela. Sonra görüyor, “aa” falan diyor, ama şöyle şeyler de oluyor, o da bunları benden göre göre bir şeylerin farkına vardı. Benden önce bir şeyleri yaptığını görüyorum artık hani mesela gıcık oluyorum tamam mı hani kimse benden önce bunu yapmamalıydı falan. O bu sefer benim o hırslı halime, mal halime gülüyor. Sonra “vay” falan diyorum, öğreniyorsun. İşte “Hocan kim” falan filan gibi böyle. Böyle bir oyun var aslında kim daha önce öngörüsünü sunabilecek gibi böyle bir şeyimiz var. Challenge’cımız var.

A: Bu tür şeyleri yapmak size nasıl hissettirir?

K45: Bana çok iyi hissettiriyor. Ben işte de böyleyim. Ev hayatında da böyleyim. Yani annemler tarafında da böyleyim. Hep birkaç adım sonrasını planlayarak, ya

planlamak değil de bu adımdan sonra olabilecek olasılıkları düşünüp, hepsini mesela dört olasılık vardır, ikisini yoğun şekilde değerlendiririm. O ikisinden biri olursa çok mutlu oluyorum. Yani haz duyuyorum yani.”

5.2.4.3. Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek

Evlilikte bireysel oyun alanının olabilmesi bir diğer alt-tema olarak belirlenmiştir. Buna göre, katılımcılar evlilikte kendilerinin veya eşlerinin bireysel oyun alanının olmasına yönelik ifadeler yer vermiştir. **K56**, yalnız başına arkadaşlarıyla görüşmenin kendisi için bir ihtiyaç olduğunu ve bu ihtiyacı hem kendisinin hem de eşinin sağlayabilmesi için evliliklerinde bireysel bir alan da açtıklarını belirtmiştir. Ek olarak, çocukluğunda kardeşleri nedeniyle evde yalnız kalmakta zorlanan **K56**, yetişkinlikte evde yalnız kalabileceği zamanları oluşturmanın önemine dikkat çekmiştir.

“Mesela ben X.i halı saha maçına gitmesi için zorluyorum. Hareket et diyorum. Babamdan kalan cümle. Hareket et, çünkü hep oturarak çalışıyorsun. İşte bir yerin tutulabilir. Haftada bir kere halı saha maçına git. Hadi spora gitmeye üşeniyorsun, ama halı saha maçı hayatında olsun. Arkadaşlarınla dışarıya çık. Çünkü şöyle bir şey var, evlilik bir şeylerin ihtiyacını giderme olabilir bu mutluluk olabilir ya da cinsellik olabilir ama insanın arkadaşlarıyla kurduğu ilişkideki de ilişkideki ya da muhabbetteki de bir ihtiyaç giderme yöntemidir ve onu benle gideremez. Ben de arkadaşım ile kurduğum muhabbetteki rahatlığımı X. ile gideremem. O yüzden bu evin içinde ikimizin de birbirimize huzur vermesi için huzurlu olmamız gerektiğine inanıyoruz ikimiz de. O yüzden o da arkadaşlarıyla görüşür, ben de arkadaşlarımla görüşürüm. O halı saha maçına gider, ben evde tek başıma dururum. Bazen ben onu bilerek evde tek başına bırakırım, arkadaşlarımla görüşmeye giderim. Çünkü küçüklükten edindiğim bir şey var. Yalnız kalmanın ne kadar önemli bir şey olduğunu biliyorum. O yüzden bazen ben onu evde yalnız bırakırım. Bazen de o beni evde yalnız bırakır. Böyle karşılıklı anlaşıyoruz yani.” (**K56**)

K45 de saat kısıtlaması gibi belirli sınırlar içinde evde tek başına oyun konsolu ile oynadığını belirtmiştir. Eşinin de buna izin verdiğini, çünkü kendisinin bunu yapmaktan hoşlandığını bildiğini söylemiştir. Uzun saatler oyun oynanması sıkıntı yaşattığı için iki saat sınırını koyduklarını aktarmıştır.

“Evliliğimizde oyunun yeri, bence çok ya. Ben tek başıma da oynasam, içeride odada oyun konsolu ile oynayayım. Hani eşim burada sıkılmaz. Bilir yani ben onu yapmaktan hoşlanıyorum ve iki saat izin verir. Hani abarttığım 6-7 saatler de oldu o zaman hani oyunun yeri ciddi bir boyuta geldi evde yani hani oyun konsolunu sökmeler falan, oraya dayanıyordu. Ondan sonra tabi kısıtım. İki saat oynadıktan sonra ben buraya (oturma odası) mutlu gelince o da mutlu oluyor.” (**K45**)

Diğer yandan, evlilikte bireysel oyun alanına yönelik müdahalenin olumsuz bir etki yarattığı düşünülmüştür. Örneğin, **K39** şımarık olmayı ve gülüp eğlenmeyi sevdiğini, ancak eşinin onu güçlü görmek istediğini belirtmiştir. Bu nedenle annesi tarafından da fark edildiğini söylediği eski neşeli halinin artık olmadığını, bunun değiştiğini belirtmiştir. Yukarıda da belirtilen eşile cilveli oyunlar sayesinde kendi eski halini yakalayabildiğini ifade etmiştir. Cilveleşmenin hem eşile etkileşim sağlamasına hem de kendi bireysel oyun alanını canlandırmasına olanak sağlıyor olabileceği düşünülmüştür.

“Nasıl diyeyim. Ben ne bileyim işte ben böyle seviyorum aslında hafif şımarık olmayı ya da işte gülüp eğlenmeyi ama eşim de beni hep böyle daha güçlü görmeyi seven bir insan hani belki o yüzden o eski **K39** yok. Hatta annem de diyor “Eski **K39** yok, eski **K39** yok.” Belki yine eşimle alakalı bir durum olabilir ama o cilveleşme durumunda kendi eski **K39** halime geri dönebiliyorum. Aslında onu seviyor ama gerçekte sevmiyor çok ilginç bir şey.” (**K39**)

K68 eşinin onun oyun oynamasından rahatsız olduğunu belirtmiştir. Eşinin, oyun oynadığı için kendisini eleştirmesinin **K68**’in sinirlenmesine yol açtığı düşünülmüştür.

K68 eşine karşı kendi oyun alanını korumaya çalıştığına işaret etmiştir.

“Eşim sürekli rahatsız olur oyun oynamamdan benim. Kendimiz birlikte çok fazla oyun oynamayız zaten. ... birlikte çok fazla oynadığımız, evlendiğimizden beri belki 3 kere 4 kere okey oynamışızdır arkadaş ortamında o kadar başka bir şey yok yani. Ama o benim oynamamdan çok rahatsız olur. Çünkü benim, sürekli beynin yanıyor falan der, ama ben katılmıyorum tabi ona yani. Tabi o, onun kendi görüşü. Çok fazla oyun oynayan bir insan değil galiba anladığım kadarıyla.” (**K68**)

“**A:** Sizin de oyun oynadığınız zamanlarda çok hoşuna gitmediğini söylediniz, eşinizin. (**K68:** Hı hı. Kendim oynarken hoşuna gitmiyor, çok rahatsız oluyor.) Bu nasıl hissettiriyor yani bu şekilde hani söylemesi?

K68: Sinirleniyorum. Çok Sinirleniyorum. Kendisine de söylüyorum zaten. Yani bu benim alanım. Çünkü evliysen ortak hayatın da olsa senin bir alanın olmak zorunda. Ben kendime bir vakit ayırmak zorundayım. Ona da vakit ayırmak zorundayım. Zaten ayırıyorum vakit. Ama kendime de bir vakit ayırmak zorundayım...”

5.2.4.4. Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi

Evlilikte oyunun evlilikleri üzerindeki etkisi sorulduğunda, katılımcılar oyunun önemli bir yere sahip olduğunu, oyun ile evlilikte yeni bir alan açıldığını, mutluluğun artmasına

ve iletişimin kuvvetlenmesine katkı sağladığını belirtmiştir. **K39**, oyun ile açılan ortak alanı “*Bence güzel etkiliyor, ortak bir alan yani sonuçta. Bizi birbirimize sanki bir şey dal daha çıkıyor, bir ağaç gibi düşünürsek, ikimizi bir ağaç diye düşünürsek bir dal daha veriyoruz böyle dışarı.*” sözleriyle ifade etmiştir. **K81** de evlilikte oyunun mutluluk verici olduğunu belirtmiş ve oyunun “şimdi ve burada” hissettirdiğini ifade etmiştir.

“Bence çok çok önemli olduğunu düşünüyorum evlilik için. Yani en azından akşam hani eve geldiğinde mutlaka onu öpüyor olmak çok güzel mesela hani “Hoş geldin” diye karşılamak çok güzel bir şey ki birçok yandan mesela atıyorum canım sıkkın da olabilir ya da moralim bozuk da olabilir hani öyle bir anda gelip size, ...hani dokunuyor olması, öpüyor olması ya da herhangi bir işte el şakasinda bulunması kesinlikle çok mutlu eden ve beni aslında bulunduğum durumdan çekip çıkartan bir şey o anda hani. Aslında buradayım ve hani çok mutluyum, eşim yanımda gibi beni uyandıran bir şey. Çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (**K81**)

K45 de evlilikte oyunun evliliklerini iyi etkilediğini, birlikte gülmenin ve kafa dağıtabilmenin olumlu etkisini şu şekilde aktarmıştır:

“Çok iyi etkiliyor, çünkü hani her akşam bir şeye takılıp saçma sapan gülebiliyoruz yani, olumlu yani, hani kafa dağıtıyor. O da geyik yapabiliyor, ben de yapabiliyorum.” (**K45**)

Evlilikte oyunun, evlilik üzerindeki bir diğer olumlu etkisi de iletişimin canlı tutulmasına sağladığı katkı olarak ortaya çıkmıştır. **K25**, işte yaşadığı stresten eve geldiğinde uzaklaşma ve evde mutlu olma isteğinden bahsetmiştir. Ev içinde eşiyile iletişimin azaldığı noktalarda oyunu devreye sokarak iletişimi canlı tutabildiklerini ifade etmiştir.

“Şöyle, bir yerde zaten hani ikimizde özel sektörde çalışıyoruz. Stres zaman zaman zaten had safhada hani. Eve gelince gerçekten mutlu olmak istiyorsunuz. Hani o da ben de herkes böyle ister zaten. Evde mutlu olmak çünkü bütün hayatını etkiliyor. İ o da tamamen nasıl diyeyim iletişim elbet bir yerde bitiyor. Mesela ıı şey önceki işim çok sorunlu bir iş yeri idi gerçekten. Ben eşime anlatmak istemiyordum. Anlatınca çünkü kavga ediyorduk. Kavga sebebimiz de şey hani “sen nasıl buna susuyorsun.” işte “buna bir şey de”. Ben diyordum “Sen karışma. Bu böyle.” falan. Gerçekten hani ilişkimizi de etkilediğini hissediyordum. Sonra işten hiç konuşmamaya karar verdik biz. Birbirimizi altı yıldır tanıyoruz. Altı yıldır her an birlikteyiz. İş de konuşmayacaksak hani ne konuşacağız. Bir yerde şu an için de düşüncem bu yönde bir yerde iletişimin koptuğu ya iletişim kopmak da değil de konuşacak bir şeylerin kalmadığı anda bu oyunları devreye sokarak iletişimi her zaman canlı tuttuğuma inanıyorum ben böyle. Mesela geliyoruz, dizimizi açıyoruz mutlaka takip ettiğimiz bir dizi var. Dizimizi açıyoruz ya da filmimizi sonra şey hani bitiyor diyemiyorum çünkü şey yatağa giriyoruz oyun oynuyoruz. Hani oyun

oynamadan şey yapmıyoruz. Hani o anda bile iletişimimizi sürekli dinç tuttuğuna inanıyorum onların.” (K25)

Benzer şekilde, **K68** de evlilikte oyunun iletişim üzerindeki rolünü belirtmiştir. Eşiyle birlikte bir şeyler yaparak güzel vakit geçirmenin evlilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ifade etmiştir.

“...(evlilikte oyun) olumlu etkiliyor. İnsanı bir arada tutuyor. İnsanlarla iletişim kurmasını sağlıyor. Otururken evde bir şeyler konuşuyorsun ama sürekli aynı şeyleri konuşmak, dönüp tekrardan bakmak, yeni konu bulmak zor oluyor bazen. Sonuçta hep birlikte yaşıyorsun. Bir dışarı çıkıp bir şeyleri yaptığında, ya işte bak bu güzelmış, bunu da yapalım, şunu da yapalım. İşte şu söylemiş dediğinde ve gelecek için bir plan oluşturduğunda, sürekli gelecek için bir plan oluşturmak, onu gerçekleştirdiğinde bir sonrası için hazırlık yapmak insanları bir arada tutuyor bence. Sadece plan için değil, genel olarak her şey. Birlikte bir şeyleri yaptığında bence olumlu etkisi oluyor evliliğe yani. Sonuçta birlikte bir şeyler yapıyorsun yani ve güzel vakit geçiriyorsun. İnsan mutlu olduğu, güzel vakit geçirdiği insanla birlikte olmak ister. Arkadaşlık da bence evlilik de bundan dolayı ortaya çıkıyor bence.” (K68)

5.2.5. Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri

Nitel analizin beşinci üst teması “Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri” olarak belirlenmiştir. Türkiye’de yetişkin bir bireyin oyun oynamasının nasıl değerlendirildiğinin anlaşılmasına yönelik sorulan sorulara verilen yanıtlar üzerinden bu tema oluşturulmuştur. Türkiye’de bir yetişkinin oyun oynamasına yönelik bakış açısını değerlendiren katılımcılar oyunun saçmalık olarak değerlendirildiğini, bakış açısının negatif olduğunu, oyunun çocukluk olarak görüldüğünü ve oyuna yönelik ön yargının olduğunu ifade etmiştir. Örneğin **K81**, Türkiye’de oyunun kabul edilebilir olmadığına yönelik görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Türkiye’de aslında çok çok da fazla kabul edilebilir bir şey değil gibi görüyorum ben. Hani mesela şaka yapıyor olmak da birçok yerde bence çok kabul edilebilir değil hani belki evde ya da dışarıda olmayan. Yani dışarıda değil de daha çok evde yapılan bir etkinlik diye düşünülüyordur bence. Onun dışında Türkiye’de oyun oynamak çok yaygın değil ya bence. İnsanların “saçmalıyorsun” diye baktığı bir şey diye düşünüyorum ben ki kaçış oyunu bile ben birkaç arkadaşına bahsettiğimde hani çok da böyle olumlu karşılamamışlardı. Yani çok gereksiz hani zaman kaybı gibi görenler olmuştu. Bence çok tercih edilebilen ya da kabul edilebilen bir şey değil gibi görünüyor. Ben öyle görüyorum.” (K81)

K68 yetişkinlerin oyun oynamasının diğerleri tarafından komik veya garip görüneceğini ve genel olarak negatif bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir.

“Aqua parkta bir su kaydıracağına 60 yaşında bir adamın kayarak inmesi, çocuk gibi oynaması toplumsal olarak insanların gözünde komik görünür yani. Ya kaç yaşına gelmişsin, ne yapıyorsun? Ya bırak yapsın adam, size ne yani gibi. Mesela oyundan kastım, çok çok güzel bir oyundur. 40 yaşında bir adamın işte salıncağa binmesi veyahut da bir kadının salıncağa binmesi diğer insanlar tarafından garip görünür. Ya çocuk oyuncağı o ya senin ne işin var orada gibi. Türkiye’deki yaklaşım genelde hep böyle negatif.” (K68)

Oyun oynamaya ve oyuncakçı gezmeye vakit ayıran **K45** ise oyun oynamanın etrafındaki insanların ilgisini çekmediğini, çocukluk gibi değerlendirilerek kötü yaklaşıldığını ve buna yönelik ön yargı olduğunu belirtmiştir.

“Yani şimdi hani çoluklu çocuklu adam gideceksin hani oyun konsolu ile mi oynayacaksın, oyuncak araba mı bakıyorsun? Ben hala giderim toyzshop gezerim mesela hani ama çocuğum olsa da ben gene orayı gezerim. O ufak arabalara ıvır zıvır her şeye bakarım yani. Legolara maketlere bu hiç değişmedi. Ama mesela bakıyorum şeye, normal çocuğunu gezdiren veya hani başka diğer arkadaşlarıma, çocuğu olmayıp bekar olup, hiç ilgisini çekmiyor. Başka bir şey de ilgisini çekmiyor. Sadece halı saha maçı onlar için bir oyun. Başka türlü ne bileyim kutu oyunları bile oynadıkları zaman şey oluyor. Böyle bir “çocuk musun ya” falan filan tarzı bir şey oluyor ama bence çok kötü karşılanıyor ya. Öyle hani çok şey bir ön yargı olduğunu düşünüyorum.” (K45)

5.3. NİTEL ÇALIŞMA TARTIŞMA

Bu aşamada yeni evli bireylerin çocukluktaki oyun yaşantılarını, yetişkinlikte bireysel düzeyde ve evliliklerinde ilişki içinde oyunu nasıl anlamlandırdıklarını incelemek amacıyla yeni evli ve çocuğu olmayan altı katılımcı ile görüşmeler yürütülmüştür. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz gerçekleştirilmiş ve beş üst tema ortaya çıkmıştır. Bu üst temalar “Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun”, “Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler”, “Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun”, “Evlilik Bağlamında Oyun”, “Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri” olarak adlandırılmıştır. Bu kısımda, her bir temanın ilgili alanyazın ışığında tartışılması amaçlanmıştır.

5.3.1. Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun

Katılımcılar çocukluklarında anne-babaları ile iletişimlerini ve aile olarak birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikleri aktarırken etkileşimlerinde oyunun yerine işaret etmişlerdir. Bu bağlamda alanyazın bilgileri ile bir paralellik olduğu görülmektedir. Nitelim, Youell (2008) yaşamın erken dönemlerinden itibaren bakımveren-çocuk etkileşimlerinde deneyimlenen oyun üzerinde anne-babanın kendi oyunsallıklarına yönelik özelliklerin önemli bir katkısı olduğunu açıklamıştır. Bu noktada, Youell (2008) kendi oyun örüntüleri yeteri kadar gelişmemiş olan anne-babanın, çocuğuyla etkileşimlerinde de tam olarak oyunsallığı yaşayamayabileceğini belirtmiştir. Mevcut çalışmada bu üst tema ile ilişkili olarak ortaya çıkan “Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması” ve “Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar” alt temalarının geriye dönük olarak hatırlanan anne-baba ve çocuk oyunlarına yönelik çeşitli özellikleri kapsadığı - düşünülmüştür.

Katılımcıların çocukluklarında anne-babayla kurdukları ilişkide birlikte oyun oynamaya ayrılan zamana yönelik değerlendirmeler yaptığı görülmüştür. Buna bağlı olarak da “Anne-Babanın Oyuna Zaman Ayırması” alt teması ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar anne-babayla keyifli bir şekilde oyun oynayarak zaman geçirdiklerini, anne-babaların çocukların oyunlarına dahil olabildiğini aktarırken bazı katılımcılar da anne-baba ile çeşitli etkinlikler yaptıklarını, ancak birlikte oyun oynamadıklarını bildirmişlerdir. Örneğin **K45**, birlikte çeşitli etkinlikler yaptıklarını, ancak anne-babasının onun oyunlarına dahil olmadığını belirterek oyunu kendi başına oynadığını vurgulamıştır. Buna göre, bu çalışmada anne-babanın keyifle oyuna dahil olabildiklerine yönelik değerlendirmelerin aynı zamanda anne-babanın çocuğunun dünyasına katılımı hakkında bilgi sağladığı düşünülmüştür. Çocuğun yetiştirilmesinde ve ailenin işlevselliğinde anne-babanın çocuklarıyla oynadıkları oyunlardan keyif alabilmesinin önemli bir rolü olduğuna vurgu yapan Plaut’a (1979) göre çocuğun dünyasının önemli bir

kısmını oluşturan oyunda keyifle yer almak, anne-babanın çocuğunun yaşamına katılımı açısından da önemlidir. Bununla benzer biçimde, Shorer, Swissa, Levavi ve Swissa'ın (2019) araştırması ebeveyn oynusallık düzeyi yükseldikçe anne-baba çocuk arasındaki yakınlık düzeyinin de yükseldiğini göstermiştir.

Diğer yandan, katılımcıların çocukluklarında anne-babalarıyla birlikte geçirebilecekleri oyun zamanını kısıtlayan bir unsur olarak anne-babalarının çalışıyor olmasını vurguladıkları görülmüştür. Katılımcılar ayrıca anne-babanın oyuna ayırdıkları zamana yönelik bir karşılaştırmada bulunarak, çocukluklarında özellikle de babalarının iş yaşamı veya kahveye gitmek gibi alışkanlıkları nedeniyle evde olmamasının birlikte geçirilen ve oyuna ayrılan zamanı olumsuz etkilediğinden söz etmiştir. Alanyazında da çeşitli bulgular iş yerinde çok vakit geçirilen bir günün sonunda erkeklerin eşlerinden ve çocuklarından davranışsal ve duygusal olarak geri çekilmesinin kadınlara göre daha yaygın bir davranış olabileceğini göstermiştir (Bumpus, Crouter ve McHale, 1999). Bu bağlamda uzun çalışma saatleri ve fazla iş yükü ile anne-babanın çocukları hakkında sahip olduğu bilgi (Bumpus ve ark., 1999) ve baba-çocuk ilişki kalitesi arasında (Crouter, Bumpus, Head ve McHale, 2001) negatif yönde bir ilişki olabileceğini gösteren çalışmalar da alanyazında dikkati çekmektedir. Benzer şekilde Roeters, Van Der Lippe ve Kluwer'in (2009) araştırması da uzun çalışma saatleri ile anne-babanın çocuklarıyla daha az rutin etkinlikler (örneğin, bakım verme) ve etkileşimli etkinlikler (örneğin, oyun) gerçekleştirmelerinin ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna göre, mevcut çalışmadan elde edilen bulgular özellikle de annenin çalışmadığı, babanın ise yoğun çalıştığı koşulda, anneye yapılan etkinliklerin daha çok hatırlanıyor olabileceği ve baba ile gerçekleştirilen etkinliklerin hatırlanmasında zorluk yaşanabileceği şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu üst temanın ikinci alt teması olarak “Anne-Babayla Birlikte Oynanan Oyunlar” başlığı belirlenmiştir. Bu alt temada katılımcıların çocukluklarında anne-babayla kurdukları ilişkide birlikte oynanan oyunları da aktardıkları görülmüştür. Katılımcılar,

çocuklukta aileleriyle bir aradayken yaptıkları etkinlikleri aktarırken anne-babalarının bazen kendi oyunları veya oyuncaklarıyla (örneğin, kamera veya müzik) bazen de çocuklarının oyuncaklarıyla oynayarak oyuna katıldıklarını belirtmiştir. Anne-babanın oyunsallığı bağlamında değerlendirildiğinde, Shorer ve arkadaşları (2019) oyunsallığı kullanabilen anne-baba stresli veya zorlu durumları da kapsayan çeşitli koşullar altında, çocuklarıyla etkileşimlerde durumu eğlenceye çevirebilecek şekilde esneklik ve mizahı kullandıklarını belirtmiştir. Üstelik, Shorer ve arkadaşları (2019) ebeveyn oyunsallığının anne-baba ve çocuk ilişkisinde yemek yeme veya ödevlerin yapılması gibi günlük pek çok etkileşim içinde ortaya çıkabildiğine de işaret etmiştir. Bu açıdan bakıldığında anne-babanın çocuğun oyunlarına katılması, bu oyunlarda yaratıcılıklarını ve esnekliklerini kullanabilmeleri ve buna zaman ayırabilmeleri alanyazında çocuğun gelişimi üzerinde olumlu etkisi olan anne-baba davranışları olarak ele alınmaktadır. Örneğin, Zick, Bryant ve Österbacka (2001) anne-baba ve çocuk arasında gerçekleşen etkinliklerde (örneğin, çocuğa kitap okuma, birlikte oynanan aktif oyunlar) ebeveyn katılımının çocuğun bilişsel ve davranışsal düzeyde gelişimine önemli katkılar sunduğunu belirtmiştir. Ek olarak, Menashe-Grinberg ve Atzaba-Poria (2017) anne-çocuk ve baba-çocuk arasındaki oyun etkileşimlerini incelemiş ve bu çalışmada ebeveyn oyunsallığı (örneğin, anne-babanın oyunda kullandıkları yaratıcılık, mizah ve merak) ile çocuk olumsuzluğu (örneğin, olumsuz duygulanım ve uyumsuzluk) arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur. Buna göre, anne-babanın oyunsallığının çocuğun gelişimini bilişsel, davranışsal ve duygusal olmak üzere pek çok alanda etkileyebileceği düşünülmüştür. Mevcut çalışmada da bir katılımcının belirttiği gibi ailenin çocuğun gelişimine olumsuz etkide bulunabileceğini düşündükleri bir aktiviteden (televizyon izlemek) uzaklaşarak çocuklarıyla oyun oynamaya ve birlikte eğlenceli zaman geçirmeye yöneldikleri görülmüştür. Katılımcının da söz ettiği gibi bu yaklaşım evde birlikte eğlenceli vakit geçirmeye neden olduğu gibi olumlu bir anı olarak da yetişkinlik dönemine aktarılmıştır.

Ayrıca, ebeveynler ve çocuklar arasında ortaklaşan etkinliklerin hem mevcut çalışmada katılımcıların söz ettiği hem de alanyazında sıklıkla gözlenen ebeveyn çocuk oyunları arasında yer aldığı görülmüştür. Örneğin **K56**'nın annesiyle birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında yer alan müzik açıp klip çevirme etkinliği Colarusso'nun (1993) müzik ve dansın hem çocuklar hem de yetişkinler için oldukça yaygın olan oyunlar arasında olduğu bilgisiyle paralel bulunmuştur. Bu noktada, anne-baba ve çocuğun ortaklaşan oyunlar üzerinden bir araya geliyor olabilecekleri düşünülebilir. Benzer şekilde, anne babanın kendi ilgi duydukları oyun araçları (örneğin, kamera) üzerinden çocuklarının oyunlarına eşlik etmeleri oyuna dahil olmayı kolaylaştırıcı bir unsur olarak düşünülmüştür. Yine ortaklaşan bir etkinlik olduğu düşünülen anne-babanın çocukluklarında yapmayı sevdiği ve çocuklarının da yapmayı seveceğini düşündüğü bir örnek **K56**'dan gelmiştir. **K56** annesinin küçükken hamburger yemeğe gitmeyi çok sevdiğini, bu nedenle çocuklarını da her cumartesi günü hamburger yemeğe götürdüğünü ve bunu güzel bir anı olarak hatırladığını belirtmiştir. Öte yandan, alanyazında anne baba kendi çocukluklarında keyif alarak oynayamadılarsa anne-baba olduklarında çocuklarıyla oyun oynamakta ve keyif almakta zorlanabilecekleri görüşü Plaut (1979) tarafından ifade edilmiştir. Bu görüşe paralel olarak mevcut çalışmada **K56**'nın getirdiği örnekle -çocuklukta keyif alarak yapılan etkinliklerin yetişkinlikte çocuklarla da keyif alarak devam ettirilebileceği- uyumlu bulunmuştur.

Öte yandan bir başka katılımcının belirttiği gibi ebeveynlerin ihtiyaçlarının çocuklarla birlikte geçirilen zaman diliminde ebeveyn çocuk ilişkisini olumsuz etkileyen bir durum olabileceği Colarusso'nun (1993) oyunlarda ebeveynlerin ihtiyaçlarının daha baskın olmasının ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyebileceği vurgusuyla örtüşmüştür. Bu katılımcı Pazar günü kahvaltısı, piknik ya da konsere gitmek gibi bir etkinlikte babasının müdahaleci ve yönlendirici yaklaşımının etkinliğin

eğlencesini ortadan kaldırdığından ve iletişimi de olumsuz yönde etkilediğinden söz etmiştir.

5.3.2. Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler

Bu üst tema katılımcıların çoğunlukla yalnız olduklarında veya akranları/kardeşleriyle bir aradayken yaptıkları etkinlikleri aktardıkları ifadeler doğrultusunda belirlenmiştir. Sosyo-duygusal beceriler bağlamında elde edilen bulgular oyunun çocuklukta duygularla baş etmek, yaratıcılığı geliştirmek ve kişilerarası iletişimi geliştirmek gibi işlevlerinin olabileceğini göstermiştir. Mevcut çalışmadan elde edilen bulgular oyunun çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde oldukça etkili olduğunu belirten alanyazın bilgisiyle tutarlıdır (Gilmore, 1966; Valentino ve ark., 2011). Bu kısımda, “Duygularla Baş Etmenin Yolları: Hayali Arkadaş veya Günlük Tutmak/Yazı Yazmak”, “Yaratıcılık” ve “Oyunlar Aracılığıyla Kişilerarası İletişim” alt temaları bağlamında çocuklukta oyun ile gelişen sosyo-duygusal beceriler ele alınmıştır.

Katılımcılar özellikle de yalnız kaldıkları zamanlarda kendilerine eşlik ettiğini ifade ettikleri “hayali arkadaşın” varlığından söz etmişlerdir. Svendsen (1934, s. 988, akt., McLewin ve Muller, 2006) hayali arkadaşı “diğer kişilerle sohbet sırasında adı geçen ve atıfta bulunulan veya en az birkaç ay boyunca doğrudan oynanan, çocuğa gerçeklik havası veren ancak görünürde nesne temeli olmayan görünmez bir karakter” şeklinde tanımlamıştır. Mevcut çalışmada katılımcılar da çocukluklarında yalnız kaldıkları zamanlarda yarattıkları hayali arkadaş ile konuştuklarını, oyun oynarken hayali arkadaşlarının var olduğunu belirtmiştir. Bu tez çalışmasının bulgularıyla paralel olarak alanyazında çocuğun çok fazla yalnız kaldığı koşulda yalnızlık duygularını hafifletmek (Hall, 1907, akt., McLewin ve Muller, 2006; Manosevitz, Prentice ve Wilson, 1973); yalnızlık, çaresizlik, terk edilmiş olma duygularıyla başa çıkabilmek (Hoff, 2005) için hayali arkadaş yaratabileceği belirtilmiştir. Buna göre, mevcut çalışmada katılımcıların

tek çocuk oldukları için veya kardeşler evden gittiğinde yalnız hissettikleri için hayali arkadaş yaratmalarının yalnızlık duygusunu hafifletmek istemeleriyle ilişkisi olabileceği düşünülmüştür.

Hayali arkadaşla benzer şekilde, mevcut çalışmada katılımcıların çocuklukta duygularıyla başa çıkmalarına yardımcı olan bir diğer unsur da günlük tutmak/yazı yazmak olarak değerlendirilmiştir. Yazarak kendini ifade etmenin hem fizyolojik hem de psikolojik belirti düzeyinin azalması üzerinde önemli bir role sahip olduğu alanyazında yer almaktadır (örn., Baiki ve Wilhelm, 2005; Gortner, Rude ve Pennebaker, 2006; Sloan ve Marx, 2004). Oyun bağlamında değerlendirildiğinde, ergenlikte hayali arkadaşın kendine günlüklerde yer buluyor olabileceğine Seiffge-Krenke (1997) işaret etmiştir. Seiffge-Krenke (1997) çalışmasında günlük tutan ergen katılımcıların yaratıcılık (örneğin, düşüncede akıcılık, orijinallik) ve kendini ifade düzeylerinin günlük tutmayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, evde paylaşımın az olduğu durumda kimseyle konuşamayıp günlük yazan **K81** ve yalnız kaldığında yazı yazan **K56** düşünüldüğünde, yalnızlık hissinin hayali arkadaş olarak günlüğe ve yazı yazmaya katılımcıları yönlendirdiği değerlendirilmiştir.

Mevcut çalışmada katılımcıların farklı oyunlar bulma, sıradan oyunlardan sıkılıp kendi oyunlarını üretme gibi örnekleri oyunun yaratıcılıkla olan ilişkisi üzerinden değerlendirilmiştir. Alanyazında oyun ve yaratıcılık arasındaki ilişki pek çok farklı boyut üzerinden değerlendirilerek hem kuramsal hem de görgül olarak ele alınmıştır (Russ, 2003). Vygotsky (2004) yeniliğe olanak sağlayan her türlü eylemi yaratıcı eylem olarak değerlendirirken, Bateson (2014) yaratıcılığı yeni fikirlerin bulunabilmesi olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, katılımcıların yeni oyunlar bulmasının yaratıcılığa işaret ettiği düşünülmüştür. Vygotsky (2004) yaratıcı süreçlerin yaşamın erken dönemlerinden itibaren var olduğunu ve bunu özellikle de çocuğun oyununda görebileceğimizi belirtmiştir. Oyunun hem yaratıcılık için önemli görülen pek çok bilişsel ve duygusal

sürece (Russ, 2003) hem de yaratıcılığın kullanabileceği zamana (Linden, 2003) zemin sunduğu görülmüştür. Alanyazında pek çok çalışma da oyunun yaratıcılık ile olan olumlu yöndeki ilişkisini göstermiştir (Fehr ve Russ, 2016; Hoffmann ve Russ, 2012; Mottweiler ve Taylor, 2014). Mevcut çalışmada katılımcıların yaratıcı oyun örneklerini kardeşleriyle veya arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlar üzerinden verdikleri görülmüştür. Holmes, Romeo, Ciraola ve Grushko'nun (2015) okul öncesi çocuklarla yürüttüğü çalışmanın bulguları sosyal oyunun azalması durumunda (örneğin, çocuğun yalnız başına oynaması) yaratıcılık düzeyinin de azaldığını göstermiştir. Buna göre, katılımcıların arkadaşlarıyla veya kardeşleriyle birlikte oynamasının yaratıcılıklarını kullanmalarına olanak sağladığı düşünülmüştür.

Bununla ilişkili olabilecek ve çocuklukta oyun ile gelişen sosyo-duygusal beceriler kapsamında değerlendirilen bir diğer alt tema oyunlar aracılığıyla kurulan kişilerarası iletişimidir. Bu bağlamda, katılımcılar oyunun ilişkide olumsuz duygularla başa çıkma (örneğin, kavga etme-sorun çözme), sosyalleşme, yardımlaşma, ilişkisel yakınlığın deneyimlenmesi gibi pek çok unsuru içerdiğini belirtmişlerdir. Olumlu, uyumlu ve agresif olmayan etkileşimlerin başarılı arkadaşlık ilişkisinin temelinde yer aldığı belirtilmiştir (Bay-Hinitz, Peterson ve Quilitch, 1994). Ayrıca, oyun yaşamın erken dönemlerinden itibaren akranlar arasında sosyalleşmenin sağlanabildiği, duyguların, davranışların, hedeflerin ve düşüncelerin paylaşımına olanak sunan önemli bir alan olarak değerlendirilmiştir (Brownell, Zerwas ve Balaram, 2002). Benzer şekilde Betcher (1981) da insan gelişiminde oyunun sosyal uyumluluk, sosyal bağlanma ve öfkenin düzenlenmesi gibi işlevlerinin alanyazında aktarıldığından söz etmiştir. Bu durumda, bu tez çalışmasında çocuklukta oyunun arkadaşlarla ve kardeşle ilişki bağlamında ortaya çıkması beklenen bir bulgu olduğu değerlendirilmiştir.

5.3.3. Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun

Katılımcıların yetişkinlikte oyunun tanımı, oyun oynarken keyif veren unsurlar ve çocukken oynadıkları oyunlarla bugün oynadıkları oyunlar arasındaki ilişkiyi aktarırken verdikleri yanıtlar doğrultusunda “Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun” üst teması ortaya çıkmıştır. Buna göre, oyunun yaşam boyunca devam eden bir unsur oluşunun (Plaut, 1979) bu çalışmada da ortaya çıktığı düşünülmüştür. Bu üst tema ile ilişkili olarak “Yetişkinlikte Oyunun Anlamı” ve “Oyunsallığı Devam Ettiren İçsel Motivasyon” alt temaları da belirlenmiştir.

Bu çalışmada katılımcıların yetişkinlikte oyunu eğlence, rahatlama sağlama, hırslanma ve başarı elde etme üzerinden anlamlandırdıkları görülmüştür. Benzer şekilde, Huizinga (2018) oyunun özünde eğlencenin yer aldığını belirtmiştir. Üstelik, oyun genel anlamda zevk veren bir eylem olarak tanımlanmış (Plaut, 1979) ve oyun eğiliminin veya oynunsallığın en temel özellikleri arasında eğlencenin yer aldığı belirtilmiştir (Glynn ve Webster, 1992; Lieberman, 1977, akt. Proyer, 2014b). Buna ek olarak, mevcut çalışmaya benzer şekilde Mount (2005) yürüttüğü nitel çalışmada oyunun işlevleri arasında stresin azaltılması/rahatlamanın yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca Proyer (2014c) da eğlence eğiliminin algılanan işlevsellikleri arasında stresten veya sorunlardan uzaklaşmayı ve rahatlamayı kapsayan başa çıkma stratejilerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu bakımdan bu çalışmada da oyunu tanımlarken kavramsal olarak eğlence ve rahatlama sağlamanın ortaya çıkması alanyazınla tutarlı görülmüştür. Tanımlarda gözlenen başarı ve hırs açısından bakıldığında ise oyun oynayan kişinin çaba harcayarak başarı elde etmek istemesi ve başarının oyuncuya tatmin sağlaması da dikkati çeken oyuna yönelik özellikler arasında yer almıştır (Huizinga, 2018). Örneğin, Huizinga (2018) da küçük bir kızın topunu havaya atıp onu yakalamaya çalışmasını kızın zor olanı yapması, başarması üzerinden ele almıştır. Yani, oyunda zor olanı yapmaya çalışmak ve bunun için çaba göstermek sonucunda da yapmak istediği şeyi başarmak önemli görülmektedir. Buna

paralel olarak, Proyer (2014c) eğlence eğiliminin algılanan işlevleri arasında başarılı olma ve zorlukların üstesinden gelmeyi içeren üstünlük eğiliminin (*mastery orientation*) yer aldığını belirtmiştir. Ek olarak, Huizinga'nın (2018) oyunda rekabetin var olmasının oyunu yükselten yönünden bahsettiği ve örnek olarak da sportif karşılaşmaları gösterdiği görülmüştür. Günümüzde pek çok kişi açısından bu aslında oyunun keyif verici bir yanı olmaktadır. Katılımcılar arasında özellikle de **K68**'in keyif alarak yaptığı spor aktivitesi ile başarma duygusunu yaşadığı görülmüştür. Öte yandan katılımcılardan **K25**'in oyunda hırslanma duygusunun öne çıkması nedeniyle arkadaşları tarafından iyi bir oyuncu olarak değerlendirilmediğini belirtmesi de Huizinga'nın (2018) oyunda ortaya çıkan kazanma hırslarının oyun için bir tehdit olabileceğine ilişkin vurgusunu akla getirmiştir. Bu noktada oyun içinde ortaya çıkan hırs düzeyinin kritik bir unsur olduğu düşünülmüştür.

Mevcut çalışmadan elde edilen bulgular katılımcıların çocukluktan bugüne oyunu ve oynusallığı sürdüren farklı motivasyonlara sahip olduklarını göstermiştir. Oyunlar biçimsel olarak farklılaşsa da katılımcılar için oyunlarını destekleyen motivasyonların bireysel düzeyde geçmişten bugüne benzerlik taşıdığı dikkati çekmiştir. Katılımcılar hareketin devamlılığı, eğlencenin sürdürülmesi, sıkıntıyı ortadan kaldırma, başarı ve doyumunu sürdürme gibi motivasyonlarla oyunu yetişkin yaşamlarında devam ettirdiklerini açıklamışlardır. Burada motivasyon olarak adlandırılan bu unsurların yukarıda aktarılan oyuna verilen anlamlar ile benzerlik gösterdiği de görülmüştür. Bununla ilişkili olarak, Colarusso (1993) oyunun çocukluktaki gelişimsel işlevlerinin benzerlerinin yetişkinlikte de devam edebileceğini belirtmiştir. Buna göre, tıpkı çocuklarda olduğu gibi yetişkinlerin de kendilerini ifade etmek, dürtü ve çatışmalarının intrapsişik dünyasını düzenlemek ve kontrol etmek gibi nedenlerle oyun oynamaya devam edebileceklerini açıklamıştır (Colarusso, 1993). Glynn ve Webster (1992) de eğlence eğilimini değerlendirmek için geliştirdikleri ölçek çalışmasında belirledikleri faktörlerin (örneğin, kendiliğindenlik ve eğlence) Lieberman'ın (1977, akt., Glynn ve Webster, 1992) çocuklarda oyuna yönelik

belirlediği faktör yapısı ile benzerlik gösterdiğini açıklamıştır. Böylece, çocukluk ve yetişkinlikteki oyunun benzer işlevlere sahip olabileceği (Colarusso, 1993) göz önünde bulundurularak mevcut çalışmanın bireysel düzeyde çocukluktan yetişkinliğe devam eden bu motivasyonu örneklerle sunduğu değerlendirilmiştir.

5.3.4. Evlilik Bağlamında Oyun

Katılımcıların evliliklerindeki oyun deneyimlerine yönelik yanıtları ve oyunlar için verdikleri örnekler doğrultusunda “Evlilik Bağlamında Oyun” üst teması oluşturulmuştur. Önceki bölümlerde de aktarıldığı üzere, romantik ilişkiler oyun araştırmaları için bir bağlam sağlamaktadır (Proyer, Brauer, Wolf ve Chick, 2018). Sevilen kişiyle gerçekleştirilen oyun ve keşif olumlu duygular arasında yer alan sevginin artmasında önemli bir role sahiptir (Fredrickson, 2001). Mevcut çalışmada evlilikte oyunun iletişimi sürdürmeye yardımcı olduğu ve birlikte eğlenmenin keyifli bir süreç olarak algılandığı görülmüştür. Bu üst tema “-Mış Gibi Oyunlar”, “Ev İşleri Üzerinden Oyuna Alan Açmak”, “Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek” ve “Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi” alt temalarını içermektedir.

Mevcut çalışmada evlilikte oyunun -mış gibi oyunlar ve rol yapma üzerinden deneyimlendiği ortaya çıkmıştır. -Mış gibi oyunların doktor-hasta, çocuk-ebeveyn rolleri üzerinden ve cinsellikte (örneğin, liseli kız rolü) ortaya çıktığı görülmüştür. Alanyazında -mış gibi oyunlar yalnızca çocuklar için değil yetişkinler için de gelişimsel olarak devam eden bir etkinlik olarak ele alınmıştır (örn., Göncü ve Perone, 2005). Mevcut çalışmaya benzer şekilde, Klein (1980) yürüttüğü nitel çalışmada eşler arasında -mış gibi oyunların ortaya çıkabileceğine yer vermiştir. Ek olarak, çocuklarla yürütülen çalışmalar -mış gibi oyunların duygu düzenleme becerisi ile olan ilişkisini ortaya koymuştur (örn., Galyer ve Evans, 2001; Hoffmann ve Russ, 2012). **K56**’nın ilaç isterken doktor-hasta oyununun eşiyle kurabileceği olası öfkeli iletişimi engellediğine işaret ettiği değerlendirilmiştir.

Nitekim, Betcher (1977) da ilişkide yakınlığın zarar görmemesi adına öfkenin oyun üzerinden ifade bulabileceğini önermiştir. Bu çalışmada -mış gibi oyunların evlilik ilişkisi içinde ortaya çıktığı bir diğer alan da cinselliktir. Alanyazında da cinsel ilişkide oyunun rolüne işaret edilmiştir (Chick ve ark., 2012; Plaut, 1979). Örneğin, Knapp, Vangelisti ve Caughlin (2014) cinsellik öncesinde partnerler arasında oyuna yönelik davranışların ortaya çıkmasının olağan olduğunu belirtmiştir. Colarusso (1993) da cinsel oynunsallık ve oyunlar (örneğin, fantazilerin canlandırılması) üzerinden çocuksu fantazilerin yeniden işlendiğini, cinsellikte oyunun olmadığı koşulda bunun psikolojik sorunlara yol açabileceğini açıklamıştır.

Evlilikte oyuna yönelik açıklamalar yaparken katılımcılar ev işlerini oyuna çevirerek evliliklerinde eğlenceye bir alan açtıklarını da belirtmişlerdir. Ev işlerinde eşle kurulan ortak eğlence anlayışı ve bunu sürdürmeye yönelik istek, oyun yoluyla birlikte hareket etmek ve sorumlulukların paylaşılması öne çıkmıştır. Bununla birlikte Johnson, Zabriskie ve Hill (2006) çamaşırın veya bulaşığın yıkanması gibi ev işlerini yaparken eşle gerçekleştirilecek etkileşimden ve yapılacak sohbetten keyif alınabileceğine işaret ederek bu tür birlikte yapılabilecek etkinliklerin eşler arasında iletişimi ve karşılıklı anlayışı geliştirebileceğini açıklamıştır. Bu açıklamalar alanyazında eve ait sorumluluklar veya ev işleri eşler arasında anlaşmazlığa yol açabilecek ve evlilik doyumu ile ilişkili olabilecek bir sorun alanı olarak gözlendiği (Knapp ve ark., 2014; Saenz, Goudy ve Lorenz, 1989) bilgisi açısından değerlendirildiğinde çift oynunsallığının evlilikte iletişimi güçlendiren bir unsur olduğu düşünülmüştür. Aktarılanlar bağlamında, ÇOO-I (Betcher, 1977) geliştirilirken de yakın ilişkide oyuna işaret eden maddeler arasında birlikte yemek yapmak gibi ev işine işaret eden maddelere de yer verildiği görülmüştür. Alanyazında buna işaret eden bir başka bulgu da Hazar'ın (2019) çalışmasından gelmiştir. Söz konusu nitel çalışmanın bulgularında yemek pişirme gibi günlük ev işlerini oyuna dönüştüren bir çiftten söz etmiştir (Hazar, 2019). Bu bilgiler doğrultusunda, mevcut çalışmada

oyunsallaştırılan bir alan olarak ev işlerinin ortaya çıkması alanyazınla uyumlu görülmüştür.

Katılımcılar evliliklerinde oyunun yerini aktarırken kendilerinin veya eşlerinin bireysel oyun alanının olmasına ve bu tür zamanların oluşturulmasının önemine yönelik ifadeler de yer vermişlerdir. Bu ifadeler doğrultusunda “Evlilik içinde Bireysel Oyun Alanını Oluşturabilmek” alt temasında bireysel oyun alanının korunmasına ve bireysel oyun alanını canlı tutmaya yönelik isteğin ön planda olduğu düşünülmüştür. Eşlerin kendi kendilerine kalarak zaman geçirmeye ve eşlerinden ayrılarak kendileri için ayrı bir zaman dilimi yaratmalarına yönelik ihtiyaçlarının olduğu alanyazında belirtilerek, hemen hemen her zaman boş zaman etkinliklerine birlikte katılmaları durumunda ayrılmaya yönelik ihtiyacın zarar görebileceği belirtilmiştir (Baldwin ve ark., 1999). Bu görüş göz önünde bulundurulduğunda mevcut tez çalışmasında oyun üzerinden bireysel alanın yaratılmasının bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olabileceği değerlendirilmiştir. Ancak evlilik ilişkisinde bireyselleşmenin belirli bir düzeyde tutulması önemli görülmektedir. Bu kapsamda Orthner (1975) eşler arasında gerçekleşen boş zaman etkinliklerini başkalarıyla iletişimin olmadığı bireysel etkinlikler, iletişimin yüksek düzeyde olduğu ortak etkinlikler ve iletişimin düşük düzeyde olduğu paralel etkinlikler olmak üzere üç kategoride ele almıştır. Önceki çalışmalar evlilik doyumunun bireysel etkinlikler ile olumsuz yönde, ortak ve paralel etkinlikler ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir (Orthner, 1975; Baldwin ve ark., 1999). Bu noktada Orthner (1975) bireysel olarak gerçekleştirilen etkinliklerin ilişki için zararlı olduğu sonucunun çıkarılmaması gerektiğini, ancak bu üç etkinlik türünden birinin çok baskın olması durumunda diğerlerine ayrılan alanın azalabileceğini ve sonuç olarak bunun da ilişkisel olarak olumlu veya olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabileceğini açıklamıştır. Nitekim, bazı katılımcılar eşlerinin bireysel olarak oynanan oyunlardan kimi zaman rahatsızlık duyduklarını aktarmıştır. Bununla paralel olarak, katılımcılardan **K45** bireysel oyun

saatlerinin uzadığı durumda eşinin oyun konsolunu söktüğünden ve bu nedenle de oyun saatlerini kısalttığından ve böylece hem kendisinin hem de eşinin hoşnut olacağı bir düzenlemeye gittiklerinden söz etmiştir. **K45**'in söz ettiği bu düzenleme aslında Baldwin ve arkadaşlarının (1999) bireysel olarak gerçekleştirilen etkinliklerde eşinin desteğini alan katılımcıların, eşinin desteğini alamayan katılımcılara göre evlilik doyumlarının daha yüksek düzeyde olduğunu gösteren bulgusuyla tutarlılık göstermiştir. Ayrıca bu bağlamda **K56** da eşinin dışarıda bireysel olarak gerçekleştireceği halı saha maçı gibi etkinliklerini desteklediğinden ve bu gibi durumlarda karşılıklı bir anlayıştan söz etmiştir. Diğer yandan **K39** ve **K68** eşlerinin kendi oyunlarından veya oyunsallıklarından rahatsız olduklarını veya bu durumun çok sevilmediğini yine de bir şekilde oyun alanlarını korumaya çalıştıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak, evlilik içinde bireysel oyun alanları değerlendirilirken bunun evlilik ilişkisine yol açabileceği olumlu veya olumsuz sonuçların bir arada değerlendirilmesi gerekliliğinin mevcut çalışmada da ortaya çıktığı söylenebilir.

Son olarak, katılımcıların oyunun evliliklerinde önemli bir yeri olduğunu, oyun ile evlilikte yeni bir alan açıldığını, oyunun mutluluğun artmasına ve iletişimin güçlenmesine katkı sağladığını belirtmeleri üzerine “Çift Oyunsallığının Evlilik Üzerindeki Olumlu Etkisi” alt teması ortaya çıkmıştır. Daha önce söz edildiği gibi, alanyazında çiftler arasında oyun, ilişkide bağlılığı ve eğlenceyi artırması bakımından oldukça önemli bir unsur olarak ele alınmıştır (Betcher, 1977; Colarusso, 1993). Üstelik, yakın ilişkide oyunun, iletişim ve bağları güçlendiren ve ilişkide tutarlılığı sağlayabilen bir unsur olduğu belirtilmiştir (Betcher, 1981). Bu tez çalışmasında da katılımcıların ilişkide oyuna dair aktardıkları olumlu özellikler ve oyunu bir tür iletişim aracı olarak kullanmaları alanyazınla tutarlı bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

5.3.5. Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri

Bu tez çalışmasında katılımcılar Türkiye’de bir yetişkinin oyun oynamasının saçmalık olarak değerlendirildiğini, bakış açısının negatif olduğunu, oyunun çocukluk olarak görüldüğünü ve oyuna yönelik ön yargının olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda “Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri” üst teması belirlenmiştir. Hazar (2019) Türkiye’de oyuna yönelik algının çelişkili olduğunu, kültürel olarak hem pek çok oyunun var olduğunu hem de yetişkin oyunsallığının sorumsuzluk ve olgun olmama ile ilişkilendirildiğini açıklamıştır. Hazar’ın (2019) çalışmasındaki katılımcıların oyunun yetişkin dünyasında kabul görmediğini belirttikleri dikkat çekmiştir. Çocuksuluğu olumsuz bir bağlamda değerlendiren katılımcılara göre bu algı oyunu ve eğlenceli etkinlikleri de kısıtlamaktadır (Hazar, 2019). Hazar’ın (2019) gerçekleştirdiği bu çalışmanın bulguları ile mevcut çalışmada belirlenen bu temanın bu anlamda paralellik taşıdığı düşünülmüştür.

Bu bağlamda oyunun ve eşler arasında oyunsallığın kültürlerarası çalışmalarla da incelenmesi gerekliliği dikkati çekmektedir. Barnett (2017) yetişkinlikte oyuna yönelik çalışmaların sıklıkla Batı kültüründe (yani, bireyselci topluluklarda) incelendiğinin altını çizmiştir. Aynı zamanda oyunun kendini ifade etme özelliğinin bireyselci kültürler göre toplulukçu Çin kültüründe daha az yer alabileceğini belirtmiştir (Barnett, 2017). Barnett’in (2017) çalışması Amerikan kültürüne maruz kalan Çinli gençlerin oyunsallığa yönelik anlayışlarının farklılaşabildiğini ve oyunsallığa değer verebildiklerini göstermiştir. Buradan yola çıkarak, toplulukçu kültürler arasında değerlendirilen Türk kültüründe (Hofstede, 1980) Batılı kültürler maruz kalmanın oyuna yönelik algıları ne şekilde etkiliyor olabileceğinin ilerleyen çalışmalarda incelenmesi önerilmektedir. Geçmişten günümüze Türk kültüründe pek çok geleneksel oyunun bulunduğu (örn., Gül, Uzun ve Çebi, 2018) göz önünde bulundurularak bu oyunlara yönelik algıların incelenmesine de gereksinim duyulduğu düşünülmüştür. Ek olarak, kültürlerarası

değişim üzerinden oyunun yerinin daha iyi anlaşılabilmesi için Türk kültürünün de dahil olduğu kültürlerarası karşılaştırma çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Kültürel değişimlerle birlikte oyuna yönelik algının nesiller arasında farklılaşıp farklılaşmadığı da ele alınabilecek konular arasındadır. Sonuç olarak, bu tez çalışması ile Türk kültüründe çift oyunsallığının ve yetişkin eğlence eğiliminin kavramsallaştırılmasına yönelik pek çok katkının sunulduğu düşünülmektedir.

5.4. SONUÇ

Mevcut tez çalışmasında yeni evli bireylerin çocukluktaki oyun yaşantılarını, yetişkinlikte bireysel düzeyde ve evliliklerinde ilişki içinde oyunu nasıl anlamlandırdıkları nitel çalışma ile incelenmiştir. Gerçekleştirilen Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz sonucunda beş üst tema ortaya çıkmıştır. Bu üst temalar “Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun”, “Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler”, “Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun”, “Evlilik Bağlamında Oyun”, “Türkiye’de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri” olarak adlandırılmıştır. Çocukluktaki oyun yaşantıları, çocuğun oyununda anne-babanın rolüne, sosyo-duygusal becerilerin gelişimine işaret etmiştir. Yetişkinlikte oynanan oyunların bireysel düzeyde farklılaşan anlamlara sahip olabileceği ve çocukluktan yetişkinliğe içsel motivasyonlarla oyunun devam ettirilebileceği dikkat çekmiştir. Evlilik bağlamında çift oyunsallığının ilişkiyi olumlu yönde etkileyen rolü çeşitli oyunlar üzerinden ortaya çıkmıştır. Son olarak, Türkiye’de oyuna yönelik ön yargıların olabileceği değerlendirilmiş ve gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM VI

6.1. NİCEL ve NİTEL BULGULARIN BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

Nicel araştırma bulguları doğrultusunda anlamlı olduğu belirlenen son modele göre, ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye YİÖ-Kesinlik, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, perspektif alma, çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğiliminin çeşitli yollarla aracılık ettiği görülmüştür. Nitel çalışmanın bulguları ise anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşimlerde oyunun önemine, oyun ile gelişen sosyo-duygusal becerilere, oyunun çocukluktan yetişkinliğe devamlılığına, evlilik bağlamında oyunun önemine ve oyuna yönelik ön yargılara işaret etmiştir. Bu noktada, nicel çalışmadan elde edilen bulgular ile nitel çalışmadan elde edilen bulgular arasında özellikle de çocukluğa yönelik ve evlilikte oyuna yönelik değerlendirmelerin benzer örüntüler gösterdiği düşünülmüştür. Böylece, nicel araştırma modeli ile sunulan çerçevenin öznel yaşantı ve deneyimlerle desteklendiği değerlendirilmiştir.

Nicel ve nitel çalışma birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli sonuçlardan birinin çift oyunsallığı ile evlilik kalitesi arasındaki yakın ilişki olduğu görülmüştür. Nicel çalışma bulguları çift oyunsallığı yükseldikçe evlilik doyumunun arttığını göstermiştir. Nitel çalışmanın bulguları ise evlilikte -miş gibi oyunların önemine, ev işleri üzerinden oyun alanı yaratılabileceğine ve evlilikte oyunun mutluluğun artması ve iletişimin kuvvetlenmesi gibi özellikleri kapsadığına işaret etmiştir. Böylece, her iki çalışmada da çift oyunsallığının evlilik ilişkisindeki rolüne dikkat çekilmiş ve oyunun ilişkiyi güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilebileceğini ortaya koyulmuştur.

Hem nicel hem de nitel çalışmanın çocukluktaki oyun deneyimleri ve sosyo-duygusal becerilere yönelik bilgi sunduğu değerlendirilmiştir. Buna göre nitel çalışmanın bulguları anne-babanın oyunlar üzerinden çocuğun dünyasına katılım sağlıyor olabileceğine (bkz. Plaut, 1979), oyunun duygularla baş etmedeki ve kişilerarası

ilişkilerdeki rolüne dikkat çekmiştir. Nicel çalışmada BÇÖ ile değerlendirilen çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk doğrudan oyuna yönelik deneyimleri değerlendirmiyor olsa da olumlu aile ilişkilerinin ve sosyal ilişkilerin aynı zamanda oyuna yönelik deneyimleri destekleyebileceği düşünülmüştür. Ek olarak, BÇÖ içinde yer sorularla (örneğin, oyunlara dahil olabilmek, oyun yaratabilmek) oyuna yönelik değerlendirme sunmakta, bu nedenle de oyunu değerlendirmek açısından önemli görülmektedir. Ayrıca, nicel çalışmadaki çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ile yetişkin eğlence eğilimi arasındaki olumlu yöndeki ilişki çocuklukta deneyimlenen olumlu yaşantıların eğlenceye ve oyuna yönelik gelişimi desteklediğini göstermiştir.

Tüm bu aktarımlar doğrultusunda hem nicel çalışmadan hem de nitel çalışmadan elde edilen bulguların çocukluğa yönelik ve evlilikte oyuna yönelik değerlendirmelerde benzer örüntüleri gösterdiği düşünülmüştür.

6.2. NİCEL VE NİTEL ÇALIŞMANIN KLİNİK DOĞURGULARI

Mevcut tez çalışmasının Ana Çalışma aşamasında Mahler'in Ayrılma-Bireyleşme Kuramı'ndan (Mahler ve ark., 2012) yola çıkarak ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin (yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, perspektif alma, empatik düşünce, duygu düzenleme güçlüğü, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk) ve oyuna yönelik değişkenlerin (yetişkin eğlence eğilimi ve çift oynusallığı) aracı rolü evliliğinin ilk yıllarındaki katılımcılar üzerinden araştırılmıştır. Ayrıca, Nitel Çalışma ile yeni evli bireylerin çocuklukta oyun yaşantılarını geriye dönük olarak nasıl anlamlandırdıkları ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evliliklerinde oyunu nasıl anlamlandırdıkları incelenmiştir. Böylece, mevcut çalışmadan elde edilen bulguların evliliğin ilk yıllarında evlilik kalitesini yükseltmeye yönelik yapılabilecek müdahalelerde ayrılma-bireyleşme sorunlarının, çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin ve oyuna yönelik değişkenlerin önemine dikkat

çektığı düşünölmüştür. Özellikle de ayrılma-bireyleşme sorunlarının sınır kişilik bozukluğu ile olan ilişkisi (Christenson ve Wilson, 1985) düşünöldüğünde mevcut çalışmanın sınır kişilik bozukluğuna yönelik müdahaleler için de yol gösterebileceğı değerlendirilmiştir.

Ana Çalışmadan elde edilen bulgular evlilikte sorunlar yaşayan bireylere yönelik müdahalelerde ayrılma-bireyleşme sorunlarına odaklanmanın önemine işaret etmiştir. Dolayısıyla, ayrılma-bireyleşme sorunlarından kaynaklı evlilik içinde ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilerek, etkisinin azaltılmasına yönelik klinik müdahalelerin oldukça önemli olduğu düşünölmüştür. Özellikle de ayrılma-bireyleşme sorunlarından kaynaklanabilecek sosyo-duygusal düzeydeki bozulmaların belirlenmesinin ve bunlar üzerinde çalışılmasının evlilik doyumunu yükselten bir etkiye sahip olabileceğı düşünölmüştür. Sosyo-duygusal değişkenler bağlamında, zihinselleştirme becerilerinin evlilik doyumunda önemli bir role sahip olabileceğı görölmüştür. Nitekim Asen ve Fonagy (2012), Zihinselleştirme Temelli Aile Terapi uygulamalarının amaçları arasında aile üyelerinin zihinselleştirme becerilerini geliştirmenin ve zihinselleştirmedeki bozulmalardan kaynaklanan ilişki sorunlarına müdahale etmenin yer aldığını açıklamıştır. Zihinselleştirmeye benzer şekilde, perspektif alma becerisinin gelişmesine yönelik uygulamaların da çiftler arasındaki ilişki kalitesini yükseltebileceğı düşünölmüştür. Bunlara ek olarak, mevcut çalışmada bireyin çocukluğundan memnuniyet/hoşnutluk düzeyinin ilişki doyumuna önemli katkılarının olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, çiftlerle çalışırken bireysel olarak çocukluğa yönelik özellikleri de göz önünde bulundurmanın önemine işaret etmiştir.

Oyun bağlamında değerlendirildiğinde hem Ana Çalışmanın hem de Nitel Çalışmanın bulguları bireysel eğlence eğiliminin ve çift oynasallığının evlilik ilişkisi içindeki yapıcı rollerine dikkat çekmiştir. Üstelik, her iki çalışma da oyuna yönelik yapılacak değerlendirmelerde çocukluktan yetişkinliğe uzanan sürecin ele alınmasının

önemine işaret etmiştir. Son yıllarda alanyazında da evlilikte oyun terapisi uygulamalarına yönelik ilginin arttığı görülmüştür (örn., Hazar, 2019; Kennedy ve Gordon, 2017). Schwarz ve Braff (2012) da çiftlerin sağlıklı, mutlu ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olabilmek için terapide olumlu etkileşimi arttırmaya yönelik çalışmalar yapmanın önemine işaret etmiştir. Bunun gerçekleşebilmesi için de danışanların nasıl eğlenileceğini ve nasıl oyun oynanacağını yeniden öğrenmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Schwarz ve Braff, 2012). Böylece, bu tez çalışmanın bulgularından yola çıkarak terapide oyuna yönelik müdahale çalışmalarında ayrılma-bireyleşme sorunlarına ve çeşitli sosyo-duygusal değişkenlerin rolüne de odaklanılarak daha bütüncül uygulamaların gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak, mevcut çalışmanın hem anne-bebek arasındaki etkileşimlerin önemine işaret eden ayrılma-bireyleşme sürecine (Mahler ve ark., 2012) hem de ailede anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşimlerle ortaya çıkan oyuna (örn., Shorer ve ark., 2019) dikkat çektiğini göz önünde bulundurursak özellikle de ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide oynusallığa yönelik değerlendirmelerin ve bunun ileriki zamanlardaki yansımalarının incelenmesine yönelik çalışmaların oldukça önemli olduğu görülmüştür. Üstelik, yetişkinlikteki ilişki sorunlarına erken müdahalede bulunabilmek adına birbiriyle iç içe de olan ayrılma-bireyleşme süreci ve oyun alanlarına yönelik bakımverenlere eğitimler sunulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

6.3. ANA ÇALIŞMA VE NİTEL ÇALIŞMAYA İLİŞKİN SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasının alanyazına sunduğu önemli pek çok katkı olmakla birlikte bazı sınırlılıklarının da olduğu görülmüştür. Bu kısımda hem nicel ve nitel çalışmaya özgü olan hem de bu iki çalışmada ortaklaşan sınırlılıklara yer verilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Öncelikle, Ana Çalışma aşamasında verinin öz bildirime dayalı ölçekler üzerinden toplanmış olması bir sınırlılık olarak değerlendirilmiştir. Mevcut tez çalışması kapsamında geliştirilen BÇÖ'nün ve Türkçe uyarlama çalışması yapılan ÇÖÖ-II'nin (Betcher, 1977) ilk defa bu tez çalışması içinde kullanılmıştır. Ön Çalışmalarda ölçeklerin geçerli ve güvenilir bulgular sunduğu görülmekle birlikte ölçeklerin güvenilirliğini desteklemek amacıyla test-tekrar test çalışması yapılması önerilmektedir. Özellikle de çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğu değerlendiren BÇÖ'de çocukluğa ilişkin anılar hatırlanırken bugünkü duygudurumun geçmişe yönelik değerlendirmeyi etkileyebilmesi (bkz., Richter ve ark., 2009) bir sınırlılık olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, araştırma değişkenlerinin boylamsal çalışmalarla incelenmesine gereksinim duyulduğu söylenebilir.

Ana Çalışma ve Nitel Çalışma'da katılımcı özellikleri değerlendirildiğinde bazı sınırlılıkların ortaya çıktığı görülmüştür. Katılımcıların çoğu yaşamlarının büyük bir kısmının büyükşehirde geçtiğini belirtmiştir. Oyuna yönelik değişkenler açısından değerlendirildiğinde, büyükşehirler oyuna yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi için bireylere daha çok fırsat sunuyor olabileceği düşünülmüştür. Ek olarak, büyükşehirde yaşamak iş yoğunluğu veya çevresel unsurların (örneğin, uzun saatler trafikte kalmak) etkisiyle evlilikte eşle birlikte geçirilen zamanı ve oyuna ayrılan zamanı etkiliyor olabilir. Bu noktada, ilerleyen çalışmaların yaşanılan yer açısından dağılıma dikkat etmesi önerilmektedir.

Hem Ana Çalışmanın hem de Nitel Çalışmanın örneklemelerini evliliğinin ilk beş yılındaki katılımcılar oluşturduğu için bulguların genellenebilirliği açısından da bir sınırlılık söz konusudur. Evlilik süresinin kontrol edilebilirliği açısından evliliğin ilk yıllarına odaklanmak anlaşılır görülse de bulguların evliliğin ilerleyen zamanları için de gözlenebilir olup olmadığını incelemek için daha fazla çalışmaya gereksinim duyulduğu düşünülmüştür. Üstelik, Nitel Çalışmada Smith ve Osborn'un (2003) belirttiği gibi amaca

yönelik homojen bir grup olarak oluşturulmaya çalışıldığı için örnekleme çocuğu olmayan katılımcılar oluşturmuştur. Bu da bulguların genellenebilirliği açısından bir diğer sınırlılık olarak görülmüştür. Uzun süredir evli olan ve çocuğu olan bireylerin çocuklukta ki oyun yaşantılarını geriye dönük olarak nasıl anlamlandırdıkları ve bugün bir yetişkin olarak bireysel düzeyde ve evliliklerinde oyunu nasıl anlamlandırdıklarının ilerleyen araştırmalarda çalışılması önerilmektedir.

ÖZET

Bu araştırmada, ayrılma-bireyleşme sorunlarından evlilik doyumuna giden yolda empati, duygu düzenleme güçlüğü, yansıtıcı işleyiş/zihinselleştirme, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, yetişkin eğlence eğilimi ve çift oyunsallığının aracı rolleri incelenmiştir. Bu amaçla, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluğu değerlendirmek için Benim Çocukluğum Ölçeği'nin (BÇÖ) geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması 329 katılımcının verileri üzerinden yürütülmüştür. Çift oyunsallığını değerlendiren Çiftler için Oyun Ölçeği-I'in (ÇÖÖ-I) çeviri çalışması ve Çiftler için Oyun-II'nin (ÇÖÖ-II) geçerlik ve güvenirlik çalışması 255 katılımcının verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlgili ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur. Ana Çalışma kapsamında 392 katılımcıdan elde edilen verilerle araştırma modeli test edilmiştir. Bu veriler Demografik Bilgi Formu, BÇÖ, ÇÖÖ-I, ÇÖÖ-II, Yetişkin Eğlence Eğilimi Özeliği Ölçeği (YEEÖÖ), Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Ayrılma-Bireyleşme Envanteri (ABE), Kişilerarası Tepkisellik İndeksi (KTİ), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16) ve Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği-Kısa Form (YİÖ-Kısa Form) aracılığıyla toplanmıştır. Son araştırma modelindeki doğrudan ve dolaylı yollar incelenmiş, ayrılma-bireyleşme sorunlarının YİÖ-Kesinlik, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, perspektif alma, çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi üzerinden çeşitli yollar aracılığıyla evlilik doyumunu etkilediğini görülmüştür. Nitel çalışma kapsamında altı katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) sonucunda 1) Anne-Baba ve Çocuk Etkileşiminde Oyun, 2) Çocuklukta Oyun ile Gelişen Sosyo-Duygusal Beceriler, 3) Yetişkinlikte Oyun: Çocukluktan Yetişkinliğe Devam Eden Oyun, 4) Evlilik Bağlamında Oyun, 5) Türkiye'de Ön Yargıların Gölgesinde Oyunun Yeri olmak üzere beş üst temaya ulaşılmıştır. Araştırma bulgularının klinik psikoloji alanyazınına ve evlilik terapisi uygulamalarına yol göstereceği düşünülmüştür.

Anahtar kelimeler: Ayrılma-bireyleşme sorunları, evlilik doyumu, çift oynsallığı, yetişkin eğlence eğilimi, çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk, perspektif alma, yansıtıcı işleyiş

ABSTRACT

The current study investigates the mediating roles of empathy, difficulty in emotion regulation, reflective functioning/mentalization, childhood satisfaction/contentment, adult playfulness, and couple playfulness in the relationship between separation-individuation problems and marital satisfaction. The development, validity, and reliability study of My Childhood Scale (MCS) was conducted to evaluate childhood satisfaction/contentment. The sample consisted of 329 participants. To measure couple playfulness, the translation study of Play Questionnaire-I (PQ-I) and the validity and reliability study of Play Questionnaire-II (PQ-II) were carried out. The sample consisted of 255 participants. The scales were found valid and reliable. In the Main Study, the research model was tested with the data obtained from 392 participants. Demographic Information Form, MCS, PQ-I, PQ-II, Adult Playfulness Trait Scale, Dyadic Adjustment Scale, Separation-Individuation Inventory, The Interpersonal Reactivity Index, The Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form and the Reflective Functioning Questionnaire (RFQ-8) were used. The direct and indirect paths were examined. It was found that separation-individuation problems affect marital satisfaction through various ways that include RFQ-Certainty, childhood satisfaction/contentment, perspective taking, couple playfulness and adult playfulness. In the qualitative phase, semi-structured interviews were conducted with six participants. As a result of Interpretative Phenomenological Analysis five super-ordinate themes emerged: 1) Parent and Child Interaction in Play, 2) Socio-Emotional Skills Developed by Play in Childhood, 3) Play in Adulthood: Play that Continues from Childhood to Adult, 4) Play in Marriage, 5) The Role of Play in Turkey in the Shadows of Prejudice. This study would provide significant contributions to clinical psychology literature and marriage therapy practices.

Keywords: Separation-individuation problems, marital satisfaction, couple playfulness, adult playfulness, childhood satisfaction/contentment, perspective taking, reflective functioning

KAYNAKÇA

- Adams, J. M. ve Jones, W. H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1177-1196.
- Adıgüzel, A. (2012). Okula İlişkin Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 30-45.
- Ahmetoğlu, E., Acar, İ. H. ve Aral, N. (2016). Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği ebeveyn formunun (PIPPS-P) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Studies*, 11(9), 31-52.
- Akhtar, S. (1994). Object constancy and adult psychopathology. *International Journal of Psycho-analysis*, 75(3), 441-455.
- Akhun, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları, ayrılma-bireyleşme ve duygu düzenleme güçlüğünün psikolojik belirtilerle ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Altman, L. L. (1977). Some vicissitudes of love. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 25(1), 35-52.
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 355-370.
- Amato, P. R. ve Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 26-46.
- Amato, P. R. ve Sobolewski, J. M. (2001). The effects of divorce and marital discord on adult children's psychological well-being. *American Sociological Review*, 66(6), 900-921.

- Amstadter, A. (2008). Emotion regulation and anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(2), 211-221.
- Anderson, S. A., Russell, C. S. ve Schumm, W. R. (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: A further analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 45(1), 127-139.
- Angera, J. J. ve Long, E. C. (2006). Qualitative and quantitative evaluations of an empathy training program for couples in marriage and romantic relationships. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 5(1), 1-26.
- Anthony, M. J. (1993). The relationship between marital satisfaction and religious maturity. *Religious Education*, 88(1), 97-108.
- Asen, E. ve Fonagy, P. (2012). Mentalization-based therapeutic interventions for families. *Journal of Family Therapy*, 34(4), 347-370.
- Aune, K. S. ve Wong, N. C. (2002). Antecedents and consequences of adult play in romantic relationships. *Personal Relationships*, 9(3), 279-286.
- Badoud, D., Luyten, P., Fonseca-Pedrero, E., Eliez, S., Fonagy, P. ve Debbané, M. (2015). The French version of the Reflective Functioning Questionnaire: Validity data for adolescents and adults and its association with non-suicidal self-injury. *PLoS One*, 10(12), e0145892.
- Badoud, D., Prada, P., Nicastro, R., Germond, C., Luyten, P., Perroud, N. ve Debbané, M. (2018). Attachment and reflective functioning in women with borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 32(1), 17-30.
- Baer, R. A., Peters, J. R., Eisenlohr-Moul, T. A., Geiger, P. J. ve Sauer, S. E. (2012). Emotion-related cognitive processes in borderline personality disorder: A review of the empirical literature. *Clinical Psychology Review*, 32(5), 359-369.

- Bagwell, C. L., Newcomb, A. F. ve Bukowski, W. M. (1998). Preadolescent friendship and peer rejection as predictors of adult adjustment. *Child Development*, 69(1), 140-153.
- Bagwell, C. L., Schmidt, M. E., Newcomb, A. F. ve Bukowski, W. M. (2001). Friendship and peer rejection as predictors of adult adjustment. D. W. Nangle ve C. A. Erdley (Ed.), *The role of friendship in psychological adjustment* içinde (s. 25–49). San Francisco, Calif: Jossey-Bass.
- Bahr, S. J., Chappell, C. B. ve Leigh, G. K. (1983). Age at marriage, role enactment, role consensus, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 45(4), 795-803.
- Baikie, K. A. ve Wilhelm, K. (2005). Emotional and physical health benefits of expressive writing. *Advances in Psychiatric Treatment*, 11(5), 338-346.
- Baker, J. A., Dilly, L. J., Aupperlee, J. L. ve Patil, S. A. (2003). The developmental context of school satisfaction: Schools as psychologically healthy environments. *School Psychology Quarterly*, 18(2), 206-221.
- Baker, J. A. ve Maupin, A. N. (2009). School satisfaction and children's positive school adjustment. R. Gilman, E. S. Huebner ve M. J. Furlong (Ed.), *Handbook of positive psychology in schools* içinde (s. 189–196). New York, NY: Routledge.
- Baldwin, J. H., Ellis, G. D. ve Baldwin, B. M. (1999). Marital satisfaction: An examination of its relationship to spouse support and congruence of commitment among runners. *Leisure Sciences*, 21(2), 117-131.
- Barnett, L. A. (2007). The nature of playfulness in young adults. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 949- 958.

- Barnett, L. A. (2012). Playful people: Fun is in the mind of the beholder. *Imagination, Cognition and Personality*, 31(3), 169-197.
- Barnett, L. A. (2017). The inculcation of adult playfulness: From west to east. *International Journal of Play*, 6(3), 255-271.
- Barnet-Verzat, C., Pailhé, A. ve Solaz, A. (2011). Spending time together: The impact of children on couples' leisure synchronization. *Review of Economics of the Household*, 9(4), 465-486.
- Baron-Cohen, S. ve Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: An investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(2), 163-175.
- Batcho, K. I., Nave, A. M. ve DaRin, M. L. (2011). A retrospective survey of childhood experiences. *Journal of Happiness Studies*, 12(4), 531-545.
- Bateson, P. (2014). Play, playfulness, creativity and innovation. *Animal Behavior and Cognition*, 1(2), 99-112.
- Baxter, J., Weston, R. ve Qu, L. (2011). Family structure, co-parental relationship quality, post-separation paternal involvement and children's emotional wellbeing. *Journal of Family Studies*, 17(2), 86-109.
- Baxter, L. A. (1992). Forms and functions of intimate play in personal relationships. *Human Communication Research*, 18(3), 336-363.
- Bay-Hinitz, A. K., Peterson, R. F. ve Quilitch, H. R. (1994). Cooperative games: A way to modify aggressive and cooperative behaviors in young children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 27(3), 435-446.
- Behnke, A. O., Plunkett, S. W., Sands, T. ve Bámaca-Colbert, M. Y. (2011). The relationship between Latino adolescents' perceptions of discrimination,

- neighborhood risk, and parenting on self-esteem and depressive symptoms. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(7), 1179-1197.
- Bellis, M. A., Hughes, K., Jones, A., Perkins, C. ve McHale, P. (2013). Childhood happiness and violence: A retrospective study of their impacts on adult well-being. *BMJ Open* 2013; 3:e003427.
- Berber Çelik, Ç. ve Odacı, H. (2012). The effect of experience of childhood abuse among university students on self-perception and submissive behavior. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 200-204.
- Berger, P., Bitsch, F., Bröhl, H. ve Falkenberg, I. (2018) Play and playfulness in psychiatry: A selective review. *International Journal of Play*, 7(2), 210-225.
- Bergman, A. (1993). To be or not to be separate: The meaning of hide-and-seek in forming internal representations. *Psychoanalytic Review*, 80(3), 361-375.
- Bergman, A., ve Lefcourt, I. S. (1994). Self-other action play: A window into the representational world of the infant. A. Slade, D. P. Wolf (Ed.), *Children at play: Clinical and developmental approaches to meaning and representation* içinde (s. 133-147). New York: Oxford University Press.
- Betcher, R. W. (1977). *Intimate play and marital adaptation: Regression in the presence of another*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Boston University, Boston.
- Betcher, R. W. (1981). Intimate play and marital adaptation. *Psychiatry*, 44(1), 13-33.
- Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L. G., ... ve Gratz, K. L. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in emotion regulation scale: The DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38(2), 284-296.

- Bloch, L., Haase, C. M. ve Levenson, R. W. (2014). Emotion regulation predicts marital satisfaction: More than a wives' tale. *Emotion*, 14(1), 130-144.
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 22(1), 162-186.
- Blum, H. P. (2004). Separation-individuation theory and attachment theory. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 52(2), 535-553.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: Wiley.
- Bond, M., Paris, J. ve Zweig-Frank, H. (1994). Defense styles and borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 8(1), 28-31.
- Bonfils, K. A., Lysaker, P. H., Minor, K. S. ve Salyers, M. P. (2017). Empathy in schizophrenia: A meta-analysis of the Interpersonal Reactivity Index. *Psychiatry Research*, 249, 293-303.
- Borelli, J. L., Slade, A., Pettit, C. ve Shai, D. (2020). I "get" you, babe: Reflective functioning in partners transitioning to parenthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(6), 1785-1805.
- Borodulin, K., Laatikainen, T., Lahti-Koski, M., Jousilahti, P. ve Lakka, T. A. (2008). Association of age and education with different types of leisure-time physical activity among 4437 Finnish adults. *Journal of Physical Activity and Health*, 5(2), 242-251.
- Bosacki, S., Dane, A., Marini, Z. ve YLC-CURA. (2007). Peer relationships and internalizing problems in adolescents: Mediating role of self-esteem. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 12(4), 261-282.

- Botha, A., Van den Berg, H. S. ve Venter, C. A. (2009). The relationship between family-of-origin and marital satisfaction. *Health SA Gesondheid*, 14(1), Art. #441, 7 pages.
- Bouchard, G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: Utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 651-660.
- Bouchard, M. A., Target, M., Lecours, S., Fonagy, P., Tremblay, L. M., Schachter, A. ve Stein, H. (2008). Mentalization in adult attachment narratives: Reflective functioning, mental states, and affect elaboration compared. *Psychoanalytic Psychology*, 25(1), 47-66.
- Bouchard, S., Sabourin, S., Lussier, Y. ve Villeneuve, E. (2009). Relationship quality and stability in couples when one partner suffers from borderline personality disorder. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(4), 446-455.
- Bradbury, L. L. ve Shaffer, A. (2012). Emotion dysregulation mediates the link between childhood emotional maltreatment and young adult romantic relationship satisfaction. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(5), 497-515.
- Brewin, C. R., Firth-Cozens, J., Furnham, A. ve McManus, C. (1992). Self-criticism in adulthood and recalled childhood experience. *Journal of Abnormal Psychology*, 101(3), 561-566.
- Brezsnyak, M. ve Whisman, M. A. (2004). Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 30(3), 199-217.

- Brockmeyer, T., Skunde, M., Wu, M., Bresslein, E., Rudofsky, G., Herzog, W. ve Friederich, H. C. (2014). Difficulties in emotion regulation across the spectrum of eating disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 55(3), 565-571.
- Broman, C. L. (2002) Thinking of divorce, but staying married. *Journal of Divorce & Remarriage*, 37(1-2), 151-161.
- Bronfenbrenner, U. (1979). Contexts of child rearing: Problems and prospects. *American Psychologist*, 34(10), 844-850.
- Brown, J. D., Dutton, K. A. ve Cook, K. E. (2001). From the top down: Self-esteem and self-evaluation. *Cognition and Emotion*, 15(5), 615-631.
- Brown, J. D. ve Marshall, M. A. (2001). Self-esteem and emotion: Some thoughts about feelings. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(5), 575-584.
- Brown, T. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York, NY: Guilford Press.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. K. A. Bollen ve J. S. Long (Ed.), *Testing structural equation models* içinde (s. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.
- Brownell, C. A., Zerwas, S. ve Balaram, G. (2002). Peers, cooperative play, and the development of empathy in children. *Behavioral and Brain Sciences*, 25(1), 28-29.
- Brück, C., Derstroff, S. ve Wildgruber, D. (2018). Fear of being laughed at in borderline personality disorder. *Frontiers in Psychology*, 9, 4.
- Bulanda, R. E. ve Majumdar, D. (2009). Perceived parent–child relations and adolescent self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 18(2), 203-212.

- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Ankara: Özgüzelış Matbaası.
- Bumpus, M. F., Crouter, A. C. ve McHale, S. M. (1999). Work demands of dual-earner couples: Implications for parents' knowledge about children's daily lives in middle childhood. *Journal of Marriage and the Family*, 465-475.
- Bures, R. M. (2003). Childhood residential stability and health at midlife. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1144-1148.
- Butzer, B. ve Kuiper, N. A. (2008). Humor use in romantic relationships: The effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal of Psychology*, 142(3), 245-260.
- Cantor, D. W. (1982). Divorce: Separation or separation-individuation?. *The American Journal of Psychoanalysis*, 42(4), 307-313.
- Carpenter, L. ve Chung, M. C. (2011). Childhood trauma in obsessive compulsive disorder: The roles of alexithymia and attachment. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 84(4), 367-388.
- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C. ve Schwarz, N. (2014). Happy marriage, happy life? Marital quality and subjective well-being in later life. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 930-948.
- Carstensen, L. L., Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1995). Emotional behavior in long-term marriage. *Psychology and Aging*, 10(1), 140-149.
- Carvalho Fernando, S., Beblo, T., Schlosser, N., Terfehr, K., Otte, C., Löwe, B., ... ve Wingenfeld, K. (2014). The impact of self-reported childhood trauma on emotion regulation in borderline personality disorder and major depression. *Journal of Trauma & Dissociation*, 15(4), 384-401.

- Casado-Kehoe, M., Vanderbleek, L. ve Thanasiu, P. (2007). Play in couples counseling. *The Family Journal*, 15(2), 133-136.
- Castro-Martin, T. ve Bumpass, L. (1989). Recent trends in marital disruption. *Demography*, 26, 37-51.
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J. ve Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217-225.
- Cheng, H. ve Furnham, A. (2004). Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 5(1), 1-21.
- Chick, G., Yarnal, C. ve Purrington, A. (2012). Play and mate preference: Testing the signal theory of adult playfulness. *American Journal of Play*, 4(4), 407-440.
- Christenson, R. M. ve Wilson, W. P. (1985). Assessing pathology in the separation-individuation process by an inventory: A preliminary report. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 173(9), 561-565.
- Cicchetti, D., Ackerman, B. P. ve Izard, C. E. (1995). Emotions and emotion regulation in developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 7(1), 1-10.
- Cisler, J. M., Olatunji, B. O., Feldner, M. T. ve Forsyth, J. P. (2010). Emotion regulation and the anxiety disorders: An integrative review. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 32(1), 68-82.
- Claxton, A. ve Perry-Jenkins, M. (2008). No fun anymore: Leisure and marital quality across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 28-43.

- Clements, R. ve Swensen, C. H. (2000). Commitment to one's spouse as a predictor of marital quality among older couples. *Current Psychology*, 19(2), 110-119.
- Colarusso, C. A. (1990). The third individuation: The effect of biological parenthood on separation-individuation processes in adulthood. *Psychoanalytic Study of the Child*, 45, 170–194.
- Colarusso, C. A. (1993). Play in adulthood. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 48(1), 225-245.
- Colarusso, C. A. (1997). Separation-individuation processes in middle adulthood: The fourth individuation. S. Akhtar ve S. Kramer (Ed.), *The seasons of life: Separation-individuation perspectives* içinde (s. 73–94). Northvale, NJ: Aronson.
- Colarusso, C. A. (2000). Separation-individuation phenomena in adulthood: General concepts and the fifth individuation. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1467-1489.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Coonerty, S. (1986). An exploration of separation-individuation themes in the borderline personality disorder. *Journal of Personality Assessment*, 50(3), 501-511.
- Cooper, R. J. (2000). The impact of child abuse on children's play: A conceptual model. *Occupational Therapy International*, 7(4), 259-276.
- Cooper, R. ve Sutton, K. (1999). The effects of child abuse on preschool children's play. *Australasian Journal of Early Childhood*, 24(2), 10-14.

- Cosenza, M., Ciccarelli, M. ve Nigro, G. (2019). The steamy mirror of adolescent gamblers: Mentalization, impulsivity, and time horizon. *Addictive Behaviors*, 89, 156-162.
- Coyl-Shepherd, D. D. ve Hanlon, C. (2013) Family play and leisure activities: Correlates of parents' and children's socio-emotional well-being. *International Journal of Play*, 2(3), 254-272.
- Cramer, D. (2003). Facilitativeness, conflict, demand for approval, self-esteem, and satisfaction with romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 137(1), 85-98.
- Cramer, D. ve Jowett, S. (2010). Perceived empathy, accurate empathy and relationship satisfaction in heterosexual couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(3), 327-349.
- Crouter, A. C., Bumpus, M. F., Head, M. R. ve McHale, S. M. (2001). Implications of overwork and overload for the quality of men's family relationships. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 404-416.
- Crum, R. M., Lillie-Blanton, M. ve Anthony, J. C. (1996). Neighborhood environment and opportunity to use cocaine and other drugs in late childhood and early adolescence. *Drug and Alcohol Dependence*, 43(3), 155-161.
- Cucchi, A., Hampton, J. A. ve Moulton-Perkins, A. (2018). Using the validated Reflective Functioning Questionnaire to investigate mentalizing in individuals presenting with eating disorders with and without self-harm. *PeerJ*, 6, e5756.
- Da Costa, C. G., Zhou, Q. ve Ferreira, A. I. (2018). The impact of anger on creative process engagement: The role of social contexts. *Journal of Organizational Behavior*, 39(4), 495-506.

- Davila, J., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1999). Attachment change processes in the early years of marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(5), 783-802.
- Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Davis, M. H. ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397-410.
- Davis, P. J. (1999). Gender differences in autobiographical memory for childhood emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 498-510.
- De Koning, E. ve Weiss, R. L. (2002). The relational humor inventory: Functions of humor in close relationships. *American Journal of Family Therapy*, 30(1), 1-18.
- De Meulemeester, C., Lowyck, B., Vermote, R., Verhaest, Y. ve Luyten, P. (2017). Mentalizing and interpersonal problems in borderline personality disorder: The mediating role of identity diffusion. *Psychiatry Research*, 258, 141-144.
- de Montigny-Malenfant, B., Santerre, M. È., Bouchard, S., Sabourin, S., Lazaridès, A. ve Bélanger, C. (2013). Couples' negative interaction behaviors and borderline personality disorder. *The American Journal of Family Therapy*, 41(3), 259-271.
- Dean, D. G. ve Spanier, G. B. (1974). Commitment—an overlooked variable in marital adjustment?. *Sociological Focus*, 7(2), 113-118.

- Demirtaş Zorbaz, S. ve Korkut Owen, F. (2013). Çocuklar için aile ilişkileri ölçeği'nin geliştirilmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(39), 58-67.
- Diamond, D. (1985). *Separation-individuation as a family developmental process in the transition to parenthood*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Massachusetts Amherst, Massachusetts.
- Dicks, H. V. (1963). Object relations theory and marital studies. *British Journal of Medical Psychology*, 36(2), 125-129.
- Doi, Y. ve Minowa, M. (2003). Factor structure of the 12-item General Health Questionnaire in the Japanese general adult population. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 57(4), 379-383.
- Downing, H. M. ve Nauta, M. M. (2010). Separation-individuation, exploration, and identity diffusion as mediators of the relationship between attachment and career indecision. *Journal of Career Development*, 36(3), 207-227.
- Dörnyei, Z. (2007) *Research methods in applied linguistics: Quantitative, qualitative, and mixed methodologies*. Oxford: Oxford University Press.
- Driver, J. L. ve Gottman, J. M. (2004). Daily marital interactions and positive affect during marital conflict among newlywed couples. *Family Process*, 43(3), 301-314.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Chapman, D. P., Williamson, D. F. ve Giles, W. H. (2001). Childhood abuse, household dysfunction, and the risk of attempted suicide throughout the life span: Findings from the Adverse Childhood Experiences Study. *Jama*, 286(24), 3089-3096.

- Dupéré, V., Leventhal, T. ve Lacourse, E. (2009). Neighborhood poverty and suicidal thoughts and attempts in late adolescence. *Psychological Medicine*, 39(8), 1295-1306.
- Dziobek, I., Preißler, S., Grozdanovic, Z., Heuser, I., Heekeren, H. R. ve Roepke, S. (2011). Neuronal correlates of altered empathy and social cognition in borderline personality disorder. *Neuroimage*, 57(2), 539-548.
- Engeler, A. ve Yargıç, L. İ. (2007). Kişiler arası tepkisellik indeksi: Empatinin çok boyutlu ölçümü. *New Symposium Journal*, 45(3), 119-127.
- Epstein, N. B., Baldwin, L. M. ve Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Falcke, D., Wagner, A. ve Mosmann, C. P. (2008). The relationship between family-of-origin and marital adjustment for couples in Brazil. *Journal of Family Psychotherapy*, 19(2), 170-186.
- Fantuzzo, J., Mendez, J. ve Tighe, E. (1998). Parental assessment of peer play: Development and validation of the parent version of the Penn Interactive Peer Play Scale. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(4), 659-676.
- Fehr, K. K. ve Russ, S. W. (2016). Pretend play and creativity in preschool-age children: Associations and brief intervention. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 10(3), 296-308.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., ... ve Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse

- Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258.
- Fışıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16, 214-218.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS:(and sex and drugs and rock'n'roll)*. London: Sage.
- Fisher, T. D. ve McNulty, J. K. (2008). Neuroticism and marital satisfaction: The mediating role played by the sexual relationship. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 112-122.
- Fishler, P. H., Sperling, M. B. ve Carr, A. C. (1990). Assessment of adult relatedness: A review of empirical findings from object relations and attachment theories. *Journal of Personality Assessment*, 55(3-4), 499-520.
- Fishman, E. A. ve Meyers, S. A. (2000). Marital satisfaction and child adjustment: Direct and mediated pathways. *Contemporary Family Therapy*, 22(4), 437-452.
- Floyd, F. ve Widaman, K. (1995). Factor analysis in development and refinement of clinical assessment instrument. *Psychological Assessment*, 7(3), 286–299.
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L. ve Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. New York: Other Press.
- Fonagy, P., Luyten, P., Moulton-Perkins, A., Lee, Y. W., Warren, F., Howard, S., ... ve Lowyck, B. (2016). Development and validation of a self-report measure of mentalizing: The Reflective Functioning Questionnaire. *PLoS One*, 11(7), e0158678.

- Fonagy, P. ve Target, M. (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and Psychopathology*, 9(4), 679-700.
- Fonagy, P., Target, M., Steele, H. ve Steele, M. (1998). *Reflective functioning manual, version 5.0, for application to adult attachment interviews*. London: University College London.
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24(3-4), 209-221.
- Franzoi, S. L. (2006). *Social psychology* (4. Baskı). New York: McGraw-Hill.
- Franzoi, S. L., Davis, M. H. ve Young, R. D. (1985). The effects of private self-consciousness and perspective taking on satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(6), 1584-1594.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.
- Furnham, A. ve Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(10), 463-470.
- Galyer, K. T. ve Evans, I. M. (2001). Pretend play and the development of emotion regulation in preschool children. *Early Child Development and Care*, 166(1), 93-108.
- Garaigordobil, M., Pérez, J. I. ve Mozaz, M. (2008). Self-concept, self-esteem and psychopathological symptoms. *Psicothema*, 20(1), 114-123.
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *SPSS for windows a step by step: A simple guide and reference* (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc.

- Gergely, G. (2000). Reapproaching Mahler: New perspectives on normal autism, symbiosis, splitting and libidinal object constancy from cognitive developmental theory. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1197-1228.
- Ghoroghi, S., Hassan, S. A. ve Baba, M. (2012). Function of family-of-origin experiences and marital adjustment among married Iranian students of Universiti Putra Malaysia. *International Journal of Psychological Studies*, 4(3), 94-103.
- Giammarco, E. A. ve Vernon, P. A. (2014). Vengeance and the Dark Triad: The role of empathy and perspective taking in trait forgivingness. *Personality and Individual Differences*, 67, 23-29.
- Gilbert, P., Cheung, M. S. P., Grandfield, T., Campey, F. ve Irons, C. (2003). Recall of threat and submissiveness in childhood: Development of a new scale and its relationship with depression, social comparison and shame. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 10(2), 108-115.
- Gilbert, P., McEwan, K., Mitra, R., Franks, L., Richter, A. ve Rockliff, H. (2008). Feeling safe and content: A specific affect regulation system? Relationship to depression, anxiety, stress, and self-criticism. *The Journal of Positive Psychology*, 3(3), 182-191.
- Gilmore, J. B. (1966). The role of anxiety and cognitive factors in children's play behavior. *Child Development*, 37(2), 397-416.
- Glenn, N. D. ve McLanahan, S. (1982). Children and marital happiness: A further specification of the relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 44(1), 63-72.

- Glynn, M. A. ve Webster, J. (1992). The adult playfulness scale: An initial assessment. *Psychological Reports*, 71(1), 83-103.
- Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365-384.
- Gordon, G. (2014). Well played: The origins and future of playfulness. *American Journal of Play*, 6(2), 234-266.
- Górska, D. (2015). Mentalization, specific attachment, and relational satisfaction from the intrapsychic and interpersonal perspectives. *Polish Psychological Bulletin*, 46(3), 393-400.
- Gortner, E. M., Rude, S. S. ve Pennebaker, J. W. (2006). Benefits of expressive writing in lowering rumination and depressive symptoms. *Behavior Therapy*, 37(3), 292-303.
- Gökler Danışman, I., Yıldız, N. ve Yiğit, İ. (2017). Development of a coping with stress scale for a non-western population of children and adolescents. *Anxiety, Stress, & Coping*, 30(6), 687-701.
- Göncü, A. ve Perone, A. (2005). Pretend play as a life-span activity. *Topoi*, 24(2), 137-147.
- Göral Alkan, F. S. (2010). *Coupling through projective identification: Bridging role of projective identification in the associations among early parenting experience, personality constructs and couple relationship*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Göral, F. S. (2002). *The second separation- individuation process of the Turkish young adults: The relationships between the perceived maternal parenting attitudes,*

second separation individuation, expanding self and experiences in the romantic relationships. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Gratz, K. L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41–54.

Greco, C. ve Ison, M. (2014). What makes you happy? Appreciating the reasons that bring happiness to Argentine children living in vulnerable social contexts. *Journal of Latino/Latin American Studies*, 6(1), 4-18.

Greenberg, D. M., Kolasi, J., Hegsted, C. P., Berkowitz, Y. ve Jurist, E. L. (2017). Mentalized affectivity: A new model and assessment of emotion regulation. *PloS One*, 12(10), e0185264.

Greene, K., Derlega, V. L. ve Mathews, A. (2006). Self-disclosure in personal relationships. A. Vangelisti ve D. Perlman (Ed.), *Cambridge handbook of personal relationships* içinde (s. 409-427). Cambridge: Cambridge University Press.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.

Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition & Emotion*, 13(5), 551-573.

Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281-291.

- Gross, J. J. (2008). Emotion regulation. M. Lewis, J. M. Haviland-Jones ve L. F. Barrett (Ed.), *Handbook of emotions* içinde (s. 497–512). New York, NY: Guilford.
- Gross, J. J., Richards, J. M. ve John, O. P. (2006). Emotion regulation in everyday life. D. K. Snyder, J. A. Simpson ve J. N. Hughes (Ed.), *Emotion regulation in couples and families: Pathways to dysfunction and health* içinde (s. 13–35). Washington, DC: American Psychological Association.
- Grysmann, A. ve Hudson, J. A. (2013). Gender differences in autobiographical memory: Developmental and methodological considerations. *Developmental Review*, 33(3), 239-272.
- Guitard, P., Ferland, F. ve Dutil, É. (2005). Toward a better understanding of playfulness in adults. *OTJR: Occupation, Participation and Health*, 25(1), 9-22.
- Gül, M., Uzun, R. N. ve Çebi, M. (2018). Türk kültürlerindeki geleneksel oyunlar ve sporlara yüzeysel bir bakış. *Turkish Studies*, 13(26), 655-671.
- Halford, W. K., Lizzio, A., Wilson, K. L. ve Occhipinti, S. (2007). Does working at your marriage help? Couple relationship self-regulation and satisfaction in the first 4 years of marriage. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 185-194.
- Hampes, W. P. (2010). The relation between humor styles and empathy. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 34-45.
- Harrison, A., Sullivan, S., Tchanturia, K. ve Treasure, J. (2010). Emotional functioning in eating disorders: Attentional bias, emotion recognition and emotion regulation. *Psychological Medicine*, 40(11), 1887-1897.
- Hartup, W. W. (1979). The social worlds of childhood. *American Psychologist*, 34(10), 944-950.

- Haws, W. A. ve Mallinckrodt, B. (1998). Separation-individuation from family of origin and marital adjustment of recently married couples. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 293-306.
- Hay, D. F., Payne, A. ve Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 84-108.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazar, A. (2019). *Couple playfulness and effects of playful techniques in couples therapy an interpretative phenomenological analysis*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Henderson-King, D. H. ve Veroff, J. (1994). Sexual satisfaction and marital well-being in the first years of marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(4), 509-534.
- Henniger, M. L. (1994). Adult perceptions of favorite childhood play experiences. *Early Child Development and Care*, 99(1), 23-30.
- Henschel, S., Nandrino, J. L. ve Doba, K. (2020). Emotion regulation and empathic abilities in young adults: The role of attachment styles. *Personality and Individual Differences*, 156, 109763.
- Herrick, P. (2018). *The presence of playfulness in the context of couple relationship, relationship satisfaction and its associations with symptoms of depression*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Maryland, College Park, Maryland.

- Hill, C. E., Knox, S., Thompson, B. J., Williams, E. N., Hess, S. A. ve Ladany, N. (2005). Consensual qualitative research: An update. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 196-205.
- Hill, L. G. ve Werner, N. E. (2006). Affiliative motivation, school attachment, and aggression in school. *Psychology in the Schools*, 43(2), 231-246.
- Hill, M. S. (1988). Marital stability and spouses' shared time: A multidisciplinary hypothesis. *Journal of Family Issues*, 9(4), 427-451.
- Hoff, E. V. (2005). A friend living inside me: The forms and functions of imaginary companions. *Imagination, Cognition and Personality*, 24, 151-189.
- Hoffmann, J. ve Russ, S. (2012). Pretend play, creativity, and emotion regulation in children. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6(2), 175-184.
- Hofstede, G. (1980). Motivation, leadership, and organization: Do American theories apply abroad?. *Organizational Dynamics*, 9(1), 42-63.
- Holmes, J. (2003). Borderline personality disorder and the search for meaning: An attachment perspective. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 37(5), 524-531.
- Holmes, R. M., Romeo, L., Ciraola, S. ve Grushko, M. (2015). The relationship between creativity, social play, and children's language abilities. *Early Child Development and Care*, 185(7), 1180-1197.
- Horn, A. B., Samson, A. C., Debrot, A. ve Perrez, M. (2019). Positive humor in couples as interpersonal emotion regulation: A dyadic study in everyday life on the mediating role of psychological intimacy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(8), 2376-2396.

- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Huizinga, J. (2018). *Homo ludens. Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*. (O. Düz, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 1944).
- Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E. ve George, L. J. (2001). The connubial crucible: Newlywed years as predictors of marital delight, distress, and divorce. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(2), 237-252.
- Ivcevic, Z. ve Brackett, M. A. (2015). Predicting creativity: Interactive effects of openness to experience and emotion regulation ability. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 9(4), 480-487.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M. ve Henry, R. G. (2014). Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 76(1), 105-129.
- Javanmard, G. H. ve Garegozlo, R. M. (2013). The study of relationship between marital satisfaction and personality characteristics in Iranian families. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 396-399.
- Jessee, A., Mangelsdorf, S. C., Wong, M. S., Schoppe-Sullivan, S. J., Shigeto, A. ve Brown, G. L. (2018). The role of reflective functioning in predicting marital and coparenting quality. *Journal of Child and Family Studies*, 27(1), 187-197.
- Jeung, H. ve Herpertz, S. C. (2014). Impairments of interpersonal functioning: Empathy and intimacy in borderline personality disorder. *Psychopathology*, 47(4), 220-234.

- Johnson, H. A., Zabriskie, R. B. ve Hill, B. (2006). The contribution of couple leisure involvement, leisure time, and leisure satisfaction to marital satisfaction. *Marriage & Family Review*, 40(1), 69-91.
- Johnson, M. P. (1991). Commitment to personal relationships. W. H. Jones ve D. W. Perlman (Ed.), *Advances in personal relationships* içinde (Vol. 3, s. 117-143). London: Jessica Kings.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 160-177.
- Joormann, J. ve Gotlib, I. H. (2010). Emotion regulation in depression: Relation to cognitive inhibition. *Cognition and Emotion*, 24(2), 281-298.
- Jordan, J. (1984). Empathy and self boundaries. *Work in progress. No. 16*. Wellesley, MA: Stone Center Working Paper Series.
- Jorgensen, S. R. ve Gaudy, J. C. (1980). Self-disclosure and satisfaction in marriage: The relation examined. *Family Relations*, 29(3), 281-287.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Jurist, E. L. (2005). Mentalized affectivity. *Psychoanalytic Psychology*, 22(3), 426-444.
- Kaner, S. (2000). Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1), 77-89.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.

- Katja, R., Päivi, Å. K., Marja-Terttu, T. ve Pekka, L. (2002). Relationships among adolescent subjective well-being, health behavior, and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-249.
- Katz, B (1981). Separation-individuation and marital therapy. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 18(2), 195-203.
- Kazarian, S. S., Moghnie, L. ve Martin, R. A. (2010). Perceived parental warmth and rejection in childhood as predictors of humor styles and subjective happiness. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 71-93.
- Kelly, E. L. ve Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 27-40.
- Kennedy, S. C. ve Gordon, K. (2017). Effects of integrated play therapy on relationship satisfaction and intimacy within couples counseling: A clinical case study. *The Family Journal*, 25(4), 313-321.
- Kerem, E., Fishman, N. ve Josselson, R. (2001). The experience of empathy in everyday relationships: Cognitive and affective elements. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(5), 709-729.
- Kızılkaya, Z. (2018). *The relationship of psychosomatic skin reactions with separation-individuation and mentalization*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2004). A longitudinal study of child maltreatment, mother–child relationship quality and maladjustment: The role of self-esteem and social competence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(4), 341-354.

- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2006). Longitudinal trajectories of self-system processes and depressive symptoms among maltreated and nonmaltreated children. *Child Development*, 77(3), 624-639.
- Kimmes, J. G., Edwards, A. B., Wetchler, J. L. ve Bercik, J. (2014). Self and other ratings of dyadic empathy as predictors of relationship satisfaction. *The American Journal of Family Therapy*, 42(5), 426-437.
- Kins, E., Beyers, W. ve Soenens, B. (2013). When the separation-individuation process goes awry: Distinguishing between dysfunctional dependence and dysfunctional independence. *International Journal of Behavioral Development*, 37(1), 1-12.
- Kins, E., Soenens, B. ve Beyers, W. (2011). "Why do they have to grow up so fast?" Parental separation anxiety and emerging adults' pathology of separation-individuation. *Journal of Clinical Psychology*, 67(7), 647-664.
- Klein, D. B. (1980). *Playfulness in marriage: A psychoanalytic perspective*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The University of Michigan, Ann Arbor.
- Klein, M. (1955). The psychoanalytic play technique. *American Journal of Orthopsychiatry*, 25(2), 223-237.
- Kline, R. (2005). *Principles and practices of structural equation modeling* (2. Baskı). New York: The Guilford Press.
- Knapp, M. L., Vangelisti, A. L. ve Caughlin, J. P. (2014). *Interpersonal communication and human relationships* (7. Baskı). Pearson.
- Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition and Emotion*, 23(1), 4-41.
- Kopcsó, K. ve Láng, A. (2017). Regulated divergence: Textual patterns, creativity and cognitive emotion regulation. *Creativity Research Journal*, 29(2), 218-223.

- Kuo, J. R., Goldin, P. R., Werner, K., Heimberg, R. G. ve Gross, J. J. (2011). Childhood trauma and current psychological functioning in adults with social anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 25(4), 467-473.
- Kurdek, L. A. (1991). Predictors of increases in marital distress in newlywed couples: A 3-year prospective longitudinal study. *Developmental Psychology*, 27(4), 627-636.
- Kutlu, F. ve Aydın, G. (2010). Akran zorbalığı ölçek geliştirme ön çalışması: Kendini bildirim formu. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 1-12.
- Lackie, B. (1975). Mahler applied. *Clinical Social Work Journal*, 3(1), 24-31.
- Lapsley, D. K., Aalsma, M. C. ve Varshney, N. M. (2001). A factor analytic and psychometric examination of pathology of separation-individuation. *Journal of Clinical Psychology*, 57(7), 915-932.
- Lapsley, D. K. ve Edgerton, J. (2002). Separation-individuation, adult attachment style, and college adjustment. *Journal of Counseling & Development*, 80(4), 484-492.
- Lapsley, D. K. ve Stey, P. (2010). Separation-individuation. Weiner, I. ve Craighead, E. (Eds.), *Corsini's Encyclopedia of Psychology*. NY: Wiley.
- Larkin, M., Watts, S. ve Clifton, E. (2006). Giving voice and making sense in interpretative phenomenological analysis. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 102-120.
- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Lavner, J. A. ve Bradbury, T. N. (2012). Why do even satisfied newlyweds eventually go on to divorce?. *Journal of Family Psychology*, 26(1), 1-10.

- Lavner, J. A., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2014). Relationship problems over the early years of marriage: Stability or change?. *Journal of Family Psychology*, 28(6), 979-985.
- Lavner, J. A., Lamkin, J. ve Miller, J. D. (2015). Borderline personality disorder symptoms and newlyweds' observed communication, partner characteristics, and longitudinal marital outcomes. *Journal of Abnormal Psychology*, 124(4), 975-981.
- Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S. ve David, A. S. (2004). Measuring empathy: Reliability and validity of the Empathy Quotient. *Psychological Medicine*, 34(5), 911-924.
- Levesque, C., Lafontaine, M. F., Caron, A., Flesch, J. L. ve Bjornson, S. (2014). Dyadic empathy, dyadic coping, and relationship satisfaction: A dyadic model. *Europe's Journal of Psychology*, 10(1), 118-134.
- Levitz-Jones, E. M. ve Orlofsky, J. L. (1985). Separation-individuation and intimacy capacity in college women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(1), 156-169.
- Levy, K. N., Blatt, S. J. ve Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 407-419.
- Linden, J. H. (2003). Playful metaphors. *American Journal of Clinical Hypnosis*, 45(3), 245-250.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. New York: Guilford Press.

- Litzinger, S. ve Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31(5), 409-424.
- Long, E. C. ve Andrews, D. W. (1990). Perspective taking as a predictor of marital adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 126-131.
- Luecken, L. J., Roubinov, D. S. ve Tanaka, R. (2013). Childhood family environment, social competence, and health across the lifespan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(2), 171-178.
- Lutz, G. W. (1982). *Play, intimacy and conflict resolution: Interpersonal determinants of marital aduption*. Yayınlanmamış doktora tezi, Northwestern University, Evanston, Illinois.
- Luyten, P., Mayes, L. C., Nijssens, L. ve Fonagy, P. (2017). The parental reflective functioning questionnaire: Development and preliminary validation. *PloS One*, 12(5), e0176218.
- Mahler, M. S. (1967). On human symbiosis and the vicissitudes of individuation. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15, 740-763.
- Mahler, M. S. (1974). On the first of three subphases of the separation-individuation process. *Psychoanalysis and Science*, vol. 3 içinde (s. 295–306). New York: International Universities Press.
- Mahler, M. S., Pine, F. ve Bergman, A. (2012). *İnsan yavrusunun psikolojik doğumu* (2. Basım) (A. N. Babaoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1975).
- Manap, A. (2015). Çocukluk Yaşantıları Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 822-826.

- Maneta, E. K., Cohen, S., Schulz, M. S. ve Waldinger, R. J. (2015). Linkages between childhood emotional abuse and marital satisfaction: The mediating role of empathic accuracy for hostile emotions. *Child Abuse & Neglect*, 44, 8-17.
- Manosevitz, M., Prentice, N. M. ve Wilson, F. (1973). Individual and family correlates of imaginary companions in preschool children. *Developmental Psychology*, 8(1), 72-79.
- Marini, M. M. (1980). Effects of the number and spacing of children on marital and parental satisfaction. *Demography*, 17(3), 225-242.
- Markman, H. J., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Ragan, E. P. ve Whitton, S. W. (2010). The premarital communication roots of marital distress and divorce: The first five years of marriage. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 289-298.
- Martin, L. R., Friedman, H. S., Tucker, J. S., Tomlinson-Keasey, C., Criqui, M. H. ve Schwartz, J. E. (2002). A life course perspective on childhood cheerfulness and its relation to mortality risk. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(9), 1155-1165.
- Masterson, J. F. ve Rinsley, D. B. (1975). The borderline syndrome: The role of the mother in the genesis and psychic structure of the borderline personality. *International Journal of Psycho-Analysis*, 56, 163-177.
- Mathews, L. (2016). *Role of humor in emotion regulation: Differential effects of adaptive and maladaptive forms of humor*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The City University of New York, New York.
- Mavili, A., Kesen, N. F. ve Daşbaşı, S. (2014). Aile aidiyeti ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33, 29-45.

- Maxwell, H., Tasca, G. A., Grenon, R., Faye, M., Ritchie, K., Bissada, H. ve Balfour, L. (2017). The role of coherence of mind and reflective functioning in understanding binge-eating disorder and co-morbid overweight. *Attachment & Human Development*, 19(4), 407-424.
- McCabe, R. E., Miller, J. L., Laugesen, N., Antony, M. M. ve Young, L. (2010). The relationship between anxiety disorders in adults and recalled childhood teasing. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(2), 238-243.
- McDevitt, J. B. (1979). The role of internalization in the development of object relations during the separation-individuation phase. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 27(2), 327-343.
- McLewin, L. A. ve Muller, R. T. (2006). Childhood trauma, imaginary companions, and the development of pathological dissociation. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 531-545.
- McMahon, L. (1992). *The handbook of play therapy*. London: Routledge.
- McNulty, J. K., Wenner, C. A. ve Fisher, T. D. (2016). Longitudinal associations among relationship satisfaction, sexual satisfaction, and frequency of sex in early marriage. *Archives of Sexual Behavior*, 45(1), 85-97.
- McPherson Frantz, C. ve Janoff-Bulman, R. (2000). Considering both sides: The limits of perspective taking. *Basic and Applied Social Psychology*, 22(1), 31-42.
- McWilliams, N. (2010). *Psikanalitik tanı, klinik süreç içinde kişilik yapısını anlamak* (2. Baskı) (E. Kalem, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1994).
- Menashe-Grinberg, A. ve Atzaba-Poria, N. (2017). Mother-child and father-child play interaction: The importance of parental playfulness as a moderator of the links

between parental behavior and child negativity. *Infant Mental Health Journal*, 38(6), 772-784.

Michaeli, Y., Kalfon Hakhmigari, M., Scharf, M. ve Shulman, S. (2018). Romantic outcomes in young adulthood: The role of dependency, parental support, and reflective functioning. *Journal of Family Psychology*, 32(7), 873-881.

Mitsopoulou, E., Kafetsios, K., Karademas, E., Papastefanakis, E. ve Simos, P. G. (2013). The Greek version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale: Testing the factor structure, reliability and validity in an adult community sample. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 35(1), 123-131.

Montgomery, B. M. (1981). The form and function of quality communication in marriage. *Family Relations*, 30(1), 21-30.

Morrow, S. L. (2005). Quality and trustworthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 250-260.

Mottweiler, C. M. ve Taylor, M. (2014). Elaborated role play and creativity in preschool age children. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 8(3), 277-286.

Mount, M. K. (2005). *Exploring the role of self-disclosure and playfulness in adult attachment relationships*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Maryland, College Park.

Mrug, S. ve Windle, M. (2009). Mediators of neighborhood influences on externalizing behavior in preadolescent children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(2), 265-280.

Navarro-Carrillo, G., Torres-Marín, J. ve Carretero-Dios, H. (2020). Class-based differences in the use of (aggressive) humor: The mediating role of empathic concern. *Personality and Individual Differences*, 159, 109868.

- Nazzaro, M. P., Boldrini, T., Tanzilli, A., Muzi, L., Giovanardi, G. ve Lingardi, V. (2017). Does reflective functioning mediate the relationship between attachment and personality?. *Psychiatry Research*, 256, 169-175.
- Neacsiu, A. D., Bohus, M. ve Linehan, M. M. (2014). Dialectical behavioral therapy: An intervention for emotion dysregulation. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* içinde (s. 491–507). New York (NY): Guilford Press.
- New, A. S., Rot, M. A. H., Ripoll, L. H., Perez-Rodriguez, M. M., Lazarus, S., Zipursky, E., ... ve Siever, L. J. (2012). Empathy and alexithymia in borderline personality disorder: Clinical and laboratory measures. *Journal of Personality Disorders*, 26(5), 660-675.
- Nguyen, T. P., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2017). Childhood abuse and later marital outcomes: Do partner characteristics moderate the association?. *Journal of Family Psychology*, 31(1), 82-92.
- Nicholson, J., Shimpi, P. M., Jevgiovikj, M., Kurnik, J. ve Ufoegbune, V. (2016). Cycling on abandoned Second World War airfields and Jugando a Las Escondidas en el Parque: Examining play memories from adults growing up around the world. *Early Child Development and Care*, 186(6), 895-914.
- Niedźwieńska, A. (2003). Gender differences in vivid memories. *Sex Roles*, 49(7-8), 321-331.
- O'Brien, E., Konrath, S. H., Grühn, D. ve Hagen, A. L. (2013). Empathic concern and perspective taking: Linear and quadratic effects of age across the adult life span. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 68(2), 168-175.

- Ogata, S. N., Silk, K. R., Goodrich, S., Lohr, N. E., Westen, D. ve Hill, E. M. (1990). Childhood sexual and physical abuse in adult patients with borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 147(8), 1008-1013.
- Onyishi, E. I., Sorokowski, P., Sorokowska, A. ve Pipitone, R. N. (2012). Children and marital satisfaction in a non-Western sample: Having more children increases marital satisfaction among the Igbo people of Nigeria. *Evolution and Human Behavior*, 33(6), 771-774.
- Orgeta, V. (2009). Specificity of age differences in emotion regulation. *Aging and Mental Health*, 13(6), 818-826.
- Orthner, D. K. (1975). Leisure activity patterns and marital satisfaction over the marital career. *Journal of Marriage and the Family*, 37(1), 91-102.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlu Kahiloğulları, A. ve Akgün Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 130-136.
- Özden, M. S. (2013). *Önceden edinilmiş ve sonradan kazanılmış gelişim özelliklerinin evlilikte çift uyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Papousek, I., Schulter, G., Lackner, H. K., Samson, A. ve Freudenthaler, H. H. (2014). Experimentally observed responses to humor are related to individual differences in emotion perception and regulation in everyday life. *Humor*, 27(2), 271-286.
- Péloquin, K. ve Lafontaine, M. F. (2010). Measuring empathy in couples: Validity and reliability of the interpersonal reactivity index for couples. *Journal of Personality Assessment*, 92(2), 146-157.

- Perrone-McGovern, K. M., Oliveira-Silva, P., Simon-Dack, S., Lefdahl-Davis, E., Adams, D., McConnell, J., ... ve Gonçalves, Ó. F. (2014). Effects of empathy and conflict resolution strategies on psychophysiological arousal and satisfaction in romantic relationships. *Applied Psychophysiology and Biofeedback*, 39(1), 19-25.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams, and imitation in childhood*. New York: W.W. Norton & Co., Inc.
- Pietkiewicz, I. ve Smith, J. A. (2014). A practical guide to using Interpretative Phenomenological Analysis in qualitative research psychology. *Czasopismo Psychologiczne-Psychological Journal*, 20(1), 7-14.
- Pine, F. (1979). On the pathology of the separation-individuation process as manifested in later clinical work. *International Journal of Psychoanalysis*, 60, 225–242.
- Pine, F. (2004). Mahler's concepts of “symbiosis” and separation-individuation: Revisited, reevaluated, refined. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 52(2), 511-533.
- Plaut E. A. (1979). Play and adaptation. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 34(1), 217-232.
- Plopa, M., Kaźmierczak, M. ve Karasiewicz, K. (2019). The quality of parental relationships and dispositional empathy as predictors of satisfaction during the transition to marriage. *Journal of Family Studies*, 25(2), 170-183.
- Proyer, R. T. (2011). Being playful and smart? The relations of adult playfulness with psychometric and self-estimated intelligence and academic performance. *Learning and Individual Differences*, 21(4), 463-467.
- Proyer, R. T. (2012). Examining playfulness in adults: Testing its correlates with personality, positive psychological functioning, goal aspirations, and multi-

methodically assessed ingenuity. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 54(2), 103-127.

Proyer, R. T. (2013). The well-being of playful adults: Adult playfulness, subjective well-being, physical well-being, and the pursuit of enjoyable activities. *The European Journal of Humour Research*, 1(1), 84-98.

Proyer, R. T. (2014a). To love and play: Testing the association of adult playfulness with the relationship personality and relationship satisfaction. *Current Psychology*, 33(4), 501-514.

Proyer, R. T. (2014b). A psycho-linguistic approach for studying adult playfulness: A replication and extension toward relations with humor. *The Journal of Psychology*, 148(6), 717-735.

Proyer, R. T. (2014c). Perceived functions of playfulness in adults: Does it mobilize you at work, rest, and when being with others?. *European Review of Applied Psychology*, 64(5), 241-250.

Proyer, R. T. (2017). A new structural model for the study of adult playfulness: Assessment and exploration of an understudied individual differences variable. *Personality and Individual Differences*, 108, 113-122.

Proyer, R. T., Brauer, K., Wolf, A. ve Chick, G. (2018). Beyond the ludic lover: Individual differences in playfulness and love styles in heterosexual relationships. *American Journal of Play*, 10(3), 265-289.

Proyer, R. T. ve Ruch, W. (2011). The virtuousness of adult playfulness: The relation of playfulness with strengths of character. *Psychology of Well-Being: Theory, Research and Practice*, 1:4.

- Puklek Levpušček, M. (2006). Adolescent individuation in relation to parents and friends: Age and gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 3(3), 238-264.
- Qian, X. L. ve Yarnal, C. (2011). The role of playfulness in the leisure stress-coping process among emerging adults: An SEM analysis. *Leisure/Loisir*, 35(2), 191-209.
- Quek, K. M. T. ve Fitzpatrick, J. (2013). Cultural values, self-disclosure, and conflict tactics as predictors of marital satisfaction among Singaporean husbands and wives. *The Family Journal*, 21(2), 208-216.
- Quintana, S. M. ve Lapsley, D. K. (1990). Rapprochement in late adolescent separation-individuation: A structural equations approach. *Journal of Adolescence*, 13(4), 371-385.
- Randolph, J. J., Kangas, M. ve Ruokamo, H. (2009). The preliminary development of the children's overall satisfaction with schooling scale. *Child Indicators Research*, 2(1), 79-93.
- Raudino, A., Fergusson, D. M. ve Horwood, L. J. (2013). The quality of parent/child relationships in adolescence is associated with poor adult psychosocial adjustment. *Journal of Adolescence*, 36(2), 331-340.
- Reed, L. I., Fitzmaurice, G. ve Zanarini, M. C. (2012). The course of positive affective and cognitive states in borderline personality disorder: A 10-year follow-up study. *Personality and Mental Health*, 6(4), 281-291.
- Rellini, A. H., Vujanovic, A. A., Gilbert, M. ve Zvolensky, M. J. (2012). Childhood maltreatment and difficulties in emotion regulation: Associations with sexual and

- relationship satisfaction among young adult women. *Journal of Sex Research*, 49(5), 434-442.
- Renneberg, B., Theobald, E., Nobs, M. ve Weisbrod, M. (2005). Autobiographical memory in borderline personality disorder and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 29(3), 343-358.
- Reyome, N. D. (2010). Childhood emotional maltreatment and later intimate relationships: Themes from the empirical literature. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(2), 224-242.
- Rice, K. G. (1992). Separation-individuation and adjustment to college: A longitudinal study. *Journal of Counseling Psychology*, 39(2), 203-213.
- Rice, K. G., Cole, D. A. ve Lapsley, D. K. (1990). Separation-individuation, family cohesion, and adjustment to college: Measurement validation and test of a theoretical model. *Journal of Counseling Psychology*, 37(2), 195-202.
- Richter, A., Gilbert, P. ve McEwan, K. (2009). Development of an early memories of warmth and safeness scale and its relationship to psychopathology. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82(2), 171-184.
- Risch, G. S., Riley, L. A. ve Lawler, M. G. (2003). Problematic issues in the early years of marriage: Content for premarital education. *Journal of Psychology and Theology*, 31(3), 253-269.
- Roach, A. J., Frazier, L. P. ve Bowden, S. R. (1981). The marital satisfaction scale: Development of a measure for intervention research. *Journal of Marriage and the Family*, 43(3), 537-546.
- Roberton, T., Daffern, M. ve Bucks, R. S. (2012). Emotion regulation and aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 17(1), 72-82.

- Roberts, A. F. ve Johnson, D. M. (1957). Some factors related to the perception of funniness in humor stimuli. *The Journal of Social Psychology*, 46(1), 57-63.
- Robinson, L. C. ve Blanton, P. W. (1993). Marital strengths in enduring marriages. *Family Relations*, 42(1), 38-45.
- Roeters, A., Van Der Lippe, T. ve Kluwer, E. S. (2009). Parental work demands and the frequency of child-related routine and interactive activities. *Journal of Marriage and Family*, 71(5), 1193-1204.
- Roth, D. A., Coles, M. E. ve Heimberg, R. G. (2002). The relationship between memories for childhood teasing and anxiety and depression in adulthood. *Journal of Anxiety Disorders*, 16(2), 149-164.
- Ruch, W., Platt, T., Proyer, R. T. ve Chen, H. C. (2019). Humor and laughter, playfulness and cheerfulness: Upsides and downsides to a life of lightness. *Frontiers in Psychology*, 10, 730.
- Rugancı, R. N. (2008). *The relationship among attachment style, affect regulation, psychological distress and mental construction of the relational world*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Russ, S. W. (2003). Play and creativity: Developmental issues. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(3), 291-303.
- Russ, S. W. (2004). *Play in child development and psychotherapy*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Russ, S. W. ve Kaugars, A. S. (2001). Emotion in children's play and creative problem solving. *Creativity Research Journal*, 13(2), 211-219.
- Sabatelli, R. M. ve Bartle-Haring, S. (2003). Family-of-origin experiences and adjustment in married couples. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 159-169.

- Sacchetti, S., Robinson, P., Bogaardt, A., Clare, A., Ouellet-Courtois, C., Luyten, P., ... ve Fonagy, P. (2019). Reduced mentalizing in patients with bulimia nervosa and features of borderline personality disorder: A case-control study. *BMC Psychiatry*, 19(1), 1-12.
- Saenz, R., Goudy, W. J. ve Lorenz, F. O. (1989). The effects of employment and marital relations on depression among Mexican American women. *Journal of Marriage and the Family*, 239-251.
- Samson, A. C. ve Gross, J. J. (2012). Humour as emotion regulation: The differential consequences of negative versus positive humour. *Cognition & Emotion*, 26(2), 375-384.
- Sandberg, A. (2001). Play memories from childhood to adulthood. *Early Child Development and Care*, 167(1), 13-25.
- Sandberg, A. (2003). Play memories and place identity. *Early Child Development and Care*, 173(2-3), 207-221.
- Sandberg, A., Björck-Åkesson, E. ve Granlund, M. (2004). Play in retrospection: Play experiences from childhood in adults with visual disability, motor disability and Asperger syndrome. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 6(2), 111-130.
- Sansone, R. A., Lam, C. ve Wiederman, M. W. (2010). Being bullied in childhood: Correlations with borderline personality in adulthood. *Comprehensive Psychiatry*, 51(5), 458-461.
- Savi, F. (2011). Çocuk ve ergenler için okula bağlanma ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 80-90.

- Schermer, J. A., Martin, R. A., Martin, N. G., Lynskey, M. T., Trull, T. J. ve Vernon, P. A. (2015). Humor styles and borderline personality. *Personality and Individual Differences*, 87, 158-161.
- Schore, A. N. (2001). Effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health. *Infant Mental Health Journal: Official Publication of The World Association for Infant Mental Health*, 22(1-2), 7-66.
- Schramm, A. T., Venta, A. ve Sharp, C. (2013). The role of experiential avoidance in the association between borderline features and emotion regulation in adolescents. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 4(2), 138-144.
- Schramm, D. G., Marshall, J. P., Harris, V. W. ve Lee, T. R. (2005). After “I do”: The newlywed transition. *Marriage & Family Review*, 38(1), 45-67.
- Schreiter, S., Pijnenborg, G. H. M. ve Aan Het Rot, M. (2013). Empathy in adults with clinical or subclinical depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 150(1), 1-16.
- Schumm, W. R., Bollman, S. R. ve Jurich, A. P. (1997). Gender and marital satisfaction: A replication using a seven-point item response version of the Kansas Marital Satisfaction Scale. *Psychological Reports*, 81(3), 1004-1006.
- Schwandt, M. L., Heilig, M., Hommer, D. W., George, D. T. ve Ramchandani, V. A. (2013). Childhood trauma exposure and alcohol dependence severity in adulthood: Mediation by emotional abuse severity and neuroticism. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37(6), 984-992.

- Schwarz, R. ve Braff, E. (2012). *We're no fun anymore: Helping couples cultivate joyful marriages through the power of play*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Seiffge-Krenke, I. (1997). Imaginary companions in adolescence: Sign of a deficient or positive development?. *Journal of Adolescence*, 20(2), 137-154.
- Seligman, M. E., Rashid, T. ve Parks, A. C. (2006). Positive psychotherapy. *American Psychologist*, 61(8), 774-788.
- Shaw, B. A., Krause, N., Chatters, L. M., Connell, C. M. ve Ingersoll-Dayton, B. (2004). Emotional support from parents early in life, aging, and health. *Psychology and Aging*, 19(1), 4-12.
- Shen, X. S., Chick, G. ve Zinn, H. (2014). Playfulness in adulthood as a personality trait: A reconceptualization and a new measurement. *Journal of Leisure Research*, 46(1), 58-83.
- Sherman, A. M., De Vries, B. ve Lansford, J. E. (2000). Friendship in childhood and adulthood: Lessons across the life span. *The International Journal of Aging and Human Development*, 51(1), 31-51.
- Shorer, M., Swissa, O., Levavi, P. ve Swissa, A. (2019). Parental playfulness and children's emotional regulation: The mediating role of parents' emotional regulation and the parent-child relationship. *Early Child Development and Care*, 1-11.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445.

- Skodol, A. E., Bender, D. S., Pagano, M. E., Shea, M. T., Yen, S., Sanislow, C. A., ... ve McGlashan, T. H. (2007). Positive childhood experiences: Resilience and recovery from personality disorder in early adulthood. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 68(7), 1102-1108.
- Slade, A. (2005). Parental reflective functioning: An introduction. *Attachment & Human Development*, 7(3), 269-281.
- Sloan, D. M. ve Marx, B. P. (2004). A closer examination of the structured written disclosure procedure. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(2), 165-175.
- Smith, A. (2006). Cognitive empathy and emotional empathy in human behavior and evolution. *The Psychological Record*, 56(1), 3-21.
- Smith, J. A. (2011). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology Review*, 5(1), 9-27.
- Smith, J. A., Flowers, P. ve Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method, research*. London: Sage.
- Smith, J. A. ve Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. J.A. Smith, (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* içinde (s. 53-80). Londra:Sage.
- Sokolski, D. M. ve Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 26(1), 39-49.
- Solnit, A. J. (1998). Beyond play and playfulness. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 53(1), 102-110.

- Soylu, Y. ve Kağnıcı, D. Y. (2015). Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 5(43), 44-54.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 15-28.
- Spanier, G. B. ve Cole, C. L. (1976). Toward clarification and investigation of marital adjustment. *International Journal of Sociology of the Family*, 121-146.
- Sprecher, S. ve Hendrick, S. S. (2004). Self-disclosure in intimate relationships: Associations with individual and relationship characteristics over time. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 857-877.
- Sternschein, I. (1973). The experience of separation-individuation in infancy and its reverberations through the course of life: Maturity, senescence, and sociological implications. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 21(3), 633-645.
- Strom, R.D. (1984). *Parent as a teacher inventory manual*. Scholastic Testing Service, Bensenville, IL.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). Cleaning up your act: Screening data prior to analysis. *Using Multivariate Statistics*, 5, 61-116.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Baskı). Boston, MA: Pearson.
- Takizawa, R., Maughan, B. ve Arseneault, L. (2014). Adult health outcomes of childhood bullying victimization: Evidence from a five-decade longitudinal British birth cohort. *American Journal of Psychiatry*, 171(7), 777-784.

- Tamm, M. ve Skär, L. (2000). How I play: Roles and relations in the play situations of children with restricted mobility. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 7(4), 174-182.
- Tani, F., Pascuzzi, D. ve Raffagnino, R. (2015). Emotion regulation and quality of close relationship: The effects of emotion dysregulation processes on couple intimacy. *BPA-Applied Psychology Bulletin (Bollettino di Psicologia Applicata)*, 63, 271-273.
- Telef, B. (2014). Turkish adaptation study of Overall School Satisfaction Scale for Children/Çocuklar için Kapsamlı Okul Doyumu Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(2), 478-490.
- The Reflective Functioning Questionnaire (RFQ). (b.t.). *The UCL Psychoanalysis Unit*.
<https://www.ucl.ac.uk/psychoanalysis/research/reflective-functioning-questionnaire-rfq>.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52.
- Tragesser, S. L., Lippman, L. G., Trull, T. J. ve Barrett, K. C. (2008). Borderline personality disorder features and cognitive, emotional, and predicted behavioral reactions to teasing. *Journal of Research in Personality*, 42(6), 1512-1523.
- Troyer, D. ve Greitemeyer, T. (2018). The impact of attachment orientations on empathy in adults: Considering the mediating role of emotion regulation strategies and negative affectivity. *Personality and Individual Differences*, 122, 198-205.
- Tuğrul, C. (1996). Gençlik dönemindeki aile sorunlarını değerlendirme ölçeği: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 25-43.

- Tunalıoğlu, Z. (2013). *Problematic internet use: A study in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Turner, H. A., Finkelhor, D. ve Ormrod, R. (2010). The effects of adolescent victimization on self-concept and depressive symptoms. *Child Maltreatment*, 15(1), 76-90.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2020). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2019. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33708>. Son erişim tarihi: 09 Aralık 2020.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583.
- Uekermann, J., Channon, S. ve Daum, I. (2006). Humor processing, mentalizing, and executive function in normal aging. *Journal of the International Neuropsychological Society: JINS*, 12(2), 184-191.
- Uekermann, J., Channon, S., Lehmkämer, C., Abdel-Hamid, M., Vollmoeller, W. ve Daum, I. (2008). Executive function, mentalizing and humor in major depression. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 14(1), 55-62.
- Valentino, K., Cicchetti, D., Toth, S. L. ve Rogosch, F. A. (2011). Mother-child play and maltreatment: A longitudinal analysis of emerging social behavior from infancy to toddlerhood. *Developmental Psychology*, 47(5), 1280-1294.
- Van Parys, H., Smith, J. A. ve Rober, P. (2014). Growing up with a mother with depression: An interpretative phenomenological analysis. *The Qualitative Report*, 19(29), 1-18.

- Van Vleet, M. ve Feeney, B. C. (2015). Young at heart: A perspective for advancing research on play in adulthood. *Perspectives on Psychological Science*, 10(5), 639-645.
- Vanderbleek, L. (2005). *Couple play as a predictor of couple bonding, physical health and emotional health*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The University of Central Florida, Orlando.
- VanLaningham, J., Johnson, D. R. ve Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration, and the U-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79(4), 1313-1341.
- Verkuyten, M. ve Thijs, J. (2002). School satisfaction of elementary school children: The role of performance, peer relations, ethnicity and gender. *Social Indicators Research*, 59(2), 203-228.
- Voorpostel, M., Van Der Lippe, T. ve Gershuny, J. (2010). Spending time together—Changes over four decades in leisure time spent with a spouse. *Journal of Leisure Research*, 42(2), 243-265.
- Vygotsky, L. S. (1976). Play and its role in the mental development of the child. J. S. Bruner, A. Jolly ve K. Sylva (Ed.), *Play: Its role in development and evaluation* içinde (s. 863-895). New York: Basic Books (Orijinal çalışma basım tarihi Soviet Psychology, 1933).
- Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian & East European Psychology*, 42(1), 7-97.
- Ward, P. J., Lundberg, N. R., Zabriskie, R. B. ve Berrett, K. (2009). Measuring marital satisfaction: A comparison of the revised dyadic adjustment scale and the satisfaction with married life scale. *Marriage & Family Review*, 45(4), 412-429.

- Ward-Wimmer, D. (2003). Introduction: The healing potential of adults at play. C. E. Schaefer (Ed.), *Play therapy with adults* içinde (s. 1–11). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Waring, E. M. ve Chelune, G. J. (1983). Marital intimacy and self-disclosure. *Journal of Clinical Psychology*, 39(2), 183-190.
- Wendorf, C. A., Lucas, T., Imamoğlu, E. O., Weisfeld, C. C. ve Weisfeld, G. E. (2011). Marital satisfaction across three cultures: Does the number of children have an impact after accounting for other marital demographics?. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(3), 340-354.
- West, S., Hoff, E. ve Carlsson, I. (2017). Enhancing team creativity with playful improvisation theater: A controlled intervention field study. *International Journal of Play*, 6(3), 283-293.
- White, L. K., Booth, A. ve Edwards, J. N. (1986). Children and marital happiness: Why the negative correlation?. *Journal of Family Issues*, 7(2), 131-147.
- Williams, E. N. ve Morrow, S. L. (2009). Achieving trustworthiness in qualitative research: A pan-paradigmatic perspective. *Psychotherapy Research*, 19(4-5), 576-582.
- Winnicott, D. W. (2010). *Oyun ve gerçeklik* (3. Basım) (T. Birkan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1971).
- Winter, D., Elzinga, B. ve Schmahl, C. (2014). Emotions and memory in borderline personality disorder. *Psychopathology*, 47(2), 71-85.
- Xue, Y., Leventhal, T., Brooks-Gunn, J. ve Earls, F. J. (2005). Neighborhood residence and mental health problems of 5-to 11-year-olds. *Archives of General Psychiatry*, 62(5), 554-563.

- Yeh, H. C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D. ve Elder, G. H. (2006). Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 339-343.
- Yeşilkaya, E. (2011). *Çevresel risk aktörleri algısının ilköğretim öğrencilerinin umutsuzluğuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yılmaz Bolat, E., Gürsoy, F. ve Strom, R. (2016). Öğretmen olarak anne baba envanteri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 961-970.
- Yiğit, İ. ve Guzey Yiğit, M. (2019). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in emotion regulation scale-brief form (DERS-16). *Current Psychology*, 38(6), 1503-1511.
- Youell, B. (2008). The importance of play and playfulness. *European Journal of Psychotherapy and Counselling*, 10(2), 121-129.
- Young, J. E. ve Klosko, J. S. (2011). *Hayatı yeniden keşfedin*. (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 1993).
- Young, M., Denny, G., Luquis, R. ve Young, T. (1998). Correlates of sexual satisfaction in marriage. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 7, 115-128.
- Yurt, Ö., Keleş, S. ve Koğar, H. (2016). Yetişkin eğlence eğilimi özeliği ölçeği Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 16(1), 650-662.
- Zanarini, M. C., Ruser, T. F., Frankenburg, F. R., Hennen, J. ve Gunderson, J. G. (2000). Risk factors associated with the dissociative experiences of borderline patients. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 188(1), 26-30.

- Zick, C. D., Bryant, W. K. ve Österbacka, E. (2001). Mothers' employment, parental involvement, and the implications for intermediate child outcomes. *Social Science Research*, 30(1), 25-49.
- Ziv, A. ve Gadish, O. (1989). Humor and marital satisfaction. *The Journal of Social Psychology*, 129(6), 759-768.
- Zosky, D. L. (1999). The application of object relations theory to domestic violence. *Clinical Social Work Journal*, 27(1), 55-69.
- Zosky, D. L. (2006). Disruptions in the separation-individuation process of domestically violent men: An empirical examination of Mahler's theory. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 12(4), 43-60.
- Zullig, K. J., Huebner, E. S. ve Patton, J. M. (2011). Relationships among school climate domains and school satisfaction. *Psychology in the Schools*, 48(2), 133-145.

EKLER

EK 1. ETİK KURUL ONAYI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 30/04/2018

Toplantı Sayısı : 06

Karar Sayısı : 97

97- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim dalı doktora programı öğrencisi **Nağme Gör**'ün "Erken Dönem Çocukluk Deneyimleri ile Evlilik Doyumu Arasındaki ilişkide Duygusal Beceriler ile Evlilikte Oyun ve Yetişkinlikte Eğlence Eğiliminin Aracı Rolü" tezi ile ilgili Etik Kurul'un 02/04/2018 tarih ve 05/68 sayılı kararı doğrultusunda yaptığı düzeltmeler Kurulumuzca incelendi.

Yapılan incelemeler sonucunda; **Nağme Gör**'ün "Erken Dönem Çocukluk Deneyimleri ile Evlilik Doyumu Arasındaki ilişkide Duygusal Beceriler ile Evlilikte Oyun ve Yetişkinlikte Eğlence Eğiliminin Aracı Rolü" başlıklı tezi ile ilgili istenilen düzeltmeleri yaptığı, dolayısıyla doktora tez araştırma projesinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

EK2. ÖN ÇALIŞMA-I BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programında, Prof. Dr. Gülsen ERDEN danışmanlığında, Nağme GÖR tarafından yürütülen doktora tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, çocukluk döneminden hoşnutluğu değerlendirmeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmesidir. Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, anket bataryasında kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Anketler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen anketleri boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanız ve anket bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmenizdir. Bu araştırma ile ilgili daha fazla bilgi almak için araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı

İmza

Araştırmacı

İmza

Ad Soyad:

Prof. Dr. Gülsen ERDEN

Ankara Üniversitesi Psikoloji
Bölümü

Nağme GÖR

Ankara Üniversitesi Klinik
Psikoloji Doktora Programı

***Bu form diğer formlardan ayrı olarak saklanacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.**

EK 3. ÖN ÇALIŞMA-II BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programında, Prof. Dr. Gülşen ERDEN danışmanlığında, Nağme GÖR tarafından yürütülen doktora tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, evlilikte oyunu değerlendirmeye yönelik bir ölçeğin Türkçeye uyarlanmasıdır. Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, anket bataryasında kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Anketler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen anketleri boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanız ve anket bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmenizdir. Bu araştırma ile ilgili daha fazla bilgi almak için araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı

İmza

Araştırmacı

İmza

Ad Soyad:

Prof. Dr. Gülşen ERDEN

Ankara Üniversitesi Psikoloji
Bölümü

Nağme GÖR

Ankara Üniversitesi Klinik
Psikoloji Doktora Programı

***Bu form diğer formlardan ayrı olarak saklanacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.**

EK 4. ANA ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programında, Prof. Dr. Gülsen ERDEN danışmanlığında, Nağme GÖR tarafından yürütülen doktora tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı, çocukluk dönemi yaşantıları ile evlilikte doyum arasındaki ilişkide duygusal ve davranışsal becerilerin aracı rolünün incelenmesidir. Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurul'undan gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, anket bataryasında kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Anketler genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Bu size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen anketleri boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanız ve anket bataryasını kapalı zarf içinde teslim etmenizdir. Bu araştırma ile ilgili daha fazla bilgi almak için araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı

İmza

Araştırmacı

İmza

Ad Soyad:

Prof. Dr. Gülsen ERDEN

Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Nağme GÖR

Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji

Doktora Programı

***Bu form diğer formlardan ayrı olarak saklanacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.**

EK 5. NİTEL ÇALIŞMA BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programında, Prof. Dr. Gülsen ERDEN danışmanlığında, Nağme GÖR tarafından yürütülen doktora tez çalışmasının bir parçasıdır. Çalışmanın amacı, çocukluk dönemi yaşantıları ile evlilikte doyum arasındaki ilişkide duygusal ve davranışsal becerilerin aracı rolünün incelenmesidir. Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurul'undan gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu bilgi formunu okuduktan sonra çalışmaya katılmayı kabul ederseniz, sizinle yaklaşık 1 saat sürecek bir görüşme yapılacaktır. Yapılan görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Bu kayıtlar, araştırmacı tarafından isim belirtilmeksizin yazılı rapor haline getirilecek ve araştırma sona erdikten sonra silinecektir. Kayıtlar herhangi başka biriyle kesinlikle paylaşılmayacaktır. Gizlilik esasına dayanarak katılımcının adı kaydedilmeyecektir. Katılımcının kim olduğunu tanımlayabilecek her türlü kişisel bilgi değiştirilecektir. Her katılımcı için bir numara belirlenecek ve toplanan bilgiler bu numarayla kaydedilecektir. Görüşme içerikleri sadece akademik amaçlı kullanılacaktır.

Araştırmaya katılmak sizin için herhangi bir risk taşımamaktadır. Ancak rahatsızlık duyduğunuz anda görüşmeyi bırakma ve kaydedilen görüşmenin silinmesini talep etme hakkınız vardır. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak isterseniz ya da kendinizi görüşme sonrasında olumsuz bir durum içinde bulursanız araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

Tarih:

Katılımcı

İmza

Araştırmacı

İmza

Ad Soyad:

Prof. Dr. Gülsen ERDEN

Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Nağme GÖR

Ankara Üniversitesi Klinik Psikoloji

Doktora Programı

***Bu form diğer formlardan ayrı olarak saklanacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.**

EK 6. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2) Yaşınız: _____

3) Yaşamınızın büyük bir çoğunluğunun geçtiği yer: () Büyük şehir () Şehir
() Kasaba () Köy

4) Eğitim düzeyiniz:

- İlkokul ()
- Ortaokul ()
- Lise ()
- 2 yıllık yüksekokul ()
- Üniversite ()
- Yüksek lisans veya doktora ()

5) Eşinizin eğitim düzeyi:

- İlkokul ()
- Ortaokul ()
- Lise ()
- 2 yıllık yüksekokul ()
- Üniversite ()
- Yüksek lisans veya doktora ()

6) Ailenizin gelir düzeyi:

- () Düşük () Orta () Orta-Üst () Üst

7) Mesleğiniz: _____

8) Eşinizin mesleği: _____

9) Eşinizle nasıl evlendiniz?

- () Anlaşarak
- () Görücü usulü
- () Diğer _____

10) Evlilik süreniz de dahil olmak üzere ne kadar süredir eşinizle birliktesiniz?

_____ yıl _____ ay

11) Ne kadar süredir evlisiniz? (Yıl ve ay olarak belirtiniz)

_____ yıl _____ ay

12) Çocuğunuz var mı?

() Evet

() Hayır

Cevabınız evet ise, kaç çocuğunuz var?

Tek çocuk () Yaş

İki çocuk () Yaşları.....

Üç veya daha fazla () Yaşları.....

13) Evde eş ve çocuklarla birlikte yaşayan aile büyüğü var mı?

Evet () Belirtiniz:

Hayır ()

14) Şu anda eşinize aşık olduğunuzu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

15) Eşinizle ilişkinizin temelinde, başlangıcında ya da belli bir safhasında ‘aşk’ın var olduğunu söyleyebilir misiniz?

☐ Evet
☐ Hayır

16) Geçmişte eşinizden ayrılma/kopma noktasına geldiniz mi?

☐ Evet
☐ Hayır

17) Son 6 ay içinde aldığınız bir psikolojik/psikiyatrik tanı var mı?

☐ Evet
☐ Hayır
Cevabınız evet ise belirtiniz :

18) Son 6 ay içinde eşinizin aldığı bir psikolojik/psikiyatrik tanı var mı?

☐ Evet
☐ Hayır
Cevabınız evet ise belirtiniz :

19) Çocukluğunuzda anne ya da babanızdan ayrı kaldınız mı?

☐ Evet
☐ Hayır

20) Çocukluğunuzda anne babanızın uzun süre size vakit ayıramadığını hissettiğiniz oldu mu?

☐ Evet
☐ Hayır
Olduysa ne sıklıkla oldu?

21) Çocuk yaşta kardeşlerin ya da başkasının bakımı, ev işleri gibi ya da dışarıda çalışarak para kazanmak gibi erken sorumluluklar üstlendiniz mi?

☐ Evet
☐ Hayır

22) Kardeşiniz var mı?

Yok ☐
Bir kardeş ☐ Yaş
İki kardeş ☐ Yaşları.....
Üç veya daha fazla ☐ Yaşları.....

23) Çocukken kreşe gittiniz mi?

Evet ☐
Hayır ☐
Cevabınız “Evet” ise kaç yaşında ve ne kadar süreyle kreşe gittiniz?
.....yaşımda, Süreyle

24) Çocukken anaokuluna gittiniz mi?

Evet ()

Hayır ()

Cevabınız “Evet” ise kaç yaşında ve ne kadar süreyle anaokuluna gittiniz?

.....yaşında, Süreyle

25) En az beş tane çocukluk dönemi oyun arkadaşımı hatırlarım.

Evet ()

Hayır ()

26) a) Çocukluk döneminizi hatırladığınızda genel hoşnutluk düzeyinizi derecelendiriniz.

(hiç hoşnut değilim)1-----2-----3-----4-----5-----6-----7 (oldukça hoşnutum)

b) Çocukluk dönemimi hatırlamaktan keyif alırım.

Hiç katılmıyorum 1-----2-----3-----4-----5-----6-----7 Tamamen katılıyorum

OYUN LİSTESİ

Çocukken en çok hangi oyunları oynardınız? Lütfen, en çok oynadığınız oyunların yanına işaret koyunuz.

Evcilik ()

Doktorculuk ()

Öğretmenlik ()

Lego ()

Saklambaç ()

İsim-şehir ()

İple oynanan oyunlar ()

Dokuz taş ()

Yakan top ()

Bowling ()

Sek sek ()

Tavla ()

Satranç ()

Bilgisayar oyunları ()

Diğer :

Yetişkin bir birey olarak eğlenmek için en sık yaptığınız eğlenceye yönelik faaliyetler hangileridir? Lütfen, en sık yaptığınız eğlenceye yönelik faaliyetlerin yanına işaret koyunuz.

Sinemaya gitmek ()

Piknik yapmak ()

Kutu oyunları ()

Tavla ()

Satranç ()

Hobiler ()

Şarkı söylemek ()

Dans etmek ()

Çocuk oyunları oynamak ()

Taklit yapmak ()

Müzik aleti çalmak ()

Tahta boyama ()

Örgü örmek ()

Arkadaş buluşmaları ()

Bilgisayar oyunları ()

Tiyatroya gitmek ()

Kampa gitmek ()

Yapboz yapmak ()

Spor yapmak ()

Hayvanlarla oynamak ()

Diğer

EK 7. BENİM ÇOCUKLUĞUM ÖLÇEĞİ (MADDE HAVUZU)

Yönerge: Aşağıda çocukluğunuzda ve ergenliğinizde (0-18 yaş) yaşamış olabileceğiniz bazı yaşantısal deneyimlere ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz ve “1=Kesinlikle katılmıyorum”dan “5=Kesinlikle katılıyorum”a kadar olan seçeneklerden sizin yaşantılarınızı en iyi tanımlayanı seçerek yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

Çocukluğumda ve ergenliğimde....		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Ailemle birlikte olmaktan keyif alırdım.	1	2	3	4	5
2	Geniş aile üyelerinin beni sevdiğini hissederdim.	1	2	3	4	5
3	Çocukluğumda sıklıkla akran zorbalığına maruz kaldım.	1	2	3	4	5
4	Okuldayken kendimi güvende hissederdim.	1	2	3	4	5
5	Oturduğumuz çevrede suç oranı yüksekti.	1	2	3	4	5
6	Fırsat buldukça ailemle masa başı oyunları (tavla, satranç, kağıt oyunu, kelime bulma, sessiz sinema gibi) oynardık.	1	2	3	4	5
7	Ailem okul dışı zamanlarımda arkadaşlarımla birlikte gezmeme izin vermezdi.	1	2	3	4	5
8	Ailem arkadaşlarımı yakından tanımazdı.	1	2	3	4	5
9	Okula gitmekte zorlanmazdım.	1	2	3	4	5
10	Anne babamın beni emanet edebilecekleri güvenilir aile büyüklerimiz vardı.	1	2	3	4	5
11	Güvenli bir mahallede büyüdüm.	1	2	3	4	5
12	Çocukluğumda çok keyif aldığım, bugün düşündüğümde gülümseyerek hatırladığım oyunlar var.	1	2	3	4	5
13	Ailece yenen yemeklerden keyif alırdım.	1	2	3	4	5
14	Ailede akşamları herkes kendi halinde olurdu.	1	2	3	4	5
15	Özel günlerde (örn., bayram, yılbaşı, doğum günü gibi) geniş aile üyeleri ile birlikte keyifli vakit geçirirdik.	1	2	3	4	5
16	Okuldaki etkinliklerde (örn., gösteriler, şiir dinletileri gibi) aktif görev almaktan büyük keyif alırdım.	1	2	3	4	5

Çocukluğumda ve ergenliğimde....		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
17	Oturduğumuz mahallede önemli durumlarda birlikte hareket edebilirdik.	1	2	3	4	5
18	Öğretmenlerimden çok fazla ceza alırdım.	1	2	3	4	5
19	Anne babam o kadar yorgun olurlardı ki benimle oyun oynayamazlardı.	1	2	3	4	5
20	Okul dışı zamanlarımda sıklıkla sokakta oyunlar oynar, eğlenirdim.	1	2	3	4	5
21	Ailemle ilişkilerimin genellikle iyi olduğunu hatırlarım.	1	2	3	4	5
22	Akranlarım ile oyun oynarken sıklıkla yanlış bir şey yapmaktan korkardım.	1	2	3	4	5
23	Geniş ailemle ilişkilerimi iyi hatırlarım.	1	2	3	4	5
24	Anne babam oynadığım oyunları eleştirirdi.	1	2	3	4	5
25	Güvende hissettiğim bir aile içinde büyüdüm.	1	2	3	4	5
26	Geniş aile üyeleri zor günlerde (örn., maddi sıkıntılar, hastalıklar, kayıp yaşantısı) birbirine destek olurdu.	1	2	3	4	5
27	Akranlarım ile oyun oynarken genellikle kendi fikrimi söylemeye çekinirdim.	1	2	3	4	5
28	Benim için okulu eğlenceli hale getirecek hiçbir şey yoktu.	1	2	3	4	5
29	Çevremizde komşuluk ilişkileri iyiydi.	1	2	3	4	5
30	Oyun oynarken eğlenebilmem için yanımda başkalarının olmasına gereksinim duyardım.	1	2	3	4	5
31	Okulda yaratıcılığımın geliştiğini fark ederdim.	1	2	3	4	5
32	Geniş aile üyeleri ile bir arada olmaktan huzursuz olurdum.	1	2	3	4	5
33	Kendi evimizde ya da arkadaşlarımda evinde arkadaşlarımla birlikte keyifli vakit geçirirdik.	1	2	3	4	5
34	Annem ve babam iyi geçinirlerdi.	1	2	3	4	5
35	Arkadaşlarım tarafından sevildiğimi hissederdim.	1	2	3	4	5
36	Okul yıllarıma dair anılarım genellikle olumludur.	1	2	3	4	5
37	Aile ile birlikte vakit geçirmek değer verdiğimiz bir özelliğimizdi.	1	2	3	4	5
38	Mahallenin bir araya gelip eğlenebileceği etkinlikler gerçekleştirilirdi.	1	2	3	4	5
39	Kendi kendimeyken yeni oyunlar yaratırdım.	1	2	3	4	5
40	Canım sıkıldığında anne babamdan başka derdimi anlatabileceğim aile büyükleri vardı.	1	2	3	4	5

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Çocukluğumda ve ergenliğimde....					
41	Ailem aklıma geldiğinde olumlu duygulardansa olumsuz duyguları daha çok hissederim.	1	2	3	4	5
42	Öğretmenlerimin bana değer verdiğini hissederdim.	1	2	3	4	5
43	Arkadaşlarım oyun sırasında ekibe beni de almaya çekinirlerdi.	1	2	3	4	5
44	Annem ve babam sıklıkla benim gereksinimlerimi görmezden gelirdi.	1	2	3	4	5
45	Çocukken taşınma nedeniyle sık sık mahalle/şehir değiştirdik.	1	2	3	4	5
46	Oyun oynamak çocukluğumun özetidir.	1	2	3	4	5
47	Güvenebileceğim arkadaşlıklar kurmakta zorlanırdım.	1	2	3	4	5
48	Annem ve babam uyumlu bir çiftti.	1	2	3	4	5
49	Okula gidince öğretmenlerimi ve arkadaşlarımı göreceğim için mutlu olurum.	1	2	3	4	5
50	Çocukluğumda oyun oynarken içimden geldiği gibi, en doğal halimle davranabilirdim.	1	2	3	4	5
51	Çocukken oturduğumuz mahallede biriktirdiğim güzel anılar vardır.	1	2	3	4	5
52	Kendimi değerli hissettiğim bir aile içinde büyüdüm.	1	2	3	4	5
53	Okuldayken kurallara katı bir şekilde uymaya çabalar, kendim gibi olamazdım.	1	2	3	4	5
54	Oturduğumuz mahalleyi hatırlayınca mutlu anılarım aklıma gelir.	1	2	3	4	5
55	Geniş aile üyeleri ile birlikte eğlenebileceğimiz aktiviteler gerçekleştirdik.	1	2	3	4	5
56	Çocukluk arkadaşlarım aklıma geldiğinde olumsuz duygulardansa olumlu duyguları daha çok hissederim.	1	2	3	4	5
57	Geniş aile üyeleri ile bir aradayken kendimi güvende hissederdim.	1	2	3	4	5
58	Mahallemizde oyun oynamak için belirli yerler (örn., parklar, bahçeler, boş tarla)vardı.	1	2	3	4	5
59	Anne babam oynadığım oyunları bozacak şekilde davranırdı.	1	2	3	4	5
60	Geniş aile üyeleri ile yalnızca olumlu duygularımı paylaşabilirdim.	1	2	3	4	5
61	Çocukluğumda kendi başıma oyun oynamaktan keyif alırdım.	1	2	3	4	5

Çocukluğumda ve ergenliğimde....		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
62	Akranlarım oyun kurmakta genellikle benden daha yaratıcıydı.	1	2	3	4	5
63	Ailemin yanında sıklıkla içimden geldiği gibi davranamazdım.	1	2	3	4	5

EK 8. ÇOCUKLUK YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELER)

Aşağıda birtakım ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz ve “Hiçbir zaman”dan “Her zaman”a kadar olan seçeneklerden yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

	Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1. Çocukken ailem bana içten ve samimi davranırdı.					
2. Çocukken ailemde değer gören biriydim.					
3. Çocukken ailemin samimiyet duygusunu hissederdim.					

EK 9. ÇİFTLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-1

Yönerge:

Sayın katılımcı,

Bu araştırmada incelenen değişkenlerden biri “yakın ilişkide oyun”dur. Pek çok çift, eşyle baş başayken oyunlar oynar, ancak bu oyunların açıkça farkında olmayabilirler veya bunlara farklı isimler verirler. Bu nedenle, evlilikte çiftler arasında oyunun kavramsal olarak ne anlama geldiğini daha iyi anlayabilmek için **ölçekleri doldurmaya başlamadan önce bu yönergeyi okumanız önerilmektedir.**

Eşler arasında kendiliğinden ortaya çıkan karşılıklı etkileşim “yakın ilişkide oyun” olarak tanımlanabilir. Bu tarz oyunlar içerik ve biçim olarak çiftlerin ilişkisinde kendiliğinden gelişen eğlenceli tutumlardır. Bu bakımdan, bu ölçekte belirtilen oyun kavramı yalnızca oyuncaklarla veya kurallı oyunlarla oynamak anlamında kullanılmamaktadır.

Ölçekte “oyun” veya “oyun oynamak”, kişinin ilişki içinde kendi içinden geldiği gibi hareket edebildiği, eşler arasında amaç odaklı ve ciddi olmayan etkileşimi içeren; sıklıkla keyif verici, yaratıcı ve çocukça diyebileceğimiz biçimde samimi şekilde ilişki kurmayı ifade etmektedir. Örneğin, çiftlerin kendi aralarında özel bir dil kullanmaları, birbirlerine isim takmış olmaları, birbirlerini gıdıklamaları, çeşitli şekillerde şakalaşmaları veya farklı rollere girerek bu rolleri canlandırmaları eşlerin karşılıklı oynadıkları oyunlar olarak değerlendirilmektedir.

Lütfen, bu ölçeği bu açıklamaları göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

Ölçekle ilgili herhangi bir soru olursa araştırmacılar ile iletişime geçebilirsiniz.

Aşağıdaki ifadeleri, eşinizle ilişkinize dair kendi algılarınız ve duygularınıza göre yanıtlayınız. İfadelerin sağında yer alan kutucuklara, “1=Hiçbir zaman” ve “5=Çok sık” olmak üzere 1-5 arasında bir sayı yazarak eşinizle birlikte bu etkinliği ne kadar sık yaptığınızı belirtiniz. Ayrıca, “1=Asla” ve “5=Çok fazla” olmak üzere 1-5 arasında bir sayı yazarak bu etkinlikten ne kadar keyif aldığınızı belirtiniz. Lütfen her bir maddeyi yanıtlayınız.

	Sıklık					Keyif Alma				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Hiçbir Zaman				Çok Sık	Asla			Çok Fazla	
1. Birbirimize şakayla sataşırız.										
2. Tanıdığımız diğer insanlarmışız gibi davranırız.										
3. Birlikte müzeye gideriz.										
4. Birlikte kayak yapmaya gideriz.										
5. Aynı şeylere güleriz.										
6. Birlikte kamp ve doğa yürüyüşü yapmaya gideriz.										
7. Anlamsız kelimeler uydururuz.										
8. Birlikte dans ederiz.										
9. Komiklik olsun diye birbirimizi korkutmaya çalışırız.										
10. Cinsel fantezilerimizi birbirimizle paylaşırız.										
11. Birlikte bulmaca çözeriz.										
12. Birlikte televizyon izleriz.										
13. Birbirimizi gıdıklarız.										
14. Birlikte yüzmeye gideriz.										
15. Birbirimizle şakalaşırız.										
16. Birlikte koşmaya gideriz.										
17. Birlikte çocuk oyunları oynarız.										
18. Birlikte spor yaparız.										
19. Uydurma şarkılar söyleriz.										
20. Birlikte partilere gideriz.										
21. Birlikte atlar ve zıplarız.										
22. Birbirimiz için özel lakaplarımız vardır.										
23. Birbirimizi şaşırtırız.										
24. Birlikte müzik yaparız.										

	Sıklık					Keyif Alma				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Hiçbir Zaman				Çok Sık	Asla			Çok Fazla	
25. Birlikte plaja gideriz.										
26. Birbirimizle güreşiriz.										
27. Birlikte kart oyunu oynarız.										
28. Birlikte hayaller kurarız.										
29. Birlikte özenli yemekler hazırlarız.										
30. Birbirimizi kovalarız.										
31. Birlikte restoranlara gideriz.										
32. Birbirimize anlatmak için hikayeler uydururuz.										
33. Yastık savaşları yaparız.										
34. Birlikte spor etkinliklerine gideriz.										
35. Birbirimiz için beklenmedik notlar bırakırız.										
36. Yemeklerle oyunlar oynarız.										
37. Birlikte tiyatrolara ve konserlere gideriz.										
38. Birbirimize şakalaşarak değişik yüz ifadeleri yaparız.										
39. Numaradan tartışır gibi yaparız.										
40. Yorgan kapmak için kavga ederiz.										
41. Birlikte alkol kullanırız.										
42. Çocukça davranırız.										
43. Uzun seyahatlerde, vakit geçirmek için oyunlar uydururuz.										
44. Birlikteyken sosyal ortamlarda yapmaktan çekinilen davranışları yaparız.										
45. Kelimelerle oynarız (cinas vb.).										
46. Birlikteyken yasadışı maddeleri kullanmayı deneriz.										
47. Birlikte pikniğe gideriz.										
48. Birbirimizi rahatsız edici el şakaları yaparız.										
49. Su savaşları yaparız.										
50. Birbirimizle kendi sesimizden farklı seslerle konuşuruz.										
51. Birbirimize şapşallık yaparız.										

	Sıklık					Keyif Alma				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
	Hiçbir Zaman				Çok Sık	Asla			Çok Fazla	
52. Birlikte masa üstü oyunları oynarız.										
53. Birbirimizin önünde teşhirciyizdir.										
54. Vücudumuzun parçaları için uydurma isimler vardır.										
55. Birlikte kostümler giyeriz.										
56. Karla oynarız.										
57. Hayali insanlar veya hayvanlarmış gibi davranırız.										
58. Birlikte halüsinojenik ilaçlar kullanırız.										
59. Birbirimize sırlar fısıldarız.										
60. Birlikte tekneyle gezeriz veya yelkencilik yaparız.										
61. Eğlence için hikayeleri veya duyguları abartırız.										
62. Birbirimize bebek konuşması yaparız.										
63. Birlikte sinemaya gideriz.										
64. Hikayeler uydurur ve bunları canlandırırız.										
65. Birlikte hayvanlarla oynarız.										
66. Birbirimize masaj yaparız.										
67. Çıplak yüzmeye gideriz.										
68. Birlikte müzik dinleriz.										
69. Birlikte çocuklarla oynarız.										
70. Birlikte banyo yaparız veya duş alırız.										
71. Birlikte bisiklete bineriz.										
72. Savaşır gibi oyun oynarız.										
73. Birlikte ergenler gibi davranırız.										
74. Bir aradayken romantiğizdir.										
75. Cansız nesnelere isimler veya kişilikler veririz.										

EK 10. ÇİTFLER İÇİN OYUN ÖLÇEĞİ-II

Aşağıdaki maddelerin her birini, eşinizle olan ilişkiniz ve kendiniz ile ilgili algılarınızı ne kadar doğru yansıttığını belirtecek şekilde 1 ile 5 arasında puanlayınız.

1, "benim için kesinlikle doğru değil" veya "kesinlikle ilişkinizin bir özelliği değil" anlamına gelmektedir.

5, "benim için çok doğru" veya "kesinlikle ilişkinizin bir özelliği" anlamına gelmektedir.

Ölçekte ortadaki rakamlar, "5=çok doğru" ve "1=kesinlikle doğru değil" arasındaki orta dereceyi ifade etmektedir.

		Kesinlikle Doğru Değil				Çok Doğru
1.	Nadiren birlikte yeni şeyler yaparız.	1	2	3	4	5
2.	Eşimin mizah anlayışından hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3.	Eşim oyun oynamayı benim sevdiğimden çok daha fazla sever.	1	2	3	4	5
4.	Birlikte eğlenmek için kendimize özgü ve yaratıcı yollarımız vardır.	1	2	3	4	5
5.	Biz oyun oynarken kazanmak veya kaybetmek en önemli şeydir.	1	2	3	4	5
6.	Aynı oyunları tekrar tekrar oynama eğilimindeyiz.	1	2	3	4	5
7.	Oyunumuz sıklıkla canlandırıcı ve tazeleyicidir.	1	2	3	4	5
8.	Eşimle birlikteyken içimden geldiği gibi davranmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
9.	Çoğu zaman birimiz oyun oynamak isterken, diğeri oyun oynama havasında değildir.	1	2	3	4	5
10.	Eşimle birlikteyken mantıksız davranmaktan hoşlanmam.	1	2	3	4	5
11.	Genellikle oyun oynamaya vaktimiz yoktur.	1	2	3	4	5
12.	Eşimle birlikte rahatlamaya ve içimizden geldiği gibi davranmaya vaktimiz olduğunda çok mutlu olurum.	1	2	3	4	5
13.	Her seferinde aynı şekilde sevişme eğilimindeyiz.	1	2	3	4	5
14.	Bazen aynı komik düşünce aynı anda aklımızdan geçer.	1	2	3	4	5
15.	Oyun oynarken, birimiz her zaman daha baskın olur.	1	2	3	4	5

		Kesinle Doğru Değil				Çok Doğru
16.	Eşimin çocuk gibi davranmasından hoşlanmam.	1	2	3	4	5
17.	Oyun oynamayı eşimin sevdiğinden çok daha fazla severim.	1	2	3	4	5
18.	Eşimle birlikteyken aptalca davranmak beni eğlendirir.	1	2	3	4	5
19.	Birlikte çok farklı şekillerde oyun oynarız.	1	2	3	4	5
20.	Sıklıkla birbirimizle yeni şeyler deneriz.	1	2	3	4	5
21.	Eşimin beni şaşırtmasından hoşlanmam.	1	2	3	4	5
22.	Eşim ve ben baş başayken birçok cinsel oyun oynarız.	1	2	3	4	5
23.	Mizah anlayışımız benzerdir.	1	2	3	4	5
24.	Oyunumuz benim için sıklıkla anlamlı ve tatmin edicidir.	1	2	3	4	5
25.	Sevişirken asla şakalaşmayız.	1	2	3	4	5
26.	Eşimle ciddi bir konuşma yapmayı onunla oyun oynamaya çok daha fazla tercih ederim.	1	2	3	4	5
27.	Birlikte yapmak için yeni şeyler icat ederiz.	1	2	3	4	5
28.	İçimizden geldiği gibi davranmamız sanki bir düet yapar gibi tamamlayıcı hissettirir.	1	2	3	4	5

EK 11. ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ (ÖRNEK MADDELER)

23. Eşinizi öper misiniz?

Her gün

Hemen hemen
her gün

Ara sıra

Nadiren

Hiçbir zaman

--	--	--	--	--

24. Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerinizin ne kadarına birlikte katılırsınız?

Hepsine

Çoğuna

Bazılarına

Çok azına

Hiçbirine

--	--	--	--	--

Yazışma Adresi:

Prof. Dr. Hürol Fıfıloğlu (Klinik Psikoloji Profesörü)

İlişki Pusulası Aile Çalışmaları Enstitüsü

Enstitü kurucusu & direktörü

EK 12. YETİŞKİN EĞLENCE EĞİLİMİ ÖZELİĞİ ÖLÇEĞİ (ÖRNEK

MADDELER)

Aşağıda birtakım ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuyunuz ve “Kesinlikle Katılmıyorum”dan “Kesinlikle Katılıyorum”a kadar olan seçeneklerden yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

		<u>Kesinlikle Katılmıyorum</u>	<u>Katılmıyorum</u>	<u>Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum</u>	<u>Katılıyorum</u>	<u>Kesinlikle Katılıyorum</u>
1	Kurallara uymadığım zamanlar olur.					
2	Bir başkası eğlenceli bir şey başlattığında, ben de katılmaktan mutluluk duyarım.					
3	Bazen sonuçları hakkında endişeye düşmeden bir şeyler yapabilirim.					
4	Yaptığım ne olursa olsun, eğlenmeyi denerim.					
5	Sıklıkla planlanmamış şeyler yaparım.					
6	Birçok durumdan eğlence çıkarabilirim.					

EK 13. AYRILMA-BİREYLEŞME ENVANTERİ (ÖRNEK MADDELER)

Aşağıdaki cümleler genel olarak insanlarla ve kendimizle ilgili düşüncelerimizi yansıtmaktadır. Her ifadeyi aşağıda verilen 10 dereceli ölçeği kullanarak değerlendiriniz. Yaptığınız derecelendirmeyi cümlenin yanındaki boş kutuya yazınız. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

Hiç katılmıyorum										Tamamen katılıyorum
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

1. İnsanlar birine gerçekten çok değer verip bağlandığında, sıklıkla kendileri hakkında daha kötü hissederler.	
2. Bir kişi, başka birine duygusal olarak aşırı yakınlığında, çoğu zaman kendini kaybolmuş hisseder.	
3. İnsanlar birine gerçekten öfkелendiğinde genelde kendilerini değersiz hisseder.	
4. İnsanların birine karşı duygusal olarak çok fazla yakınlığa başladıkları zaman, büyük bir olasılıkla incinmeye en açık oldukları zamandır.	
5. İnsanlar zarar görmemek için başkaları üzerindeki kontrolü elinde tutmaya ihtiyaç duyar.	
6. İnsanları tanıdıkça değişmeye başladıklarını hissederim.	
7. Hem iyi hem kötü yanlarımı aynı anda görebilmek benim için kolaydır.	
8. Bana öyle geliyor ki insanlar benden ya gerçekten hoşlanıyor ya da nefret ediyorlar.	
9. İnsanlar bana karşı çoğu zaman sanki ben yalnızca onların her isteğini yerine getirmek için oradaymışım gibi davranıyor.	
10. Kendimden gerçekten hoşlanmak ile kendimi hiç beğenmemek arasında ciddi anlamda gidip geliyorum.	

EK 14. KİŞİLERARASI TEPKİSELLİK İNDEKSİ (ÖRNEK MADDELER)

Aşağıdaki ifadeler sizin değişik durumlardaki düşüncelerinizi ve duygularınızı soruşturmaktadır. Her bir maddenin sizi ne kadar iyi tanımladığını sayfanın başındaki cetveldeki uygun harfleri seçerek belirleyiniz: A, B, C, D, veya E. Cevabınız üzerinde karara vardığınızda, soruların hemen altındaki harflerden birini daire içine alınız. CEVAP VERMEDEN ÖNCE HER BİR MADDEYİ DİKKATLİCE OKUYUNUZ. Olabildiğiniz kadar dürüstçe cevap verin. Teşekkürler.

CEVAP CETVELİ:

A	B	C	D	E
BENİ İYİ BİR ŞEKİLDE TANIMLAMİYOR				BENİ ÇOK İYİ BİR ŞEKİLDE TANIMLIYOR

1. Başıma gelebilecek olan şeyler hakkında, zaman zaman hayaller ve fanteziler kurarım.

A B C D E

2. Benden daha talihsiz insanlar için genellikle merhametli, alakalı hisler duyarım.

A B C D E

3. Olayları “bir başka kişinin” bakış açısından görmeyi zor bulurum.

A B C D E

4. Başka kimselerin problemleri olduğunda, onlar için fazla üzülmem.

A B C D E

5. Bir romandaki karakterlerin duygularını gerçekten içimde hissedirim.

A B C D E

EK 15. DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ÖLÇEĞİ-KISA FORM

Aşağıdaki ifadelerin size ne sıklıkla uyduğunu, her ifadenin yanında yer alan 5 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Her bir ifadenin yanındaki 5 noktalı ölçekten, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak, yalnızca tek bir kutucuğu işaretleyin.

	Hemen hemen hiç (% 0- % 10)	Bazen (% 11- % 35)	Yaklaşık yarı yarıya (% 36- % 65)	Çoğu zaman (% 66- % 90)	Hemen hemen her zaman (% 91- % 100)
1. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.					
2. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
3. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.					
4. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.					
5. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağına inanırım.					
6. Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.					
7. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.					
8. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım korkusu yaşarım.					
9. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.					
10. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
11. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
12. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapabileceğim hiçbir şey olmadığına inanırım.					
13. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.					

	Hemen hemen hiç (% 0- % 10)	Bazen (% 11- % 35)	Yaklaşık yarı yarıya (% 36- % 65)	Çoğu zaman (% 66- % 90)	Hemen hemen her zaman (% 91- % 100)
14. Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
15. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.					
16. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.					

EK 16. YANSITICI İŞLEYİŞ ÖLÇEĞİ-KISA FORM (ÖRNEK MADDELER)

Lütfen aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyunuz. Her bir cümle için, cümleye ne kadar katıldığınızı ifade etmek üzere 1 ile 7 arasında bir numara seçip cümlemin yanına yazınız. Cümleler üzerinde çok fazla düşünmeyin- ilk tepkiniz genellikle en iyisidir. Teşekkür ederiz.

1'den 7'ye kadar olan aşağıdaki ölçeği kullanın:

Kesinlikle Katılmıyorum	1	2	3	4	5	6	7	Kesinlikle Katılıyorum
----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---------------------------

1. ___ İnsanların düşünceleri benim için bir bilinmezdir.
2. ___ Neyi neden yaptığımı her zaman bilmem.
3. ___ Sinirlendiğimde, neden söylediğimi gerçekten bilmediğim şeyler söylerim.
4. ___ Sinirlendiğimde, sonradan pişman olacağım şeyler söylerim.

EK 17. ANA ÇALIŞMANIN DEĞİŞKENLERİNE İLİŞKİN KORELASYON ANALİZİ BULGULARI VE TARTIŞMA

Mevcut araştırmadaki bazı demografik değişkenler ile araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 30'da sunulmuştur. ÇÖÖ-I ile araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 31'de sunulmuştur.

Demografik değişkenler ile ölçek puanları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, yaş ile ayrılma-bireyleşme sorunları ($r = -.12$, $p = .015$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($r = -.21$, $p < .001$) arasında negatif yönde; yaş ile YİÖ-Kesinlik boyutu ($r = .11$, $p = .031$) ve perspektif alma ($r = .10$, $p = .048$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yerin küçülmesi ile çift oyunsallığı ($r = -.13$, $p < .01$) ve yetişkin eğlence eğilimi ($r = -.10$, $p = .041$) arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır.

Eğitim seviyesi ile ayrılma-bireyleşme sorunları ($r = -.33$, $p < .001$), YİÖ-Belirsizlik boyutu ($r = -.24$, $p < .001$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($r = -.12$, $p < .016$) negatif yönde ilişkilidir. Eğitim seviyesi ile çift oyunsallığı ($r = .26$, $p < .001$) ve YİÖ-Kesinlik boyutu ($r = .19$, $p < .001$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

Gelir düzeyi, ayrılma-bireyleşme sorunları ($r = -.13$, $p = .011$) ile negatif yönde ve çift oyunsallığı ($r = .15$, $p < .01$) ile pozitif yönde ilişkilidir.

Birliktelik süresi ile evlilik doyumu ($r = -.13$, $p < .01$) arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır. Birliktelik süresi ve empatik düşünce ($r = .11$, $p = .025$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

Evlilik süresi, evlilik doyumu ($r = -.29$, $p < .001$) ve çift oyunsallığı ($r = -.28$, $p < .001$) ile negatif yönde ilişkilidir.

Çocukluktan hoşnutluk/keyif alma ile evlilik doyumu (sırasıyla: $r = .15, p < .01$; $r = .11, p = .032$), BÇÖ toplam puanı (sırasıyla: $r = .67, p < .001$; $r = .62, p < .001$) ve yetişkin eğlence eğilimi (sırasıyla: $r = .18, p < .001$; $r = .15, p < .01$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

Çocukluktan hoşnutluk/keyif alma ile ayrılma-bireyleşme sorunları (sırasıyla: $r = -.20, p < .001$; $r = -.15, p < .01$) ve duygu düzenleme güçlüğü (sırasıyla: $r = -.17, p < .01$; $r = -.13, p = .010$) arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır.

Çocuklukta oynanan oyunların sıklığı ile BÇÖ toplam puanı, çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır (sırasıyla: $r = .23, p < .001$; $r = .11, p = .024$; $r = .17, p < .01$).

Yetişkinlikte oynanan oyunların sıklığı ile evlilik doyumu, BÇÖ toplam puanı, çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır (sırasıyla: $r = .13, p < .01$; $r = .14, p < .01$; $r = .23, p < .001$; $r = .33, p < .001$).

ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Sıklık değişkeni evlilik doyumu, çift oyunsallığı, YİÖ-Belirsizlik, perspektif alma, yetişkin eğlence eğilimi ile pozitif yönde, YİÖ-Kesinlik ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = .31, p < .001$; $r = .59, p < .001$; $r = .15, p < .01$; $r = .10, p = .044$; $r = .30, p < .001$; $r = -.13, p < .01$).

ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı değişkeni evlilik doyumu, BÇÖ toplam puan, çift oyunsallığı, perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = .29, p < .001$; $r = .19, p < .001$; $r = .46, p < .001$; $r = .18, p < .001$; $r = .27, p < .001$). Diğer yandan, ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı değişkeni ayrılma-bireyleşme sorunları ve duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = -.13, p < .01$; $r = -.11, p = .037$).

ÇÖÖ-I Yakın İlişkideki Oyundan Alınan Keyif değişkeni evlilik doyumu, BÇÖ toplam puan, çift oyunsallığı, perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = .31, p < .001$; $r = .13, p = .011$; $r = .62, p < .001$; $r = .13, p = .011$; $r = .24, p < .001$).

ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif değişkeni evlilik doyumu, BÇÖ toplam puan, çift oyunsallığı, YİÖ-Kesinlik, perspektif alma ve yetişkin eğlence eğilimi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = .32, p < .001$; $r = .25, p < .001$; $r = .48, p < .001$; $r = .11, p = .028$; $r = .19, p < .001$; $r = .22, p < .001$). Diğer yandan, ÇÖÖ-I Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif değişkeni ayrılma-bireyleşme sorunları, YİÖ-Belirsizlik ve duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur (sırasıyla: $r = -.27, p < .001$; $r = -.13, p = .010$; $r = -.19, p < .001$).

Tablo 30. Demografik Değişkenler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	ÇUÖ	ABE	BÇÖ	ÇÖÖ-II	YİÖ-K	YİÖ-B	PA	ED	DDGÖ	YEEÖÖ
Yaş	-.06	-.12*	-.04	-.02	.11*	-.09	.10*	.05	-.21***	-.04
Yaşanılan Yer	-.04	.09	.01	-.13**	-.07	.05	-.02	-.03	.02	-.10*
Eğitim Seviyesi	.07	-.33***	.03	.26***	.19***	-.24***	.07	.05	-.12*	-.05
Gelir düzeyi	.01	-.13*	.02	.15**	.03	-.01	-.05	-.09	-.05	.08
Birliktelik süresi	-.13**	-.09	-.02	-.01	-.01	-.09	.03	.11*	-.04	-.02
Evlilik Süresi	-.29***	.04	-.09	-.28***	.06	-.05	.04	.08	-.00	-.03
Çocuklukta	.10	-.02	.23***	.11*	.02	-.07	.04	.04	-.02	.17**
Oynanan Oyunlar										
Yetişkinlikte	.13**	-.02	.14**	.23***	.04	-.05	.10	-.02	-.04	.33***
Oynanan Oyunlar										

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 31. ÇÖÖ-I ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar²(N=381)

	ÇUÖ	ABE	BÇÖ	ÇÖÖ-II	YİÖ-K	YİÖ-B	PA	ED	DDGÖ	YEEÖÖ
ÇÖÖ-I Yakın	.31***	.03	.10	.59***	-.13**	.15**	.10*	-.02	.08	.30***
İlişkide Oyun Sıklık										
ÇÖÖ-I Yakın	.29***	-.13**	.19***	.46***	.06	-.01	.18***	-.02	-.11*	.27***
İlişkide Oyun										
Olarak										
Değerlendirilmeyen										
Oyunların Sıklığı										
ÇÖÖ-I Yakın	.31***	-.09	.13*	.62***	-.09	.02	.13*	-.01	.00	.24***
İlişkideki Oyundan										
Alınan Keyif										
ÇÖÖ-I Yakın	.32***	-.27***	.25***	.48***	.11*	-.13*	.19***	.02	-.19***	.22***
İlişkide Oyun										
Olarak										
Değerlendirilmeyen										
Oyunculardan Alınan										
Keyif										

²ÇÖÖ-I'deki veri kaybı nedeniyle Tablo 31'deki analizler yeniden gözden geçirilen 381 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Mevcut çalışma kapsamında araştırma değişkenlerine ilişkin daha fazla bilgi edinmek amacıyla demografik değişkenler ile araştırma değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Bu kısımda, araştırma değişkenleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahip olan demografik değişkenlerin tartışmasına yer verilmiştir.

Öncelikle yaşın araştırma değişkenleri ile ilişkisi incelendiğinde, yaş ile ayrılma-bireyleşme sorunları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Alanyazındaki çalışmalar ergenlik sürecinde yaşın artmasıyla bireyleşmenin daha başarılı bir şekilde gerçekleştiğini ortaya koymuştur (Puklek Levpušček, 2006; Rice, 1992). Ülkemizde gerçekleştirilen bir çalışmayla Göral Alkan (2010) da ayrılma-bireyleşme sorunları ile bölme savunma mekanizmasının olumlu yönde ilişkili olduğunu bulduğu çalışmada, genç katılımcıların bölme savunma mekanizmasını daha yüksek düzeyde kullandıklarını göstermiştir. Mevcut çalışmanın örneklemini çoğunlukla genç yetişkinlerin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, yaş yükseldikçe ayrılma-bireyleşme sorunları düzeyinin azalmasının yalnızca ergenlik süreciyle sınırlı kalmayabileceği ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde de benzer bir örüntünün devam edebileceği söylenebilir. Yaş ile ilişkili bir diğer bulgu da yaş yükseldikçe duygu düzenleme güçlüğü azalmasıdır. Bu bulgunun daha genç olan katılımcıların duygu düzenleme güçlüğünden daha yüksek düzeyde puanlar aldığını belirten alanyazındaki diğer çalışmalarla tutarlı olduğu görülmüştür (örn., Orgeta, 2009; Rugancı, 2008). Bu noktada, yaşın artmasıyla kazanılan yaşantısal deneyimlerin de etkisiyle bireylerin daha sağlıklı duygu düzenleme stratejilerini kullanıyor olabilecekleri (Gross ve ark., 2006) görülmüştür.

Yaşa ilişkin bir diğer bulgu yaş ile YİÖ-Kesinlik arasındaki pozitif yönlü ilişkidir. Alanyazında yaş ve yansıtıcı işleyiş arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça kısıtlı

olmakla birlikte, Fonagy ve arkadaşları (2016) YİÖ-Belirsizlik ile yaş arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğunu, bir başka ifadeyle yaş arttıkça kişinin kendisinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarına yönelik algısındaki belirsizliğin azaldığını bulmuştur. Mevcut çalışmadan elde edilen bulgu ise yaşla birlikte zihinsel durumlara yönelik kesinliğin yükseldiğine işaret etmiştir. Bu noktada bu bulgunun Fonagy ve arkadaşlarının (2016) çalışmasıyla paralellik gösterdiği düşünülmüştür. Üstelik mevcut çalışmada yaş yükseldikçe perspektif alma düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur. O'Brien, Konrath, Grün ve Hagen (2013) yaşa göre değerlendirildiğinde perspektif alma ve empatik düşüncenin ters U biçimli olduğunu, yani orta yaşta bu becerilerin en üst düzeye ulaştığını ve daha sonra azalmaya başladığını göstermiştir. Mevcut çalışmada katılımcıların yaş aralığı düşünüldüğünde perspektif alma ve yaş arasındaki olumlu yöndeki ilişkinin ters U şekli ile uyumlu olduğu görülmüştür. O'Brien ve arkadaşları (2013) orta yaşa kadar olan süreçte yaşla birlikte hem bilişsel becerilerin hem de deneyimin arttığını ve bunun da duygusal işlevselliği artırıyor olabileceğini belirtmiştir. Bu doğrultuda, genel olarak değerlendirildiğinde yaşla birlikte duygu düzenleme güçlüğü azaldığına, YİÖ-Kesinlik ve perspektif almanın yükseldiğine işaret eden mevcut çalışmanın bulguları yaşla birlikte artan duygusal işlevselliğe yönelik alanyazını desteklediği düşünülmüştür.

Yaşanılan yer açısından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yerin küçülmesi ile çift oyunsallığı ve yetişkin eğlence eğilimi arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Sandberg (2003) oyun anıları üzerinden yaptığı değerlendirmede oyunun ortaya çıktığı mekanlar arasından oyun evlerinin, okulun, gençlik merkezlerinin veya sinema gibi çeşitli mekanların yer alabileceğini belirtmiştir. Büyük şehirlerin bu tür olanaklara daha fazla sahip olmasının hem bireysel düzeyde oyunsallığı hem de çift oyunsallığını artırıyor olabileceği düşünülmüştür.

Elde edilen bulgular eğitim seviyesi ve gelir düzeyi ile ayrılma-bireyleşme sorunları arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Colarusso

(2000) genç yetişkinler için kendilik ve diğerlerine yönelik kavramsallaştırmada değişim yaratan unsurlar arasında eğitim ve işin rolüne işaret etmiştir. Bu noktada Colarusso (2000) eğitim veya iş yaşamı gibi farklılaşan bağlamlarda diğerleri ile kurulan çeşitli ilişkilerle çocuksu nesnelerden hem fiziksel hem de psikolojik olarak ayrışma sağlanabileceğini açıklamıştır (Colarusso, 2000). Mevcut çalışmadan elde edilen bulgulara göre üniversite ve üstü eğitim almak ile yüksek gelir sağlayan bir işte çalışmak aileden ayrışmaya ve bireyselleşmeye katkı sunuyor olabileceği gibi ayrılma-bireyselleşmede sorun yaşamayan bireyler eğitim ve mesleki hayatlarını daha ileriye taşıyor olabilirler.

Eğitim seviyesi ile ilişkili bulunan diğer değişkenler YİÖ-Belirsizlik ve Kesinlik ile duygu düzenleme güçlüğüdür. Eğitim seviyesi yükseldikçe duygu düzenleme güçlüğüne ve YİÖ-Belirsizliğin azaldığı, diğer yandan YİÖ-Kesinliğin yükseldiği bulunmuştur. İlk olarak duygu düzenleme güçlüğü açısından bu bulgunun alanyazınla tutarlı olduğu görülmüştür. Örneğin, Greenberg, Kolasi, Hegsted, Berkowitz ve Jurist (2017) duyguların süre veya yoğunluk gibi özelliklerinin değiştirilmesiyle düzenlemesine işaret eden duyguların işlenmesi (*processing emotions*) ile eğitim arasında olumlu yönde ilişki olduğunu bulmuştur. Üstelik, Mitsopoulou, Kafetsios, Karademas, Papastefanakis ve Simos (2013) DERS'in Yunan versiyonunun uyarlama çalışmasında daha uzun eğitim süresinin DERS'in farkındalık, stratejiler ve açıklık boyutları ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Bir başka ifadeyle, eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin duygu düzenleme stratejilerini daha iyi bir şekilde kullandığına yönelik algısı da artıyor olabilir (Mitsopoulou ve ark., 2013). Yansıtıcı işleyiş ve eğitim seviyesi arasındaki ilişki incelendiğinde, alanyazında ebeveynin eğitim seviyesi düştükçe çocuğuna yönelik gerçekleştirdiği mentalizasyon becerisindeki yetersizliğin arttığı bulunmuştur (örn., Luyten, Mayes, Nijssens ve Fonagy, 2017). Luyten ve arkadaşları (2017) bu durumun dezavantajlı sosyo-ekonomik koşullara sahip olan bireylerin zihinselleştirme

becerilerinde sorun yaşayabileceğini açıklayan kuramsal bilgiyle (Fonagy, Luyten ve Allison, 2015; akt. Lutyen ve ark., 2017) uyumlu olduğunu önermiştir. Mevcut çalışmadan elde edilen bulguların da bu görüşü desteklediği söylenebilir.

Mevcut çalışmada birliktelik süresi ve empatik düşünce arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Cramer ve Jowett (2010) çiftler arasındaki algılanan empatiyi değerlendirdikleri çalışmada, erkeklerde algılanan empati ile ilişki süresi arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Davis ve Oathout (1987) da uzun ilişkilerde özellikle de perspektif almanın partnere karşı gösterilen ilişkisel davranışlardaki rolünü göstermiştir. Bu noktada, mevcut çalışma bulgularının uzun süreli ilişkilerde empatinin rolünü gösteren alanyazınla tutarlı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada elde edilen bir başka bulgu çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ile çocuklukta oynanan oyunlar ve yetişkinlikte oynanan oyunlar arasındaki olumlu yöndeki ilişkidir. Önceki bölümlerde aktarılanlar doğrultusunda bu bulgu genel olarak değerlendirildiğinde, çocukluktan yetişkinliğe yaşamında oyuna alan açan bireylerin geriye dönük olarak çocukluklarını hatırlamaktan memnuniyet/hoşnutluk duyuyor olabileceklerini söyleyebiliriz. Nitekim oyun çocuğun yaşamında bilişsel, duygusal ve kişilerarası alanlarda çeşitli işlevlere sahip olan (Russ, 2004) ve çocuğun yaşam kalitesini arttıran (Guitard ve ark., 2005) bir yere sahiptir ve yetişkinlerde eğlence eğilimi üzerinden devam etmektedir (Solnit, 1998).

Ek olarak, Ana Çalışmada gerçekleştirilen korelasyon analizleri sonucunda çift oynunsallığının eğitim seviyesi, gelir düzeyi, çocuklukta oynanan oyunlar ve yetişkinlikte oynanan oyunlar ile olumlu yönde, evlilik süresi ile olumsuz yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Yetişkin eğlence eğilimi ile çocuklukta oynanan oyunlar ve yetişkinlikte oynanan oyunların olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bulgular, evlilik doyumu ile yetişkinlikte oynanan oyunlar arasındaki olumlu yöndeki ilişkiyi ve buna ek olarak

evlilik doyumu ile birliktelik süresi ve evlilik süresi arasındaki olumsuz ilişkiyi göstermiştir. Elde edilen bu bulguların, mevcut tez çalışması kapsamında geliştirilen ÇÖÖ-II'nin Türkçe uyarlama çalışmasında aktarılan bulgular ile tutarlı olduğu görülmektedir. Öyleyse, evliliğinin ilk yıllarında olan katılımcılardan elde edilen bulguların ÇÖÖ-II Türkçe uyarlama çalışmasında elde edilen bulguları desteklediğini söyleyebiliriz. İlgili ilişkilere yönelik tartışma ÇÖÖ-II'nin uyarlama çalışmasının tartışma kısmında aktarılmıştır.

ÇÖÖ-I ile araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, elde edilen bulgular evlilikte doyum, çift oynunsallığı ve yetişkin eğlence eğiliminin ÇÖÖ-I'in tüm alt boyutlarıyla olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulguların ÇÖÖ-II'nin Türkçe uyarlama çalışmasındaki bulgularla tutarlı olduğu görülmüştür. Bu bulgulara ilişkin tartışmaya ÇÖÖ-II'nin Türkçe uyarlama çalışmasındaki tartışma kısmından ulaşılabilir.

Bulgular, ayrılma-bireyleşme sorunları ve duygu düzenleme güçlüğü ile ÇÖÖ-I'in “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunların Sıklığı” ve “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” arasında olumsuz yönde ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, ayrılma-bireyleşme sürecinde çözilemeyen sorunların evlilik ilişkisinde yol açabileceği problemler (Katz, 1981) ve ilişki doyumu açısından önemli bir role sahip olan duygu düzenleme becerisindeki (Bradbury ve Shaffer, 2012) zorlanma arttıkça çiftler arasında genellikle eğlence amacıyla gerçekleştirilen etkinliklerin ve bu etkinliklerden alınan keyfin azalabileceği söylenebilir.

Yetişkinlikte oynanan oyunlara benzer şekilde ÇÖÖ-I ile değerlendirilen oynunsallığın çocukluktan memnuniyet/hoşnutluk ile olumlu yöndeki ilişkisi burada da desteklenmiştir. Oyunun hem çocukluktaki nesnelerle içsel bağı canlandırıcı etkisi hem de yetişkinlikte önemli nesnelerle ilişkiyi sürdürmede sahip olduğu rol (Colarusso, 1993)

düşünüldüğünde, keyifli bir çocukluk geçiren bireylerin kendi evliliklerinde de buna yönelik özellikleri oyun üzerinden sürdürüyor olabilecekleri düşünülebilir.

Ek olarak, mevcut çalışmada ÇÖÖ-I'in alt boyutları ile değerlendirilen oyunsallık ile perspektif alma arasındaki olumlu yöndeki ilişki olduğu ve ÇÖÖ-I'in “Yakın İlişkide Oyun Olarak Değerlendirilmeyen Oyunlardan Alınan Keyif” boyutu ile YİÖ-Belirsizlik arasında olumsuz yönde, YİÖ-Kesinlik arasında olumlu yönde ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, empatinin (Roberts ve Jonhson, 1957) ve zihinselleştirme kapasitesinin (Uekermann ve ark., 2006; Uekermann ve ark., 2008) mizahta komik olan unsurların anlaşılmasında oynadığı role benzer şekilde çift oyunsallığında da perspektif almanın ve zihinselleştirmede kesinliğin oyundan alınan keyifte önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz. Diğer yandan, mevcut araştırmanın bulguları beklenenin tersine ÇÖÖ-I'in “Yakın İlişkide Oyun Sıklık” alt boyutundan alınan puanlar ile YİÖ-Kesinlik arasında olumsuz, YİÖ-Belirsizlik arasında olumlu ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum ters yönde ilişkili olan keyif alma da göz önünde bulundurularak düşünüldüğünde, evliliğin ilk yıllarında eşin zihinsel durumuna yönelik belirsizlik yaşandığı durumda birbirlerini daha yakından tanımak için çiftlerin daha sık oyuna başvurmaları ile ilişkili olabilir. Diğer yandan, eşin zihinsel durumuna yönelik belli bir kesinliğin olduğu durumda, oyunun sıklığından bağımsız olarak oyundan keyif alınabildiği düşünülebilir.